

USTVARJALNOST

CREATIVITY

MIB d.o.o.
MIB EDU
ITEI

ZBORNİK/Book of papers

XVI. on-line mednarodna (Slovenija, Hrvaška, Črna Gora, Bosna in Hercegovina, ZDA) strokovna konferenca/XVI. on-line international (Slovenia, Croatia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, USA) conference.

USTVARJALNOST

CREATIVITY

ZBORNIK/Book of papers

XVI. on-line mednarodna ((Slovenija, Hrvaška, Črna Gora, Bosna in Hercegovina, ZDA) strokovna konferenca/*XVI. on-line international (Slovenia, Croatia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, USA) conference.*

Ustvarjalnost/Creativity

ZBORNİK/Book of papers

XVI. on-line mednarodna ((Slovenija, Hrvaška, Črna Gora, Bosna in Hercegovina, ZDA) strokovna konferenca/XVI. on-line international (Slovenia, Croatia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, USA) conference

Zbornik/book of papers

Urednica/Editor: mag. Maruška Željeznov Seničar

Oblikovanje in postavitve/Design: MIB d.o.o.

Založba/Publishing house: MIB d.o.o., Podreber 12a, 1355 Polhov Gradec, Slovenija

Za založbo/For publishing house: Borut Seničar

E-pošta/E-mail: info@mib.si

Spletni portal/Website: www.mib.si

Izid/Date: 18. 8. 2022, Ljubljana

Naklada: on-line, pdf

Izdaja/Format: zbornik

Organizacijski odbor konference:

Maruška Željeznov Seničar (vodja, MIB EDU, MIB d.o.o., Slovenija), Milica Jelić (Črna Gora), Petra Andoljšek Žagar, Milanka Abram, Barbara Pogačnik, Breda Božič, Maruša Zabukovec, Anja Gradišnik, Lea Svatina Janžič, Nina Hostnik, Mojca Velepec, Maja Hrovat, Vesna Keše, Emanuel Grgić, Borut Seničar.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 134461187
ISBN 978-961-7040-29-6 (PDF)

Kazalo/Content

- 4 Kako raste kreativnost?/How does creativity grow? – Milica Drobac – Pavičević
- 8 Student engagement: experience and reflections of Developing creative case studies and leading peer Discussions – Melissa Malen
- 8 Creativity for elementary students in experiential Learning – Seylon Versalles-Shiggs
- 9 Ekologi v OPB/Ecologists in extended stay – Petra Andoljšek Žagar
- 12 Ozaveščanje o ekologiji preko izdelave velike družabne igre/Raising awareness of ecology through making a giant board game – Stojan Milenković
- 15 Podaljšano bivanje kot eksperiment, sobivanje in povezovanje v raznolikosti/Extended stays as an experiment, coexistence and integration in diversity – Monika Grašič
- 20 Zanimivi, ustvarjalni mini projekti v podaljšanem bivanju/Interesting, creative, mini projects in the extended after school care – Nataša Svetek
- 23 Vodni svet/Water world – Maja Petrovič Kos
- 26 Ustvarjanje v oddelku podaljšanega bivanja in povezava z vzgojno-izobraževalnim procesom/Creativity in extended stay and its connection to educational process – Suzana Menoni–Planinšek
- 29 Ustvarjalnost v OPB/Creativity in the afterschool programs – Milanka Abram
- 32 Inovativna učna okolja/Innovative learning environments – Špela Košir
- 34 Raznolikost ustvarjanja v oddelku podaljšanega bivanja/Diversity of creativity in an after-school care unit – Nina Špitalar
- 38 Spodbujanje besedne ustvarjalnosti v procesu opismenjevanja otrok/Encouragement of verbal creativity in the process of literacy development in early childhood – Maja Saurin
- 41 Razvijanje ustvarjalnega sodelovanja pri igri »iskanje skritega zaklada«/Developing creative collaboration in the game "search for hidden treasure" – Mojca Mlakar
- 43 Prosti čas v oddelku podaljšanega bivanja/Free time in after-school classes – Klaudia Turković
- 46 Ustvarjalne glavice v 1. razredu/Creative first-grade pupils – Nina Belšak
- 50 Navdušiti, ustvarjati, deliti srečo/To inspire, to create, to share happiness – Barbara Pogačnik
- 54 Šivanje v podaljšanem bivanju/Sewing in after-school classes – Breda Božič
- 57 Od šiva do šiva – sešijemo/From seam to seam – we sew – Irena Logar
- 61 Z glasbeno pravljico razvijamo ustvarjalnost učencev/Developing students' creativity with a musical fairy tale – Maruša Zabukovec
- 63 Ustvarjalno preživljanje prostega časa v okviru OPB z glasbo in plesom/Creative use of leisure time during extended stay with music and dance – Vesna Ristova Petrova
- 67 Prostovoljci v času OPB/Volunteers during extended stay – Klaudija Pahor
- 69 Dobrodelna zbiralna akcija vsi za enega, eden za vse/All for one, one for all fundraising campaign – Anja Gradišnik
- 72 Sodelovanje starejših in mlajših učencev v podaljšanem bivanju/Cooperation of older and younger students in after-school classes – Darinka Ploj
- 74 Gibaj – uživaj!/Play – have fun! – Lea Svatina Janžič
- 78 Iz mojih rok v tvoje srce/From my hands to your heart – Katja Ožek
- 81 Opazovanje nočnega neba/Observing the night sky – Renata Pelc
- 84 Danes bo pri nas predstava/We're going to put on a play today – Nina Hostnik
- 87 Degustacija knjig ali kako dobre so knjige?/Book tasting or "how good are books?" – Alenka Kandrič
- 91 Ustvarjalnost skozi pravljico/Creativity through a fairy tale – Mateja Lampret
- 96 Od ideje do izdelka/From idea to product – Mateja Magdalenič
- 98 Učilnica v naravi/Classroom in nature – Mojca Velepec
- 102 Praznični december v podaljšanem bivanju/Festive december in organised after-school care – Erika Jerič
- 106 Lutka v OPB/Puppets in after school activities – Ksenja Šoštarič
- 110 Branje in ustvarjanje v prvem razredu v OPB/Reading and creativity in first-grade after-school classes – Marina Ristova Firer

- 115 Gibalno in glasbeno ustvarjanje/*Movement and musical creation* – Maja Hrovat
- 119 Ustvarjanje iz odpadnih majic/*Creating from scrap T-shirts* – Vesna Keše
- 122 Ustvarjajmo z odpadnim časopisnim papirjem/*Creating with waste newsprint*
– Jenny Annemarie Kelner
- 125 Igre s kredo, žogo, mandali na podružnični šoli v oddelku OPB/*Chalk, ball, mandala games at the OPB branch school* – Majda Kolenc
- 129 Prva pomoč v OPB/*First aid in elementary school* – Emanuel Grgić
- 132 Nadomeščanje v OPB-ju kot izhodišče, priložnost in izziv za nastanek projekta/*Substitution in after-school care class as a starting point, opportunity and challenge for project creation*
– Tjaša Matičko
- 136 Projekt »Moje mesto«/*Project »My town«* – Valentina Batagelj
- 138 Pravlјice v OPB/*Fairy tales in the afterschool program* – Špela Sivka
- 141 Od osnov do končnega izdelka: majice z vezenim motivom/*From basics to finished product: embroidered T-shirts* – Mojca Žalig
- 143 Izzivi trajnostne mobilnosti v šoli/*The challenges of sustainable mobility at school*
– Petra Gajšek
- 146 Globalno učenje v 4. razredu/*Global learning in the 4th class* – Tadeja Gliha
- 151 Tudi odpadna embalaža je lahko zabavna/*Even waste packaging can be fun* – Stanka Kure
- 153 Ustvarjanje z lesom v OPB/*Wood crafting in after school* – Mateja Javoršek
- 156 Pravlјične urice v vrtcu/*A fairy-tale clocks in the kindergarten* – Alma Havkić
- 160 Vloga šolske svetovalne službe pri delu z nadarjenimi učenci/*The role of the school counseling service in working with gifted students* – Monika Rajšp
- 163 Likovna vzgoja v vrtcu/*Art education in the kindergarten* – Alma Havkić
- 167 Umjetnost u montessori okruženju dječjeg vrtića/*Art in the environment of the montessori kindergarten* – Sanda Smajli
- 168 S knjigom u svijet/*With a book into the world* – Dijana Toljanić, Ana Marinić
- 169 Od reči do lutkarske predstave/*From words to puppet shows* – Olga Klikovac
- 174 Dječiji portfolio na kreativan način/*Children's portfolio in a creative way* – Tamara Minić, Biserka Milošević
- 176 Creativity – Bojana Šćepanović
- 177 Kreativnost u razrednoj nastavi/*Creativity in the classroom setting*
– Milica Jelić, Anka Mićović
- 180 Podsticanje kreativnosti u razrednoj nastavi/*Encouraging creativity in the classroom*
– Sanja Janjić, Milica Jelić
- 189 Kreativni pristup geometriji kroz predmetnu korelaciju na času matematike/*A creative approach to geometry through object correlation during mathematics* – Kanita Granov
- 192 Inovativnost i kreativnost u nastavi/*Innovation and creativity in teaching*
– Elma Ćeman Zejnilović
- 195 Kreativne metode u montessori vrtiću/*Creative methods in montessori kindergarten*
– Tamara Mandić, Natasa Karadžić
- 200 Kreativnost u nastavi (osvrst na niže razrede)/*Creativity in teaching (referring to lower classes)*
– Vesna Brinić
- 204 Kreativni pristup u realizaciji fizičke aktivnosti u mješovitoj vaspitnoj grupi/*A creative approach to the realization of physical activity in a mixed educational group*
– Nermina Nikezić Pašanbegović
- 209 Podsticajna sredina – kreativno dete/*Encouraging environment – creative child*
– Verica Kovačević
- 212 Zabavljamo se i učimo engleski u vrtiću/*Let's have fun and learn English in kindergarten*
– Dultena Bećirović
- 215 Podsticanje razvoja kreativnosti kod djece/*Encouraging the development of creativity in children* – Jelena Radnić
- 219 3D učionica - resurs za razvoj kreativnosti/*3D classroom - a resource for developing creativity*
– Sava Kovačević
- 220 Načini za spodbujanje in zaviranje ustvarjalnosti pri predšolskem otroku/*Ways to stimulate and inhibiting of creativity at preschool child* – Špela Tomažin
- 223 Vzgoja mladih bralcev/*Education young readers* – Maja Miklavčič
- 226 Izzivalna igralnica/*Challenging playroom in kindergarten* – Nika Pegan

KAKO RASTE KREATIVNOST? (PSIHOLOŠKI USLOVI ZA ISPOLJAVANJE KREATIVNOSTI)

Mnogi istraživači u svojim nastojanjima da objasne kreativnost proučavali su misaone procese, osobine ličnosti, motivaciju, pa i same produkte. Međutim, posljednjih nekoliko decenija, zahvaljujući savremenim naučnim saznanjima, fokus istraživanja se usmjerio ka okruženju i društvenoj sredini u kojoj osoba stvara. Osposobljavanje mladih za kreativno mišljenje koje leži u osnovi kreativnosti naš obrazovni sistem stavlja na pozornicu ove istraživačke oblasti. Zato je važno kakva je klima u okruženju u kojem dijete uči i stvara, jer od nje zavisi da li će uslovi za ispoljavanje kreativnosti biti adekvatni ili ne. Klima koja podstiče rast kreativnosti je ona u kojoj se: izgrađuje samoeфикаsnost kod djece, dozvoljava testiranje pretpostavki, ohrabruju djeca u traganju za velikim brojem ideja kao i za kombinovanjem ideja iz različitih oblasti, nagrađuju kreativni odgovori, dozvoljavaju greške, promoviraju samoregulaciju, omogućavaju zauzimanje različitih perspektiva i podučavaju učenici da preuzmu odgovornost za svoje postupke.

Ključne riječi: kreativnost, obrazovanje, djeca, društvena sredina.

HOW DOES CREATIVITY GROW? (PSYCHOLOGICAL CONDITIONS FOR EXPRESSING CREATIVITY)

Abstract: Many researchers in their efforts to explain creativity have studied thought processes, personality traits, motivation, and even the products themselves. However, in the last few decades, thanks to modern scientific knowledge, the focus of research has shifted to the environment and social environment in which a person creates. Enabling young people for the creative thinking that underlies creativity puts our education system on the stage of this research area. That is why it is important what the climate is like in the environment in which the child learns and creates, because it depends on whether the conditions for expressing creativity will be adequate or not. The climate that encourages the growth of creativity is one in which: builds self-efficacy in children, allows testing of assumptions, encourages children to search for a large number of ideas and to combine ideas from different fields, rewards creative responses, allows mistakes, promotes mistakes, promotes self-regulation perspective and teach students to take responsibility for their actions.

Keywords: creativity, education, children, social environment.

Uvod

Svjedoci smo brojnih reformi koje izgledaju neozbiljno i stihijski, bez pripreme i jasnog cilja. Nastavni planovi i programi se mijenjaju u raskoraku od nekoliko godina bez čvršćeg uvezivanja za osnovne i srednje škole. Na školskim udžbenicima se radi parcijalno (jedna komisija je zadužena za udžbenike od prvog do petog razreda, druga za šesti i osmi razred, itd) i to uglavnom u velikim vremenskim odstojanjima. Reforme same po sebi nisu cjelovite i rijetko kad, u jednom vremenskom okviru sprovođenja, obuhvataju sveukupno školovanje od predškolskog vaspitanja preko osnovne do srednje škole. Onda je ishod kvaliteta obrazovanja, takav kakav jeste, očekivano loš za kreativnost kao učeničku kompetenciju.

Za podsticanje kreativnosti kao najveća prepreka u obrazovnom sistemu pokazalo se – vrijeme (Popović, 2018:15). Ograničeno trajanje časa i vrlo čvrsta struktura organizacije nastave tokom dana, pa i tokom cijele školske godine, koja ne dozvoljava neophodno odstupanje. Da li je zaista nemoguće napraviti prostor i vrijeme za realizaciju učenikovih ideja? Vaspitači, učitelji i nastavnici su najznačajnije karike u vaspitno-obrazovnom sisteme za podsticanje kreativnosti. Zahvaljujući njima, kreativnost dobija svoj oblik, postaje javno i dostupno proučavanju. Zato je važno kakvu klimu kreiraju u okruženju u kojem dijete uči i stvara, jer od nje zavisi da li će uslovi za ispoljavanje kreativnosti biti adekvatni ili ne. Klima koja podstiče rast kreativnosti je ona u kojoj se: izgrađuje samoeфикаsnost kod djece, dozvoljava testiranje pretpostavki, ohrabruju djeca u traganju za velikim brojem ideja kao i za kombinovanjem ideja iz različitih oblasti, nagrađuju kreativni odgovori, dozvoljavaju greške, promoviraju

samoregulacija, omogućava zauzimanje različitih perspektiva i podučavaju učenici da preuzmu odgovornost za svoje postupke (Sternberg & Williams, 1996).

Izgraditi samoeфикаsnost kod djece

Bandurina teorija (Bandura, 1977 prema Vulfolk i sar., 2014:59) nam je osnova razumijevanje koncepta samoeфикаsnosti. Bandura je uočio razliku između onog što učenik stvarno može i onoga šta vjeruje da može. Svi učenici nose u sebi potencijal da budu stvaraoci i da uživaju u činu stvaranja, ali im je nužno dati osnovu za tako nešto. Rezultati istraživanja ukazuju na značaj roditeljskih i nastavničkih očekivanja na postignuće učenika (Fryer & Collings, 1991; Jeynes, 2005). Očekivanja odraslih formiraju očekivanja koja djeca i učenici imaju od samih sebe. S obzirom na tako moćnu ulogu koju imamo u formiranju učeničkih očekivanja važno je kakvu im povratnu informaciju dajemo na njihova postignuća, i na koji način to radimo. Samoeфикаsnost kod djece će se razviti ukoliko prosvjetni radnik vjeruje u sposobnosti i motivaciju djeteta da može i želi ovladati kompetencijama neophodnim za uspješno školovanje, a kasnije i za život, te ukoliko ta vjera bude vidljiva djetetu u ponašanju odrasle osobe prema njemu. Da bi se to postiglo, treba pravovremeno davati povratne informacije djetetu na njegovo postignuće sa afirmativnom konotacijom. Iz takvog razgovora djetetu treba biti jasno u čemu je pogriješilo, kako će grešku otkloniti i šta se u datoj situaciji od njega zahtijeva. Pored postignuća, važno je potkrepljivati (bilo pohvalom, nagradom, bodovima) za uloženi trud djeteta u ovladavanju kompetencijom.

Testiranje pretpostavki

Iako toga često nismo svjesni, odnos sa realnošću se odvija preko naših pretpostavki o njoj. Većina ljudi ih ne dovodi u pitanje i uzima ih zdravo za gotovo, kao da nisu ni svjesni da ih imaju. Osobe koje nisu tako olako prihvatile pretpostavke o svijetu oko nas pomjerile su granice poznatog i stvorile neke nove prozore u taj svijet. Testiranjem uvjerenja koja imamo stvaraju se mogućnosti da nam se otvori nešto novo što u sebi nosi potencijal vrijednosti za tu oblast. Da bismo tu tehniku u kasnijem životu uspješno primjenjivali važno je usvojiti je čestim vježbanjem u obrazovnom okruženju. Obrazovni sistem u našem okruženju učenicima daje znanja koja su prošla provjere i testiranja, a zatim od učenika zahtijeva njihovo pamćenje i reprodukciju pukih informacija. Na kraju se ocjenjuje kvalitet reprodukcije, pri čemu se ne pridaje značaj ni kako je dijete ili učenik savladao gradivo niti kako vlada njim. Fokus se mora pomjeriti sa ovladavanja gradiva na način kako dijete izgrađuje svoje znanje. Da li dovode u pitanje znanje koje se nalazi u udžbenicima i koje im izlažu prosvjetni radnici, i ako dovode, kako? Mnogo je važnije naučiti djecu šta i kako da pitaju, nego da, kao iz automata, izbacuju tačne odgovore.

Ohrabivanje učenika u stvaranju velikog broja ideja

Prosvjetni radnik može koristiti poznatu tehniku bujice ideja (brainstorming) kako bi naveo dijete da osmisli što veći broj ideja koje su u vezi sa datom temom ili problemskom situacijom. Proces stvaranja ideja ne mora biti ograničen na uvodnu aktivnost ili na jedan čas. Učenici mogu stvarati ideje tokom dana ili dva, mogu to raditi i dok su kod kuće. Tek kada se tokom nastave izlože sve ideje, tada se pristupa odabiru najboljih, najzanimljivijih ili najrealnijih za primjenu. Prepreka za primjenu ove tehnike u radu sa učenicima je nedostatak vremena, zbog vremenski ograničenog trajanja časa, i ustaljenog načina rada gdje prosvjetni radnici više vrednuju brzinu pri davanju tačnog odgovora. U takvim uslovima ne može se očekivati dječiji angažman na traganju za većim brojem ideja. U otklanjanju ovih prepreka treba se raditi na promjeni uvjerenja prosvjetnih radnika o važnosti procesa rješavanja problema i organizovanju nastave van okvira od 45 minuta. Srećom, vaspitači namaju problema sa vremenskim ograničenjem za ovu aktivnost što im omogućava široku primjenu.

Nagrađivati kreativne ideje i proizvode kao odgovore

Kao i kod svakog željenog ponašanja koje želimo učvrstiti, kako bi rekli bihevioristi, potrebno je potkrepljenje. Pri nagrađivanju važno je pored samog odgovora nagraditi i dječije nastojanje i trud pri traganju za novim idejama i rješenjima, čak i ako u tome ne uspije. Potrebno je ohrabrivati ga da nastavi u tom pravcu dok ne ovlada tom vještinom. Takođe, valja ugraditi u svijest djeteta da se ne procjenjuje, a samim tim i ne ocjenjuje sâm sadržaj koji se ne mora

nužno dopasti nama, već način na koji je dijete pokazalo svoje znanje i kreativno mišljenje. Na taj način dijete postojeće znanje transformiše i kombinuje sa drugim idejama, zahvaljujući kojima gradi nove pretpostavke koje imaju svoj unutrašnji smisao. Važno je da povratne informacije učenicima budu afirmativne sa porukom da bi mogli biti još maštovitiji, skloniji riziku ili sa više stvaralačkog u svom radu. Međutim, prema Sternbergu (1996:23) mnogi prosvjetni radnici imaju otpor prema zadavanju i ocjenjivanju zadataka ove vrste jer smatraju da ne mogu zadržati objektivnost kao što to mogu u slučaju standardnog načina provjere učeničkog znanja - testovima znanja. Bolje je i sa manje objektivnosti, o kojoj učenik treba biti obaviješten, ocjenjivati takve zadatke nego ih uopšte ne zadavati. Jer, kako će učenici razvijati i pozitivno vrednovati svoje kreativne vještine ako ih mi ne vrednujemo i ne promovišemo?

Dozvoliti greške

Ukoliko bismo počeli posmatrati grešku kao izvor informacije šta dijete ne zna ili šta pogrešno razumije, onda bi greške postale resurs za podučavanje. Greška je kao neki vid dijagnostičkog sredstva kojim se osvjetljava gradivo koje dijete nije na ispravan način savladao. Trebalo bi, dakle, iz same greške uočavati nedostatke, a ne posmatrati je kao nepoželjno ponašanje koje bi trebalo sankcionirati. Pošto se u školi, a i u životu, mnogo češće na pravljenje pogrešaka gleda kao na nešto što je loše, jer se kažnjava, djeca brzo nauče da ih izbjegavaju. Kažnjavanje zbog učinjene pogreške kod djece često može razviti anksioznost i druge neprijatne emocije koje se lako generalizuju i zbog kojih djeca vrlo brzo nauče da izbjegavaju rizične situacije i da daju odgovoraju samo onda kada su sigurni. Zato vrlo brzo nauče da biraju sigurne staze i načine rješavanja problema umjesto da se upuštaju u istraživačke pohode sa neizvjesnim ishodom. Takav pristup je plodno tlo za perfekcionizam, koji kao nezdrav psihološki konstrukt može biti povezan za somatizacijom kod učenika (Vaselić, Drobac i Zečević, 2016). S druge strane, bez šetnje neuhodanim, a ponekad i neprohodnim stazama nema ni kreativnosti. Greške su sastavni dio kreativnog procesa i zato je važno ohrabriti ih da misle van sigurnog i predvidljivog načina primjene saznanja jer samo tako mogu doći do novih znanja i stajališta.

Promovisati samoregulaciju

Vilijams i saradnici (Williams et al. 1996, prema Stenberg, 1996) navode da je samoregulacija kod djece važna jer im pomaže da izaberu prava pitanja i ideje, naprave plan za njihovu realizaciju, održe motivaciju tokom samog čina stvaranja i na kraju urade osvrt na urađeno. S obzirom na prirodu kreativnosti, koja je dominantno pod uticajem unutrašnje motivacije, jednako tako i strategije nadgledanja moraju biti unutrašnje, a ne spoljne. Zato je vrlo važno nakon svakog projekta uraditi zajedničko ocjenjivanje i procjenu urađenog kako bi se poboljšao kvalitet urađenog, bilo da je riječ o priči, slici, izvještaju ili nečem drugom. Na taj način djeca usvajaju strategije nadgledanja sopstvenog kreativnog procesa, a one se sastoje od 8 koraka: 1. napraviti listu ideja, 2. odabrati jednu ideju koja će se dalje razrađivati, 3. odbraniti napravljeni izbor ideje, 4. napraviti jasan plan na koji način će se odabrana ideja realizovati, sa preciznim koracima, 5. svakodnevno raditi na realizaciji projekta prateći napravljeni progres, 6. svakodnevno učestvovati u diskusijama na kojima će se osvrtni na progres, 7. diskutovati sa učiteljem o svom projektu i 8. procijeniti projekte svojih vršnjaka i proći kroz vršnjačku evaluaciju. Možemo reći da osim jasnog razrađivanja plana, učenici uče šta je disciplina i zašto je ona potrebna.

Zamišljanje drugačijih gledišta

Veoma je važno podučiti učenike da razumiju, poštuju i odgovore na različita stajališta drugih. Sternberg (1988:197) u ovoj sposobnosti vidi praktičnu inteligenciju koju smatra odgovornom za postizanje uspjeha u životu nakon završenog školovanja. U nerazvijenosti ove vrste sposobnosti on prepoznaje krivca zašto se neki učenici koji redovno postižu visok uspjeh na testovima znanja u školi kasnije u životu ne snađu dobro. Razlog je, kaže on, prije svega u tome što nemaju uvid u tuđa shvatanja i njihove poglede na život. Ovo može biti prisutno kod veoma bistre djece koja mnogo toga znaju i koja imaju visoko samopuzdanje. Oni su skloni da negativnoj kritici ili različitom mišljenju pristupe sa nezahvalne pozicije da druga strana griješi, a da su oni u pravu.

Poučavati djecu da preuzmu odgovornost za svoje uspjehe i neuspjehe

Kako bi učenici uopšte mogli preuzeti odgovornost za svoje uspjehe i neuspjehe prvo moraju razumjeti gdje se odgovornost nalazi, da li u njima ili izvan njih. Veliki broj ideja se nikada nije realizovao

niti su se neke sposobnosti razvile do kraja jer osoba nije bila u stanju da preuzme odgovornost za njihov razvoj. Ovo je u vezi sa nečim što nazivamo lokus kontrole. Osobe sa unutrašnjim lokusom kontrole smatraće sebe odgovornim kako za uspjehe tako i za neuspjehe, dok osoba koja ima spoljašnji lokus kontrole smatraće ishod svojih postupaka proizvodom sreće, sudbine ili nekih drugih moćnijih osoba. Osobe sa unutrašnjim lokusom kontrole, koje svom trudu i ulaganju pripisuju postignuće, imaju najviše šanse da promijene svoje postupke i razviju svoje sposobnosti i ideje.

Zaključak

Uloga prosvjetnog radnika je ključna za kreiranje klime pogodne za podsticanje kreativnosti kod djece, bez obzira na uzrast. Da bi se na zdrav i adekvatan način prosvjetni radnik izborio sa svim propratnim emocijama u tom procesu mora i sam biti zrela i autentična ličnost. Zato naglašavam da je profesija obrazovnog radnika sigurno jedna od najzahtjevnijih profesija jer su oni istovremeno i riznica naše prošlosti i kreatori naše budućnosti. I za kraj bih postavila pitanje kojim je i Bertrand Rasel svoju knjigu završio još 1926. godine: "Da li svoju djecu volimo dovoljno da ih učinimo onakvima kakva ona mogu postati - slobodni građani univerzuma?"(Rasel, 2015:5) .

Reference

- Fryer, M. & Collings, J. (1991). Teachers' views about creativity. *British Journal of Educational Psychology*, 61(2), 207-219. doi:10.1111/j.2044-8279.1991.tb00976.x
- Jeynes, W.H., (2005). A meta-analysis of the relation of parental involvement to urban elementary school student academic achievement. *Urban education*, 40 (3): 237-269. doi:10.1177/0042085905274540
- Popović, D. (2018): Procesni pristup - siguran put stvaraoaca. Put stvaraoaca - radost pisanja. Naša škola. Podgorica. Crna Gora Zavod za školstvo. str. 9 - 21
- Rasel, B. (2015). O obrazovanju i vaspitanju, posebno u ranom djetinjstvu. Beograd: Mandala.
- Sternberg, R.J. (1988). Mental self-government: A theory of intellectual styles and their development. *Human Development*, 31 (4), 197 – 224.
- Sternberg, R.J., Williams, W. M. (1996). *How to Develop Student Creativity*. Alexandria, Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Vaselić, N., Drobac, M., Zečević, I. (2018). Correlation between perfectionism and somatization symptoms among primary and high school students. *Časopis za humanističke i društvene nauke*. Br. 28, 11 – 23. Banja Luka: Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet.
- Vulfolk, A., Hjuž, M. & Volkap, V. (2014). *Psihologija u obrazovanju II*. Beograd: Clio

Melissa Malen, AxyLu Academic Coaching. ZDA
E-mail: melissamalen@yahoo.com

STUDENT ENGAGEMENT: EXPERIENCE AND REFLECTIONS OF DEVELOPING CREATIVE CASE STUDIES AND LEADING PEER DISCUSSIONS

Abstract: Students experience greater joy and engagement with peers, and with learning, when they have the opportunity to discuss their reactions to concepts and reflections on examples of practical applications of concepts. Engagement, class attendance, and value for the learning experience is higher when students are responsible to participate with a group of peers and develop creative case studies and lead reflective discussions for peer groups. Examples of student experience and their narratives will be shared in this presentation.

Seylon Versalles-Shiggs, AxyLu Academic Coaching. ZDA
E-mail: melissamalen@yahoo.com

CREATIVITY FOR ELEMENTARY STUDENTS IN EXPERIENTIAL LEARNING

Abstract: Outdoor and experience-based learning environments provide many opportunities to use teaching approaches that involve creativity. The creative use of music, singing, and adaptation of the flexibility and space provided in learning locations that are outside of the classroom are examples that will be shared in this presentation.

EKOLOGI V OPB

Povzetek: Pogosto obiskovanje podaljšanega bivanja učencem predstavlja dodatne zadolžitve in obremenitve. S sprostivnimi dejavnostmi lahko dosežemo, da se učenci sprostijo in si popestrijo preživeti čas z zanimivimi izzivi. Učitelj si pri urah želi, da bi učenci povzeli aktivno vlogo pri dejavnosti, ki jo izvajajo. Da bi to lahko dosegli, je potrebno začeti z zanimivo uvodno motivacijo, ki jo podkrepimo z različnimi gradivi. Potrebne so različne učne strategije za uresničitev vzgojnih in učnih ciljev. Učitelj učence med dejavnostjo zgolj usmerja, saj je ključnega pomena, da zmorejo sami poiskati pot do cilja. Krepili so socialne stike in med seboj odlično sodelovali. Izkazovali so zanimanje za različne aktivnosti, kjer so lahko izrazili svojo kreativnost. Z izvajanjem različnih dejavnosti so nadgradili svoja močna področja.

Ključne besede: sprostivne dejavnosti, aktivna vloga učenca, ustvarjalnost, zanimanje, socialni stiki

ECOLOGISTS IN EXTENDED STAY

Abstract: Taking part in extended after school care causes additional duties as well as burdens to students. By using relaxation activities, we can make students feel relaxed and diversify extended after school care with interesting challenges. During their lessons, the teacher wishes that students would take an active role in the activities, which they carry out. To achieve that, it is necessary to begin with an interesting and motivational introduction, which the teacher supports with different materials. Different learning strategies are necessary to achieve educational goals. The teacher only orients their students during the activity since it is vital that students independently find their way to the goal. Students strengthened their social connections and collaborated wonderfully. They have shown interest in different activities, where they could express their creativity. By performing different activities, students improved their strengths.

Key words: relaxation activities, active student's role, creativity, interest, social connections

Uvod

Skrb za zdravo življenjsko okolje nas spremlja povsod, ker je pomembno v kakšnem okolju bomo živeli. Navajeni smo, da imamo urejen dom in njegovo okolico. Z učenci smo velikokrat razglabljali, kako skrbimo za okolje. Udeležujemo se čistilnih akcij, zbiramo star papir, ločujemo odpadke, skrbimo za manjšo porabo pitne vode. Ker je bilo na to temo veliko pogovorov, sem želela vsebino še nadgraditi, zato smo začeli s projektom Ekologi v OPB. Dejavnosti, ki smo jih izvajali so bile zelo različne, a v vseh je bila izražena skrb za okolje in ponovno uporabo surovin. Po pouku prihaja veliko učencev v podaljšano bivanje, ki je namenjeno samostojnemu učenju, pisanju domačih nalog, interesnim in sprostivnim dejavnostim. Sprostivne dejavnosti potekajo preko gibanja, iger, branja, ustvarjanja. Namen dejavnosti je, da se sprostijo in obnovijo psihofizične moči. Vsak učenec potrebuje telesno, duševno, miselno in čustveno sprostitev. Šolsko delo za večino učencev predstavlja večji napor. K uram podaljšanega gibanja prihajajo utrujeni, brezvoljni, nemotivirani, zato je organizacija dejavnosti zelo pomembna. Učitelj mora poskrbeti, da so učenci v varnem okolju in se pri urah dobro počutijo. To najlažje dosežemo s športnimi aktivnostmi, z gibanjem na svežem zraku, s skupinskimi igrami in socialnimi igrami. Med sprostivnimi dejavnostmi spodbujamo tudi ustvarjalnost. S spodbujanjem ustvarjalnosti krepimo iskanje izvirnih zamisli, s katerimi prihajajo učenci do novih rešitev. Pri preživljanju prostega časa razvijajo ustvarjalnost na umetniškem, kulturnem, športnem in drugih področjih, istočasno pa utrjujejo že usvojena znanja ter pridobivajo nova. V skupini se učijo usklajevati mnenja, organizirati igre ter druge aktivnosti, sprejemati različne vloge ter tako spoznavajo sebe kot tudi vse sodelujoče. Spoznavajo drugačnost in strpnost. Učenci morajo dejavnost aktivno doživeti, saj se le v takšni situaciji dobro počutijo in osebno razvijajo. Dejavnosti so lahko vodene, lahko pa so prepuščene učencem, da si jih izbirajo po svoje. Večji del sprostivnih dejavnosti pa učenci preživijo na prostem, na šolskem igrišču, na igralih ali pa na šolskem vrtu. Občasno gremo na sprehod in opazujemo naravo ali pa gremo do gozda in nekatere dejavnosti izvajamo tam. Običajno pa se sproti dogovarjamo, kaj bi počeli glede na njihove potrebe in želje.

Dejavnosti na prostem

Na podružnični šoli smo si uredili šolski ekovrt, ki nam omogoča, da tako učenci kot učiteljice skrbimo za urejenost, način obdelave in izbor vrst rastlin, ki jih sejemo in sadimo. Najprej smo načrtovali obliko vrta, ki smo ga uredili s smernicami permakulture. Babice so nam ponudile semena, ki veljajo za t. i. stare sorte. V današnjem času se ne ponuja velika pestrost pri izboru. Najprej smo premišljevali, kaj sejati in saditi, nato smo s pridom uporabili semena, ki so bila avtohtona. Učenci so semena posejali v lončke z zemljo, za katere so skrbeli sami. Nekaj sadik smo posadili tudi na vrt. Ostale sadike so učenci odnesli domov in jih posadili na svoj vrt. Ugotavljali so, katere rastline dobro uspevajo skupaj. Raziskali smo, kako pripraviti kompost in kako ga uporabiti. Ugotavljali smo tudi ali uporabiti zastirko iz slame ter kako in kolikokrat na teden bomo zalivali. Učenci so pozorno skrbeli za vrt. Kritično so presojali ali je potrebno vrt zaliti ali ne. Opazili so, da je v zemlji kar nekaj žuželk, ki smo jih opazovali. Lotili smo se tudi gojenja deževnikov, ki smo jih nato odnesli na vrt. Načrtovali in izdelali smo hotel za žuželke. Rastline smo zalivali, okopavali, pleli ... V okviru eko šole smo pripravljali namaze, sladice in jedi, kjer smo uporabili začimbe in zelišča, ki smo jih pridelali na eko vrtu in visokih gredah. Bili so veseli pridelkov ter uporabe le teh v šolski kuhinji. S pridelki smo si popestrili malico, pripravili smo razne napitke in prigrizke. Dejavnosti na vrtu smo izvajali tako jeseni, kot spomladi. V zimskem času pa je potekalo načrtovanje zasaditev. Ugotavljali so, katere rastline je smotrno posaditi in katere vrste so lahko posajene druga poleg druge. Zanimanje za dejavnost ni ponehalo, so se pa izmenjevali učenci, ki so imeli večji interes za določeno opravilo. Poleg vrta imamo tudi dve mizi in klopi, ki jih s pridom izkoriščamo za pouk na prostem.

Učenci so pri dejavnostih na vrtu krepili medsebojne odnose. Ugotovili so, da se pojavljajo podnebne spremembe, da so nekateri meseci bolj deževni od drugih. Ohranjali smo biotsko pestrost. V pogovoru z dedki in z babicami smo izvedeli, da so v preteklosti imeli vaščani določen del polja namenjen za sajenje rastlin, ki so jih gojili samo za semena. Skrb za čisto okolje in ločeno zbiranje odpadkov je postala navada. Učenci so se med seboj opozarjali, če kdo česa ni pospravil ali je odložil v napačen zabojnik. Pri tej nalogi so bili starejši učenci zgled mlajšim. O opravih na vrtu niso razmišljali kot o nalogah, ki jih morajo opraviti, ampak jim je to postala že rutina.

Težave pri opravih

Ugotovili smo, da je dejavnosti na vrtu najbolje izvajati v manjših skupinah. Najbolj učinkovita rešitev je bila delitev v dve skupini. Ena skupina je urejala vrt, druga visoko gredo. Ko so učenci postali manj pozorni, smo izkoristili stezo za skok v daljino, ki je poleg vrta. Na šolskem igrišču smo izvedli tudi nekaj elementarnih iger in nato zamenjali postaje. Gibanje je pomemben dejavnik zdravega življenja, saj ima vpliv tako na primerno telesno težo kot na dobro psihično stanje otrok. Z ustreznim gibanjem in redno telesno vadbo lahko podaljšamo življenjsko dobo, ker nas le-ta varuje pred večino kroničnih bolezni. Ena izmed težav je bilo tudi ustrezno ravnanje z orodji, in sicer zaradi lastne varnosti in varnosti drugih.

Delo na vrtu zahteva veliko časa, ki ga učitelj ne zmore opraviti le v okviru rednih ur. Učitelj, ki prevzame to delo, se mora zavedati, da bo potrebno veliko prostovoljnega dela tudi po pouku.

Tako skrb za zdravje kot gibanje morata vsakemu človeku postati vrednoti. Spoznali smo prehransko piramido in ugotovili, katera hrana je zdrava. Pri malici so se učenci trudili pojesti ali vsaj poskusiti tudi tisto hrano, ki je do takrat niso jedli. Prej je kar nekaj učencev jedlo le bel kruh, sedaj vsi učenci jedo vse vrste kruha. Kruh smo spekli tudi sami, in sicer iz različnih žit. Dobili smo pšenico, ki smo jo v učilnici na posebnem mlinčku zmleli. Pripravili smo testo in spekli kruh. V prehrani so pomembna tudi zelišča, saj jih lahko uporabimo v različnih jedeh. Zaradi uporabe zelišč jed manj solimo, hrani pa poudarimo okus. Njihove učinkovine olajšajo prebavo, saj povečajo izločanje prebavnih sokov. Nekatera zelišča celo preprečujejo neprijetne stranske učinke določenih vrst hrane. Zelišča v preteklosti v prehrani niso bila namenjena za boljši okus, ampak za boljšo prebavljivost jedi.

Ustvarjanje iz odpadne embalaže

V deževnih ali hladnih dneh smo ustvarjali v učilnici. Učenci so imeli na voljo različne vrste odpadne embalaže. Veliko odpadne embalaže dobimo iz šolske kuhinje. Ker imamo veliko enakih in raznolikih gradnikov, je ustvarjanje lažje. Po svojih željah so lahko opravljali dejavnost v skupini, paru ali samostojno. Najpogosteje so se razporedili po spolu. Včasih pa so vlekli, saj so tako nenačrtovano oblikovali skupino v kateri so sodelovali.

Igra

Deklice so ustvarile igro, kjer se razvršča odpadna embalaža. Najprej so naredile skico, ki jim je bila v pomoč. Igro so načrtovale kot igralno polje s figuricami za štiri igralce. V navodilih so navedle vprašanja glede razvrščanja različne embalaže. Če si odpadek pravilno razvrstil, si se pomaknil na ustrezno polje. Vsa navodila so zapisale v prilogi, ki so jo priložile.

Ladja

Na voljo so imeli različne vrste kartonske embalaže. Učenci so si pripravili material in z različnimi postavitvami le-tega ugotavljali, za kateri predmet bi lahko uporabili to gradivo. Tako je nastala ladja. Sestavne dele so zalepili in pobarvali. Pri izdelavi so bili natančni. Drug drugemu so dajali napotke, ki so jih upoštevali.

Jaslice

V decembru so dečki izdelali jaslice, hlevček in figurice, ki so jih postavili tudi na ogled. Za izdelavo jaslic so uporabili stiroporne plošče, koščke furnirja ter mah. Najprej so postavili vezane plošče v obliki kocke. Več težav pa so imeli s postavljanjem in načrtovanjem strehe, saj je bila potrebna zarez pod kotom. Najprej so večkrat popravljali, nato pa so bili s postavitvijo zadovoljni. Nato so se lotili še izdelave figuric.

Učitelj v podaljšanem bivanju ni le učitelj, ki vzpostavlja dejavnost ter red in varstvo, ampak bi moral z učenci vzpostaviti tudi prijateljski odnos. Učitelj naj bi vzgajal na nevsiljiv način. Privzgojil naj bi jim vrednote, pristne medsebojne odnose ter spoštovanje. Vselej je pomembno, da je dobre zgled, saj se učenci učijo tudi z opazovanjem. Tudi sam je v vlogi opazovalca, saj je tisti, ki vzpodbuja aktivnost, jih usmerja, jim svetuje, pomaga ter skrbi za varnost in dobro počutje. Med različnimi ustvarjalnimi aktivnostmi smo vedno dajali veliko pozornost na gibanje. Učenci so se med dejavnostmi lovili, igrali skrivalnice, igrali odbojko, nogomet ter druge igre z žogo. Kadar je bilo zunaj slabo vreme, smo koristili šolsko telovadnico. Od uravnavanja počutja učencev je odvisno, ali bo učitelj sploh uspel pritegniti pozornost učencev in jih česa naučiti. Učni proces je pravzaprav interakcija med učiteljem in učencem, ki pa je učinkovita le, če je učitelj sposoben uravnavati počutje svojih učencev. Končni cilj je, da učenci razvijejo sposobnost samoregulacije in uravnavanja lastnega počutja oziroma, da v primeru, ko jim pozornost pade, ostanejo osredotočeni na snov. Normalno je, da v eni šolski uri njihove misli občasno odtavajo drugam. Odrasli si v taki situaciji kaj zapišemo, otroci pa te sposobnosti običajno nimajo in se jo morajo priučiti. Učenci ogromno časa presedijo. Opaziti je velike razlike tistih učencev, ki so bolj telesno pripravljene, saj dosegajo boljši učni uspeh. Telesna vadba namreč vzpodbuja rast možganskih celic.

Zaključek

Zdrav življenjski slog in gibanje sta nujno potrebna v življenju otroka, mladostnika in odrasle osebe. Kvaliteta življenja je odvisna od tega, kateri življenjski slog nam je priučen. Pogosto smo učitelji tisti, ki usmerjamo otrokov razvoj. Pomembno je, da izpopolnujemo vzgojne in učne pristope, ki pripomorejo k zdravi otrokovi osebnosti. Veliko otrok v oddelku je gibalno manj sposobnih v primerjavi z učenci višjih razredov, saj se vsako leto opažajo slabši rezultati pri športnih aktivnostih. Zato si je potrebno zastaviti cilj, ki bo vzpodbujal zdrave življenjske navade in ga bomo izvajali pri vseh oblikah pouka. Vzpodbuda za posameznika predstavlja spremljanje njegovih sposobnosti. Učenci pogosto tekmujejo med seboj in spremljajo svoje rezultate, kar lahko pozitivno vpliva na njihovo motivacijo za zdravo prehranjevanje in športne aktivnosti. Pri različnih dejavnostih smo poskrbeli, da vedo, kaj je zdrava prehrana, kako vzdrževati vrt, izvajati različna opravila na njem, kako med seboj sodelovati, da so odpadki uporabni tako za kompostnik, kot za ustvarjanje, da lahko ostanke hrane ponovno uporabimo ter da je gibanje ključnega pomena za krepitev telesa in ustvarjanje stimulativnih miselnih procesov in pomnenja.

Literatura

Blaj, B. in ostali (2005). Koncept. Razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport.

Prgić, J. (2018) Kinestetični razred. Učenje skozi gibanje. Praktični priročnik z več kot 100 vajami in igrami. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.

OZAVEŠČANJE O EKOLOGIJI PREKO IZDELAVE VELIKE DRUŽABNE IGRE

Povzetek: Otroke je potrebno naučiti skrbni za okolje. Otroci se učijo z zgledom, zato je pomembno, da učitelji in starši otroke ozaveščamo o pomembnosti čistega okolja, da poskušamo po najboljših močeh skrbeti za okolje in otroke naučimo, da le v čistem in zdravem okolju lahko odrastemo v odgovorne osebe. V prispevku bom predstavil, kako sem pri urah podaljšanega bivanja učencem drugega razreda osmisлил pojma ekologija in reciklaža. Oba pojma učencem nista bila blizu, ker si jih niso znali predstavljati. Pogovarjali smo se o skrbi za okolje, učili o ločevanju odpadkov in preko pogovora sem jih vodil do ideje, da smeti niso le smeti, ampak postanejo odpadki takrat, ko jim ljudje dodelimo takšno vlogo. Učenci so hitro ugotovili, da že starši kdaj pa kdaj ponovno uporabijo škatle, prazne plastenke ipd. predno jih vržejo stran. Z učenci smo se pogovorili in spoznali, kaj je to ekologija. Ugotovili smo, da je tudi naša šola del programa Ekošole. Z učenci smo preko pogovora in njihove domišljije naredili načrt za izdelavo ogromne družabne igre. Preko zbiranja odpadnega materiala, načrtovanja dela, izdelave figur in igralne plošče smo ustvarili gigantski šah, ki je postal prava atrakcija šole. Uporabili smo skoraj ves odpadni material, ki je nastajal po malici in tako učencem prikazali moč reciklaže. Učenci so med ustvarjanjem ugotovili, da je res velik dosežek osmisлити nekaj, kar nekomu drugemu predstavlja odpadki.

Ključne besede: ekologija, recikliranje, domišljija

RAISING AWARENESS OF ECOLOGY THROUGH MAKING A GIANT BOARD GAME

Abstract: Children need to be taught to care for the environment. Children learn by example, so it is important that teachers and parents make children aware of the importance of a clean environment, that we try our best to care for the environment and teach children that only in a clean and healthy environment can we grow into responsible people. In this article, I will present how I came up with the concepts of ecology and recycling for extended class students during extended stay hours. Both concepts were not close to the students because they could not imagine them. We talked about caring for the environment. We taught about waste separation and through conversation I led them, to the idea that garbage is not just garbage, but it only becomes waste when people assign them such a role. The students quickly found out that parents sometimes use boxes, empty bottles, etc. again, before throwing them away. We talked to the students and learned what ecology is. We found that our school is also part of the Eco-school program. Through conversation and their imagination, we made a plan with the students to make a huge board game. Through collecting waste material, planning work, making figures and playing boards, we created giant chess, which became a real attraction of the school. We used almost all the waste material generated after lunch, thus showing the students the power of recycling. To make sense of something that is already a waste for someone is really a top achievement, the students discovered during the creation.

Keywords: ecology, recycling, imagination

Uvod

Naša šola je del vseslovenskega projekta Ekošola. Osnovni namen projekta je, da učitelji, starši in celotna družba ozavešča otroke, kaj pomeni skrb za okolje. Kot učitelj v podaljšanem bivanju sem opazil, da se učenci le redko sami od sebe spomnijo, da bi smeti odvrgli v pravilne koše za smeti in tako ločevali odpadke. Konstantno opominjanje me je spodbudilo, da sem naredil drugačno strategijo. Otrokom je bilo potrebno približati odnos do okolja. Moj cilj je bil, da bi otroci razumeli, zakaj je to potrebno in kaj to sploh pomeni. V drugem razredu abstraktni pojmi, kot so ekologija in reciklaža, učencem niso blizu. Le redki učenci so že imeli smisel za samokontrolo ter pravilno razvrstili odpadke. Lažje je bilo vreči odpadke v najbližji koš za smeti.

Pričel sem razmišljati, kako naj jim smiselno prikažem, kaj pomeni skrb za okolje, kaj pomeni reciklirati odpadke. Seveda je to bolj učinkovito in mogoče le, če so odpadki pravilno razvrščeni. Odločil sem se, da se bomo v časovnem intervalu enega meseca zbirali odpadke (papir/karton in embalažo) pri popoldanski malici, in sicer tako, da smo v jedilnico odnesli zgolj in samo organske odpadke ter nekaj malega komunalnih odpadkov. Kmalu smo bili v razredu zakopani v razne plastenke, škatle, tetrapake. To je bil začetek naše poti od odpadka preko reciklaže do funkcionalnega in uporabnega recikliranega odpadka, ki ni več odpadki, ampak je nekaj novega, kar smo ustvarili sami.

Z učenci smo se dogovorili, da bomo v tem procesu spoznavanja, kako lahko odpadke koristno

ponovno uporabimo ter s tem obvarujemo okolje, naredili igro šah. Ker pa so se nam odpadki pričeli kar hitro kopičiti, smo se odločili, da bomo poskušali uporabiti vse odpadke, ki smo jih nabrali. Ker jih je bilo zares veliko, smo se odločili kar za gigantski šah. Cilj je bil, da bi si učenci lažje predstavljali, kaj pomeni pravilno ravnanje z odpadki za okolje, kaj je recikliranje in da bi se ozavestili, samostojno ločevali odpadke oziroma popravili in svetovali tudi sošolcu, ki bi ga videli, da nepravilno ali neodgovorno meče odpadke v koš. V nadaljevanju bom razložil, kaj je Ekošola in kaj reciklaža. Predstavil bom projekt gigantski šah in kako je povezan z razmišljanjem učencev v podaljšanem bivanju ter kako jim je ta projekt osmisli abstraktni pojem reciklirati. Poskušal bom evalvirati cilje, ki so jih dosegli učenci ter njihov odnos do odpadkov pred in po izvedbi projekta gigantski šah. .

1 Eko šola

Osnovno načelo delovanja programa Ekošola je, da bodo otroci, učenci in dijaki kmalu v prihodnosti vplivali in sprejemali pomembne odločitve na vseh ravneh našega življenja. Skozi dejavnosti v programu postajajo ambasadorji za uresničevanje trajnostnega razvoja ter vplivajo tudi na obnašanje odraslih ter spreminjajo njihove vzorce ravnanja. Program Ekošola je šola za življenje, zato v njem uresničujemo naslednja načela:

- skrb za človeka vključuje varovanje zdravja, izgradnjo medsebojnih odnosov ter skrb za okolje in naravo,
- okoljska vzgoja je sestavni del ciljev in vsebin vsakega predmeta v izobraževalnem programu,
- naravoslovne dejavnosti povezujejo cilje in vsebine med predmeti,
- vrednostni cilji so sestavni del življenja šole,
- dejavnosti mladih so odraz ustvarjalnosti, novih idej in konkretnih akcij oziroma projektov,
- vzgojno delo znotraj šole je celovito in povezano z lokalno skupnostjo in odločevalci,
- prihodnost je v povezovanju mladih med državami Evrope in sveta

2 Kaj je ekologija?

Ekologija je znanstvena veda, ki preučuje porazdelitev in bogastvo živih organizmov in odnose med živimi bitji ter živim in neživim okoljem. Okolje organizma vsebuje njegovo fizično naravno bivališče (habitat), ki ga lahko opišemo z vsoto krajevnih samovzniklih dejavnikov kot sta podnebje in geologija in tudi drugih organizmov, ki si bivališče delijo. Pojasnjuje, kako živijo rastline in živali v povezavi druga z drugo, kako so odvisne od naravnih virov in dobrin (tla, voda, zrak, sončna svetloba). Preučuje prilagoditve življenjskim razmeram, kjer organizmi živijo. Znanstvenik, ki deluje na področju ekologije, je ekolog. Temelj odgovornega odnosa do okolja ni le posredovanje in pridobivanje znanja, ampak dejavno spreminjanje kulture obnašanja in ravnanja. znanja za življenje, ki razvija odgovoren odnos do okolja, narave in bivanja nasploh.

3. Kaj pomeni reciklirati?

Recikliranje je predelava že uporabljenih, odpadnih snovi v nove izdelke. Z recikliranjem zmanjšujemo količino odpadkov, ki sicer zavzamejo dragocen prostor na odlagališčih, poleg tega pa zmanjšamo porabo naravnih surovin, ki jih sicer potrebujemo za izdelavo novih izdelkov ter prihranimo vodo in energijo. Z recikliranjem torej pomembno prispevamo k zmanjšanju onesnaževanja in ohranjanju našega okolja. Prvi pogoj za uspešno recikliranje je ločeno zbiranje odpadkov. Odpadki, ki so zbrani ločeno, so namreč predani različnim podjetjem, ki poskrbijo za njihovo predelavo in uporabo snovi za nove izdelke.

4 Projekt reciklaže v šoli – "gigantski šah"

a) Prva faza

Projekt družabne igre iz reciklirane embalaže sem izvedel v drugem razredu v okviru podaljšanega bivanja. Z učenci smo se pričeli pogovarjati o ekologiji in skrbi za okolje. Učencem je bilo potrebno razložiti, na kakšen način lahko skrbimo za okolje, da se marsikateri odpadki lahko ponovno uporabi oziroma reciklira. Spoznali smo pojme kot sta ekologija in reciklaža. Cilj je bil učencem na razumljiv in predstavljen način prikazati, kaj ta dva pojma sploh pomenita.

b) Druga faza

V drugi fazi je bilo potrebno pojma ekologija in reciklaža povezati z odpadki, ki smo jih "pridelali v šoli". Med popoldansko malico, ko smo nabrali kar nekaj odpadkov, sem učence pričel spraševati ali mislijo, da se kateri izmed odpadkov lahko ponovno uporabijo. Hitro so znali razložiti, da plastenke

za vodo lahko ponovno napolnimo. Več težav so imeli pri ostalih odpadkih, kot so tetrapaki za mleko in podobno. Želel sem jih spodbuditi, da bi s svojo domišljijo pričeli iz odpadkov (embalaža, karton, itd) ustvarjati nekaj, kar bi bilo lahko uporabno. Tako so pričeli razmišljati o igrah, ki so se jih radi igrali. Ker pa smo imeli materiala za recikliranje vsak dan več, so začeli razmišljati o veliki igri, ki bi se jo lahko igrali na hodniku šole. Skupaj smo se odločili, da bomo uporabili ves odpadni material, ki smo ga nabrali in naredili ogromno družabno igro. Ker smo nabrali tudi veliko kartonastih škatel, smo se odločili, da naredimo igralno ploščo in igro, ki potrebuje veliko igralnih figur – šah. Učenci so ugotovili, da potrebujemo pomoč in tako smo k ustvarjanju pritegnili vse učence drugih in tretjih razredov, ne le našega oddelka.

c) Tretja faza

Preden smo si razdelili delovne naloge, sem učence seznanil z igro, ki so si jo izbrali. Nekateri so igro poznali, pa vendar niso poznali figur. Razložil sem jim, da je šah igra na igralni deski za dva igralca. Šteje za miselno namizno potezno igro z dolgo tradicijo in visoko ravno organiziranosti po celem svetu. Za igranje je potrebna šahovnica s 64 črno-belimi polji in 6 različno močnih in različno gibajočih se figur: kralj, dama, trdnjavi, lovca, skakača in kmetje. Vsak igralec ima na začetku 16 figur razporejenih po določenem vrstnem redu zrcalno nasproti. Prvi na potezi ima bele in drugi črne figure. Cilj igre je matirati nasprotnega kralja. Murray trdi, da je našel neovrgljive dokaze, ki pričajo o nastanku šaha okoli leta 570. Pri tej trditvi se avtor opira na neki perzijski ep, ki je slavospev indijskemu kralju Sriharišu (618-650). V tem epu obstaja med drugim tudi stih (Murray, 1913): V njegovem času ni bilo drugih vojn razen tistih na osemvrstnih ploščah. Ko so se učenci seznanili s figurami, smo si razdelili delovne naloge. Vsak oddelek je izdelal določeno število belih in črnih figur. Figure so morale biti višje od učencev, stabilne in seveda prebarvane v barvo, ki jo bodo zastopale (belo ali črno). Potrebno je bilo prebarvati in ustvariti tudi igralno polje 8 x 8 polj. Vsak del polja je bil velikosti osemdeset centimetrov, tako je celotna igralna površina znašala 6,4 metra.

d) Zaključna faza

Učenci so po dveh tednih dela sestavili osem belih kmetov in osem črnih, po dva tekača, konja in trdnjavi, ter po dve največji figuri, ki sta predstavljali kralja ter kraljico. Šah smo postavili na hodniku pred učilnico, tako da so med odmori šah lahko igrali vsi, ki so si to zaželeli.

Zaključek in evalvacija

Opazil sem, da so se učenci, ki so sodelovali pri izdelavi šaha iz odpadnega materiala spoznali proces reciklaže. Spoznali, predstavljali in razlagali so ga tudi vrstnikom ter staršem. Zaradi boljše predstave o samem pojmu reciklaže so učenci posledično pričeli boljše ločevati odpadke, ki so jih vsakodnevno proizvedli pri učnih urah, malici, ustvarjanju, itd. Učenci so na lastnem izkustvenem učenju videli, kako se je material, ki so ga imeli za odpadek, spremenil v družabno igro in je tako popolnoma spremenil svojo podobo ter funkcijo, ki je sprva veljala za neuporabno stvar, ki jo imenujmo smeti. Učenci so pričeli uporabljati svojo domišljijo ter se pričeli igrati in ustvarjati iz materialov, ki se jih ne bi nikoli dotaknili, kaj šele iz njih ustvarjali. V projektu sem uspešno motiviral veliko učencev ter združil ekologijo, učenje, ustvarjalnost in skrb za okolje. Veščine, ki so jih pridobili v tem projektu, bodo lahko uporabili tudi v prihodnje. Moj cilj je bil dosežen.

Literatura

- H. J. R. Murray v knjigi Zgodovina šaha (A history of chess, Oxford 1913)
<https://ekosola.si/> (5. 6. 2022)
<https://www.grini.si/grinipedia/kaj-je-recikliranje> (5. 6. 2022)
<https://www.bodieko.si/ekologija> (5. 6. 2022)

PODALJŠANO BIVANJE KOT EKSPERIMENT, SOBIVANJE IN POVEZOVANJE V RAZNOLIKOSTI

Povzetek: Sodoben način preživljanja prostega časa otrok, ki so vključeni v podaljšano bivanje, je prinesel drugačen pristop k ozaveščanju, da je potrebno uvesti raznolikost v možnosti sobivanja, čuječnosti in razvijanja pozitivne komunikacije v učni proces, vzpodbujanje sodelovanja, sprejemanja in zanimanja ter večšega reševanja konfliktov, ki nastajajo v skupini. Vse to je zelo pomembno v razvoju mladega človeka, ki telesno in duhovno raste v odraslo osebo. Kako bo deloval v odrasli dobi, tako igra ključno vlogo pri samopodobi, h kateri lahko veliko pripomore učitelj. Učenec prepozna svoja čustvena stanja in učne tipe, ki mu pomagajo v prihodnosti, zlasti pri interakciji z drugimi udeleženci ter oblikuje pozitivno samopodobo. Pripravi se mu pot, po kateri bo hodil z odprtimi očmi, se bo sprejemal in spoštoval ter opazoval. Dojemal bo sebe kot celoto, zlitje duha in telesa. Izučil se bo v navajanju na drugačnost, vključevanju v skupino, reševanju konfliktov z drugimi ali s samim seboj. Znal se bo izogniti neverbalnemu in verbalnemu nasilju. Občutil bo sebe kot celoto. Zato smo tu mi, učitelji, ki jim lahko približamo spoznanje, da je človek bitje, ki ves čas čuti, razmišlja in deluje.

EXTENDED STAYS AS AN EXPERIMENT, COEXISTENCE AND INTEGRATION IN DIVERSITY

Abstract: The modern way of spending the free time of children involved in extended stay has brought a different approach to raising awareness that diversity, opportunities for coexistence, free speech and the development of positive communication in the learning process, encouraging cooperation, accepting and interest, and solving conflicts in the group must be introduced. All this is very important in the development of young man who grows physically and spiritually into an adult. How it will work in adulthood plays a key role in self-image, to which a teacher can make a big contribution. The student recognizes his emotional states and learning types to help him in the future, especially when interacting with other participants and creating a positive self-image. Prepare him for a path to walk with his eyes open, accept and respect and observe. He will perceive himself as a whole, a fusion of spirit and body. He will be able to study citing, diversity, joining a group, resolving conflicts towards each other or towards himself. He will be able to avoid non-verbal and verbal violence. He's going to feel himself as a whole. That's why we teachers, are here, to which we can bring the realization that man is a creature that constantly feels, thinks and acts and has contact with itself. That's why we teachers, are here, and we can bring the realization that man is a creature that feels, thinks and works all the time.

Key words: self-image, diversity, feeling, coexistence, cooperation, positive communication, emotional, interaction.

Uvod

Učenci spoznavajo svet preko dotika, sluha, opazovanja, gibanja. Vse tehnike in orodja, ki so na voljo, tako pri njih razvijajo čuječnost oziroma budnost. Bolje opazujejo svojo skupino, katere del so v času šolanja, naučijo se videti posameznika, in, kar je najpomembnejše, sebe, svoje telo in um. Pozornost usmerijo od materialnih motenj k situaciji, za katero se vprašajo, kaj jim govori. Učenci imajo v podaljšanem bivanju, poleg opravljanja in navajanja na samostojno opravljanje domače naloge, lahko tudi veliko drugih, bolj prijetnih nalog. Da podaljšano bivanje postane prijetno, je potrebno uvesti nekaj večščin, čuječnosti, tehnik in socializacije v sam proces, ki na koncu prinese zadovoljstvo učitelja in učenca ter nepogrešljive povezave med njimi.

1 Tehnika pravilnega dihanja

Tehnika pravilnega dihanja pomaga telesu in umu, pomaga k sproščenosti in umirjenosti. Učenec, ki osvoji tehniko in se med samo vajo dihanja osredotoči zgolj na dihanje, v trenutku ne vidi in sliši ničesar drugega, kot čuti samo svoje telo. Pomembno je, da v razredu vlada umirjenost. Učenci lahko sedijo, stojijo, ležijo. Vodimo jih, tako da sami sodelujemo pri izvajanju. Roko, levo ali desno, položimo na predel trebuha, da dobimo fizični občutek, ko vdihnemo in se telo napolni s kisikom ter se trebuh izboči, in izprazni, ko izdihnemo zrak. Pomembno je, da vdihnemo skozi nos, ob tem štejemo do 3, nato počasi izdihnemo zrak in ob tem ponovno štejemo do 3. Čas vdihava in izdihava lahko sčasoma podaljšujemo.

2 Joga

Ko se otroci naučijo tehnike pravilnega dihanja, se lahko posvetimo jogi, posebej namenjeni za otroke. Ker otroci v šoli večinoma sedijo, so lahko zaradi tega še bolj utrujeni in razdraženi oziroma nemirni. Z jogo krepimo telo in pomagamo energiji, da steče po telesu in ne zastaja. Telo postane bolj gibljivo. Učenec se počuti bolje in je zadovoljen, ker si je okrepil nadzor nad čustvi. Najbolj pomembno pa je, da se s tem krepí ustvarjalnost. Učenci imajo lahko ves čas na voljo ilustracije žirafe, ki so obešene na vidnem mestu v učilnici. Vsaka žirafa izvaja osnovno jogo za otroke in položaje, iz katerih sledijo nadgradnje:

Slika1: golob-metulj-most

Slika2: kobra -kuščar-želva

Slika3: triangel-drevo-bojevnik-kenguru

Ilustracije: Monika Grašič

3 Qi gong in tehnike prejemanja ter dajanja

Qi gong je starodavna kitajska tehnika, ki krepí življenjsko energijo (Wikipedija). Učence naučimo dveh tehnik, ki zajemata prejemanje in dajanje energije. Pred pričetkom jim svetujemo, da pomislijo na nekaj lepega ali občutijo nek trenutek. Tehniko izvajamo skupaj z učenci.

Tehnika prejemanja:

Učenec stoji, roki odroči, dlani so odprte in usmerjene navzgor. Roki počasi dviguje nad glavo in pri tem se jih vodi z govorjenjem, da zajema energije Zemlje. Ko sta roki na vrhu glave ju nato počasi spuščamo ob telesu, dlani sta obrnjeni navzdol, hkrati govorimo, da to energijo dajemo v telo po celi dolžini telesa.

Tehnika dajanja:

Druga tehnika: učenec stoji, roki sta ob telesu. Ponovno roki počasi dviguje nad glavo, kjer sta dlani obrnjeni druga proti drugi, kot bi v rokah držali nevidno kroglo. Roki nato počasi spuščamo navzdol po telesu, se ga ne dotikamo. V navidezni krogli imamo energijo, ki jo bomo poslali drugim. Ko imamo roki na polovici od glave navzdol, počasi obrnemo dlani navzven in ju stegnemo ter tako pošljemo energijo naprej.

4 Meditacija

Meditacija je vsakršna dejavnost, pri kateri posameznik načrtno spreminja stanje zavesti z namenom, da bi se preprosto umiril (Wikipedija). Meditacija lahko poteka na način, da beremo meditativne pravljice. Učenci samo poslušajo. To je primerno zlasti za slušne tipe učencev.

Učenci ležijo na tleh na blazinah. Noge in roke počivajo ob telesu. Oči so zaprte. V razredu je tišina. Počasi z umirjenim glasom začnem brati meditativno pravljico. Učence ponese v svet pravljič. Obdajati jih začnejo čudovite miselne slike, ki si jih sami naslikajo v svojih mislih. Vmes umirjeno dihajo. Po koncu pravljice je vedno zastavljeno vprašanje, na katerega učenci odgovorijo v svojih mislih in ne glasno. Počasi se prebudijo, tako da globoko vdihnejo in izdihnejo, priprejo veke do polovice, da zagledajo svoje trepalnice in jih nato široko odprejo. Tudi telo se počasi prebudi, tako da se s štetjem do 10 počasi dvigujejo do pokončne drže. Učenci se nato raztegnejo, stopijo na prste, dvignejo roke visoko v zrak in pomahajo proti nebu z dlanmi in prsti. Nato zopet položijo roki ob telo. Dokazano se učenci temeljito telesno in umsko umirijo in so še nekaj časa po tej izkušnji povsem zasanjani in pomirjeni. Obraz imajo nasmejan. To vajo je priporočeno izvajati po kakšnih napornih dejavnostih, najbolje pa pred kosilom ali pred izvajanjem domače naloge.

5 Različnost razumevanja

Pri razvijanju čuječnosti otrok je zelo pomembno, da poznamo učni tip otroka. Tako lahko prilagodimo in pripravimo za vse otroke prijetno, poučno in zanimivo igro ali delo. Nihče se ne počuti nelagodno in nesprijeto, ker je počasnejši zaradi nerazumevanja pravil, in je v igri udeležen enako kot ostali. Skupina deluje kot celota, a je hkrati heterogena.

Z učenci izvedemo delavnice s samohipnozo za:

Postavimo vprašanja oz. vodimo proces:

1. Se počutiš varno?
2. Miselno okusi limono!
3. Imamo pokončno držo.
4. Nasmehnemo se.
5. Občutimo veselje.
6. Glavo držimo pokonci.
7. Hočem se počutiti super. Zdaj!

Če s telesom naredimo figuro nam bo um sledil. Uspešno lahko kontroliramo čustva, usvojimo pozornost oz. nadzor. Telo in um postaneta povezana.

Igre, ki krepijo kinestetični tip in olajšajo razumevanje:

a) Slepi slikar

Izbranemu učencu/-ki zavežemo oči. Riše s kredo po tabli, tako da riše po navodilih ostalih učencev. Navodila so v nepravem vrstnem redu, npr. »Najprej nariši desni čevelj. Sedaj desno obrv. Levo nogo, prstanec desne roke ...« Ker učenec skozi ruto, zavezano čez oči, ne vidi ničesar, bo končni izdelek »čuden«. Med smehom se učenci sprostijo in tako pripravijo na obravnavo nove črke.

Prepoznavanje preko dotika in sluha:

b) Kaj se je spremenilo?

Vsakdo si izbere partnerja, ki se postavita drug proti drugemu. Vsi imajo minuto časa, da si svojega partnerja podrobno ogledajo. Po tem času se vsakdo obrne stran in na sebi nekaj spremeni. Na voditeljev znak se spet obrnejo k partnerju, ga opazujejo in ugotovijo spremembo. Pari se potem pomešajo in igra se lahko ponovi. Že na začetku igre se lahko dogovorijo, koliko sprememb mora vsak narediti.

c) Prevara slepega

Otroci se postavijo v krog. Držijo se za roke ter se sprehajajo okrog 'slepega' otroka v sredini. Ko slepi trikrat zaploska, se morajo otroci ustaviti. Nato s prstom pokaže na enega otroka in ta stopi do slepega. Slepi s tipanjem ugotovi kdo je to. Ko ga prepozna, zamenjata vlogi.

d) Najdi svoj par

Otroci so razdeljeni v pare. Imajo zavezane oči. S tipanjem morajo najti svoj par.

e) Detektiv

Eden od otrok je detektiv in si dobro ogleda otroke, kako so oblečeni. Nato zapusti prostor. Medtem morajo otroci nekaj na sebi spremeniti. Detektiv pa mora uganiti, kaj si je kdo spremenil. Lahko je tudi več detektivov.

Posnemanje in osredotočenje na drugega. Te igre so primerne za razvijanje občutka do sočloveka.

f) Zrcala

Otroci so razdeljeni v pare. En otrok napravi gib, drugi pa ga skuša natančno posnemati. Vlogi si zamenjata.

6 Priprava na kosilo in upravljanje s kolono učencev

Pred kosilom si vzamemo čas za dihalne vaje (globok vdih in dolg izdih ponovimo vsaj 3 krat) Po- zorni smo, da vsi učenci sodelujejo. Dihanje opravljamo skupaj z njimi. Učitelj, ki je vodja skupine vzpostavi najbolj pristen odnos z učenci, če večino iger, vaj dela skupaj z njimi. Tako se poveže in vzpostavi interakcijo ter vez, ki lahko traja vse življenje. Čas, ki ga nameni učitelj v podaljšanem bivanju za odhod na kosilo, lahko izkoristimo tudi za igro, ki se izvaja v koloni učencev, ki so že opravili umivanje rok in čakajo na ostale, da se jim pridružijo v koloni za odhod na kosilo. Igre, ki

spodbujajo občutek povezanosti in hkrati na koncu učenci ugotovijo, da vse, kar se govori ustno, ni vedno resnica. Učence se navaja, da bodo v življenju večkrat deležni krivih obtožb, ki niso resnične. Razumeti začnejo, da se ni potrebno obremenjevati za krivice in dejanja, ki jih niso storili.

a) Ples: Just dance

b) Leti-leti

Učenci z dvignjenimi ali spuščeni prsti nakažejo, kaj leti po zraku in kaj ne. Določimo vodjo, ki izbira besede in jih glasno izgovori. Če nekaj ne leti, potem so prsti usmerjeni proti tlom, če pa leti, se prsti dvignejo v zrak. Kdor se zmoti, počaka na naslednjo igro.

c) Telefončki

Prvi učenec v koloni si izbere besedo in jo na uho pove naslednjemu v koloni. Ko beseda pride do zadnjega učenca v koloni, jo ta pove na glas in ugotovijo, ali so jo pravilno prenesli od ust do ust šepetajoče.

d) Pisanje besed na hrbet

Učenci drug drugemu pišejo besede na hrbet sošolcu, sošolki pred seboj. Slednji/-a mora ugotoviti napisano besedo. Učenci s tem usvajajo črke, najprej velike tiskane, nato male tiskane in na koncu pišejo s pisanimi. (Če gre za 1. triado učencev).

e) Masaža

Učenci drug drugemu masirajo ramena, roke in pas. S tem se povezujejo in tudi sprostijo, ko čakajo v koloni.

f) Dan-noč

Učenci pod vodenjem učitelja izmenično vstajajo in počepajo. Ko učitelj reče, da je dan, učenci stojijo, ko reče noč, počepnejo. Izpade učenec, ki se zmoti in počaka na naslednjo igro.

7 Čas pred, med in po kosilu

Učencem pred kosilom razložimo, da je hranjenje obred, ki zahteva polno udeležbo tistega, ki je. Razložimo jim, ko so že postavljeni v kolono za odhod na kosilo, da se je v njihova usta naselil majhen možiček, ki bo tekom hranjenja okušal hrano. Možiček bo zelo vesel in srečen, če bodo usta med hranjenjem samo okušala, žvečila in grizla. S tem spodbudimo učence, da med hranjenjem ne klepetajo. Zamotijo se lahko s tihimi in mirnimi igrami, ki poleg tega še utrjujejo vezi med njimi in matematiko. Igre po kosilu, ko učenci pojedjo in čakajo na ostale učence, ki še jedo:

a) Ena ribica je umrla, koliko vencev bo prinesla ...

Učenci položijo dlani na mizo, prsti so raztegnjeni. Potem z izštevanko štejejo po vsak prst posebej, kjer se konča, vprašajo, koliko vencev boš prinesel/-a. Učenec, ki je vprašan po številu, pove poljubno številko. Tisti, ki izštevanko govori, prešteje po vrsti od prsta, kjer se je ustavil, do konca. Ko se ustavi pri številki, ki jih je preštel, se njegov ali nasprotnikov prst spodvije in ta prst na rokah ne igra več. Izštevanka se nadaljuje do konca, dokler niso vsi prsti spodviti.

b) En kovač konja kuje ...

Otroci si sedijo nasproti in držijo pred seboj stisnjene pesti. Izbranec vodi igro in udarja pesti po vrsti in zraven izgovarja izštevanko: »En kovač konja kuje, koliko žebeljev potrebuje? En, dva tri, in povej število ti!« Nasprotnik pove določeno število. Izbranec z odštevanjem izloči pest otroka, pri katerem se štetje zaključí. Zmagovalec je tisti, ki mu v igri ne ostane več pesti.

Zaključek

Učenec z učitelji preživi lep del svojega življenja, zato je zelo pomembno, kakšen odnos imamo z njimi, predvsem, kakšen odnos in samopodoba ima učitelj o sebi. Če učitelj spoštuje sebe in goji ljubezen do življenja, bo to prenesel tudi na učence. To spoštovanje tako deli naprej in vzpodbuja, tako z besedami, kot dejanji, da je ta vrlina najpomembnejša v življenju vsakega posameznika. Učenec, ki je spoštovan in razumljen kot človek, ki čuti, bo zadovoljen učenec. Otroci so kot gobe, ki vpijajo čustvovanja odrasle osebe. Vsak drugačen korak od osnovnega poslanstva učitelja, da je zgled, opazijo in to tudi nagradijo, v dobrem ali slabem smislu. Učenec se poveže in vzpostavi interakcijo ter vez z učitelji in sošolci, ki lahko traja vse življenje. Učencem ostane v spominu čuječ, stabilen, načelen, vztrajen, zabaven in umirjen učitelj. Če bo otrok v prihodnosti postal tudi sam učitelj, bo povzel vse te pozitivne lastnosti njemu najljubšega učitelja in jih dajal naprej.

Literatura

- Interaktivne igre za spodbujanje in krepitev življenjskih veščin. (b.d.). Pridobljeno s https://www.nijz.si › files › igre_osnovnosolci_2017
- Kako naj se učim? (b.d.). Pridobljeno s http://osenams.splet.arnes.si/files/2017/10/kako_naj_se_ucim.pdf
- Kaj je qi gong?. (b.d.). Pridobljeno s <ps://www.bizinaizi.si/kaj-je-qi-gong/>
- Socialne igre. (b.d.). Pridobljeno s <http://igramose.blogspot.com/p/socialne-igre.html>
- 4 dihalne vaje za začetnike. (b.d.). Pridobljeno s <https://aktivni.metropolitan.si/zdravje/4-dihalne-vaje-za-zacetnike-s-pravilnim-dihanjem-nad-stres/>
- Budick D. (2019). Čuječnost za otroke in najstnike, Ljubljana, Mladinska knjiga
- Hoffman M. (2013) .Velika knjiga o čustvih, Lesce, Zala
- Levec A. (2000). To smo mi: priročnik za učenje socialnih veščin, Ljubljana, Center kontura.
- Mindfulness (2020). Be Mindful, Teach Mindfully, Teach Mindfulness, Ljubljana: EDUvision, Stanislav Jurjevčič s.p.
- Nicolai K. (2021). Čuječnice za lahko noč, Ljubljana, Mladinska knjiga
- Rupnik T.V., Gros V., mag. Mikeln P., mag. Drnovšek M. (2018). Spodbujanje razvoja veščin kritičnega mišljenja s formativnim spremljanjem. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, spletna izdaja.
- Snel E. (2020). Sedeti pri miru kot žaba. Brežice: Primus
- Škobalj, E. (2017). Čuječnost in vzgoja. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet.
- Škobalj, E. (2019). Lahkost uma. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet.
- The Betty Erickson 3, 2, 1 self Hypnosis Method (2018) by Eduard Traversa.
- Vukmir A. (2019). Diham, Ljubljana, Mladinska knjiga

ZANIMIVI, USTVARJALNI MINI PROJEKTI V PODALJŠANEM BIVANJU

Povzetek: Zanimivi, ustvarjalni mini projekti so idealni za delo v podaljšanem bivanju. Ko učenci prenehajo s pisanjem domačih nalog, lahko počnejo nekaj sproščujočega, zanimivega, ustvarjalnega in hkrati niso časovno omejeni in lahko svoj izdelek končajo v nekaj dneh ali pa tednih. Primerni so za učence, ki so hitrejši pri pisanju domačih nalog oziroma jih vedno imajo bolj malo, ker jih tako zaposlimo. Prav tako se mini projektom lahko priključijo ostali učenci, ki v svojem tempu lahko dokončajo naloge in se priključijo projektному delo, ko imajo čas oziroma manj domače naloge. Do sedaj se je izkazalo, da so bili vsi učenci uspešni ob zaključku projekta. Naredili so svoj izdelek s katerim so se lahko pohvalili in ga pokazali.

Ključne besede: mini ustvarjalni projekti, podaljšano bivanje, primernost, uspešen

INTERESTING, CREATIVE, MINI PROJECTS IN THE EXTENDED AFTER SCHOOL CARE

Abstract: Interesting, creative, mini projects are ideal to work with in the extended after school care. When pupils stop writing their homework, they can do something relaxing, interesting, creative and by that they are not limited by time and they can finish their project work in a few days or weeks. They are suitable for pupils who are faster with writing their homework or usually have a small amount of homework as we can keep them occupied. Also, other pupils can join mini projects, when they finish their homework at their own pace, or when they have less homework. The outcome of the mini projects has proved to be very successful since all the pupils finished their work and were able to show off and exhibit their creations.

Keywords: extended after school care, mini creative projects, successful, suitability

1 Uvod

V članku želim prikazati uporabnost zanimivih, ustvarjalnih mini projektov v podaljšanem bivanju (PB). V oddelku podaljšanega bivanja se lahko učitelj posveti različnim temam, projektom. V bistvu tu skoraj ni omejitev, kar bi morali jemati za velik plus. Ker smo v PB lahko učitelji iz različnih predmetnih področij, učitelj v oddelku PB je lahko razredni, predmetni učitelj ali pa svetovalni delavec, lahko vsak doprinese iz svojega predmetnega področja k bogatemu preživljanju organiziranega prostega časa. To je čas po končanem pouku, kosilu, ko učenci napišejo domače naloge in se sprostijo. Učitelj izbira dejavnosti za aktivno preživljanje prostega časa, ki omogočajo razvoj učenceve ustvarjalnosti, in tudi tiste dejavnosti, s pomočjo katerih učenec doživlja pomen sprostitve za dobro počutje in osebni razvoj. Eden od pomembnih pogojev za uspešno pedagoško delo, je poznavanje razvoja učencev, saj se učenci močno razlikujejo med seboj. Različni so v nekaterih telesnih lastnostih, sposobnostih, znanju, učnih in spoznavnih stilih, socializaciji, čustvovanju ter v motivaciji. Da bodo lahko vsi učenci ne glede na razlike med njimi, dosegali optimalni razvoj, od učitelja terjajo ustrezno prilagajanje vzgojno-izobraževalnega dela. Predstavila bom vse potrebne sestavne dele projektne dela, po različnih fazah, ki so potrebni, da je uspešnost zagotovljena. To pomeni, da učitelj, ki se za to odloči, ve kaj ga čaka in kaj lahko ponudi učencem. Vsak učitelj lahko izhaja iz svojega področja, iz svoje stroke in izvede mini projekt na svojo temo.

2 Idejna zasnova projekta

Ključna je tema izbranega projekta. Izberimo nekaj kar bo zanimalo vse učence in bodo tako želeli sodelovati. Nekaj kar med poukom ne utegnemo ali ne moremo. Nekaj za kar veste, da bodo navdušeni in jim ne bo odveč. Prav tako je pomembno kako predstavite projekt. Projekt predstavite z veseljem in dobro voljo. Naj vas vidijo, da ste še sami navdušeni in komaj čakate, da začnete. Ustvarjanje naj poteka z materiali, s katerimi učenci še niso delali ali pa je že dolgo tega. Ni treba, da se vse kupi. Kaj vse leži v omarah učilnic in čaka na uporabo. Kaj vse je doma in se lahko reciklira. Seveda pa je važna sama ideja in ko jo enkrat imamo, se vse ostalo že da.

3 Načrtovanje

Kot učiteljica PB vem, da je načrtovanje ključnega pomena. Izredno pomembno je timsko delo razrednega učitelja in učitelja PB, da se uskladita in seveda strinjata s projektom in si pomagata pri izvedbi. Pri tem mislim, da se dogovorita, da je na določen dan v tednu manj naloge ali pa jo sploh ni in da na tisti dan vsi otroci lahko sodelujejo. Prilagoditi se je treba letnim časom, vremenu, domačim nalogam, motivaciji in pripravljenosti za delo učencev, dobavi materiala, ki ga za izvedbo potrebujemo. Opažam, da je izvedba projekta lažja v pozno jesenskem, zgodnje spomladanskem ali zimskem obdobju, ko so dnevi krajši in vreme ne dopušča vsakodnevnega igranja na prostem. V tem primeru je mini projekt več kot dobrodošel saj učence zaposli v kreativnem smislu. Drugače sem zagovornica vsakodnevnega igranja v parku, igrišču, ploščadi, kar je pač dano. Saj verjamem, da je to izredno pomemben del PB, kjer so otroci fizično aktivni, se gibajo, igrajo, družijo, pogovarjajo itd. Projektu se prilagodim tako, da mu namenimo manj časa, ko je lepo vreme in obratno. Tudi čas za domače naloge ima velik pomen. Otroci pričakujejo, da bodo imeli dovolj časa v šoli za domačo nalogo in da jo bodo naredili. Prav to pričakujejo tudi starši. Posledica tega je, da je treba nameniti dovolj časa domačim nalogam, da jo otroci, ki so vključeni v PB tudi naredijo. Vsaj velika večina. Motivacija za pisanje domače naloge po eni šolski uri drastično pade in menim, da takrat čas za domačo nalogo poteče in jo je smiselno tudi prekiniti. Motivacija učencev ima izredno velik pomen. Da so učenci pripravljeni sodelovati, da jim ni odveč, da so pripravljeni na delo, da imajo čas, da niso utrujeni, da jim je projekt všečen, je za izvedbo projekta ključnega pomena. Učitelj je zadolžen za pravočasno pridobitev materiala, ki ga otroci potrebujejo za izdelavo izdelka. Določeni materiali so že na šoli ali pa se naročijo kot na primer razna lepila, akrilne ali tekstilne barve, vata, glina. Drugi materiali se lahko predčasno zbirajo: karton, star papir, odpadna embalaža, ki jih lahko otroci prinesejo od doma. Ko so vse sestavine, materiali, potrebščine zbrane, se lahko delo prične.

4 Izvedba

Na otroke zelo vpliva kako določen projekt predstavimo. Tudi sami moramo biti navdušeni, da bomo nekaj ustvarjali, delali, izdelovali saj se to reflektira na učence. Na ta način bodo sigurno bolj motivirani nad dejstvom, da bodo ustvarjali in nekaj izdelali. Za samo predstavitev si vzemite dovolj časa, za navodila pa raje več kot samo dovolj. To je zelo pomemben del celotnega projekta. Navodila morajo biti kratka, enostavna in jasna. Po možnosti napisana na tablo. Kot vsi vemo smo v razredu omejeni. Razredi so različni; manjši, večji. Seveda je super, če je razred velik, otrok pa malo. Ampak v bistvu je le malokrat tako. Predlagam, da mize razporedite v otoke, to pomeni tri mize skupaj ali vsaj dve. Če je že pri pouku razpored miz takšen, je to odlično. Če ni, se dogovorite z razrednim učiteljem, da bi spremenili razporeditev miz vsaj za čas projekta. Če je sestavin, materialov, pripomočkov več, je praktično, da so ti na voljo učencem v učilnici in da imajo učenci prost dostop do njih. Tu mislim na risalne liste, šablone, čopiče, barvice, lepila, lončke, ... Razporedimo jih na omarice, prosto mizo, na pult v razredu ali okensko polico. Tako ima učitelj več časa za učence, ki potrebujejo pomoč in se ne ukvarja z razdelitvijo različnih stvari. Prav tako je potrebno organizirati odlagalno površino za izdelke, ki se sušijo in še niso dokončani, na primer na široko okensko polico, da izdelki ne ovirajo pouka naslednji dan. Če je korakov pri izdelavi več, naj bodo ti v enem dnevu omejeni. To pomeni, da naj najprej vsi učenci naredijo prvi korak in tako ne bo prišlo do nepotrebne zmede v razredu. Sploh pa je to priporočljivo pri lepljenju in sušenju, da se naslednjič lahko ustvarjanje nadaljuje. Kar ni dovolj časa ali pa so učenci utrujeni, lačni, imajo že preveč drugega dela, takrat ne nadaljujte s projektom in raje počakajte. Projekt se nadaljuje ob naslednji dobri priložnosti. Tako učenci ne izgubijo motivacije, želijo nadaljevati in jim ni odveč.

4.1 Učenci, ki ne želijo sodelovati

Učenci, ki ne želijo sodelovati, imajo velikokrat dober razlog: niso naredili naloge, so naveličani šolskega dela, utrujeni, lačni itd. Ne silite jih, da sodelujejo. Ko bodo pripravljeni, bodo sami izkazali zanimanje in se pridružili večini otrok. Le redko se najde učenec, ki ne začne z izdelavo svojega izdelka. Ponavadi so to samo učenci, ki gredo takoj po kosilu domov. Ravno za to predstavitev sem naredila analizo. Samo eden učenec od 22 učencev ni naredil izdelka v letošnjem letu. Razlog je, kot sem že omenila, da gre takoj po pouku domov.

4.2 Učenci, ki niso dokončali izdelka

Vsem učencem ponudimo možnost, da dokončajo svoj izdelek. Otroci, ki so že končali svoj izdelek

ali pa le etapo, so lahko naši odlični pomočniki. Otroci, ki so navdušeni nad izdelkom, jih želijo izdelati še več. Tudi ti učenci so odlični demonstratorji ostalim v razredu. Dopustite, da so vaši mali pomočniki, da vam pomagajo. Analiza je pokazala, da so vsi otroci, ki so začeli z izdelkom, tega tudi uspešno dokončali, če le niso za daljši čas zboleli oziroma odšli na oddih s starši. Se je tudi že zgodilo, da so me ti učenci potem prosili, če lahko dokončajo nek izdelek, saj so ga želeli imeti oziroma so ga hoteli odnesti domov.

5 Končni izdelek

Otroci so navdušeni nad tem kar so dosegli, naredili in želijo ta uspeh deliti z drugimi. Najprej izdelke razstavite v razredu, da si jih sošolke in sošolci ogledajo. Lahko jih slikate in pošljete staršem, objavite na spletni strani šole. Organizirajte razstavo, obesite izdelke na hodnik in jih tako pokažite. Povabite drug razred na razstavo, obisk. Naj bodo zadovoljni, ponosni na svoj izdelek. Pohvalite jih. Izdelke naj potem odnesejo domov, da jih še tam z veseljem pokažejo, razstavijo v svoji sobi, stanovanju.

Zaključek

Potrebna je temeljita priprava na zanimive, ustvarjalne, mini projekte v PB. Seveda je ključna idejna zasnova, ki vodi do končnega izdelka. Priprava vsebuje skrbno načrtovanje, ki se mora prilagoditi šolskemu ritmu, učencem in šolskemu prostoru. Sama izvedba je lahko težavna, če predhodno delo ni dobro opravljeno. Lahko postane celo zelo stresno in naporno. Kar pa še zdaleč ni njihov namen. Takšni projekti naj bi bogatili program PB in tako dali učencem nekaj več. Tudi od samega učitelja zahtevajo nekaj več in zato se jih naj lotijo samo učitelji, ki jim je to v veselje in ne v breme.

Literatura

- Marentič Požarnik Barica (2003) Psihologija učenja in pouka. Ljubljana DZS
Mayer J. in drugi (2001) Skrivnost ustvarjalnega tima. Ljubljana: Dedalus – Center za razvoj vodilnih osebnosti in skupin.
Polak A. (2007) Timsko delo v vzgoji in izobraževanju. Ljubljana: Modrijan

VODNI SVET

Povzetek: Podaljšano bivanje je kraj in prostor, kjer učenci spoznavajo nekaj novega in se učijo večšin ter znanj, ki jih bodo lahko uporabljali v vsakdanjem življenju. Današnji čas je prepleten z ekološko in okoljsko problematiko, zato smo s projektom Vodni svet združili otroško ustvarjalnost in ekologijo. Preko različnih in zanimivih dejavnosti so učenci spoznavali prečudovit vodni svet, ki je obenem tako zanimiv kot ranljiv. Ob ustvarjanju in spoznavanju vodnih vsebin so učenci odkrivali ter občudovali pestrost vodnih sistemov ter iskali nova spoznanja, kako pomembna je voda za vsa živa bitja na Zemlji. Ob vsem tem je s pomočjo otroške kreativnosti in odpadnih materialno nastal prečudovit vodni svet.

Ključne besede: podaljšano bivanje, ustvarjanje, voda, morje, vodne živali, ekologija

WATER WORLD

Abstract: Extended stay is a place and space where students learn something new and learn skills and knowledge that they will be able to use in everyday life. Today's time is intertwined with ecological and environmental issues, so we have combined children's creativity and ecology with the Water World project. Through various and interesting activities, the students got to know the beautiful water world, which is both interesting and vulnerable. While creating and learning about water content, students discovered and admired the diversity of water systems and sought new insights into the importance of water for all living things on Earth. With all this, with the help of children's creativity and waste, a wonderful water world was created.

Key words: extended stay, creation, water, sea, aquatic animals, ecology

1 Uvod

Živimo na čudovitem planetu, katerega naravne danosti vse preveč izkoriščamo, ga izčrpavamo in uničujemo. Ekološka oz. okoljska zavest je sestavina človekovega praktičnega odnosa do narave in je tudi vodilo in norma človekovega delovanja (Kirn, 2004, str. 230). Vzgoja in izobraževanje otrok ter ekologija in ekološka zavest naj bosta eden od temeljev pri načrtovanju dela v vzgoji in izobraževanju. Velik vpliv ravnopravno pri vzgoji učencev ima čas, preživet v oddelku podaljšanega bivanja. Podaljšano bivanje je oblika vzgojno-izobraževalnega procesa, ki je organizirana v okviru razširjenega programa osnovne šole in določena z letnim delovnim načrtom, učnimi cilji in nalogami (Blaj, Koncept, 2005, str. 6). Učenci so po končanem pouku velikokrat utrujeni, manjka jim motivacije in energije za nadaljnje delo v popoldanskem času. Učitelji v oddelkih podaljšanega bivanja imamo možnost, da osmislimo in realiziramo dejavnosti, ki bodo učencem nudile sprostitev in neformalne oblike učenja, hkrati morajo te dejavnosti biti učencem zanimive in jih pritegniti, da jih bodo radi izvajali. Še posebej se to nanaša na samo izbiro vsebin in njihovo izvedbo, ki so lahko v veliki meri avtonomne in si jih lahko učitelji prilagajamo svobodno. Učitelj v podaljšanem bivanju mora tako biti dober poznavalec učnih metod in tehnik, ki jih izbira glede na aktualno dejavnost in interes učencev (Blaj, Koncept, 2005, str. 15). Pri izvajanju načrtovanega dela naj se prepletajo ustvarjalni, vzgojni, izobraževalni, ekološki, medvrstniški, medpredmetni in še drugi vidiki poučevanja. Učitelji v podaljšanem bivanju imamo tako na razpolago dragocen čas, v okviru katerega lahko s pomočjo različnih učnih metod in večšin privzgjamo pri učencih ustvarjalnost, kreativnost in ekološko oz. okoljsko zavest.

2 Eko vidik projekta Vodni svet

Ljudje s svojim delovanjem in vsakim produktom vplivamo na naše okolje, pri čemer so naši vplivi večinoma negativni. Učenci so v podaljšanem bivanju preko različnih aktivnosti poglobljali vedenje o pomenu vode za življenje na Zemlji ter ozaveščali pomen varovanja neokrnjenih vodnih virov. Preko različnih ustvarjalnih delavnic in aktivnosti so spoznavali živali in življenje v vodnih sistemih. Vsa živa bitja so krhka in zelo ogrožena zaradi neustreznega ravnanja človeka z naravo in vodnimi viri. Vse vodne živali so pomembne in ustvarjajo življenjski krog v vodnem svetu. Učenci so ob izdelovanju posameznih živali te podrobneje spoznali, npr. značilnosti njenega izgleda, življenjskega prostora in načina življenja. Ob tem so učenci v času podaljšanega bivanja lahko samostojno v šolski knjižnici poiskali literaturo in vire, s katerimi so si pomagali pri odkrivanju odgovorov na svoja radovedna in zanimiva vprašanja o vodnem svetu. Pri ustvarjanju naših izdelkov smo izhajali iz dejstva, da bo vsak

izdelek dragocen in bo unikaten ter barvit. Hkrati smo bili pozorni na to, da so materiali razgradljivi in da jih bomo ob koncu razstave lahko reciklirali. Pri tem smo imeli v mislih, da postopamo ekološko in trajnostno, torej prijazno do okolja. Učenci so se tako hkrati poučili o problematiki onesnaženosti voda in vodnih prebivalcev.

3 Ustvarjalni vidik Projekta Vodni svet

Otroci so po naravi zelo radovedni in imajo bujno domišljijo. Ustvarjalnost ima veliko prednosti, tako na intelektualnem, čustvenem kot tudi zdravstvenem področju, saj živimo v družbi, v kateri je ustvarjalnost čedalje bolj pomembna sposobnost posameznika, ker se le ta mora stalno prilagajati in iskati originalne rešitve za nove probleme (Barbot, Besançon in Lubart, 2011, str. 58).

Tudi želja po raziskovanju in spoznavanju novega nam je evolucionirala. Samo veselje do raziskovanja je močna sila in usmerja otroško spoznavanje sveta okrog sveta, spodbuja učenje in mišljenje. Šola kot ustanova je idealen kraj, kjer otroci pridobivajo večino veščin in tehnik za kasnejše življenje. Radovedni otroci se bolje in hitreje učijo. Ko so radovedni, je učenje zabava in veselje, ne pa breme. Tudi zato, ker se v naših možganih v stanju radovednosti zviša raven dopamina, ta pa ne vodi le k občutkom zadovoljstva, pač pa izboljšuje zmožnost opazovanja in pomnjenja (Musek, 2020). Ustvarjalno preživljanje časa je dejavnost v okviru podaljšanega bivanja, ki je namenjena razvedrilu in sprostitvi. Učencem omogoča tudi ukvarjanje z različnimi vsebinami po njihovi izbiri (Blaj, Koncept, 2005, str. 10). Učitelji učence spodbujamo ali motiviramo za ustvarjalnost in raziskovanje, da ostane njihova radovednost vedno v ospredju in nikoli ne zamre. Med samim projektom sem učence spodbujala, da so sami iskali ustvarjalne rešitve pri izdelavi morskih ali vodnih izdelkov, uporabi materialov in barvnih kombinacij. Kot materiale, s katerimi smo ustvarjali, smo uporabili odpadni karton, časopis in reklamni material, odslužene zgoščenke, papirnat in lesen pribor za piknik, odslužen aranžerski material ipd.

4 Projektni teden

Kot učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja v drugem razredu sem se odločila izvesti tedenski projekt Vodni svet, ki se je zaključil ob koncu projektne tedna kot Eko dan, v katerega so bili vključeni vsi učenci celotne šole. Velika večina drugošolcev že samostojno bere, so zelo radovedni in motivirani za ustvarjalno delo. Na temo voda je na voljo veliko literature v knjižni in spletni obliki, posluževali smo se obeh. V začetku tedna sem učencem na kratko predstavila projekt, vsebine in dejavnosti. Dogovorili smo se, da se bomo vsak dan nekaj novega naučili in ob tem veliko ustvarjali. Spodbudila sem jih, da tudi doma poiščejo predmete ali knjige, povezane z vodo in vodnim svetom.

V učilnici je bila učencem na voljo razredna knjižnica, katere namen je bil, da so si učenci sami in po želji pogledali in prebrali vsebine na temo voda. Tako je literatura zajemala leposlovna in strokovna dela. Skozi projektni teden sem v oddelku vsak dan prebrala vsaj eno zgodbo, ki je bila povezana s temami, ki je bila rdeča nit tega tedna. Z branjem leposlovja so učenci podoživljali vodni svet skozi literarne junake in njihove dogodivščine. Ob branju sem učencem predvajala tudi umirjajočo glasbo z zvoki vode. Učenci so po literarnem doživetju poustvarili prebrano zgodbo tako, da so vsebino ilustrirali ali dramatisirali. Najraje so učenci posegali po knjigah kot so enciklopedije in knjigah s poučnimi vsebinami. V prvi vrsti učence pritegne slikovitost knjig in fotografije, zato so si z veseljem ogledali veliko tovrstnih knjig. Učenci so tako velikokrat samostojno narisali ali prerisali kakšno žival ali pa jo izdelali iz lepenke. Ob prebiranju literature so učenci utrjevali bralne tehnike, tako individualno kot v dvojicah in skupinsko. Velikokrat so samostojno tvorili skupine, kjer je vsaka skupina prebirala svojo knjigo. Tako so imeli možnost, da učenci prosto krožijo po skupinah in berejo tisto, kar jih zanima. Pomembni cilji pri teh dejavnostih so bili: poglobljanje in utrjevanje znanja na temo vode, učenje uporabe različnih virov, učenje partnerskega učenja, učenje sodelovanja pri reševanju skupnih nalog ter s tem razvijanje svojih sposobnosti za delo v skupini. (Blaj, Koncept, 2005, str. 10). Teme so bile zelo privlačne za učence in ni bilo potrebno veliko zunanje motivacije, saj so bili učenci zelo zainteresirani in navdihnjeni. Za uvodno motivacijo sem učencem prebrala zgodbo Življenje v morju, avtorja Denija Kreglja. Po čustvenem premoru so učenci začutili temo, o kateri se bomo v prihajajočem tednu pogovarjali. V vodno bralnem kotičku je bil razstavljen plakat z joga položaji, kjer so si vsak dan učenci izbrali en položaj in se ga tudi naučili. Kot prvo zanimivo in ne navadno žival sem jim predstavila morskó žival hobotnico. Ogledali smo si videoposnetek hobotnice v naravnem okolju in prebrali nekaj dejstev o njej v enciklopediji. Učenci so poiskali hobotnico tudi

v drugi strokovni literaturi in poljudnoznanstvenih revijah in nato zanimivosti predstavili svojim sošolcem. Pozorno smo preučili tudi velikost te čudovite živali in primerjali njeno dolžino s koraki in z metrom. Nato smo se lotili izdelave hobotnice. Učenci so si pripravili delovne površine in delo je steklo. Izbrali smo dve barvi in učenci so se razdelili v dve skupini. Delo je potekalo skupinsko in sodelovalno. Nastali sta dve veliki hobotnici, ki sta postali tudi največji živali v Vodnem svetu.

Sledilo je spoznavanje in izdelava morskega dna. Za začetno motivacijo smo usvojili nov joga položaj in se ob tem zabavali in razgibali. Ogledali smo si kratke posnetke z ekološko tematiko in se o njih tudi pogovorili. Učenci se radi pogovarjajo o temah onesnaževanja in sami začutijo problem odlaganja odpadkov in onesnaževanja voda.

Sledile so ribe, najbolj simbolična žival vode. Ob poslušanju zvočne pravljice Mavrična ribica so se učenci lotili izdelave mavričnih ribic. Ob koncu delavnice so zgodbico pripovedovali tako, da so si izmislili drugačen konec in po želji še narisali svojo Mavrično ribico. Med samimi ustvarjalnimi delavnicami se je predvajala sproščujoča glasba. Ogledali smo si posnetke vodnih akvarijev s celega sveta. Spoznavali smo razlike med oceani, rekami in jezeri. Učenci so samostojno izbirali materiale za izdelavo rib in ob tem bili izvirni in ustvarjalni. Prevladovala so klasične oblike ribic, nekaj je bilo tudi domišljjskih. Tekom projektnega tedna smo tako spoznali veliko novih vodnih živali in jih tudi izdelali. Ob izdelovanju vodnih živali so bili učenci domišljjsko svobodni in lahko ustvarjali bitja po njihovih zamislih. Ob tem je potrebno poudariti, da so pri ustvarjanju svojih izdelkov lahko vključevali različne likovne tehnike in materiale. Delo je potekalo po postajah in učenci so se sami odločali, na kateri delovni postaji bodo delali. Svoje izdelke so skrbno shranjevali in jih počasi pripravljali za nastajajočo razstavo. Šolski hodnik so si dobro ogledali in predlagali samo postavitev vodnih živali in drugih vodnih izdelkov.

Projektni teden se je zaključil z Eko dnevom na celotni šoli. Eko koordinatorji smo skrbno načrtovali delavnice po stopnjah. Razredna stopnja je ustvarjala vodni svet in vodne živali. Na podlagi predlogov, ki sem jih pripravila, so se razredničarke samostojno odločile, katero žival bodo učenci izdelovali. Vse izdelke smo razstavili in nastal je prečudovit vodni svet. Pri tem smo si pomagali s spletno oglasno desko Padlet in programom Power Point, do katerih so imeli vsi učitelji dostop in so jim bili v pomoč pri izvedbi Eko dneva. Šolski hodnik se je ob koncu projekta spremenil v prečudovit vodni svet. V njem je vrvelo od pisanih živali in življenja. Obiskovalci so se za trenutek potopili v vodni svet in ga občudovali. Učenci so ob obisku vodnega sveta povedali, da bi morali biti vsi naši šolski hodniki tako zanimivo okrašeni in pisani.

5 Zaključek

Voda je življenje. Ob ustvarjalnem preživljanju časa v podaljšanem bivanju smo z učenci poustvarili vodo in življenje v vodi. Učenci so ob ustvarjanju spoznavali in občudovali naravno okolje, brez katerega ni življenja na našem planetu. Začutili so vso ekološko problematiko, s katero se vsakodnevno soočamo in jo poskušamo reševati. Pomembno je, da so v reševanje okoljskih problemov vključeni otroci, saj bodo ravno oni tisti, ki se bodo morali znajti pred eko izzivi v prihodnosti.

Literatura

Barbot, B., Besançon, M., Lubart, T. (2011). Assessing Creativity in the Classroom. *The Open Education Journal*, 4, 58–66. Pridobljeno s: <https://benthamopen.com/contents/pdf/TOEDUJ/TOEDUJ-4-58.pdf> (7. 6. 2022)

Blaj, B. [et al.] (2005). Koncept. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šol. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Kirn, A. (2004). Narava-družba-ekološka zavest. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kragelj, D. (2021). Življenje v morju. Smlednik: Založba Koord d.o.o.

Llewellyn, C. (2006). Previdno! Ob vodi. Ljubljana: Založba Grlica.

Musek Lešnik, K. (2020): Radovednost, ustvarjalnost, inovativnost - Kaj lahko predam mojim otrokom in učencem? Pridobljeno s: <https://www.abced.si/post/radovednost-ustvarjalnost-inovativnost-kaj-lahko-predam-mojim-otrokom-in-u%C4%8Dencem> (7. 6. 2022)

Pfister, M. (2012). Mavrična ribica. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Zommer, Y. (2021). Moja velika knjiga morskih živali. Ljubljana: Založba Grlica.

Življenje v vodi (1990), Murska Sobota: Pomurska založba

USTVARJANJE V ODDELKU PODALJŠANEGA BIVANJA IN POVEZAVA Z VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIM PROCESOM

Povzetek: V podaljšano bivanje se vključujejo učenci prostovoljno s prijavo staršev. V nekaj urah po koncu rednega pouka se učenci lahko sprostijo ali izdelajo mnogo zanimivih izdelkov. Cilje podaljšanega bivanja prepletamo in nadgradimo z vzgojno-izobraževalnimi cilji pouka. Tudi vsebine izhajajo iz njih. Pri njihovi izbiri pa upoštevamo tudi interese in potrebe učencev in njihovih staršev. Poučevanje v podaljšanem bivanju je bilo zame izziv samo tri leta, saj sem sicer razrednik v prvih treh razredih devetletne šole. Razmišljala sem o tem, kako bi učencem ponudila kakovostno preživljanje časa po pouku, in katere ustvarjalne dejavnosti bi izbrala. V prispevku sem se osredotočila na ustvarjalno preživljanje prostega časa. Opisala sem nekaj ustvarjalnih dejavnosti pri podaljšanem bivanju, ki sem jih izvedla jaz ali jih izvaja učiteljica, ki poučuje mojo skupino otrok v podaljšanem bivanju. Dejavnosti so potekale v oddelkih podaljšanega bivanja, v katere so bili vključeni učenci prvega in drugega razreda. Dodane so fotografije izdelkov otrok.

Ključne besede: živali, šivanje, vrt, čebele, pust, ustvarjalnost

CREATIVITY IN EXTENDED STAY AND ITS CONNECTION TO EDUCATIONAL PROCESS

Abstract: Parents voluntarily apply students in the extended stay. A few hours after regular school classes students can relax or made various different products. Extended stay goals are intertwined and upgraded with educational class goals. In addition, the content originates from them. We need to consider interest and students' and their parents' needs. Teaching in extended stay was a challenge for me only for three years; otherwise, I am a class teacher in the first period of nine-year primary school. I was thinking how could I offer students qualitative time after classes and what kind of activities should I choose. My paper focused on creative spending free time. I described a few creative activities in extended stay, which were performed by me or the teacher from extended stay. All the activities were included in extended stay for first and second grade students. I added photos of their products. Keywords: animals, sewing, garden, bees, carnival, creativity

Uvod

Na šoli, na kateri poučujem, je v oddelkih podaljšanega bivanja za učence prvega in drugega razreda stalni učitelj, ki upošteva cilje rednega pouka, želje učencev in njihovih staršev ter starost in sposobnosti otrok in pogoje, ki jih imamo na šoli. Sodeluje z razrednikom pri določanju ciljev in izbiri vsebin pouka, izbiri pripomočkov ter načrtovanju vsebin. Učitelj se trudi vzpostaviti takšne medsebojne odnose, na katerih lahko gradi sproščenost, varnost, sprejetost, spoštovanje in zaupanje. Učitelj želi spoznati učence, njihovo igro in želje in na osnovi teh spoznanj spodbuja učence v njihovih željah, se prilagaja in skupaj z učenci načrtuje aktivnosti, ki bodo otroke pritegnile. Učenci se v podaljšanem bivanju zabavajo, naredijo domačo nalogo, sodelujejo v projektih, brskajo po literaturi in s tem nadgradijo svoje znanje, ki so ga pridobili pri rednem pouku. Pripravljajo in utrjujejo nastope za razne prireditve ter izdelajo veliko zanimivih izdelkov, ki zahtevajo določeno spretnost. Pri tem uporabijo različne materiale. Izdelke lahko izdelujejo iz stiropora, kartona, fimo mase, odpadnega materiala, volne, blaga, naravnih materialov. Lotijo se tudi ročnih del. Izdelki se povezujejo z učno snovjo, ki so jo predelali pri pouku ali z dogodkom/praznovanjem, ki se dogaja v njihovem okolju v določenem času. Ustvarjajo na glasbenem in likovnem področju. Udeležijo se tudi humanitarnih akcij (zbiranje pomoči za žrtve naravnih nesreč in zbiranja hrane za brezdomne živali), delovnih akcij in aktivnosti za varovanje okolja.

V nadaljevanju se bom osredotočila na tisti del podaljšanega bivanja, ki je namenjen ustvarjalnemu preživljanju časa. Predstavila bom nekaj dejavnosti, ki smo jih z učenci izvedli, ko sem bila sama v oddelku podaljšanega bivanja, ali v tem šolskem letu, ko kot razrednik tesno sodelujem z učiteljico podaljšanega bivanja.

Ustvarjalno preživljanje časa v oddelku podaljšanega bivanja

Ustvarjalno preživljanje prostega časa je dejavnost, ki je namenjena razvedrilu, sprostitvi, počitku, in v kateri učenci nimajo učnih obveznosti. Učencem omogoča ukvarjanje z različnimi vsebinami po njihovi izbiri.

Operativni cilji

Učenci:

- razvijajo ustvarjalnost na kulturnem, umetniškem, športnem in drugih področjih;
- razumejo in doživijo pomen aktivno preživetega prostega časa za sproščeno počutje in osebni razvoj;
- utrjujejo stara in pridobivajo nova znanja in izkušnje na vseh področjih osebnostnega razvoja, še zlasti:
- se naučijo izbirati in soorganizirati aktivnosti glede na svoje interese;
- se učijo usklajevati mnenja z vrstniki in sprejemati različne vloge v skupini;
- se soočajo z rezultati osebnega in skupnega dela in jih v obliki predstavitev in razstav prikažejo tudi drugim (Blaj idr., 2005, str. 10–11).

Svetovni dan živali

Z drugošolci smo se odločili, da obeležimo svetovni dan živali, ki je vsako leto četrtega oktobra. Povezali smo se z Društvom proti mučenju živali Ptuj. Organizirali smo dobrodelno akcijo zbiranja hrane za pse, muce in druge brezdomne živali, ki jih oskrbuje DPMŽ Ptuj. K pouku so učenci prinesli hišne ljubljence in pripravili predstavitve o njih, v podaljšanem bivanju pa smo nadaljevali aktivnost z izdelovanjem plakatov in škatel. S plakati smo učence in delavce naše šole pozvali k zbiranju hrane. Stare kartonske škatle smo polepili s fotografijami, jih opremili z napisi in nastavili po šolskih prostorih. Akcija je potekala ves teden. Zaključili smo jo tako, da smo na svetovni dan živali pripravili srečanje s predsednico DPMŽ v času podaljšanega bivanja. Povabili smo vse učence 1. VIO, predstavnike razredov predmetne stopnje, učitelje in ravnateljico. Srečanje je potekalo v obliki pogovora. Svoje misli so nizali vsi udeleženci, postavljali vprašanja in pripovedovali o svojih izkušnjah. Predsednica društva pa je predstavila delovanje društva in težave, s katerimi se društvo srečuje

Šivanje

Neverjetno, kako je šivanje s šivanko pritegnilo otroke. To je bila ena izmed dejavnosti, za katero so dajali znova in znova pobudo in niso želeli nehati.

Učenci so šivali nekaj tednov. Naučili so se napeljati nit, narediti končni voz, našiti osnovni šiv, prišiti gumb in sešiti srček iz blaga. V tem vrstnem redu je učenje šivanja tudi potekalo.

Pri tem so potrebovali bucike, šivanko, sukanec, naprstnik, blago, škarje, polnilo, trši odpadni papir, svinčnik, šablono srčka, gumb.

Srček iz blaga

Na poljubni trši papir je učiteljica narisala šablono srčka in jo izrezala. Učenci so jo dvakrat obrisali na blago in izrezali. Izrezana dela so položili skupaj in sešili vse robove. Poskusili so šivati natančno in z majhnimi šivi. Tri centimetre roba niso zašili. Srček so napolnili z vato ali volno in zašili preostanek. Srček bomo podarili staršem na zaključni prireditvi drugošolcev.

Sejanje, sajenje in šolski vrt

Pri urah spoznavanja okolja smo v drugem razredu sejali in sadili rastline po izboru učencev. Pogovarjali smo se o negi rastlin, o vrtu in obdelavi le – tega. Poudarili smo pomen samooskrbe in prednost pridelave zelenjave na domačem vrtu. V podaljšanem bivanju so učenci z učiteljico to znanje nadgrajevali z dejavnostmi v učilnici in na šolskem vrtu. V lončke so sejali in sadili paradižnik, timijan, drobnjak, baziliko, solato. Lončke so učenci opremili z napisi in jih spremljali vsak dan. Po potrebi so jih zalivali. V učilnici je nastal mini vrtiček, za katerega so potem učenci skrbeli v podaljšanem bivanju nekaj tednov. Ko so bile rastline narede za presajanje, so jih presadili v domači in šolski vrt. V šolski vrt so posadili tudi topinambur in jagode. Seveda so morali za rastline na vrtu skrbeti sami. Svoje znanje o zdravi prehrani so podkrepili z nabiranjem zelenjave s šolskega vrta. Izkopali so topinambur in nabrali solato. Topinambur so spekli in ga začinili z drobnjakom. Na vrtu sta zrasla motovilec in solata, ki so ju nabrali in pripravili solato. Solato so sami otrebili, oprali in jo začinili z oljem in soljo.

Na vrtu so nabrali drobnjak in iz njega pripravili drobnjakov pesto. Na drobno narezane drobnjak in oreščke so zmešali z olivnim oljem in dodali parmezan.

Slovenski tradicionalni zajtrk in svetovni dan čebel

Pri pouku in v podaljšanem bivanju smo poudarili pomen čebel za obstoj človeštva. Dejavnosti na to temo so v podaljšanem bivanju potekale od novembra, ko pripravimo slovenski tradicionalni zajtrk, pa do 20. maja, ko obeležimo svetovni dan čebel. Aktivnosti, ki so potekale v podaljšanem bivanju: branje zgodbe, ples, sajenje in sejanje, poslušanje brenčanja čebel v naravi, ogled filma o čebelah, izdelovanje panjev in čebel.

Dejavnosti ob pripravi slovenskega tradicionalnega zajtrka smo izvedli v obliki naravoslovnega dne. Ob tem so učenci izvedeli nekaj dejstev o pomenu čebel za človeštvo. V naslednjih mesecih smo z dejavnostmi v podaljšanem bivanju to znanje nadgradili. Pričeli smo s prebiranjem pravljice o čebeli Adeli iz zbirke Drobižki. Prebrali smo jo večkrat, jo obnovili, ilustrirali ter izdelali lutke na palici. Z njimi so odigrali prizore iz pravljice. Naučili so se plesati ples na skladbo Romane Krajncan: Zum zum zum. Ogledali so si film o čebelah. Spomladi so zunaj v okolici šole umirjeno poslušali brenčanje čebel. To nalogo so opravljali tudi doma ali na izletih s starši. Sejali in sadili so rastline, kar sem opisala v prejšnjem odstavku. Nato so se lotili še izdelovanja panjev in čebel. Panje so izdelali iz pokrovov kartonskih škatel za čevlje. V notranjost pokrovov so s tempera barvami naslikali satje. Čebele so otroci naslikali na risalni list, jih izrezali in nalepili na pokrov škatle, v satje.

Pustne maske

V naši vasi vsako leto poteka tradicionalna pustna povorka, na kateri sodelujejo otroci iz vrtca, učenci osnovnih šol in različna društva, ki delujejo na območju naše občine. Pustni utrip na naši šoli je zato zelo živahen vsako leto. Pri pouku in v podaljšanem bivanju spoznamo pustne običaje in pustne maske. Izdelujemo skupinske pustne maske, s katerimi se potem vključimo v povorko. V letošnjem letu so moji drugošolci v podaljšanem bivanju nekaj tednov izdelovali obrazne živalske pustne maske iz papirja in kurentove kape iz papirnatih nakupovalnih vrečk. Obliko glave določene živali so izrezali iz risalnega lista. Pobarvali so jo s tempera barvami. Kurentove kape so polepili in okrasili z izrezanimi oblikami iz kolaž papirja. Maske so krasile večnamenski prostor, učilnico in šolske hodnike. Seveda so maske natakneli na glavo in se v skupini odpravili v času podaljšanega bivanja po šoli in po vasi. Spesnili so tudi pesem, ki so jo povedali pri hišah, kjer so se ustavili.

Zaključek

Naj naštejem še nekaj dejavnosti, ki jih izvajamo v podaljšanem bivanju: izdelovanje vabil za prireditev za bodoče prvošolce, izdelovanje noveletnega mesta iz odpadnega materiala (kartonske škatle, volna, žica, slamice, vrvi ...), ritmično-melodične dejavnosti z vključevanjem medpredmetnega povezovanja, izdelovanje notranjih bivalnih prostorov in opreme, čiščenje okolice šole, peka keksov, igranje socialnih iger, izdelovanje scen in rekvizitov za gledališke predstave, ... Vse te dejavnosti potekajo v sodelovanju s starši. Brez njih jih ne bi mogli izvesti v tako množični obliki. Starši so o izvedbi dejavnosti pravočasno obveščeni. Z njimi se uskladimo o možnosti prinašanja materiala in orodja ter o uri odhoda otrok iz podaljšanega bivanja. Z veseljem priskočijo na pomoč. Končni cilj je dosežen, ko staršem predamo izdelek kot darilo, ko jih povabimo na prireditev in uživajo v nastopu otrok. Delo v podaljšanem bivanju je sproščeno, pestro, zanimivo. Nič manj pomembno od dela v razredu. V podaljšanem bivanju se lahko naredi veliko tako na vzgojnem kot izobraževalnem področju. S tesnim sodelovanjem med učiteljem v podaljšanem bivanju in razrednikom smo v tem lahko zelo uspešni. Sama imam zelo dobre izkušnje. In ko otrok, ki ni vključen v podaljšano bivanje, izrazi željo, da bi se vključil vanj tudi sam, veš, da si na pravi poti.

Literatura

- Kos Knez, S. (2001). Podaljšano bivanje v devetletni osnovni šoli. *Vzgoja in izobraževanje*, 32 (6), 91–96
- Kos Knez, S. (2002). *Vzgojno-izobraževalno delo v podaljšanem bivanju v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
- Blaj, B., Kos Knez, S. (2005). *Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni Osnovni šoli: razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

USTVARJALNOST V OPB

Povzetek: Temeljni namen OPB osnovne šole je omogočiti vsakemu učencu osebni razvoj, usklajen z njegovimi pričakovanji, zmožnostmi, interesi, talenti in potrebami. V jedru zdravega duševnega razvoja in psihičnega blagostanja so dobri odnosi. OPB ni le podpora zdravemu fizičnemu razvoju in učenju niti ni samo osmišljen prosti čas po pouku, ampak je prostor za celovit osebni - psihofizični razvoj: torej tudi čustveni in socialni. Kar se zgodi v OPB je popotnica za življenje, vzorec in sporočilo za naprej. Večkrat slišimo, da je šolski sistem usmerjen tekmovalno, storilnostno, da ubija kreativnost otrok. Ne pusti jim, da delajo napake, da so radovedni in da si ustvarijo svoje mišljenje. Mnogi učitelji pa se zavedajo, da je bistvenega pomena, da pri otrocih vzpodbujajo motivacijo, vedoželjnost, radovednost ter ohranjajo igro. Tako lahko šola postane učeče okolje, v katerem učenci obdržijo kreativnost in odkrijejo svoje talente. Zato je motivacija pri učencih izrednega pomena. Če so učenci pravilno usmerjeni, motivirani, če jim učitelj prisluhne in prilagodi čas po pouku njihovim interesom, njihovi individualnosti, bodo ta čas preživeli s popolnoma drugačno energijo, pozitivnostjo in izvirnimi idejami. Otroci postanejo ustvarjalni, učiteljeva vloga pa je, da njihovo kreativnost vzpodbuja. Če kje, se lahko prav v OPB v največji možni meri izkaže, da: »Biti učitelj ni samo poklic, ampak je poslanstvo.« Ključne besede: OPB, motivacija, igra, kreativnost, učenci, primeri dobre prakse.

CREATIVITY IN THE AFTERSCHOOL PROGRAMS

Abstract: The main aim of the afterschool programs in the primary school is to enable the students their personal development consistent with their expectations, abilities, interests, talents and their needs. The main component of healthy mental development and psychological well-being are good relations. The afterschool program does not only support healthy physical development and learning, and gives meaning to free time after school, but it also gives us the opportunity for comprehensive development of personality and comprehensive psychophysical development: that is both emotional and social development. Whatever students experience in the afterschool program gives them a good foundation for further life, a model and a message for the future. We often hear that the school system is oriented towards competition and productivity and that it kills students' creativity. It supposedly does not allow the students to make mistakes, to be curious and to create their own opinion on things. But most teachers are aware that it is crucial to encourage motivation, craving for knowledge, curiosity and to maintain the playing. In this way, the school can become a learning environment in which students retain their creativity and discover their talents. That is why motivation is of crucial importance for students. If students are properly oriented and motivated and if the teacher listens to them and adapts the time after class to their interests, their individuality, they will spend this time in a completely different way – with different energy, positivity and original ideas. Students will become much more creative in such an environment, while the teacher's role is to encourage their creativity. An afterschool program is definitely the place where the saying "Being a teacher is not only a job, it's a mission." proves itself the most.

Key words: afterschool program, motivation, play, creativity, students, examples of good practice

1 Uvod

SSKJ razlaga pojem ustvarjalnost kot sposobnost, da s svojo dejavnostjo dosežemo, da kaj nastane; uresničitev te sposobnosti (SSKJ: (b.d.). 3. 1. 2018). Psihologija ne pozna enotne definicije ustvarjalnosti. Različnim opredelitvam je skupno, da vključujejo izvирnost, koristnost, prilagojenost, odprtost, svobodo, prožnost in nekomformizem. Mnenje, da se ustvarjalnost kaže samo na področju umetnosti je zmotno. Kaže se na vseh področjih. Pomembno je vedeti, da ustvarjalen človek vedno deluje znotraj svoje discipline ali veje umetnosti. Mnenja glede tega ali imamo vsi ljudje enak ustvarjalni potencial se med strokovnjaki še vedno krešejo. Marentič Požarnik Barica pa navaja, da imamo ustvarjalne sposobnosti vsi v večji ali manjši meri: so namreč normalno porazdeljene (po Gaussovi krivulji), podobno kot umske sposobnosti.

2 OPB kot del Rap (Razširjenega programa) in kaj želimo z njim doseči?

Ustvarjalno preživljanje časa je dejavnost, ki je namenjena razvedrilu, sprostitvi, počitku in v kateri učenci nimajo učnih obveznosti. Učencem omogoča ukvarjanje z različnimi vsebinami po njihovi izbiri. Učitelj usmerja učence v aktivnosti, ki naj imajo določen cilj, ob čemer upošteva in omogoča razvoj njihovih interesov in sposobnosti na vseh temeljnih področjih razvoja osebnosti: spoznavnem, telesno-gibalnem, socialnem, čustvenem, motivacijskem, estetskem in moralno-etičnem. Aktivnost poteka v okviru vsebin, ki jih ustvarjajo učenci, učitelj pa je animator dejavnosti. Učitelj lahko

učence motivira za aktivno odzivanje na aktualne kulturne, umetniške, športne in druge dogodke, ki se jim zdijo zanimivi, in jih vzpodbudi, da svoje izdelke predstavijo vrstnikom, staršem in učiteljem. (*Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli*, Ljubljana 2005).

OŠ Ivana Skvače je že četrto leto vključena v poskus RaP (razširjeni program). Tri leta smo bili v delnem poskusu, zadnje leto pa v celotnem.

2.1 Opis področij RaP

2.1.1 Gibanje in zdravje za dobro psihično in fizično počutje

Področje vsebuje različne dejavnosti, s katerimi želimo in lahko vplivamo na zdrav telesni, čustveni, kognitivni in socialni razvoj učencev. Ob tem poskrbimo za dobro počutje in ohranitev zdravih navad. Redna telesna dejavnost, uravnotežena prehrana, skrb za varno okolje in sprostitve so ključni dejavniki, ki vplivajo na zdravje in dobro počutje. V okviru razširjenega programa se učencem ponudi dodatne možnosti za strokovno vodeno, dovolj intenzivno, kakovostno strukturirano in redno športno dejavnost.

2.1.2 Kultura in tradicija

To področje pri učencih razvija znanja, veščine, vrednote in stališča, ki se nanašajo na kulturno zavest in izražanje, socialno in državljansko kompetenco ter sporazumevanje v lastnem in tujih jezikih. Vsebine jezikovnega pouka se navezujejo na vsebine in dejavnosti, ki se izvajajo v okviru obveznega in razširjenega programa posamezne šole. S tem prispevajo k celovitemu razvoju osebnosti vsakega in življenju v demokratični družbi, ki temelji na znanju, občin kulturnih in civilizacijskih vrednotah, etičnih načelih, ustvarjalnosti, inovativnosti, trajnostnem delovanju in aktivnem demokratičnem državljanstvu. Poudarjen je pomen sodelovanja šole z lokalnimi in širšimi skupnostmi.

2.1.3 Vsebine iz življenja in dela osnovne šole

Dejavnosti področja omogočajo učencem dopolnjevanje, nadgradnjo, poglobljanje ali razširjanje že usvojenih znanj, veščin. Ponuja tudi razvijanje novih veščin, ki podpirajo razvoj kompetenc za vseživljenjsko učenje in za bolj avtonomno načrtovanje izobraževalne in poklicne poti. Dejavnosti področja predstavljajo podporo učencem pri spoznavanju svojih močnih področij, interesov, pri izbiri in zastavljanju osebnih ciljev na področju učenja, izobraževalne in poklicne poti oz. podpirajo karierno orientacijo. Učenci razvijajo kakovostne odnose, opolnomočijo se za delo v skupini vrstnikov in med učenci šolske skupnosti. Učenci lahko razvijajo svoje interese in talente, znanja in veščine raziskovalnega dela. Področje predstavlja odziv na potrebe celostnega razvoja učencev.

2.1.4 Dejavnosti, ki razvijajo ustvarjalnosti v okviru Rap/OPB

Gibalnice, Konjeniški krožek, lokostrelstvo, drsanje, odbojka, atletika, joga, kaligrafija, Skvarčepis, prva pomoč, gasilci, Skvarčevi detektivi, Raziskujemo Evropo, Krpamo luknjice, Modelarstvo, Lego ustvarjalnice, Robotika, Kaj bi brez računalnika, Pomagam starejšim, Naš vrt, Beremo pravljice, Packarije in umetnije, Kuharske delavnice, Igra (usmerjena in neusmerjena)..... V »klasičnem OPB« je večino časa en učitelj učencem zapolnil čas po pouku po točno določenih smernicah. Z vključitvijo šole v celoten poskus Razširjenega programa se je paleta dejavnosti, ki jih lahko ponujamo učencem močno povečala. Glede na ponujeno, si učenci sami izberejo dejavnosti iz vseh treh področij, ki jih bodo obiskovali po pouku, glede na njihove interese. S tem omogočimo učencem, da razvijajo svojo ustvarjalnost. Pri dejavnostih niso obremenjeni z ocenami, obiskujejo jih zaradi lastnega interesa in prav zato so pri njih notranje motivirani in uspešni. Ker so skupine heterogene, se mlajši učenci učijo od starejših, starejši razvijajo empatijo in se hkrati počutijo koristne, saj pomagajo mlajšim. S tem tudi precej omilimo morebitna nesoglasja med učenci. Tisti učenci, ki mogoče učno niso tako uspešni pridejo v ospredje, saj pokažejo svojo ustvarjalnost na drugih področjih. Tudi učitelji izražajo zadovoljstvo nad vključitvijo v RaP. Učencem lahko ponudijo določena znanja, za katere niso strokovno izobraženi, ampak jih določeno področje veseli in so na njem uspešni (npr. učiteljica matematike uči učence jogo, saj jo izvaja že 15 let in je na tem področju zelo uspešna).

Zaključek

Za vzgajanje ustvarjalnih in svobodnih, s svojo glavo mislečih ljudi, ki bodo lahko uspešno odgovarjali na današnja in jutrišnja vprašanja, tudi niso primerne spodbude v stilu športnega navijanja ali kakršnikoli čredno-nagonski pritiski v stilu vojaškega treninga. Ustvarjalnost se mora roditi sama – nič in nihče ne more spodbuditi ustvarjalnosti, če se posameznik ne odloči zanjo. Podobno kot pot, ki jo mora še cesar opraviti sam, je tudi pri ustvarjalnosti (in sicer v življenju) akter vsak sam. In kot pove beseda 'akter' – ustvarjanje je 'akcija', za izpeljavo ideje se mora vsak potruditi in premakniti ... (Didakta, april 2014).

Literatura

- Virk – Rode, J., Belak – Ožbolt, J. (1990). Razred kot socialna skupina in socialne igre. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Rajović, R. (2016). Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kos Knez, S. (2002). Vzgojno-izobraževalno delo v podaljšanem bivanju v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Ginnis, P. (2004). Učitelj – sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus.
- Fonda, K., Kuštrin, V., Požar, S., Prunk, V. (2010). Minuta za gibanje v razredu. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja. Piran: OŠ Cirila Kosmača.
- Brečko, D. (2002). Štirideset sodobnih učnih metod: priročnik za predavatelje, učitelje in trenerje. Ljubljana: Sofos.
- (2003). Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli.
- Cankar, F., in Deutsch, T. (ur.). (2015). Mladi, šola in izzvi prihodnosti: razvoj ustvarjalnosti in inovativnosti kot sestavin podjetniške naravnosti in spretnosti v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 30-34.
- Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 90-96.
- Tegano, D. W., Moran, J. D. in Sawyers, J. K. (1991). Creativity in early childhood classrooms. Washington, D.C.: NEA Professional Library, National Education Association.
- Cencič, M. (2014): Spodbujanje ustvarjalnosti v šoli z učnimi metodami. Hozjan, D. (ur): Izobraževanje za 21. stoletje – ustvarjalnost v vzgoji in izobraževanju. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales. str. 163–178.

INOVATIVNA UČNA OKOLJA

Povzetek: Koncept inovativnega učnega okolja je kompleksna zadeva, ki zajema številne dejavnike, kot so kakovostni medsebojni odnosi, ustrežna šolska klima, varnost, inovativni učni pristopi in z njimi povezana ustrežna urejenost učilnice. In seveda šola kot prostor socializacije, ustvarjalnosti, sodelovanja, učenja je tista, ki mora skrbeti za otrokov kognitivni, socialni, emocionalni in fizični razvoj. In to stori z oblikovanjem fizično in psihološko varnega in spodbudnega okolja, ki vsebuje in ponuja raznovrstno razvojno primerno gradivo, naloge in priložnosti za ustvarjanje. Učitelj pa spodbuja ustvarjanje otrok s samostojnim raziskovanjem, raziskovanjem v skupini, igro, dostopom do različnih virov, interakcijo z drugimi otroki in odraslimi. In s tem razvija pri otroku kritično in ustvarjalno mišljenje, ki je eden od ključev do uspešnega in ustvarjalnega sodobnega človeka.

Ključne besede: inovativno učno okolje, učenje na prostem, učenje z gibanjem, talne poslikave

INNOVATIVE LEARNING ENVIRONMENTS

Abstract: The concept of an innovative learning environment is a complex subject, covering a number of factors such as quality interactions, adequate school climate, safety, innovative learning approaches and the associated appropriate classroom orderliness. And of course school as a place of socialization, creativity, collaboration, learning is one that has to take care of the child's cognitive, social, emotional and physical development. And it does so by creating a physically and psychologically secure and supportive environment that contains and offers a variety of developmentally appropriate materials, tasks and opportunities to create. The teacher encourages the creation of children by exploring independently, researching in a group, playing, accessing different resources, interacting with other children and adults. And in doing so, he develops critical and creative thinking in a child, which is one of the keys to a successful and creative modern man.

Keywords: innovative learning environment, outdoor learning, learning through movement, floor paintings

Uvod

V 21. stoletju potrebuje sodobni človek nove vrste veščin, da bi bil pri svojem delu in v življenju na sploh uspešen. Učni načrt pa se ni dosti spremenil, da bi se prilagodil potrebam današnjega sveta. Zato je na učitelju, da pri učencih v sklopu učnih ciljev, razvija ustvarjalno in inovativno razmišljanje, dvigne raven digitalnih kompetenc, tehnološke in informacijske pismenosti, razvija sposobnost kritičnega razmišljanja in krepi veščine reševanja problemov, poveča učinkovitost sodelovanja z različnimi skupinami, spodbuja odprtost za različne ideje in vrednote ter privzga odgovorno ravnanje z okoljem. Pri vsem tem pa gradi nove voditelje, ki bodo znali s spoštovanjem prisluhniti različnim kulturnim skupinam, ter bodo imeli pri tem v mislih, da delujejo v interesu večje skupine. Pri delu pa bodo znali bodo načrtovati, bili časovno produktivni, znali delo evalvirati ter dobro tudi pohvaliti. Tako bomo lahko v današnjem času vzgojili človeka, ki bo uspešen in družbi koristen.

Inovativni učni pristopi

Dejavnosti, ki omogočajo inovativne učne pristope:

Talne poslikave

Talne poslikave v učilnicah, na šolski hodnikih in na zunanjih površinah šole omogočajo učencem različne gibalne aktivnosti, spodbujajo otroka k kreativnemu razmišljanju in krepijo vodstvene sposobnosti ter gradijo trdne medosebne odnose.

Primeri dobrih talnih poslikav so:

1. Narisana nema karta Slovenije. Vanjo učenci s kredo vrisujejo večja mesta, reke, jezera, ... Seveda lahko enako naredijo z nemo karto drugih držav, Evrope, Azije, ... Tako učenci ponavljajo znanje iz geografije. Če jih postavimo v pare, postane učenje še bolj zabavno ter tako krepimo medosebne odnose.
2. Poslikava stopnic s števili. To lahko izkoristimo tako za preštevanje, ponavljanje poštevanke, oblikovanje in krepitev številskih predstav, ... Tako učenci med učenjem poskrbijo še za tako potrebno gibanje. Saj večurno sedenje povzroča pri učencih nemotiviranost za delo. Iz tega pa lahko sledijo vedenjske težave in moten pouk ter nezbranost pri delu.

3. Poslikava stopnic s stopinjami obrnjenimi v različne smeri za krepitev motoričnih spretnosti.
4. Poslikava tal z družabnimi igrami kot so človek ne jezi se, ristanč, ... Prvošolci se lahko tako tudi s pomočjo teh iger socializirajo, krepijo medosebne odnose in nenazadnje ponovijo števila do 6.

Učenje v gibanju

Sama pri delu z učenci opažam, da je znanje, ki je pridobljeno ali utrjeno v povezavi z gibanjem bolj trdno zasidrano, da učenci pri tovrstnih dejavnostih bolj uživajo in so za delo bolj motivirani.

Opisane so tri dejavnosti, ki sem jih uspešno preizkusila na različno starih učencih (od 6 so 10), pri različnih predmetih. Snov sem nato samo prilagodila različni zahtevnostni stopnji.

1. Navzkrižno ploskanje v paru. Ponovitev večkratnikov. Učenca se postavita zrcalno drug proti drugemu. Prvi ima dlani pred seboj obrnjene navzgor. Drugi z desno dlanjo udari po desni dlani sošolca in hkrati izreče število 2, nato z levo dlanjo udari po levi dlani sošolca in hkrati izreče 4. Nato prvi učenec ponovi aktivnost s tem da pri plosku izgovori 6, nato 8. To ponavljata do števila 20 (ali dalje, odvisno od stopnje zahtevnosti). Tako ponovita večkratnike števila 2. Vse skupaj seveda lahko ponovita še za večkratnike drugih števil.

2. Abeceda v gibanju. Učenec ponavlja 5 enakih gibov v enakem zaporedju. Na primer plosk, tlesk, roke gor, roke dol, križem rok. Za vsak gib pove eno črko abecede po vrsti, dokler ne pride do črke ž. Naslednjič vsako tretjo črko zamolči, gib pa vseeno izvede. To počne ves razred skupaj naenkrat. Če smo vsi delali pravilno, smo na koncu končali z isto črko in istim gibom.

3. Štetje s kolebnico. Učenci v drugem razredu spoznajo števila do 100. Med tem, ko preskakujejo kolebnico lahko štejejo po ena, po dva, po deset. V tretjem razredu pa lahko tako vadijo večkratnike števil. Preskakuje lahko sam ali pa dva vrtita kolebnico eden, dva ali trije pa kolebnico preskakujejo in skupaj štejejo.

Ustvarjanje na prostem in digitalna pismenost

Učenje na prostem ima svoje prednosti v tem, da nismo prostorsko omejeni in da so otroci lahko bolj glasni kot so sicer v razredu, saj se zvok porazdeli. Poleg tega učenci delajo na svežem zraku pri naravni svetlobi. Izziv pri pouku na prostem je lahko pri fokusiranju na zadano nalogo, saj lahko določene učence zanese v druge dejavnosti. Zato moremo biti zelo pozorni pri sestavi skupin in na skupno načrtovanje dejavnosti v učilnici pred odhodom na prosto. Prometni poligon. V četrtem oziroma petem razredu učenci opravljajo kolesarski izpit. Da bi bilo učenje prometnih pravil bolj zabavno in ustvarjalno, razdelimo učence v skupine po pet. V vsaki skupini določimo tistega, ki bo odgovoren za izdelavo poligona, za postavitev različnih prometnih situacij, za govorno predstavitev in za digitalno podporo oz. tistega, ki bo delal filmčke. Vsaka skupina pripravi iz kartona in z barvami različna križišča in prometne poti, ki vodijo do šole ter jih opremijo s prometnimi znaki. Nato s pomočjo igrač (avtomobilčkov, kolesarjev, figuric) uprizorijo različne prometne situacije, ki jih na koncu dejavnosti predstavijo sošolcem. Tekom ustvarjanja različnih prometnih situacij učenci s pomočjo brezplačne aplikacije Stop Motion Studio prometne »zgodbe« posnamejo in jih predstavijo kasneje v učilnici. Pri tej dejavnosti učenci ne dosegajo le učnih ciljev zadanih z učnim načrtom, temveč se učijo sodelovanja in razvijajo odgovornost za svoje delo. Učijo se vodenja, saj vsi sodelujejo pri vsakem segmentu naloge, vendar je vsak postavljen v vlogo vodje za svoj del. Tako se učijo sprejemati in usklajevati različne poglede in mnenja. Naučijo se, da ima vsak svoje prednosti in slabosti ter kako poiskati dobre lastnosti posameznika in jih izkoristiti za skupen interes skupine. Hkrati si pri tem, ko mu drugi izkazujejo spoštovanje in mu dajo veljavo, gradijo dobro samopodobo.

Zaključek

V članku sem opisala različne dejavnosti, ki po mojih izkušnjah motivirajo učence k ustvarjalnemu mišljenju, k iskanju rešitev in k sodelovanju v skupini ter jih spodbuja k sprejemanju drugačnega mnenja. Vse te veščine so po mojem mnenju in mnenju mnogih danes ključne za uspeh. Kajti dostop do informacij je danes zaradi svetovne mreže lahek. Kako kritično presoditi pridobljene informacije, kako jih uporabiti ter kako za delo motivirati različno misleče skupine ljudi ... to pa je izziv današnjega časa.

Literatura

Prispevek sem napisala na podlagi svojih izkušenj dolgoletnega dela z učenci v vseh razredih (od prvega do petega) in sodelovanja z učitelji ter drugimi strokovni delavci šole.

RAZNOLIKOST USTVARJANJA V ODDELKU PODALJŠANEGA BIVANJA

Povzetek: Po pouku veliko učencev preživlja čas v oddelkih podaljšanega bivanja, zato je pomembno, da jim učitelji ponudimo različne vsebine. Poleg kosila in samostojnega učenja so toliko pomembnejši tudi gibanje, prosta igra in ustvarjalnost, saj s tem učenci krepijo ročne spretnosti, med iskanjem idej tudi možgane, in se ob tem predvsem sprostijo po obveznostih, ki jih imajo v šoli. Sama se pri delu vedno potrudim, da izbiram zanimive teme in raznolike materiale ter tehnike, da se učenci spoprimejo z različnimi in novimi izzivi. Prepustimo jim lahko tudi, da pot ustvarjanja izbirajo sami. Časa ustvarjanja ne namenjam samo likovnemu ustvarjanju, ampak tudi literarnemu in raziskovalnemu, učencem pa večinoma podam zelo kratka navodila za delo, saj želim, da je vsak izdelek plod njihovega razmišljanja in kreativnosti.

Ključne besede: podaljšano bivanje, raznolikost, ustvarjalnost, natečaji, izvirnost.

DIVERSITY OF CREATIVITY IN AN AFTER-SCHOOL CARE UNIT

Abstract: Many pupils spend their time after class in after-school care units, that is why it is important that teachers offer them different contents. In addition to lunch and independent learning, exercise, free play and creativity are even more important, since these activities enhance pupils' craft skills, and through brainstorming, their brain, above all, enabling them to relax after the duties they have at school. At work, I always strive to explore interesting topics and diverse materials and techniques, so that pupils are faced with various and new challenges. We can also let them decide for themselves which path of creation to take. I dedicate creative time not only to artistic creation, but also to literary and research creation, and pupils are usually given very brief instructions for work, as I want every product to be the result of their thinking and creativity.

Key words: after-school care, diversity, creativity, contests, originality

Uvod

Podaljšano bivanje je oblika vzgojno-izobraževalnega procesa, ki je namenjena učencem od 1. do 6. razreda in se izvaja po pouku. V podaljšano bivanje se učenci vključujejo prostovoljno glede na prijavo staršev in mora biti strokovno vodeno. Vsebine podaljšanega bivanja izhajajo iz vzgojno-izobraževalnih ciljev pouka ob upoštevanju interesov, potreb in želja učencev. (Kos Knez 2002, str. 11)

1 Ustvarjalno preživljanje časa

Če povzamemo (Delovna skupina za pripravo koncepta podaljšanega bivanja 2005, str. 10–11), je ustvarjalno preživljanje časa dejavnost, ki je namenjena razvedrilu, sprostitvi, počitku brez učnih obveznosti, kjer aktivnost poteka v okviru vsebin, ki jih ustvarjajo učenci, učitelji pa smo animatorji dejavnosti, ki pri tem učence spodbudimo, da svoje izdelke predstavijo tudi drugim.

1. 1. Operativni cilji

Učenci razvijajo ustvarjalnost na kulturnem, umetniškem, športnem in drugih področjih; razumejo in doživijo pomen aktivno preživetega prostega časa za sproščeno počutje in osebni razvoj; utrjujejo stara in pridobivajo nova znanja ter izkušnje na vseh področjih osebostnega razvoja, še zlasti se naučijo izbirati in soorganizirati aktivnosti glede na svoje interese in se učijo mnenja usklajevati z vrstniki ter sprejemati različne vloge v skupini in ob tem spoznavajo sebe in druge ter se učijo sprejemati in ceniti drugačnost; se soočajo z rezultati osebne in skupnega dela in jih v obliki predstavitev in razstav prikažejo tudi drugim. (Delovna skupina za pripravo koncepta podaljšanega bivanja 2005, str. 10–11) Umetnost učencu omogoča uresničevanje ustvarjalnih potencialov. Učenec v umetnosti ustvarja, ko si zamišlja in oblikuje sliko, pesem, ples, igro in podobno. Učenčeva umetniška dela nastajajo, ko ima učenec pri delu svobodo in se od njega pričakuje izvirnost. (Kos Knez 2002, str. 17–18)

2 Različne ustvarjalne dejavnosti v oddelku podaljšanega bivanja

Pri izbiri dejavnosti se ne osredotočam samo na cilje likovne umetnosti, ampak tudi na cilje drugih predmetnih področij, saj so si učenci različni med seboj. Krepti moramo močna področja vseh, vendar pri tem ne smemo pozabiti na šibka. Teme izbiram glede na letne čase, praznike, športne dogodke ali pa si jih izberejo učenci sami. Z učenci v oddelku podaljšanega bivanja sodelujem na

različnih natečajih, med katerimi so tudi mednarodni. Nekaj materiala prinesejo učenci, večino pa prinesem sama. Pri delu uporabljam čim manj šablon in navodil, saj želim izvirne izdelke, ki spodbujajo razvoj možganov. Predvsem se mi zdi pomemben poudarek na ustvarjalnosti posameznikov, zato ker s tem dobimo ogromno unikatnih izdelkov, na katere so lahko vedno ponosni. Vsekakor pa kdaj uporabim tudi vnaprej pripravljen material, šablone in polovice slik, na primer ob različnih praznikih.

2.1. Promet

Vzgojno-izobraževalni cilji:

- učenci poznajo pomen prometnih znakov, ki jih srečujejo na svoji poti v šolo;
- učenci spoznavajo lastnosti in uporabnost odpadnega materiala in orodja ter razvijajo ekološko zavest;
- učenci znajo zgraditi model kraja ter na njem simulirajo promet in prometne situacije;
- učenci se navajajo na delo v parih in skupinsko delo ter sprejemajo mnenja drugih.

Učne metode: pogovor, razlaga, demonstracija, samostojno izdelovanje.

Učne oblike: frontalna, individualna, delo v dvojicah in skupinsko delo.

Sredstva in pripomočki: odpadni material, papir, karton, škarje, lepilo, vijaki, žaga, les, kladivo.

Dejavnost: Pri pouku smo se pogovarjali o prometu, obiskala pa nas je tudi policistka, ki nas je popremila na sprehod po okolici šole. Na sprehodu smo si ogledali prometne znake in ponovili pravila varne hoje, po njenem obisku pa smo z delom nadaljevali tudi v podaljšanem bivanju. Sodelovali so učenci od 1. do 4. razreda, ki so se med seboj mešali. S tem sem mlajšim omogočila učenje od starejših, starejšim pa čut do mlajših in nudenje pomoči. Začeli smo z izdelavo ogromne makete prometa iz odpadnega materiala. Podala sem jim samo kratka navodila o tem, kaj bodo izdelali, nisem pa jim podala nobenega predloga o tem, kako in s čim naj kaj izdelajo. Nekaj odpadnega materiala in orodja sem jim dala sama, večino pa so prinesli s seboj. Med njimi so bile tudi žage, stiropor in les. Najprej so učenci narisali cestišče, travnate površine, pločnike in parkirišča. Pozneje so izdelali prevozna sredstva, udeležence v prometu in stavbe. Pri tem so se prepletale različne učne oblike. Izpod rok učencev so tako prišli res čudoviti izdelki, v katere so vložili veliko truda. Svoje izdelke so skupaj s prometnimi znaki postavili na maketo mesta in začela se je igra, ki so jo komaj čakali. Pri igri so zares uživali in z njo sami nadaljevali tudi v naslednjih dneh. Moram priznati, da so me zelo prijetno presenetili z raznolikostjo izdelkov in njihovo pristno otroško domišljijo, ki je, to priznam tudi sama, odrasli v sebi vse prevečkrat ne najdemo. Iz tega razloga jim za delo večinoma podam samo temo in cilje ter jim pri delu pustim prosto pot. Na svoje izdelke so bili zelo ponosni, pri delu so uživali, zamotili so se še v naslednjih dneh in to je tisto, k čemur stremimo. Med seboj so se lepo povezovali, starejši so zavzeto pomagali mlajšim, mlajši pa so z veseljem sodelovali z njimi. Vsi cilji so bili več kot doseženi.

2.2. Sinapsin natečaj: Nevidne niti

Vzgojno-izobraževalni cilji:

- učenci vedo, kako deluje človeško telo;
- učenci spoznavajo uporabnost odpadnega materiala;
- učenci se navajajo na delo v parih in na skupinsko delo ter sprejemajo mnenja drugih.

Učne metode: pogovor, razlaga, samostojno izdelovanje.

Učne oblike: frontalna, individualna, delo v dvojicah ali skupinsko delo.

Sredstva in pripomočki: odpadni material, papir, karton, škarje, lepilo, plastelin, glina.

Dejavnost: Pri dejavnosti so sodelovali učenci od 1. do 4. razreda. Najprej sem jim prebrala dve zgodbi, ki so jih pripravili za natečaj in sta spodbujali razmišljanje o možganih in odnosih znotraj njih ter kako odnosi v vsakdanjem življenju vplivajo na razvoj možganov. Sledil je krajši pogovor o možganih, čustvih, robotih, živcih in odnosih. Učenci so lahko sodelovali v parih ali skupinah. Mešali so se učenci od 1. do 3. razreda, ki so morali razmisliti, kako bi bilo, če bi namesto učitelja v razred vstopil robot, učenci 4. razredov pa so bili sami in so razmišljali o odnosih v telesu. Med seboj so se dogovorili, s kakšnim materialom bodo ustvarjali, in ali bodo ustvarjali likovne ali literarne izdelke. Nastali so nadvse zanimivi izdelki in za vsak uporabljen material so znali povedati, kakšno funkcijo ima in kateri del človeškega telesa predstavlja. Ustvarjali so robote, možgane z živčevjem, učence v učilnici, ki jih učijo roboti, in celo pesem. Z delom so bili zadovoljni in vsak učenec je prispeval svoj delček v mozaik ustvarjalnosti. Tudi sami so povedali, da so bili ponosni na izdelke in da so vanje vložili veliko truda. Tudi v prihodnje pri dejavnosti ne bi nič spreminjala, saj smo dosegli vse cilje, izdelki pa so bili unikatni.

2. 3. SAFE:SI »Varni na spletu« – infografika

Vzgojno-izobraževalni cilji:

- učenci se seznanijo z nevarnostmi na spletu in pretirano uporabo spleta;
- učenci prikažejo in berejo razporeditev predmetov z različnimi prikazi;
- učenci uporabljajo geometrijsko orodje (ravnalo, šestilo);
- učenci izberejo primeren prikaz za predstavitev podatkov; učenci se navajajo na skupinsko delo in sprejemajo mnenja drugih.

Učne metode: pogovor, razlaga, samostojno izdelovanje, raziskovalno delo.

Učne oblike: frontalna, individualna, skupinsko delo.

Sredstva in pripomočki: plakat, ravnalo, šestilo, anketni vprašalnik.

Dejavnost: V šolskem letu 2016/2017 sem s petimi učenci 5. razreda podružnične šole Hotič sodelovala na natečaju SAFE.SI »Varni na spletu«. Z učenci sem se najprej pogovorila o pasteh, ki so jim lahko priča na spletu, kako jih prepoznati in kako se jih lahko rešimo, ter o pretirani uporabi spleta. Nadaljevali so s samostojnim sestavljanjem vprašanj za anketo, ko je vsak najprej zapisal nekaj vprašanj, povezanih z objavami na spletu, uporabo spleta, mobilnih naprav ter iger, potem pa smo skupaj izbrali najprimernejše. Ankete smo razdelili učencem na podružnični in matični Osnovni šoli Gradec, pozneje pa rezultate prešteli in analizirali ter jih pisno in grafično predstavili z infografiko. Ko so začeli z njeno izdelavo, so razmišljali o različnih prikazih in pri katerem vprašanju bi lahko uporabili določen prikaz. Razdelili so si delo in skrbno ter natančno predstavili podatke, jaz pa sem jih pri tem usmerjala. S tem smo se ukvarjali kar nekaj časa, dosegli smo vse cilje, učenci pa so se pri tem veliko naučili. Pozneje so nam sporočili, da je njihov izdelek med nagrajenimi, zato smo se odpravili na zaključni dogodek, ki je bil za nas pravo pravcato doživetje. Povabili so nas namreč v Muzej iluzij v Ljubljano, kjer smo se dodobra pozabavali ter na podelitvi nagrad, ki je sledila, izvedeli, da so z izdelkom za 2. triado celo zmagali. Nato smo se sprehodili še do Čolnarne, kjer so nas pogostili.³

2. 4. Dan žena:

Vzgojno-izobraževalni cilji:

- učenci spoznajo Slovenke, ki so ustvarjale zgodovino;
- učenci rišejo različne črte;
- učenci rišejo z ogljem.

Učne metode: pogovor, razlaga, demonstracija, samostojno delo.

Učne oblike: frontalna, individualna.

Sredstva in pripomočki: risalni list, oglje, polovice fotografij Slovenk.

Dejavnost: S prvošolci smo se najprej pogovarjali o ženskah, pomembnih za zgodovino, potem pa smo se osredotočili na Slovenke. Spoznali so Ivano Kobilco, Zofko Kveder, Angelo Vode, Almo Karlin, dr. Franjo Bojc Bidovec in Ido Kravanjo. Učencem sem demonstrirala uporabo oglja oziroma, kaj vse nam ponuja, potem pa si je vsak izbral polovico fotografije naštetih Slovenk in začeli so z risanjem simetrije. Delo jim je bilo zanimivo in malce drugačno, spoznali pa so tudi, da so lahko zelo hitro umazani.

2. 5. Igra z lutkami

Vzgojno-izobraževalni cilji:

- učenci sodelujejo v igri vlog z izdelanimi lutkami;
- učenci si izmišljajo nove zgodbe in širijo besedni zaklad.

Učne metode: prosta igra.

Učne oblike: skupinsko delo.

Sredstva in pripomočki: izdelane lutke.

Dejavnost: Pri likovni umetnosti, ki sem jo tudi poučevala, so si učenci 1. in 2. razreda iz odpadnega materiala izdelali lutke. Na izbiro so imeli material, ki je bil na sredini učilnice in so si ga lahko prosto izbirali, lutka pa so lahko izdelali po svojih željah. Lutke so bile res izvirne in zelo različne. Da pa niso lutke samo prosto ležale, smo jih v podaljšanem bivanju uporabili še za dramsko igro oziroma igro vlog. Sami so sestavljali nenapisane scenarije in pri igri uživali, pri tem pa so krepili še govorne kompetence in si širili besedni zaklad.

V sklopu podaljšanega bivanja so učenci ustvarili tudi veliko zgodb s kombinacijo risb in zapisov, pesmi in druge umetniške prispevke.

Zaključek

Izpod rok učencev sem prejela že veliko neverjetnih izdelkov, ki jih niti sama ne bi znala ustvariti. Z leti namreč izgubimo malo (ali pa veliko) tiste otroške ustvarjalnosti in neskončne domišljije, ki sooblikujeta izdelke, za katere želim, da so otroci nanje ponosni, saj so jih ustvarili čisto sami. Upam, da bo teh izdelkov še veliko.

Literatura

Kos Knez, S. (2002). Vzgojno-izobraževalno delo v podaljšanem bivanju v devetletni šoli, didaktični priročnik za vzgojno-izobraževalno delo v podaljšanem bivanju. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Delovna skupina za pripravo koncepta podaljšanega bivanja (2005). Koncept Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

SPodbujanJE BESEDNE USTVARJALNOSTI V PROCESU OPISMENJEVANJA OTROK

Povzetek: V članku so predstavljeni nekateri načini pripovedovanja pravljic v prvem razredu osnovne šole ter spodbujanje otrok k samostojnemu tvorjenju domišljjskih besedil. Pripovedovanje pravljic predstavlja pomembno simbolno dejavnost, na kateri se gradi kasnejše bralno razumevanje in zapisovanje lastnih besedil. Prikazani so različni didaktični pripomočki za pripovedovanje, ki jih lahko učitelj, skupaj z učenci, izdelava sam. Ob pripovedovanju učenci razvijajo tudi socialne veščine, predvsem sodelovanje in demokratično poslušanje.

Ključne besede: pripovedovanje, opismenjevanje, besedna ustvarjalnost, pripomočki za pripovedovanje, socialne veščine

ENCOURAGEMENT OF VERBAL CREATIVITY IN THE PROCESS OF LITERACY DEVELOPMENT IN EARLY CHILDHOOD

Abstract: The article introduces some ways of storytelling in the first grade of primary school education and the encouragement in children's autonomous creativity of imaginary texts. Storytelling represents an important symbolic activity on which reading comprehension and first attempts of writing are built. There are different didactic materials for storytelling presented, which can be made by a teacher and students on their own. Storytelling helps children develop social skills too, especially collaboration and democratic listening.

Key words: storytelling, literacy development, verbal creativity, storytelling material, social skills

Uvod

Osvojitve veščin branja in pisanja je eden glavnih ciljev prve triade. V podaljšanem bivanju se navezujemo in utrjujemo učne vsebine rednega pouka, obenem pa lahko ponudimo tudi razširjene vsebine, za katere pri rednem pouku pogosto zmanjka časa. Po mojih izkušnjah se v prvem razredu pri pouku daje večji poudarek razvijanju grafomotoričnih spretnosti, ne pa toliko pripovedovanju. V času podaljšanega bivanja je zato smiselno več pozornosti nameniti tej dejavnosti. Tudi psihološko se »zgodnja pismenost otrok« opredeljuje s tremi kategorijami: »grafomotorične spretnosti, meta-jezikovno zavedanje in pripovedovanje zgodbe« (Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin, 2019, str. 10) ter »med možnimi načini spodbujanja različnih področji porajajoče se pismenosti« avtorice navajajo »simbolno igro, risanje in pripovedovanje zgodb« (Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin, 2019, str. 12). Učencem lahko za spodbujanje pripovedovanja ponudimo številne pripomočke, npr. pripovedovalske kocke, pravljíčne predmete, pravljíčna ozadja, slikovne predloge za kamišibaj, lutke ... Preizkusimo lahko različne metode, npr. pripovedovanje v paru, postavljanje vprašanj pripovedovalcu. Dobro je, da ne uporabimo prevelikega števila pripomočkov hkrati (učenec si lahko za svoje pripovedovanje npr. izbere največ dva pripomočka). Predvsem pa je pomembno, da se učenci v svojem pripovedovanju sprostijo in dajo domišljiji prosto pot. Dogovorimo se, da ob pripovedovanju ne zahtevamo uporabe knjižnega jezika, da se učencem ni potrebno obremenjevati z ustreznostjo junaka in teme pripovedi, spodbujamo pa izvirnost (ne obnavljanja že znanih pravljíc). Ob ustreznem vodenju učenci pridobijo samozavest pri pripovedovanju, njihove zgodbe postajajo vedno bolj koherentne, primerne obsega ter zanimive za poslušalce. To dosežemo s spodbujanjem konstruktivnega dialoga med pripovedovanjem ter senzibiliziranjem pripovedovalca na odzive poslušalcev.

Dejavnosti spodbujanja branja in pripovedovanja v podaljšanem bivanju

Na naši šoli že vrsto let v času podaljšanega bivanja izvajamo dejavnosti za spodbujanje branja. Od drugega do petega razreda je večji poudarek na urjenju tehnike glasnega branja ter razvijanju bralno-učnih strategij, v prvih razredih pa smo se odločili, da bomo posebno pozornost namenili branju in pripovedovanju pravljíc.

Pripovedovanje pravljíc se nam je zdelo še posebej primerno za prvošolce, saj je »pripovedovanje zgodbe vidik otrokove govorne kompetentnosti, ki se tesno povezuje z nekaterimi drugimi področji razvoja, predvsem z razvojem teorije uma« (Marijanovič Umek in Fekonja, 2020, str. 377). »Po petem letu starosti začnejo otroci pripovedovati koherentne in kohezivne zgodbe, ki temeljijo na konvencionalni strukturi. Zgodbe najpogosteje gradijo na začetnem dogodku, zavedajo se cilja zgodbe,

ki določa rdečo nit njihovega pripovedovanja, v njej opisujejo čustva, namene in misli oseb, zgodbo razvijajo okoli glavnega junaka in jo vodijo do logičnega zaključka.« (Marjanovič Umek in Fekonja, 2020, str. 378) Pripovedujejo tako učitelji kot učenci. Učitelji sicer še vedno najpogosteje pravljico preberemo, trudimo pa se, da bi bilo to interaktivno branje. To pomeni, da že med samim branjem z učenci vzpostavljamo dialog. Poslušamo tudi posnete avdio pravljice, ki so pri učencih tudi precej priljubljene. Veliko idej za spodbujanje učencev k pripovedovanju lastnih zgodb sem dobila v Pravljičnem studiu na Vodnikovi domačiji v Ljubljani, kjer sem se v šolskih letih 2018/19 in 2019/20 z različnimi skupinami učencev udeležila delavnic, ki jih vodi Špela Frlic. Načine pripovedovanja, ki smo jih tam spoznali, smo prilagodili in prenesli v vsakdanjo prakso podaljšanega bivanja.

Za spodbujanje pripovedovanja pri prvošolcih smo si postavili naslednje vzgojno-izobraževalne cilje:

- Spoznavanje osnovnih značilnosti pravljice.
- Razvijanje veščine pripovedovanja, govornega izražanja.
- Razvijanje zmožnosti tvorjenja domišljajske zgodbe kot zaključene celote.
- Razvijanje zavedanja o pomembnosti pozornega poslušanja sogovornika ter vključevanje v pripoved na ustrezen način.
- Omogočanje užitka ob pripovedovanju in poslušanju na novo ustvarjenih domišljajskih zgodb.

Cilje smo skušali doseči z naslednjimi dejavnostmi:

- Obiskovanje šolske knjižnice ter spodbujanje otrok k izposoji knjig

Vsak oddelek ima v popoldanskem času enkrat na teden termin, ko učenci skupinsko obišejo šolsko knjižnico z namenom izposoje knjig. Kot dobra praksa se je pokazalo, da pred odhodom v knjižnico (še v učilnici) učenci drugim sošolcem predstavijo knjige, ki so jih prebrali pretekli teden in so jim bile še posebej všeč.

- Interaktivno branje

Ob branju slikanic učence spodbujamo k dialogu, preverjamo njihovo razumevanje zgodbe in se pogovarjamo ob ilustracijah. »Med kakovostnim interaktivnim skupnim branjem odrasla oseba nenehno preverja otrokovo razumevanje besedila, odgovarja na njegova vprašanja, spodbuja pogovor o besedilu in otroka motivira za glasno branje ali pripovedovanje zgodbe.« (Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin, 2019, str. 12)

- Izdelava kamišibaja

Kot pripomoček za pripovedovanje pravljic je učencem zelo všeč kamišibaj (staro japonsko gledališče). Učenci lahko sami izdelajo slikovne predloge za leseni oder (butaj) in si izmislijo zgodbo, ki jo nato ob ilustracijah pripovedujejo. Ta način pripovedovanja je še posebej primeren za prvošolce, saj se pogosto najlažje izražajo likovno. V manjših skupinah lahko rišejo ilustracije za svojo pravljico.

- Lutkovna predstava

Pri otrocih so priljubljene plišaste ročne lutke. Veliko je tudi možnosti, da lutke izdelamo sami z učenci, npr. iz kartona ali odpadne embalaže. Za oder ne potrebujemo veliko – lahko le malo višjo mizo prekrijemo s prtom, nanjo po potrebi postavimo kakšen rekvizit, nastopajoči pa se »skrijejo« za njo. Lutkovno predstavo lahko otroci odigrajo po znani pravljici, lahko pa si zgodbo sproti izmišljujejo. Igra z lutkami je vrsta otroške simbolne igre, kjer se otrok vživlja v različne vloge. Zanimivo je, da otroci spontano prilagajajo svoj govor vlogi (različna intonacija, barva glasu).

- Pripovedovanje pravljic po vzoru Pravljičnega studia

Tudi pripovedovanje izmišljenih zgodb ima značilnosti otroške simbolne igre, saj v njih otroci preigravajo različne zamišljene situacije. »Pripovedovanje zgodbe je igra, postavljena v narativno obliko« (Paley, 1990, v Krofljič, 2017, str. 18). Med pripomočki za pripovedovanje, ki smo jih spoznali v Pravljičnem studiu, so nas najbolj pritegnile pripovedovalske kocke, pravljичni predmeti in pravljичna ozadja.

Pripovedovalske kocke

Stare lesene kocke smo pobarvali z belo barvo in nato nanje napisali različne pravljичne junake, kraje dogajanja in predmete. Učenci, ki si za svoje pripovedovanje izberejo ta pripomoček, z metom dveh ali treh kock tako dobijo neko izhodišče za svojo pripoved.

Pravljичna ozadja

V Pravljičnem studiu za pripovedovanje ob pravljичnem ozadju uporabljajo projekcije znanih umetniških del iz Narodne galerije v Ljubljani. Sama sem pripravila projekcije različnih slik naravnega okolja ali ilustracij, ki so prosto dostopne na spletu. Učenci si tako lahko izberejo sliko, ki se projicira na tablo. S tem dobijo okolje za svojo zgodbo in se tako lažje vživijo vanjo.

Pravljčni predmeti

Pripravila sem razredno škatlo pravljčnih predmetov, v kateri se najdejo različni predmeti, ki lahko spodbujajo domišljijo, npr. rdeč lonček s pikami, jelenov rog, vulkanski kamen, steklenička puščavskega peska itd. Učenci si izberejo enega od predmetov in ga vključijo v svojo zgodbo. Kot metodi pripovedovanja sta pri učencih najbolj priljubljeni pripovedovanje v paru in pripovedovanje z vmesnim postavljanjem vprašanj.

Pripovedovanje v paru

Za pripovedovanje pravljice se odločita dva učenca hkrati. Brez predhodne priprave eden od njiju začne pripovedovati zgodbo. Drugi nadaljuje, ko se prvemu malo ustavi oz. ne ve, kako bi pripoved nadaljeval.

Postavljanje vprašanj med pripovedovanjem

Z učenci se dogovorimo, da lahko tistemu, ki pripoveduje, postavljamo vprašanja. Pri tem je pomembno, da učenci mirno počakajo, da jih pripovedovalec sam povabi k postavitvi vprašanja. Spodbujamo vprašanja, ki sprašujejo po podrobnostih (npr. kako je bilo urejeno bivališče pravljčnega junaka, kaj so jedli za kosilo, ali je junak kaj slišal v gozdu ...). S takimi vprašanji bogatimo pripoved in pomagamo, ko pripovedovalec ne ve, kako bi nadaljeval. S pripovedovanjem v paru in postavljanjem vprašanj med pripovedovanjem učenci izrazito razvijajo tudi socialne veščine. »Tako za simbolno igro kot za pripovedovanje zgodbe je pomembno, da otrok oblikuje svoje predstave, sklepa, povezuje, in to tako, da ga drugi (soigralec, poslušalec) razume.« (Marjanovič in Fekonja Peklaj, 2011, str. 115) Učenci krepijo zavedanje o pomembnosti pozornega poslušanja sogovornika (sicer ne morejo koherentno nadaljevati njegove zgodbe), učijo se konstruktivnega komentiranja in postavljanja ustreznih vprašanj na ustrezen način (čakanje na besedo, vključevanje v pripoved).

Zaključek

Pripovedovanje pravljic je vrsta besedne ustvarjalnosti. Ukvarjanje z umetnostjo pa »pomaga razvijati vrsto človekovih osebnostnih lastnosti, /.../ občutek varnosti, sproščenost, boljšo samopodobo in samozaupanje, komunikacijo med učenci ter med učenci in učiteljem, krepí medsebojne odnose, strpnost do sebe in drugih, sposobnost izražanja, ustvarjalnost in mentalni razvoj /.../. (Krofljič 2007, str. 6). Pripovedovanje pravljic je bilo pri prvošolcih izjemno dobro sprejeto. Dejavnosti pripovedovanja smo vključili v dnevno rutino podaljšanega bivanja (po kosilu eden od učencev pove pravljico). Razvojni lok je potekal od učiteljevega interaktivnega branja, poslušanja posnetkov avdio pravljic, pripovedovanja ob ilustracijah (kamišibaj), pripovedovanje z različnimi pripomočki do čim bolj samostojnega pripovedovanja otrok. Osnovni namen je učence spodbuditi k spontanemu (ne naučenemu) tvorjenju lastnih domišljjskih besedil. Pripovedovanje učencev je tekom izvajanja dejavnosti postajalo vedno boljše v smislu izvirnosti, koherentnosti in kohezivnosti. To smo dosegli s spoznavanjem ključnih elementov pravljice (kraj in čas, junaki, dogodki), bogatenjem zgodbe s podrobnostmi ter dialogom med pripovedovalcem in poslušalci. Učenci so z izvedenimi dejavnostmi razvijali tudi socialne veščine: zmožnost poslušanja sogovornika, empatijo, sprejemanje in prilagajanje odzivu poslušalcev. Komentarji poslušalcev postajajo v razvoju vedno bolj konstruktivni. Nenazadnje pa je tudi izjemno pomembno to, da učenci uživajo ob pripovedovanju in poslušanju zgodb.

Literatura

- Krofljič, R. (2007). Umetnost v današnjih konceptih splošne izobrazbe. V *Sodobna pedagogika*, let. 58, št. 3, september 2007. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Krofljič, R. (2017). Pomen zgodbe in narativne vednosti. V *Sodobna pedagogika*, let. 68, št. 1, marec 2017. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Marjanovič Umek, L. in Fekonja Peklaj, U. (2011). Ocenjevanje govora otrok in teorije uma. V L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.). *Razvojna psihologija. Izbrane teme* (str. 108-119). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U. in Hacin, K. (2019). Dodatni program za spodbujanje zgodnje pismenosti v vrtcu: kratkoročni in dolgoročni učinki. V *Sodobna pedagogika*, let. 70, št. 3, oktober 2019. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Marjanovič Umek, L. in Fekonja, U. (2020). Razvoj govora v zgodnjem otroštvu. V L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.). *Razvojna psihologija. 2. zvezek* (str. 369-393). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

RAZVIJANJE USTVARJALNEGA SODELOVANJA PRI IGRI »ISKANJE SKRITEGA ZAKLADA«

Povzetek: Kako lahko učitelj spodbuja ustvarjalnost učencev? Kakšen pomen ima ustvarjalnost za posameznika? Ustvarjalnosti ni mogoče izsiliti, lahko pa jo pri učencih spodbudimo. Pričujoč prispevek je prikaz nastanka in izpeljave zanimive, ustvarjalne in poučne igre »Iskanje skritega zaklada«. Do skritega zaklada vodijo mnogi različni namigi. Za iskanje skritega zaklada je učiteljica izbrala pot, ki se vije po različnih šolskih površinah, igriščih in zelenicah. Zadnja postaja odgovori na vprašanje, kdo je odgovoren za čisto in zdravo okolje, katerega del so tako učenci kot učitelji. Učenci si pri iskanju zaklada med seboj pomagajo in sodelujejo ter iščejo skrite namige, ki jih najdejo v naravi. Namig je npr. iskanje predmeta, ki ne sodi v naravo (npr. skrita plastenka), najrazličnejše uganke itd. Vsi namigi vodijo do zaklada in ko je ta najden, pričara nasmeh na obraz otrok.

Ključne besede: aktivnost, igra, medsebojno sodelovanje, sprostitvena dejavnost, ustvarjalnost

DEVELOPING CREATIVE COLLABORATION IN THE GAME "SEARCH FOR HIDDEN TREASURE"

Abstract: How can a teacher encourage students' creativity? What meaning does creativity have for an individual? Creativity cannot be forced, but it can be encouraged in students. The present article is a description of the creation and development of the interesting, creative and educational game "Hidden Treasure Hunt". Many different clues lead to the hidden treasure. To find the hidden treasure, the teacher chose a path that winds through various school areas, playgrounds and green spaces. The last station answers the question of who is responsible for a clean and healthy environment, of which both students and teachers are a part. In the search for treasure, students help and cooperate with each other and look for hidden clues that they find in nature. The hint is, for example, searching for an object that does not belong in nature (e.g. a hidden bottle), various puzzles, etc. All the clues lead to the treasure, and when it is found, it brings a smile to the children's faces.

Key words: activity, play, mutual cooperation, relaxation activity, creativity

1 Uvod

Čeprav je koncept odličnega poučevanja v oddelkih podaljšanega bivanja preprost - uspešno, časovno dobro načrtovano in učinkovito poučevanje, ki se osredotoča na otroka, so elementi, ki ga oblikujejo obsežni in kompleksni. Nekateri posamezniki so mnenja, da je podaljšano bivanje namenjeno le prehranjevanju učencev, kratkočasenju, druženju in opravljanju domače naloge. Podaljšano bivanje šola vodi v sklopu razširjenega programa osnovne šole in mora vsebovati naslednje ključne dejavnike:

- prehrano,
- sprostitveno dejavnost,
- samostojno učenje,
- ustvarjalno preživljanje prostega časa.

V prispevku je prikazano, kako lahko učitelj v okviru sprostitvene dejavnosti izpelje poučno, razgibano, ustvarjalno in zanimivo igro »Iskanje skritega zaklada.« Učitelj, ki spodbuja ustvarjalnost, ima že razčiščene pojme o tem, kaj je ustvarjalnost, ter obvlada tehnike za spodbujanje ustvarjalnih idej (Jurman, 2004).

2 Izvajanje sprostitvene dejavnosti z učenci prvega razreda

Za dober uvod v učno uro je učiteljica pritegnila pozornost vseh učencev z že dobro vpeljanim znakom: določenim zvokom z zvončkom. Nato je uporabila metodo »čas čakanja«. Z uro ni pričela, dokler vsi učenci niso bili pozorni. Učiteljica je v nadaljevanju ure uporabila tehniko »papirnate vrečke« in vlekla iz nje presenečenja. Učenci so bili čisto tiho. Sedeli so in s strahospoštovanjem, široko odprtih oči zrlji v učiteljico, ki je mirno in počasi rila z roko po veliki papirnati vrečki. Nenadoma je iz nje izvlekla papir zvit v tulec in zavezan z vrvico. Vrvico je razvozlala in učencem pokazala narisano zemljevid s potjo, ki je vodila do skrinje z zakladom. Vsi učenci so navdušeno ugibali namen tega zemljevida. Učiteljica je učence seznanila s potekom ure in s pravili igre. Igro je učiteljica izvedla z učenci prvega razreda, zato je navodila za izvedbo dejavnosti podala preprosto, jasno in jedrnato. Uporabila je tehniko »otroških korakov« in navodila za aktivnost podala v več

delih. Učiteljica je postavila jasne, razumne cilje, meje in navodila ter od učencev pričakovala, da jih bodo upoštevali. Med potekom igre je učiteljica spodbujala pomoč med sošolci oziroma sodelovalno učenje, ki dopušča, da se učenci učijo drug od drugega. Prav tako je dosledno spodbujala primerno, vljudno vedenje in usmerjala učence, da so spodbujali drug drugega. Opogumljala jih je, da so dajali pozitivne informacije drugim, so potrpežljivi in spoštljivi, četudi je bil položaj med igro napet ali občutljiv. Učiteljica je določila vodjo skupine in mu izročila list z narisanim zemljevidom, ki vodi do skritega zaklada. Skupaj z učenci je iskala skriti zaklad. Na mapi je bila pri točki ena narisana sličica kipa. Učenci so v trenutku sličico povezali s kipom, ki stoji pred šolo. Odšli so do njega in našli listek s svinčnikom in slikovnim navodilom, da morajo kip narisati. Učiteljica je učence razdelila v tri manjše skupine. Po opazovanju so ta izbrani predmet narisali iz različnih smeri gledanja. Ko so uspešno zaključili izziv, so nadaljevali k točki dva, k ptičji hišici. Tudi tokrat so učenci brez težav vedeli, kje se nahaja. Odšli so do nje in poiskali listek z napotki. Na listku so zagledali narisano ptico, ki poje in mravlji. Učiteljica je učencem pomagala z namigom. Vprašala jih je, ali poznajo kakšno pesem o mravlji. Izziv so uspešno opravili, ko so skupaj zapeli pesmico Huda Mravlji. Učenci so opravljali razne izzive, naloge, aktivnosti, ki so bile narisane na zemljevidu oziroma zapisane na listkih z informacijami. Ko so prišli do zadnje točke na zemljevidu, zelenica pri šoli, pa jih je čakal sklop dejavnosti, s katerimi so razvijali sposobnost opazovanja in koncentracije. Vsak udeleženec je samostojno sodeloval pri tej aktivnosti in v naravi poiskal nekaj: letečega, zelenega, mokrega, neznanega, neprijetnega, nekaj, kar ga osrečuje ter nekaj, kar ne sodi v naravo. O ugotovitvah so učenci poročali učiteljici. Po uspešno opravljenih vseh aktivnostih iz načrta, je učence čakalo merjenje. Od točke (osamljeno drevo na zelenici pri šoli) so morali odmeriti 5 mišjih in 10 slonjih korakov v smeri proti šoli, da so prišli do skritega zaklada. Ko so uspeli in našli skriti zaklad, se je prikrdel širok nasmeh na njihov obraz. V škatli so bili barviti baloni, ki so se jih zelo razveselili, in bonboni.

Zaključek

Učitelji v razredu vsak dan vplivamo na učence z načinom poučevanja - s srcem in dušo, ob uporabi vseh pripomočkov, virov in osebnih veščin, ki jih imamo na voljo. Ustvarjalni učitelj lahko pripravi in izvede uro tako, da učenci zadovoljijo potrebe po miselnih, ustvarjalnih in gibalnih procesih ter sprostivni. Otroci so po naravi radovedni in z radostjo sprejemajo nove stvari. S predstavljenim načinom poučevanja, skozi igro »iskanje skritega zaklada«, bo učitelj pri učencih dosegel zadovoljnost in nasmeh. To je sprostitev, ki na učence pozitivno deluje, saj prežene brezvoljnost, nezainteresiranost in nemir.

Literatura

Jurman, B. (2004). *Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva. Slovenske novice. Baldrijanko, sobota 11. december 2021, str. 43.

Paterson, K. (2005): *55 izzivov poučevanja in deset uporabnih rešitev za vsak izziv*. Založba Rokus Klett, Ljubljana.

PROSTI ČAS V ODDELKU PODALJŠANEGA BIVANJA

Povzetek: Šola in obšolske dejavnosti so pomembne, a hkrati ne pozabimo, da je pomemben tudi prosti čas. Aktivnosti v prostem času naj izbere otrok sam. Lahko pa ga k aktivnejšemu preživljanju prostega časa spodbujamo starši, učitelji, trenerji, vaditelji... Lahko mu predstavimo in ga usmerimo v različne obšolske aktivnosti. Ne smemo pozabiti, da mladi potrebujejo čas za sprostitev, umiritev, počitek in zabavo. Čas zase. Čas brez obveznosti in brez načrtov. Pomembno je le, da je ravnovesje med aktivnim in pasivnim preživljanjem prostega časa ustrezno. Mladim je potrebno pomagati najti ravnotežje, da njihov prosti čas ni le poležavanje, ali da njihov prosti čas ni samo tekanje z enega krožka do drugega, ter nabiranje potrdil, referenc in certifikatov. Če bo ravnotežje ustrezno, bo mladostnik imel tudi dovolj časa in energije za dnevne domače in šolske odgovornosti. Kot učiteljica, želim učence po pouku razbremeniti stresa in skrbi, ki jih prinaša dopoldansko delo v šoli.

Ključne besede: sprostitev, učenci, dejavnosti, učiteljica

FREE TIME IN AFTER- SCHOOL CLASSES

Abstract: School and extracurricular activities are important, but at the same time let's not forget that free time is also important. Leisure activities should be chosen by the child himself. Parents, teachers, coaches, trainers can encourage him to spend his free time more actively... We can introduce him and direct him to various extracurricular activities. We must not forget that young people need time to relax, calm down, rest and have fun. Time for yourself. Time without obligations and without plans. It is only important that the balance between active and passive leisure time is appropriate. Young people need to be helped to find a balance, that their free time is not just lying down, or that their free time is not just running from one circle to another, and collecting certificates, references and certificates. If the balance is proper, the adolescent will also have enough time and energy for daily home and school responsibilities. As a teacher, I want to relieve students, after school, of the stress and worries that morning work at school brings.

Key words: relaxation, students, activities, teacher

Uvod

Vsi vemo kako pomembna je šola in obšolske dejavnosti, a hkrati, ne pozabimo, da je pomemben tudi prosti čas. Predšolski otroci imajo veliko prostega časa. Aktivnosti v njihovem prostem času najpogosteje usmerjajo starši. Ko pa postanejo otroci šoloobvezni, njihov prosti čas določajo tudi šola in dodatne obšolske dejavnosti. Starši želijo prosti čas otroka zapolniti z popoldanskimi obšolskimi dejavnostmi. Prav tako imajo lahko starši občutek, da če otroka ne vpišejo v mnoge organizirane aktivnosti, da ne bo dovolj uspešen ali da ne bo dovolj razvil svojih potencialov. Opažamo, da se vse manj poudarja pomen proste igre.

V prostem času namreč spoznavajo in razvijajo:

- nove socialne interakcije (npr. reševanje konfliktov med prijatelji),
- mentalne sposobnosti, saj se soočajo z nestrukturiranimi problemi, ki jih je potrebno rešiti (npr. kako najti pot do zelene lokacije, ko se izprazni baterija ne telefonu),
- se soočijo in spoznavajo z novimi čustvi (npr. zaljubljenost),
- razvijajo gibalne spretnosti (npr. rolanje, izzivanje drug drugega, kaj kdo zmore),
- odkrivajo in razvijajo individualna zanimanja, osebno identiteto ter se z eksperimentiranjem preizkušajo v različnih socialnih vlogah ter tudi krepijo svojo samozavest.

V prostem času imajo več avtonomije kot pri drugih dnevniških aktivnostih. Tako se lahko tudi sami odločijo, če potrebujejo počitek ali odklop od vsako dnevniških obveznosti in prosti čas preživijo bolj pasivno ter si naberejo energije za naprej.

Prosti čas

Številne študije dokazujejo, da je aktivno preživljanje prostega časa povezano s pozitivnimi razvojnimi rezultati, kot na primer z boljšim šolskim uspehom, prilagodljivostjo, boljšim duševnim zdravjem... Aktivnosti v prostem času naj izbere otrok sam, po svojih interesih, željah, kompetencah in priložnostih. Lahko ga pa k aktivnejšemu preživljanju prostega časa spodbujamo starši, učitelji, trenerji, vaditelji... Lahko mu predstavimo in ga usmerimo v različne obšolske aktivnosti.

Privabijo ga lahko tudi različne nevladne organizacije in društva, kjer mladi učijo mlade in imajo odrasli manjši vpliv na dogajanje. V takšnih organizacijah na sproščen, a varen način spoznava

nova obzorja in krepí svoje znanje na področju neformalnega izobraževanja. Poleg vseh možnosti in priložnosti ne smemo pozabiti, da mladi potrebujejo čas za sprostitve, umiritev, počitek in zabavo. Čas zase. Čas brez obveznosti in brez načrtov. Vseeno pa smo lahko zgled ali predlagatelj aktivnosti za skupno preživljanje prostega časa.

Otrokom ustreza tudi manj zahtevno in manj angažirano preživljanje prostega časa, kar moramo razumeti kot željo »po odklopu« od drugih obveznosti. Tudi s tem ni nič narobe. Pomembno je le, da je ravnovesje med aktivnim in pasivnim preživljanjem prostega časa ustrezno. Mladim je potrebno pomagati najti ravnotežje, da njihov prosti čas ni le poležavanje, ali da njihov prosti čas ni samo tekanje z enega krožka do drugega, ter nabiranje potrdil, referenc in certifikatov. Če bo ravnotežje ustrezno, bo mladostnik imel tudi dovolj časa in energije za dnevne domače in šolske odgovornosti. Mnogi otroci vsak dan obiskujejo različne usmerjene dejavnosti, v času svojega prostega časa. Če ima otrok obšolske dejavnosti vsako popoldne, niti nima priložnosti, da bi prosti čas preživel po svoje. Zaradi tega ima tudi manj priložnosti, da bi prisluhnil samemu sebi in dejansko ugotovil, kaj ga zanima in kaj želi početi. Njegov čas je pretirano nadzorovan s strani odraslih (učiteljev, staršev, inštruktorjev...)

Kako jim lahko pomagamo starši in učitelji?

- pomagajmo jim odkriti, kaj si želijo početi in s katerimi aktivnostmi si želijo zapolniti prosti čas,
- pogovarjajmo se o njihovih željah, potrebah in interesih ter jim omogočimo, da se na podlagi pogovora z nami sami odločajo o krožkih in o svojem prostem času,
- vpišimo jih le v toliko organiziranih aktivnosti, do bo vsaj kakšno popoldne povsem prosto in brez načrtov,
- pomagajmo jim uskladiti usmerjene aktivnosti (krožke) z dovolj prostega časa in jih uskladimo z drugimi odgovornostmi,
- prav tako jim pomagajmo, da bo ravnotežje med pasivnimi in aktivnimi aktivnostmi v prostem času ustrezno,
- spodbujajmo jih k vključevanju v raznolike aktivnosti, da bodo razvijali različne sposobnosti, in prekinimo tiste, ki jih otrok ne mara obiskovati,
- spodbujajmo jih k vključevanju v lokalno skupnost, organizacije v javnem interesu, nevladne organizacije in društva, da se bodo izpopolnili tudi na neformalnem področju.

Kot učiteljica želim učence, po pouku, razbremeniti stresa in skrbi, ki jih prinaša dopoldansko delo v šoli. Ne obremenjujem jih z domačimi nalogami, branjem knjig, iskanjem odgovorov in informacij po literaturi, ampak jim ponudim različne dejavnosti med katerimi lahko izbirajo.

Ideje

Sama sem mnenja, da je preživljanje prostega časa v naravi zelo pomembno za otroke, saj so tako na svežem zraku, spoznavajo rastline in živali in tako razvijajo svoje motorične sposobnosti. Otrokom ponudim raziskovanje po parku, sosednjem gozdičku, povabim jih na potep s povečevalnim steklom, kjer opazujejo rastline in žuželke na travniku. Včasih posnamemo nekaj fotografij teh rastlin in živali. Na deževne dni ustvarjamo herbarij. Tako zamotim otroke in jim na igriv način pomagam osvojiti znanje o rastlinah. Ravno tako lahko oplevemo kakšno gredico v šolskem parku, zalijemo cvetlice, spomladi posadimo rastlinice in zanje skrbimo ali nahranimo zajčke. Otroci so zlasti navdušeni nad svojo vlogo pri vrtnarjenju. Tudi z urejanjem šolske okolice se spopademo. Zelo radi se odpravimo na obisk sosednje kmetije. Nekateri starejši kmetje so zelo veseli obiska naših otrok. Otrokom predstavijo živali in delo na kmetiji. Nekateri nam celo dovolijo da nakrmimo kokoši ali pa otroci samo pestujejo domačo muco, zajčka, kozlička. Spotoma se učijo spoštovanja do teh čudovitih bitij ter pravilnega ravnanja z njimi. Učiti jih je treba potrpežljivosti, nežnosti in empatije. Kdor ima rad živali, ima rad tudi ljudi, pravijo.

Drevesna joga

Velikokrat smo na sprehodu skozi gozd, skupaj z otroci, izvajali gozdno jogo za hrbtenico. To je preprosta vaja, ki lahko naravna našo hrbtenico (po sedečem ali stoječem delavniku nam bo zelo hvaležna), sprosti napetosti in bolečine v ramenskem obroču in nas popelje v sprostitve. Traja le 10 min. Ponudim jim številne športne igre. Zelo radi se igrajo razne moštvene ali štafetne igre. Najraje imajo igre z žogo in igre brez vodenja odrasle osebe. Večkrat jim pripravim številne športne pripomočke in rekvizite, ki jih izberejo po želji. Sami oblikujejo skupine, pare ali pa se igrajo kar sami. Če me potrebujejo, jim priskočim na pomoč.

Zaključek

Tudi mi, odrasli, potrebujemo pravo ravnotežje med aktivnim in pasivnim prostim časom. Le tako bomo lahko svojim otrokom v najboljšo oporo.

Literatura

Ustvarjalno preživljanje prostega časa v OPB , zbornik strokovne konference učiteljev podaljšanega bivanja, 2013 ; Ljubljana

Juhant Marko, Navihani vodič : zbirka idej za prosti čas otrok in staršev, Založništvo Mavčiče, 2021

Strmšek, Andreja, Prosti čas - moj otrok, družina in jaz, strokovna revija za področje predšolske vzgoje. Letn. 2, št. 5/6 (sep. 2006), str. 15-18

Ban Tatjana, Otrok ustvarja iz lončka, Domžale, Tamaj 2015

Ban Tatjana, Otrok ustvarja. Sladka vozila, Domžale, Tamaj 2015

<https://vsebovreda.triglav.si/druzina/prosti-cas-otrok>

<https://www.bibaleze.si/prosti-cas/10-idej-za-prezivljanje-prostega-casa-med-poletnimi-pocitnicami.html>

<http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/tori-martina.pdf>

USTVARJALNE GLAVICE V 1. RAZREDU

Povzetek: Ustvarjalnost je proces, katerega rezultat so originalni in uporabni izdelki. Ustvarjalna oseba prispeva nove dosežke in ideje. Ustvarjalne sposobnosti imamo vsi, nekateri več, drugi manj. Dejavniki ustvarjalnosti so osebnostne lastnosti ustvarjalnih ljudi in okolje. Sama sem se v tem šolskem letu posvetila ustvarjalnosti učencev v podaljšanem bivanju v 1. razredu. Ustvarjalnost v šoli se preveč povezuje s področjem estetike in tehničnimi predmeti, premalo pa se poudarjajo ustvarjalnost pri drugih predmetih, spodbujanje iskanja drugačnih rešitev, dopuščanje drugačnega mnenja in sprejemanje napak. Zato je pomembno, da ustvarjamo vzdušje, ki spodbuja ustvarjalne ideje in odgovore. Učencem sem v podaljšano bivanje prinesla različne materiale: različne kamenčke, lesene palčke, rolice toaletnega papirja, papir, plastične palčke za konstrukcijo, slamice ... Opazovala sem njihovo sodelovanje in izmenjavo idej ter preverila, ali so brez dodatne vzpodbude sploh začeli kaj ustvarjati ali pa so jo potrebovali. Pri tem sem jih vzpodbujala, jih pohvalila, jim postavila nove izzive. Nastali so različni izdelki.

Ključne besede: ustvarjalnost, podaljšano bivanje, sodelovanje, izdelki, domišljija.

CREATIVE FIRST-GRADE PUPILS

Abstract: Creativity is a process where original and useful products are made. Creative person provides new achievements and ideas. Everybody is creative, more or less. Creativity factors are: personal characteristics of creative people and environment. This school year I focused on first grade pupils' creativity in after-school classes. Creativity is too often connected to the field of aesthetics and technical subjects in school. But there is less focus on creativity in other school subjects, less incentives in finding new solutions, accepting different opinions or accepting mistakes. Therefore it is important to create classroom climate, which encourages creative ideas and answers. I provided pupils in after-school class with different materials. There were rocks, wooden sticks, toilet rolls, paper, plastic sticks for construction, straws... Then I observed their cooperation and sharing ideas to see whether pupils will start creating without further encouragement or they might need some. While creating, pupils were encouraged, praised and challenged even. As a result different products were created.

Key words: creativity, after-school classes, cooperation, products, imagination.

Kaj je ustvarjalnost?

Obstaja na stotine različnih definicij, kaj je ustvarjalnost. Tudi psihologiji, ki se s tem pojmom podrobneje ukvarja, še ni uspelo podati enotne opredelitve.

- V Slovarju slovenskega knjižnega jezika najdemo definicijo:

ustvarjalnost -i ž lastnost, značilnost ustvarjalnega: spoštovali so ga zaradi njegove ustvarjalnosti; človeška ustvarjalnost / ustvarjalnost igralca, pisatelja / miselna, tehnična ustvarjalnost; umetniška ustvarjalnost / filmska, glasbena ustvarjalnost / ustvarjalnost se je z uporabo tehnike povečala; potreba po ustvarjalnosti (Slovar slovenskega knjižnega jezika, www.fran.si, dostop 6. 7. 2022).

- Ustvarjalnost je sposobnost razvoja idej, produktov ali rešitev, ki so enkratne in nove ter smiselne in uporabne (Šorgo 2012).

- Yew Kam Keong (2008) pravi, da gre pri ustvarjalnosti za vzpostavljanje povezav tam, kjer jih prej ni bilo. Vsi smo ustvarjalni, razlikujemo se po stopnji in razponu svoje ustvarjalnosti. Človek, ki bi bil ustvarjalen na vseh področjih človekove dejavnosti, ne obstaja (str. 43–45).

- Ustvarjalnost je odvisna od števila konceptov in področij znanja v našem spominu ter od naše sposobnosti, kako vzpostavimo povezavo med njimi (Adams 2008, str. 16).

- Ustvarjalni ljudje se različnih reči lotevajo na izvirne načine. Tukaj gre za to, kako kaj počnejo, in ne kaj počnejo (Einon 2002, str. 8).

V preteklosti je veljalo prepričanje, da so ustvarjalni le redki posamezniki in da nam je to dano, danes pa je naj-pogostejše prepričanje, da smo na različnih področjih lahko ustvarjalni vsi posamezniki.

Če znamo biti ustvarjalni, lahko iz svojega življenja iztisnemo veliko več sreče. Bolj ko smo ustvarjalni, bolj osebno rastemo, imamo občutek polnejšega življenja, smo napolnjeni z optimizmom. Najbolj ustvarjalni pa smo seveda v otroštvu, saj je to naše najsrečnejše obdobje. Raziskave so pokazale, da se majhni otroci v povprečju zasmehajo štiristokrat na dan, povprečen odrasel človek pa le nekje petnajstkrat na dan (Keong 2008, str. 29).

Ustvarjalnost v prvi triadi osnovne šole

Otroci se rodijo z željo po učenju. V nasprotnem primeru bi človeška vrsta že zdavnaj izumrla. Otrok je ob rojstvu obdarjen z velikimi predeli možganov, ki ne skrbijo za nikakršno vnaprej predvideno obnašanje, zato odrašča kot rojen učenec (Armstrong 2006, str. 26).

Predšolski otroci so bolj ustvarjalni kot šolski, saj med vzgojo in socializacijo izgubljajo nekaj svoje spontanosti in s tem ustvarjalnosti. V vrtcu je sistem še precej odprt in manj usmerjen, šola pa otroka intenzivno usmerja ter omejuje in s tem zaviralno vpliva na njegovo ustvarjalnost.

Pregledala sem učne načrte za predmete slovenščina, matematika, spoznavanje okolja, likovna umetnost, glasbena umetnost in šport v prvi triadi. Zanimalo me je, kolikokrat bom v njih zasledila besedi inovativnost in ustvarjalnost.

Rezultati so sledeči:

Predmet	Razred	Število ur	Število besed inovativnost	Število besed ustvarjalnost
Slovenščina	1., 2., 3.	700	0	0
Matematika	1., 2., 3.	455	0	0
Spoznavanje okolja	1., 2., 3.	315	0	2
Likovna umetnost	1., 2., 3.	210	1	4
Glasbena umetnost	1., 2., 3.	210	0	6
Šport	1., 2., 3.	315	0	0

Kot je razvidno iz preglednice, v naših učnih načrtih besedo inovativnost najdemo le enkrat pri likovni umetnosti. Besedo ustvarjalnost pa najdemo dvanajstkrat, največkrat pri glasbeni umetnosti. Iz tega lahko sklepamo, da se ustvarjalnosti v osnovni šoli sploh ne posvečamo. Naš šolski sistem ni naklonjen razvijanju ustvarjalnosti naših otrok in jo celo zavira. Učitelji in starši se zanimamo le za ocene otrok, rezultate in točke, ki jih otrok doseže. Zanima nas le storilnost otrok in ne ustvarjalnost. Največja želja vseh staršev pa je seveda pomagati otroku, da v celoti izkoristi svoje zmožnosti. Večina otrok se rodi z več zmožnostmi, kot jih bodo izkoristili. Nekateri se ne potrudijo dovolj, ali nimajo dovolj spodbude, ali pa so prepričani, da niso sposobni. Veliko vlogo pri vsem tem pa imamo seveda tako starši kot učitelji. Zaupanje v sposobnosti otroka je zelo pomembno za njegov razvoj. Najboljši učitelji svojega otroka so seveda starši. Najbolje ga poznajo, lahko se mu posvetijo, ga pohvalijo. Po drugi strani lahko starši od njega tudi preveč pričakujejo, ga preveč priganjajo in so do njega preveč kritični. Otroku lahko s tem odvzamejo motivacijo in uničijo uživanje ob kakšni dejavnosti. Lahko ga prepričajo, da ni dovolj sposoben, dovolj dober, in otrok začne verjeti, da ne zmore opraviti naloge. In tako nikoli ne izve, da pravzaprav zmore (Einon 2002, str. 6–7).

Otroci so že po naravi zelo radovedni in imajo bujno domišljijo. Ustvarjalnost ima veliko prednosti zanje, tako na intelektualnem, čustvenem kot zdravstvenem področju.

Otrokova najpomembnejša naloga naj bo igra. Starši pogosto opazimo, da se otrok ob igrači začne hitro dolgočasiti in se je naveliča. To pa zato, ker imajo igrače običajno en način uporabe, kar pa ne spodbuja njegove domišljije. Proizvajalci pripravijo navodila, kako je treba igračo pravilno uporabljati. Tukaj gre za usmerjanje in učenje, otroka so z navodili omejili. Igra pa naj bi bila spontana in naj bi domišljiji omogočala prosto pot.

Kako spodbuditi otrokovo ustvarjalnost?

- Doma lahko določite kotiček za otroka, kjer bo lahko ustvarjal.
- Pomembno je, da veste, da otrok za ustvarjalnost ne potrebuje dragih stvari.
- Otrok mora imeti dovolj prostega časa. Njegov urnik ne sme biti zapolnjen z vodenimi aktivnostmi. Doma naj bo tudi brez urnika, da se lahko prosto igra.
- Pomagajte otroku, da razvija različne čute (vid, voh, sluh, okus in tip).
- Izognite se temu, da bi vi usmerjali igro otroka.
- Spremljajte otroka, kaj ga zanima, in mu priskrbite različne materiale za ustvarjanje.
- Otroka spodbujajte k iskanju različnih rešitev, predvsem pa ga veliko sprašujte.
- Poslušajte ga in mu dovolite, da poskusi sam najti pot do rešitve teža-ve (Allyn 2011).

Ustvarjalnost v podaljšanem bivanju

V letošnjem šolskem letu sem se v podaljšanem bivanju spraševala, kako spodbujati otrokovo ustvarjalnost. Učenci prvega razreda imajo vsak dan štiri šolske ure vodenih dejavnosti, zato se mi je kot

učiteljici v podaljšanem bivanju zdelo pomembno, da jim pustim prosto igro. Da jih spremljam in opazujem, kaj katerega učenca zanima, s čim se najraje zaigra, ali se sploh znajo brez kakšnih navodil sami zaigrati. Moji učenci večinoma s tem niso imeli težav. Če se kateri ni znal vključiti v skupino, ki se je že igrala, sem mu ponudila nekaj možnosti, kaj lahko počne. Vedno so našli kakšne ideje in me presenetili. Kljub temu da so imeli v razredu na voljo kar več igrač in iger (različne sestavljanke, družabne igre, šah, karte za igro črni Peter, lesene kocke, lego kocke, spomin ...), so se dobro znašli tudi brez njih. Opazila sem, da so figure iz različnih iger velikokrat uporabili v novi igri, ki so si jo izmislili. Npr. šahovske figure so uporabili pri sestavljanju gradu iz lesenih kock, lesene kocke so pomešali z lego duplo kockami in z njimi sestavljali. Šahovska podlaga jim je služila kot pladenj, ko so se igrali v kuhinji ... Njihova ustvarjalnost je prišla še posebej do izraza pri sestavljanju lego kock. Ker niso uporabljali navodil, so nastajali različni avtomobili, vesoljske ladje, hiše, letala, tanki. Zelo radi so si iz miz in stolov delali hiške, za ograjo so uporabljali tudi svoje šolske torbe.

Če jih nisem omejevala, so bili res domiselni in iznajdljivi.

Da pa bi res videla, kako so ustvarjalni, sem jim v podaljšano bivanje večkrat prinesla različne materiale. Razdelila sem jih mednje in jih samo opazovala, kaj bo nastalo. Ko sem to naredila prvič, so bili malo zmedeni in so čakali na moja navodila. Ko sem jim povedala, da dodatnih navodil ni in naj ustvarjajo, karkoli jim srce poželi, pa so se lotili dela. Učenci so se sami razdelili v skupine, in začeli so nastajati izdelki. Nekateri so bili skupinski, nekatere pa so delali posamezno. Najprej sem jim prinesla lesene loparčke za jezik, ki sem jih kupila v trgovini Sanolabor. Učenci so jih prijeli v roke, si jih ogledali in ugotovili, da so to palčke, s katerimi zdravnik pogleda v usta, ali imaš vneta grlo. Nekaj časa so potrebovali, da so se jim utrnile ideje, potem pa so začeli nastajati različni izdelki. Ugotovili so, da bodo potrebovali tudi lepilo, nekateri so izbrali lepilni trak, pa tudi papir. Nastali so roboti, prometni znaki, hiše, tank, hranilnik, človek, lutke na palčkah, pahljače. Problem, ki sem ga pri ustvarjanju opazila, je bil, da so učenci, ki se jim ideja ni utrnila takoj, začeli kopirati izdelke ostalih sošolcev. Temu bi se lahko izognili tako, da bi vsak ustvarjal v svojem kotičku sam, ne da bi videl, kaj so ustvarjali drugi. Vendar te možnosti nisem imela. Naslednjič sem jim v podaljšano bivanje prinesla rolice toaletnega papirja. Posedli so se po skupinah in se najprej pogovorili, ali bodo ustvarjali skupen izdelek ali vsak zase. Tudi tokrat so si za pripomočke poiskali lepilo, lepilni trak, škarje in barvice. Nastale so različne rakete, daljnogledi, tank, avtomobil, hiške, stojala za barvice, inštrument – bobenček. Znova so nekateri učenci izdelke kopirali od drugih.

Naslednji material so bili različni papirji. Razlikovali so se po barvi, velikosti, trdoti. Pripravili so si škarje, lepilo, lepilni trak, barvice in flomastre ter se lotili dela. Nastale so različne maske, lutke, knjiga, grad, kape, torbica, ladjica, letalo. Trudili so se izdelati Rubikovo kocko. Tukaj so naleteli na težave, saj niso vedeli, kako naj strani kocke zalepijo skupaj. Potem sem jim prinesla slamice. Z njimi so imeli največ težav. Zamislili so si neki izdelek, a ga niso znali izvesti. Želeli so ga izdelati v višino, vendar lepilo slamic ni držalo. Zato so se lotili drugih izdelkov. Fantje so množično začeli izdelovati meče, dekleta so naredila lutke, pahljačo, hišo. Pri tem izzivu je nastalo najmanj izdelkov.

Naslednji material so bile plastične slamice za konstrukcijo s križci. Znova so izdelovali po skupinah. Ker ni bilo toliko slamic, da bi lahko vsak sam izdelal večji izdelek, so sodelovali in se dogovorili, kaj bodo izdelali. Nastale so visoke stavbe najrazličnejših oblik. Ustvarjali so tudi s kamni. Na tleh so začeli nastajati izdelki. Večinoma so kamne polagali drugega zraven drugega in dobili različne živali, sonce, morje, like iz igric, uro.

Zaključek

Ustvarjalnost in raziskovanje med igro spodbujata otrokov spoznavni in gibalni razvoj, otrok se nauči is-kati rešitve in reševati težave. Igranje z vrstniki spod-buja tudi otrokov socialni razvoj in razvoj komunikacij-skih veščin. Menim, da bi v našem šolskem sistemu moralo biti več prostora za ustvarjalnost. Učitelji sicer velikokrat poudarjajo, naj učenci pri šolskih projektih uporabljajo ustvarjalnost, vendar njihove napake kaznujejo s slabimi ocenami. Za otroka je motivacija ocena, ne pa znanje. Se pa da ustvarjalnost z različnimi tehnikami spodbujati in razvijati. Učitelj, ki spodbuja ustvarjalnost, je pripravljen na novosti in preizkušanje novih idej, ne zadržuje ali ovira učenčevega napredovanja, se je pripravljen učiti, učencem večkrat predstavlja uganke, jim postavlja vprašanja, ima smisel za humor in z učenci raziskuje stvari, ki jih tudi sam še ne pozna. Učenci v podaljšanem bivanju so uživali ob ustvarjanju izdelkov iz različnih materialov, jaz pa skupaj z njimi.

Literatura

- Adams, K. (2008). Prebudite genija v vašem otroku. Zabavne dejavnosti za razgibavanje mladih možganov od rojstva do 11. leta. Tržič: Učila International.
- Allyn, P. (2011). *Your Child's Writing Life: How to Inspire Confidence, Creativity, and Skill at Every Age*. New York: Penguin Group.
- Armstrong, T. (2006). Prebudite genija v vašem otroku. Spodbujanje radovednosti, ustvarjalnosti in učnih sposobnosti. Tržič: Učila International.
- Einon, D. (2002). Ustvarjalen otrok. Prepoznajte in spodbudite naravno nadarjenost vašega otroka. Tržič: Učila International.
- Keong, Y. K. (2008). Vsi smo ustvarjalni. Dopustite svoji ustvarjalnosti, da zacveti! Varaždin: Katarina Zrinski, d. o. o. Slovar slovenskega knjižnega jezika, www.fran.si, dostop 6. 7. 2022.
- Šorgo, A. (2012). Razvijanje in spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti pri učencih in učiteljih. Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko. https://www.zrss.si/nama2012/datoteke/PL3_ASorgo.pdf, dostop 1. 6. 2022.

NAVDUŠITI, USTVARJATI, DELITI SREČO

Povzetek: Čas podaljšanega bivanja v osnovnih šolah je možno izkoristiti za krepitev ustvarjalnosti in medsebojnih odnosov otrok. V sklopu podaljšanega bivanja ima učitelj pri izbiri aktivnosti veliko svobode in z izborom zajame razvoj kompetenc otrok na različnih področjih. Otroci se preko pripravljenih aktivnosti izražajo besedno, nebesedno, likovno, glasbeno in gibalno ter s tem razvijajo svojo ustvarjalnost, ročne spretnosti in druge sposobnosti. Za aktivnosti so potrebni različni pripomočki, katerih uporabo učitelj v pripravi predvidi. Učitelj naj bo v času podaljšanega bivanja z učenci ustvarjalen, jim nudi pomoč ter svetuje, saj se tako krepijo skupne vezi in hkrati otrokom ni kratena svoboda izražanja. Skupno načrtovanje in medsebojno sodelovanje pripelje do poglobljanja odnosov. Uspehi motivirajo, zato naj bi učni proces spominjal na neskončno verigo majhnih uspehov (Kolbl, K. 2005, str. 50).

Ključne besede: Ustvarjalnost, medsebojna komunikacija, aktivnost, vloga učitelja, pot do sreče

TO INSPIRE, TO CREATE, TO SHARE HAPPINESS

Abstract: Afterschool care is a good opportunity to increase children's creativity and improve interpersonal relationships. A teacher in afterschool care is mostly free to choose activities that include child's development in different areas. Children can express themselves verbally and nonverbally, through art, music or movement and therefore develop their own creativity, manual and other skills. To carry out certain activities various teaching aids are needed which teacher prepares in advance. An afterschool care teacher should be creative in his attitude towards children offering them support and advice. In such way interrelationships are improved and children are free to express themselves. Relationships are also strengthened by cooperation in planning the activities. Successes are best motivation and that is why a learning process should remind one of an endless chain of small successes (Kolbl, K. 2005, str. 50).

Keywords: creativity, mutual communication, activity, teacher's role, way to happiness

Uvod

Pri poučevanju v podaljšanem bivanju sem predvsem pozorna, da otroci sodelujejo in da si med seboj pomagajo, saj tako krepijo odnose, pri tem pa se razvija pozitivna komunikacija. Pomembno se mi zdi, da učitelj v oddelku podaljšanega bivanja otroku omogoči priložnost za krepitev njegovih potencialov. Išče naj priložnosti za majhne vsakodnevne uspehe in zmage. Pomaga naj jim odrasti v samozavestne ljudi. Poskrbi naj, da uživajo v aktivnostih, ki so pot do sreče in zadovoljstva. Martin E.P. Seligman meni, da psihološko blagostanje posameznika temelji na petih ključnih področjih oziroma elementih. Prijetna čustva, zavzetost, odnosi, smisel in dosežki. Poudarja, da ti osrednji stebri omogočajo ljudem doživljati in živeti srečno, zadovoljno in osmišljeno življenje. Obenem si zlahka predstavljamo, da se večji primanjkljaji na kateremkoli od področij povezujejo z odsotnostjo občutka kakovosti življenja in z večjim nezadovoljstvom. Osredotočenost na čustveno blagostanje otrok in učencev je ključna za spodbujanje njihovega razvoja in nenazadnje šolskega uspeha. (Musek Lešnik 2021, str. 77).

Organizacija delavnic

Delavnice v razredu se kaj hitro spremenijo v kaos, če niso natančno načrtovane in dobro organizirane, zato je predhodni preizkus delavnice zelo pomemben. Pri dejavnostih naj učitelj preveri, ali ima vse pripomočke, ki jih bo potreboval za delo. Poskrbi naj, da je vedno dovolj materiala za vse otroke. Pripomočke naj zbere v škatlo ali pladenj, glede na časovni potek dela. Otroci naj bodo vključeni pri razdeljevanju pripomočkov, pa tudi pri končnem pospravljanju. Navodila, ki jih učitelj poda otrokom, naj bodo jasna in kratka. Demonstracija naj bo dinamična. Pravila vedenja naj bodo jasno predstavljena učencem. Po vsaki aktivnosti naj učitelj nekaj časa nameni za evalvacijo aktivnosti. Predstavila vam bom pet delavnic kot primer dobre prakse v sklopu podaljšanega bivanja:

1. Kolo iz žice
2. Avto iz lesa
3. Govoreča lutka
4. Lovilec
5. Ustvarjanje v naravi

Ker se je šola vključila v projekt trajnostne mobilnosti, smo se večkrat pogovarjali, kaj to pomeni in kako lahko mi pripomoremo k temu. Tako se dve delavnici neposredno povezujeta s temo trajnostne mobilnosti. Kolo iz žice in avto iz lesa. V podaljšanem bivanju ustvarjamo tudi izdelke, ki jih lahko večkrat uporabimo kot igračo. Izdelali smo govorečo lutko, s katero lahko nastopamo, se pogovarjamo in ustvarimo predstavo na različne teme. Izdelali pa smo tudi lovilec - igračo, ki jo lahko večkrat vzamemo v roke in se z njo igramo.

1. Delavnica: Kolo iz žice

Cilji

- Razvijajo kiparske izrazne možnosti in s tem negujejo individualni likovni izraz.
- Oblikujejo kiparski volumen z upogibanjem, oziroma zgibanjem ploskih in upogljivih materialov.
- Razvijajo občutek za stabilnost kiparskega izdelka.

Material: Žica, kleščice, leseni gumbi

Kratek opis dela

V razred sem prinesla žico in lesene gumbce. Sledilo je navodilo; iz žice in gumbov oblikuj kolo.

Otroci so z navdušenjem upogibali žico. Pozorni so bili na vse dele kolesa. Pri delu smo tudi poimenovali dele kolesa, kaj vse mora imeti kolo, da je brezhibno in varno za namen udeležbe v prometu. Nastali so čudoviti izdelki.

Otroci niso potrebovali pomoči niti pri rezanju žice s kleščami.

Analiza dela - vtisi otrok in komentarji:

Najprej sem nataknil lesena gumba za kolesa, nato pa sem zavijal žico in oblikoval vse dele kolesa. Največ problemov sem imel, ko sem izdeloval stopalke. Žica se ni hotela zaviti pri sedežu. Zelo sem vesel, ker mi je kolo tako dobro uspelo. Pri rezanju žice sem prosil prijatelja, da mi je pomagal.

2. Delavnica: Avto iz lesa

Cilji

- Preizkušajo, s katerimi predmeti lahko vozilo potiskamo ali vlečemo.
- Se navajajo na pravilno in varno uporabo orodij.
- Pripravijo in pospravijo svoj delovni prostor.
- Vrednotijo izdelana vozila.

Material: Leseni kvadri, žebliji, brusni papir, kladivo, čopič, plastični zamaški za kolesa, tuš, ravnilo, svinčnik, lepilo, vodoodporen flomaster

Kratek opis dela

V razred sem prinesla različne predmete, ki jih lahko potiskamo, vlečemo. Avto na vrvici, bager, tovornjak, vlak, avtobus. Preizkušali smo, katere predmete potiskamo in katere vlečemo. Spuščali smo jih tudi po klančini in preverjali, kateri gre hitreje, počasneje, dlje ali pa se ustavi tik ob vznožju klančine. Naslednji dan pa sem prinesla lesene kvadre, večje in manjše, in ves ostali material za izdelavo avta. Otroci so najprej brusili lesene kvadre z brusnim papirjem, kvadre pobarvali s tušem različnih barv. Da so lahko pritrdili kolesa, so morali najprej označiti en centimeter od roba s črto, kjer bodo zabili žeblice. Zabili so plastične zamaške za kolesa. Na koncu so manjši kvader nalepili na večjega z lepilom.

Analiza dela - vtisi otrok in komentarji:

Avto mi je zelo všeč. Ko sem zabijal žeblice, sem imel težave, kolesa se vrtijo. Najbolj mi je bil všeč vonj lesa, ko sem brusil kvadre. Učiteljica mi je pomagala, ker sem kolo zabil preveč in se ni vrtelo.

3. Delavnica: Govoreča lutka

Otrok, ki se zna zabavati sam ali z drugimi, je zares ustvarjal. Takšen otrok je srečen, ima prijatelje in občutek, da ga osebe okoli njega sprejemajo in podpirajo. Igre z lutkami, pri katerih ni zmagovalcev ali poražencev, so med najbolj priljubljenimi.

Naučil sem se:

- zabavati se sam ali z drugimi, uživati,
- uporabljati domišljijo, se smejati, preko lutke komunicirati z ostalimi,
- pregnati strah pred nastopanjem.

Cilji:

- Razvijajo ročne spretnosti.
- Spoznavanje uporabne umetnosti.

- Navajanje na delo po predstavljenem videu in načrtu.

- Navajanje na pomembnost estetskega izgleda izdelka.

Material: Bel ali barvni list papirja (A4 za glavo), koščke barvnega papirja četrtno A4 lista za tulec, nekaj koščkov za oči, zobe....), lahko tudi volno za lase, lepilo, škarje, svinčnik, iglo, sukanec, lepilni trak.

Kratek opis dela:

Otrokom pripravim videoposnetek, kjer izdelujem lutko. Otroci si videoposnetek ogledajo in si z gubanjem naredijo lutko. Okrasijo jo po lastni domišljiji. Poleg tega pa dobijo tudi načrt, ki jim je v pomoč pri izdelavi lutke.

Analiza dela - vtisi otrok in komentarji:

Pri gubanju prve lutke nisem bil natančen, zato ni bila lepa. Najraje sem jo okrasil, dodal sem ji lase iz volne in strašne zobe. Všeč mi je bila igrice, ki smo jo zaigrali. Vrvica mi je ušla skozi lutko, ker sem preveč povlekel.

4. Delavnica: Lovilec

Cilji:

- Razvijajo motorično spretnost in občutek za ravnanje z različnimi materiali.

- Za izražanje uporabljajo tudi reciklirane materiale, embalažo, vrvico in druge materiale.

- Vrednotijo izdelek.

Material: plastenka 1,5 l, akrilne barve, vodoodporni flomastri, vrvica, kroglica iz gline z luknjico, škarje.

Kratek opis dela

Otroci prinesejo plastenko, ostali material pa pripravi učiteljica. S škarjami odrežem dno plastenke. Platenko pobarvajo z akrilnimi barvami. Ko se plastenka suši, izdelajo vrvico, tako da nataknejo glineno kroglico na vrvico in vrvico zavijajo, da nastane ena vrvica. Z vodoodpornimi flomastri okrasijo plastenko z različnimi vzorčki. Na plastenki odvijajo zamašek in vrvico vtaknejo med zamašek in vrat plastenke. Kroglico poskušajo ujeti v plastenko. Otroci izdelajo različno dolge vrvice.

Analiza dela - vtisi otrok in komentarji:

Naredila sem zelo dolgo vrvico in kroglico sem težje ulovila. Užival sem pri lovljenju. Preizkusil sem tudi lovilce sošolcev.

5. Delavnica: Ustvarjane v naravi

Cilji:

- Iz naravnih materialov izdelajo izdelek- sliko.

- Zadovoljujejo svoje potrebe po sproščanju, gibanju, socialnih stikih in igri.

- Širijo izkušnje s področja narave.

Material: Naravni material iz gozda.

Kratek opis dela

Z otroki se odpravimo v gozd. Bivanje v naravi, kjer otroci iščejo, raziskujejo, se igrajo, pomeni veliko izkušnjsko okolje. Otroci v naravi poiščejo material, s katerim oblikujejo sliko. To nalogo smo izvajali večkrat. Otroci so delo najprej opravljali individualno, drugič v dvojicah in tretjič v skupini po pet učencev.

Analiza dela - vtisi otrok in komentarji:

Najbolj všeč mi je bilo, ko sem zbirala material v gozdu. Ko smo delali sliko v skupini, smo se prerekli, kateri material bomo uporabili. Slika, ki sva jo naredili s prijateljico, se mi je zdela najlepša.

Zaključek

Po dolgoletnih izkušnjah svojega dela sem se odločila, da bom v svoji predstavitvi delila nekaj primerov dobre prakse, ki sem jih preizkusila z otroki starimi od 6 do 7 let. Pri svojem delu mi je največji izziv, da otroci ustvarjajo sami, da pri delu sodelujejo, ustvarjajo tesne stike, pri tem pa tudi krepijo pripadnost skupini. Otroci v podaljšanem bivanju potrebujejo različne metode za izvajanje dejavnosti, tako so tudi bolj motivirani za delo. Ustvarjajo iz različnih materialov, kjer urijo ročne spretnosti, razvijajo govor in se pri delu zabavajo. Svoje znanje delijo z drugimi. Vsi otroci imajo darove in sposobnosti ter so na nekaterih področjih močni (Pantley 2002, str. 111). Krepimo njihova znanja, ter razvijamo njihove darove, tako da bo raslo tudi otrokovo samospoštovanje in samokritičnost. Všeč mi je, da v času podaljšanega bivanja učitelji nismo obremenjeni z učnim načrtom in tako lahko bolj upoštevamo želje otrok. Skupaj se veselimo majhnih uspehov, ki vodijo do sreče.

Literatura

- Musek Lešnik, K. (2021). Pozitivna psihologija za vrtce, šole in starše. Ljubljana, Mladinska knjiga Založba
- Pantley E. (2002). Z otrokom lahko sodelujete. Radovljica, Didakta
- Kolb K., Miltner F. (2003). Otroci se zlahka učijo. Ljubljana, Mladinska knjiga

ŠIVANJE V PODALJŠANEM BIVANJU

Povzetek: Kot vsi vemo, je podaljšano bivanje oblika vzgojno- izobraževalnega procesa, ki je namenjena učencem od 1. do vključno 5. razreda osnovne šole. V podaljšano bivanje so vključeni učenci, ki imajo za sabo že pet oziroma šest šolskih ur pouka. Vsi mi, ki imamo za samo pet ali šest ur pouka smo utrujeni ravno tako so tudi otroci. Vendar vsi vemo, da podaljšano bivanje ni samo varstvo, ampak se v okviru podaljšane bivanja izvajajo sledeče dejavnosti: samostojno učenje, ustvarjalno preživljanje časa, sprostitvena dejavnost in kosilo. Odločila sem se, da bom naše popoldneve popestrila s šivanjem. Od kar učim na šoli sem opazila, da imajo otroci težave z fino motoriko. Odločila sem se, da bomo poskusili njihovo motoriko izboljšati z ustvarjanjem. Sama sem zelo ustvarjalna in otroci to dobro vedo in zelo radi z menoj ustvarjajo. Naučenje šivanja v podaljšanem bivanju pa je bila kar zahtevna naloga zame in tudi za učence, saj so morali pokazati veliko vztrajnosti in natančnosti.

Ključne besede: podaljšano bivanje, ustvarjalno preživljanje časa, šivanje, motorika.

SEWING IN AFTER-SCHOOL CLASSES

Abstract: After-school classes are a form of educational process intended for children from primary school year 1 to 5. After-school classes are a follow-up and a sort of day care for children after the obligatory five or six lesson attendance in the morning. After the obligatory programme, children as well as teachers often become tired. After-school classes are not just care, but a varied programme with activities such as: independent learning, creative time, relaxation activities and lunch time. One of the activities I introduced last year was sewing. From what I teach at school, I have noticed that children have problems with fine motor skills. I have decided to do my best to improve their motor skills by introducing creative activities. I am very creative myself, children know this well and love to be creative with me. Learning to sew during after-school classes, however, was quite a challenging task for me and also for children, as they had to learn a lot of perseverance and precision.

Key words: after-school classes, creative pastime, sewing, motor skills.

Uvod

Učim na šoli, kjer so skupine v podaljšanem bivanju večinoma mešane, se pravi v skupini so učenci 3. razredov matične šole in 2. in 3. razredov podružnične šole. Načrtovati delo v mešanih skupinah je precej naporno, naporno je predvsem zaradi starostne razlike in različnih sposobnosti. Sama izredno rada ustvarjam in tem svojim veseljem želim navdušiti tudi čim več otrok. Ker sem skozi leta začela opazovati, da se motorika otrok spreminja, da so otroci vedno bolj nespretni s svojimi rokami, sem se odločila, da bodo pri meni čim več ustvarjali z različnimi tehnikami in materiali, ter si bodo na tak način poskušali izboljšati svojo fino motoriko. Ker menim, da je šivanje eden izmed načinom s katerim izboljšaš fino motoriko, sem se odločila, da bodo pri meni v času ustvarjalnega preživljanja časa, šivali.

Kaj je to fina motorika?

Fina motorika opredeljuje vse drobne gibe mišic prstov, zapestja in je nujno potrebna, da lahko otrok uspešno manipulira s predmeti in skrbi sam zase (se oblači, zapenja gumbe, zadrگو ...). S fino motoriko je neposredno povezana tudi grafomotorika, to je spretnost držanja pisala ter zapisovanja črk, besed in stavkov (Fricelj, 2020).

Ker vsi vemo, da igra fina motorika veliko vlogo v našem življenju, in je ključnega pomena pri razvoju otroka, saj mu omogoča, da postane samostojen in neodvisen od drugih. Razvijanje fine motorike začne že pri dojenčku in kako bo uspešen v šoli je odvisno od tega kako ima otrok razvite finomotorične spretnosti. Na žalost pa učitelji opazujemo, da se je tako fina motorika kot grafomotorika pri otrocih zelo poslabšala. Obstaja pa nekaj dejavnosti za izboljšanje in razvijanje fine motorike:

- prestavljanje in razvrščanje
- trganje, gnetenje in oblikovanje
- zlaganje in sestavljanje
- prelivanje in presipanje
- rezanje in lepljenje
- posnemanje šivanja in nizanje
- druge finomotorične spretnosti (Fricelj, 2020).

Glede na to, da je šivanje ena izmed dejavnosti, ki izboljša fino motoriko, sem se odločila, da bomo ustvarjalno preživljali čas v podaljšanem bivanju tako, da bomo šivali.

Ustvarjalno preživljanje časa

Ustvarjalno preživljanje časa je dejavnost, ki je namenjena razvedrilu, sprostitvi, počitku in v kateri učenci nimajo učnih obveznosti. Učencem omogoča ukvarjanje z različnimi vsebinami po njihovi izbiri. Učitelj usmerja učence v aktivnosti, ki naj imajo določen cilj, ob čemer upošteva in omogoča razvoj njihovih interesov in sposobnosti na vseh temeljnih področjih razvoja osebnosti. (Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli, Ljubljana 2005) Ustvarjanje izdelkov v podaljšanem bivanju je pri nas vezano na letne čase, praznike ter vsebine, ki jih učenci imajo pri pouku. Tako vsako leto izdelujemo različne izdelke za noč čarovnic, božič oziroma novo leto, valentinovo, Prešernov dan, materinski dan in dan žena, veliko noč in poletne počitnice.

V podaljšanem bivanju učim že mnogo let in v teh letih smo že ogromno ustvarjali in tudi veliko šivali. Ugotovila sem, da je učencem pri šivanju najtežje vdeti sukanec v iglo. Najprej smo začeli z enostavnimi izdelki, ki pa so vseeno zahtevali veliko časa in tudi moje pomoči, da so bili končani. Za pustni čas smo kar nekaj let zaporedoma šivali klovna iz različnih barvnih krpic. Kasneje smo začeli z vezenjem prtičkov za materinski dan. Ugotovila sem, da so s šivanjem več težav imeli fantje kot dekleta, ampak so kljub težavam vztrajali, da so izdelek dokončali. So bili pa na koncu zelo zadovoljni saj so v svoje delo vložili ogromno truda, veselje mamic ob darilu njihovih otrok pa je bilo neprecenljivo.

Začetek ustvarjanja, šivanja

Učencem sem najprej povedala, da za šivanje potrebujejo veliko koncentracije in potrpežljivosti, in da njihovi prvi izdelki ne bodo popolni, šivi ne bodo enakomerni, zna se zgoditi, da bodo tudi obupali, ker jim pač enostavno ne bo šlo, ampak da ne smejo obupati, saj je vsaka dodatna stvar, ki jo bodo znali v življenju za njih nek plus. Pravijo, da je vsak začetek težek in to so kmalu ugotovili učenci in seveda tudi jaz. Vsi vemo, da je najtežje motivirati otroke, sploh pa jih je težko motivirati, da nekaj ustvarjajo, saj so v popoldanskih urah naveličani že vsega. Poleg motivacije je potrebna tudi zelo dobra predpriprava oziroma organizacija dela. Sama sem ugotovila, da je najbolje učence najprej predhodno seznaniti s tem kaj bomo delali, kako bo vse potekalo. Potem je potrebno pripraviti prostor, kjer bodo ustvarjali, in ga ločiti od miz kjer še poteka učni proces. Prav tako je potrebno predhodno pripraviti ves material. Sama sem se odločila, da bomo v ustvarjalno preživljali čas s šivanjem. Šivali bomo voščilnice za božične praznike in materinski dan. Najprej sem morala pripraviti podloge za šivanje. Sama se veliko poslužujem interneta in brskanja po različnih straneh, kjer najdem vse mogoče ideje za ustvarjanje. Tako sem tudi predloge za šivanje voščilnic v pick-point-tehniki oziroma prebadanju našla na internetu. Pick-point je tehnika izdelovanja voščilnic s šivanjem po predlogi. Na preprost način lahko izdelamo lepe in elegantne voščilnice ali slike. Material, ki smo ga potrebovali za šivanje voščilnic je bil sledeči: igla, bucika, sukanec, škarje, prazne čestitke ali pa karton, lepilo, lepilni trak. Najprej sem karton preluknjala po vzorčku, ki sem ga izbrala. Že samo luknjanje mi je vzelo veliko časa. Nekaj voščilnic sem predhodno sešila sama, da so otroci lahko videli, kako bo izgledala voščilnica, ko bo končana. Potem je sledil težji del, otrokom sem morala pokazati, kako bodo šivali, kakšno bo zaporedje. Najprej sem jim dala igle, igle so bile večje, da so jih lahko prijeli v roke, opozorila sem jih, da naj bodo previdni z njimi saj so ostre in se lahko zbodejo v prst. Prva stvar s katero so imeli težavo je, kako vdeti sukanec v iglo, kljub temu, da je imela igla kar veliko uho, jih je kar nekaj imelo težav z vbadanje. Potem sem veliki večini morala na koncu niti narediti tudi vozec na koncu niti. Nit ni smela biti predolga, saj sem kar kmalu opazila, da če je predolga, se jim zaplete in potem smo jo morali odrezati in znova vdeti. Šivali so večinoma učenci, ki so prej naredili nalogo, in z klepetanjem in igranjem niso motili tiste, ki so počasnejši. Prve ure dela so bile zelo naporene. Kljub temu, da so šivali večinoma učno uspešnejši učenci jim je šivanje predstavljalo kar velik izziv in z njim so imeli velike težave. Sama sem jim morala neprestano vbadati iglo, pomagati razvozlavati sukanec, pomagala sem jim pri zaporedju, ko so se zmotili sem jim morala pomagati razparati. Ampak vsi vemo, da vaja dela mojstra in po prvi zašiti voščilnici, ki je imela kar dosti napak, so kmalu najhitrejši naredili še drugo in tretjo, in vsaka izmed njih je bila boljša. Prav tako niso več potrebovali toliko moje pomoči kot na začetku šivanja. Kaj kmalu sem ugotovila, da šivanje ena izmed tehnik, ki jih sprošča, ko jo enkrat toliko obvladajo, da lahko samostojno delajo.

Zaključek

Fina motorika je ključnega pomena pri razvoju otroka in zahteva veliko potrpljenja, koncentracije in potrpežljivosti, ki vplivajo tudi na razvoj otrokove inteligence. Ugotovila sem, da je učence šivanja kar težko naučiti, saj jim manjka potrpežljivosti in samostojnosti. Fantje so vse bolj zasvojeni s pametnimi napravami, mobilnimi telefoni, računalniškimi igrkami in jih je izredno težko motivirati, da bi sploh še karkoli ustvarjali v času podaljšanega bivanja. Dekleta je lažje motivirati, še vedno rade ustvarjajo in s svojimi izdelki navdušujejo svoje starše. Menim pa, da je otroke potrebno spodbujati k ustvarjalnosti, jim predlagati nove stvari, jih usmerjati in jim prisluhniti, ko samo kaj predlagajo.

Literatura

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Podaljsano_bivanje.pdf

Fricelj, N., Golob, N., Podgorelec, M. in Suhoveršnik, P. (2020). Spretni prstki. Dejavnosti za spodbujanje grafomotorike in fine motorike pri predšolskih otrocih, 3-5.

OD ŠIVA DO ŠIVA – SEŠIJEMO

Povzetek: Pri pouku gospodinjstva v petem in šestem razredu podaljšanega bivanja, pa tudi v času podaljšanega bivanja v okviru interesne dejavnosti, spodbujam aktivno vlogo učencev pri ustvarjanju vzgojno-izobraževalnega procesa s pomočjo razvijanja veččin dela z rokami. Učencem pokažem že narejen sešit izdelek, pripravim material in skozi postopek šivanja vodim in usmerjam učence z navodili ter pomočjo, dokler otrok ne postane samostojen. Učenci se dela lotijo večinoma z navdušenjem, osredotočeni na delo. Ko enkrat učenci osvojijo postopek, dobijo še dodatno spodbudo za ustvarjanje izdelkov z novimi izpeljavami in domislicami. V razredu takrat vlada prijetno vzdušje. Tudi vedenjsko problematični učenci se pri ročnem delu bolj umirijo. Učenci so ponosni na svoj končni izdelek, ki ga občudujejo in z veseljem pokažejo sošolcem. Izdelek tudi podarijo za darilo svojim prijateljem ali sorodnikom. Veseli so pohvale učitelja, sošolcev in staršev. Vzgojno-izobraževalni proces, ki vključuje tako učitelja, starše, učenca in sovrstnike, prinaša večjo učinkovitost in zadovoljstvo otrok pri opravljanju ročnih del.

Ključne besede: ročno delo, ročno šivanje, ustvarjanje, učni načrt, gospodinjstvo

FROM SEAM TO SEAM – WE SEW

Abstract: In the fifth and sixth grade of after school programme and extracurricular activities, I encourage the active role of pupils by creating an educational process, where they develop handicraft skills. I show my pupils a sewn product, prepare the material and guide them through the sewing process with instructions and assistance until they can work independently. Pupils tend to work with enthusiasm. Once they adopt the procedure, they get an additional incentive to create products with new variations and ideas. At that level, there is a nice atmosphere in the class. Even pupils with behavioural issues tend to work calmly when doing handicraft. Pupils are proud of their final product, which they admire and are happy to show their classmates. They also give the product as a gift to their friends or relatives. Teacher's, classmates' and parents' praise gives them satisfaction. The educational process, which involves both the teacher, the parents, the pupil and his peers, brings children greater efficiency and satisfaction in the performance of handicraft.

Keywords: handicraft, sewing, creating, curriculum, home economics

Uvod

V začetku preteklega stoletja je bil pouk ročnih del v šoli zelo pomemben, saj so učenci pridobili mnoga koristna znanja za vsakodnevno življenje. Pri pouku ročnih del so se deklice naučile šivati in krpati oblačila, vesti, plesti in kvačkati, dečki pa so se učili pletenja košar iz vrbovih viter in drugih koristnih reči. Izdelani predmeti so bili za domačo rabo, prodajo, s čimer so se preživljale družine. Pri tem predmetu je bila pomembna tudi vzgoja marljivosti in vztrajnosti, učence so navajali na red, točnost in čistočo (Prezelj, 2014). Zanimanje za ročna dela je danes med učenci zelo veliko. Kot spremljevalna učiteljica sem se z drugošolci udeležila izkustvene delavnice Dom nekoč (in danes) v Mestnem muzeju (MGML, b.d.). Učenci so bili skozi zgodbo povabljeni v čas pred približno 70 leti, da pomagajo gospodnji Magdaleni pri gospodinjstvih opravilih. Nekaj aktivnosti, ki so jih počele tudi prababice, so učenci sami preizkusili. Oblikovali so piškote iz slanega testa, ki so ga pregnetli, razvaljali z valjarjem, v testo odtisnili modelčke, ga okrasili z začimbami ter piškotke položili na pladenj. Učenci so se preizkusili tudi v pranju perila. Namilili so perilo na perilnikih in podrgnili ter v vodi izprali do čistega, oželi, stresli in obesili na vrvi. Suho perilo so likali s kovinskimi likalniki, v katere so dali vročo žerjavico, da so jih segreli. Zlikano perilo so lepo zložili. Učenci so se lotili tudi šivanja velikih gumbov na platneno blago. Trli in zmleli so orehova jedrca in cela kavna zrna. Čistili so hrapava tla s sirkovo krtačo in se lotili čiščenja tudi čevljev s krtačo in pasto za čevlje. Ob vseh teh dejavnostih so bili učenci zelo zavzeti in so se ob tem zabavali. Sama sem jih navdušeno opazovala in videla, kako so z veseljem opravljali čisto konkretna opravila ter bili ob koncu opravljenega dela vidno zadovoljni. Pedagog Pestalozzi pravi, naj šolanje poteka prek glave, srca in rok. Da postanemo zrele osebnosti, moramo razviti vse dele svoje osebnosti. Po Pestalozziju si mora otrok pridobivati znanje (glava, spoznavni procesi), se pripraviti na delovanje (roke) in razviti svojo osebnost (srce), si pridobiti modrost. Roke po Pestalozziju predstavljajo fizične sposobnosti, ročne spretnosti, veččine poklica ali sposobnosti umetniškega ustvarjanja, tudi gospodinjstvene spretnosti in socialne veščine. Roke predstavljajo področje delovanja, ko človek s svojimi rokami in drugimi zmožnostmi ustvarja in deluje v življenju (Šinkovec 2017, str. 38).

Ročno šivanje

V podaljšanem bivanju v 4. razredu so učenci poleg ustvarjanja iz papirja šivali tudi izdelke iz filca. Sprva so izdelovali preprostejše izdelke kot npr. pletenje zapestnic, kitk za lovke hobotnici. Lotili so se tudi izdelave volnenih cofkov, blazinic, klobučka za šivanke, srčkov za valentinovo, tulipanov za materinski dan, preprostih mišk. Tem so učenci dodali pleteno kitko ali krajšo pleteno zapestnico za rep. Šiviljske podvige so nadgradili z recikliranjem tekstila. Učenci so uporabili staro majico, ki so jo preoblikovali v ekološko nakupovalno vrečko iz blaga in jo po želji okrasili z barvami za tekstil. Staro majico so tudi preoblikovali v zanimivo blazinico. Za učence 5. razredov so četrtošolci narisali prikupne pošastke v velikosti A4-lista, ki so jih petošolci tudi sešili. Kot učiteljci mi je bilo v veselje delati z učenci, ki tako kot petošolka Nina pravijo, da jih šivanje pomirja in zabava. Izdelke učenci tudi podarjajo svojim bližnjim ter s tem krepijo pozitivne medsebojne odnose. Učenec iz četrtega razreda je povedal, da se je njegov bratec veliko bolj razveselil sešite blazinic, ki mu jo je podaril za god kot ostalih kupljenih daril. Četrtošolec Jure je za valentinovo podaril srček svoji simpatiji iz petega razreda.

Operativni cilji za učence, opredeljeni v učnem načrtu za gospodinjstvo 5 v zvezi z ročnim šivanjem, navajajo, da učenci: spoznajo osnovni šivalni pribor, se seznanijo z osnovnimi vbodi, urijo večšino rezanja po šabloni, šivanja, znajo izbrati material in pripomočke ter izdelajo praktičen izdelek (Učni načrt gospodinjstvo, 2011). Naloga za učence 5. razreda je bila ročno sešiti igračo iz filca. Figurico so učenci sešili s pomočjo priloženih navodil za izdelavo izdelka. Učiteljevo navodilo je bilo, da je učenec natančen pri rezanju, šivi naj bodo enakomerni, vozli so na notranji strani izdelka. Učenec naj izbira skladne barve, izvirno in domiselno uporabi material, izdelek naj primerno napolni s polnilom. Za šivanje so učenci potrebovali: filc dveh različnih barv v velikosti A4 (ker se ne para), prejo, šivanko z večjim ušesom, škarje, polnilo (bombazna vata, ostanki blaga), gube za oči. Učenci so dobili navodila, da po kroju v razmerju 1 : 1 izrežejo obliko lutke in vse sprednje sestavne dele lutke. Z bucikami jih pripnejo na filc. S tankim flomastrom najprej obrišejo obliko lutke in jo natančno izrežejo 2x, obrobe za oči 2x in trebušček 1x (kot je v navodilu za delo). Zašijejo vse sestavne dele lutke na sprednjo stran. Nato obe plasti izrezanega filca (sprednjo in zadnjo stran) začnejo šivati z enostavnimi šivi (prednji šiv) skupaj. Pred zaključkom napolnijo lutko s polnilom. Zašijejo izdelek do konca. Ko učenci naredijo pravo lutko iz filca, se naučijo postopka priprave izdelka iz filca in lahko nadaljujejo šivanje z novimi, drugačnimi oblikami. V SSKJ je uvedena razlaga besede ustvarjalnost, ki je sposobnost s svojo dejavnostjo doseči, da kaj nastane; uresničitev te sposobnosti.

Nekaj vtisov otrok o šivanju, kaj jim je bilo pri tem všeč in kaj ne:

- Nini je bilo pri šivanju všeč, ker jo pomirja in ker se pri tem zabava.
- Andreju je bilo med šivanjem prijetno. Pravi, da če šiva, postane miren. Ni mu bilo všeč delati vozle. Pravi, da ga je učiteljica naučila delati vozle.
- Maksu je šivanje približno v redu. Ko se mu naredi vozle, postaja tečno in se za nekaj časa naveliča.
- Zala je zapisala, da ji je šivanje zelo všeč, ker se nauči veliko stvari in se pri tem zabava. Sešila je že dve miški, eni je ime Pika, drugi Lola, ki sta ji zelo všeč. Pri šivanju ji ni všeč, ker ne mara delati vozlov in tudi dajanje nitke skozi šivankino luknjo ji je težko. Ampak pravi, da se bo že naučila.
- Ula je zapisala, da jo šivanje sprošča in jo spomni na babico.
- Ema na začetku ni znala šivati. Pri šivanju sta ji najbolj pomagali sošolki.
- Ana se med šivanjem zabava in hkrati uči natančnosti. Šivati jo je naučila mama. Najprej je šivala nogavične luknje.
- Jaša zapiše, da se je med šivanjem naučil, da je veliko bolje, da šivaš počasi in zbrano kot pa hitro.
- Anaju je šivanje zabavno, ker ga sprošča. Šivati ga je naučila mami. Zelo je vesel, da zna šivati, ker si bo lahko sešil nove stvari.
- Na začetku se je Marku zdelo šivanje zelo zahtevno in čudno, saj še ni znal šivati. A čez čas mu je šlo dobro od rok, saj sta mu pri tem pomagali sošolki. Takrat se mu je zdelo šivanje zabavno. Prikupno pošastko je podaril očetu za rojstni dan.
- Julija se med šivanjem zabava, uživa in sprošča. Če v šoli ne bi začeli šivati, pravi, da se šivanja ne bi nikoli naučila.
- Šivanje je Eli Izi všeč, ker jo umirja. Ko je nemirna, se takoj spomni, da bi kaj zašila.
- Elo je naučila šivati njena babica. Najprej je sešila kužka, ki je izgledal smešno. Kasneje jo je nona naučila še kvačkati šal in rokavice. Pošastka v šoli ji je uspela zelo dobro in je ljubka. Zdaj pa že ima različne ideje za naprej.
- Ker je bilo Maleni šivanje všeč, je z njim nadaljevala.

- Anže je videl, da sošolec nosi copate iz filca in jih je začel šivati tudi sam.
- Sari je bilo všeč, da je učiteljica dala možnost izbire z veliko zanimivimi oblikami.
- Leonu je bilo všeč, ker se je med šivanjem počutil lepo. Ni mu bilo všeč, ker mu je skoraj zmanjkalo časa.
- Mili je bil všeč končni izdelek. Ni ji bilo všeč, ker jo je bolela roka, ampak se je potrudila.
- Boru je bilo najbolj všeč šivanje dodatkov. Ni mu bilo všeč izrezovanje.
- Zala se je naučila šivati že v vrtcu. Ko je bila stara pet let je zašila gumbe na zapestnico.
- Niku je bilo všeč pogovarjanje med šivanjem.
- Jon je bil med šivanjem pošastke sproščen in vesel. Ni mu bilo všeč, ko je moral narediti vozle na niti.
- Ko je Julija v šoli šivala svojo plišasto pošastko, se je sprostila in umirila. Že prej je znala šivati. Pri šivanju smo morali biti zelo natančni, pravi. Upa, da bomo v šoli še kdaj šivali, ker ji je v veselje. Rada pa tudi kvačka, saj jo to umirja.
- Mijo šivanje sprošča in pomirja. Težko ji je bilo zavezovanje vozlov. Šivati sta jo naučila starša.
- Ana se je imela pri šivanju lepo. Z mamico je že sešila tri punčke. Šivati se je naučila pri štirih letih.
- Enej pravi, da se je pri šivanju zabaval. Šivati se je naučil v vrtcu, kjer je sešil majico, na katero je našil kita. Ko dolgo šiva, pa v sebi začuti nemir.
- Zbodla sem se velikokrat in šivanje mi ni bilo všeč. Vseeno hvala za učenje.
- Šivati sem začela pri osmih letih, saj je takrat začela šivati tudi moja mami. Do devetega leta sem začela šivati s šivanko, potem pa še s šivalnim strojem.
- Rada sem šivala dodatke. Ni pa mi bilo ravno všeč, ker sem morala nitko velikokrat vtakniti v šivanko in sem se kdaj tudi zbodla v prst.
- Filipu so bili pri šivanju všeč mir, svoboda, menjanje šivank, šivanje dodatkov.
- Šivanje mi je bilo zabavno, ampak je bilo težje, kot sem mislila.
- Svit pravi, da je šivanje pomirjujoče in traja dlje, kot je pričakoval. Med šivanjem se je kdaj zabodel s šivanko. Po nekem času šivanje postane dolgočasno.
- Šivanje je še kar zabavno, vendar je branje boljše.
- Mija se je zelo trudila, da je naredila pošastko. Všeč ji je bilo, da je šivala s sošolko.

Vtisi učitelja o delu učencev pri šivanju.

Izhajam iz navdušenja učencev, ki so ga pokazali pri šivanju in ostalih ročnih delih. Za delo je bila na začetku potrebna ustrezna motivacija. Da sem učence navdušila za šivanje, sem pripravila materiale, več različnih oblik izdelkov, med katerimi je bilo možno izbirati ter končni izdelek, da so ga učenci videli. Sprva se je navdušilo le nekaj učencev, ki so takoj začeli šivati, nato pa se jim je pridružilo vedno več učencev. Učence sem vodila korak za korakom, od začetka do konca. Učenci so si sami izbrali kombinacijo barv, oblik in dodatkov. Izrezovanje oblike je moralo zavzeti skrajni rob na filcu, da se je filc lahko ponovno uporabil za druge izdelke. Učence sem spodbujala, da so ostanke blaga porabili za izdelavo novih izdelkov, lahko so ga zamenjali med seboj za kombinacijo barv. Spodbujala sem tudi medsebojno pomoč za učence, ki še niso bili vešč šivanja. Navodilo je bilo, da morajo šivi teči enakomerno in natančno, priporočljivo je, da naj bi bili čim manjši. Težave pri šivanju z učenci sem videla kdaj pri prinašanju materiala, pozabljivosti ali celo izgubi izdelka, izgubljanju šivank. Včasih so bili na izdelku vidni sledovi temnega flomastra. Učenci so potrebovali pogosto pomoč pri vdevanju nitke v šivanko, delanju vozlov, zavozlavanju in zaključevanju šivov. Nekateri učenci so imeli težave pri natančnem izrezovanju sprednjega in zadnjega dela oblike izdelka, ki sta morala biti skladna. Na hitro narejen ali nedokončan izdelek je zmanjšal učencem veselje do šivanja. Na koncu šivanja je bilo treba opomniti učence, da pospravijo za seboj. Pri šivanju so učenci razvijali ročne spretnosti, pridobivali delovne navade in krepili pozornost, natančnost, potrpežljivost ter vztrajnost. Veselje in zadovoljstvo je bilo veliko, ko so učenci spoznali in usvojili določene postopke izdelovanja izdelkov ter prek njih izražali svojo osebno ustvarjalnost. Zavzetost in umirjenost pri delu sem še posebej opazila pri vedenjsko problematičnih in motečih učencih. Ko je učencu uspelo narediti izdelek, je bil na to zelo ponosen. Tudi ko učence ne poučujem več in jih srečujem po hodnikih, me z veseljem ogovorijo in se radi spomnijo kuhanja in šivanja ter prijetnega vzdušja v razredu. Šivanje je možno na igrišču, med poslušanjem radia in v avtomobilu, ko se pelješ k babici v Maribor, je povedala učenka, ki sedaj pogosto s šivanjem preživlja del svojega prostega časa.

Vtisi staršev: Podala bom mnenje staršev šestošolcev o uporabnosti vsebin predmeta gospodinjstvo, ki je bilo oblikovano na Pedagoški fakulteti Oddelka za gospodinjstvo in je bilo posredovano staršem OŠ Trnovo v mesecu februarju 2016. Rezultati anketnega vprašalnika so pokazali, da se največ staršev zelo strinja, da je gospodinjstvo uporaben predmet. Večina staršev se močno strinja s trditvijo, da

bi moral biti gospodinjski pouk naravnano bolj praktično. Vsi starši se močno strinjajo, da bi morali biti tako dečki kot deklice enako spretni pri opravljanju gospodinjskih opravil. Velika večina staršev se strinja, da je obvladovanje osnovnih gospodinjskih spretnosti pomembno za samostojnost otroka. Večini staršev je pomembno, da bi otrok ob zaključku osnovne šole znal samostojno pripravljati jedi, pospravljati, varčevati z denarjem, šivati itd. Starši v največji meri menijo, da je poznavanje vsebin predmeta pomembno do zelo pomembno za kakovostno bivanje posameznika.

Zaključek

Ustvarjanje je osnovna človekova potreba, izražanje prek ročnih del pa človeka bogati in mu pomaga razvijati ročne spretnosti pa tudi potrpežljivost, natančnost in vztrajnost.

Večina učencev se ukvarja s šivanjem predvsem po zaslugi mame ali babice in tako že od otroških let del prostega časa koristno preživlja ob ročnih delih. Spodbuda za šivanje prihaja tudi s strani vzgojiteljev in učiteljev ter učencev, saj kar nekaj učencev v četrtem in petem razredu še ni večjih šivanja. Večina staršev v anketnem vprašalniku meni, da je znanje osnovnih gospodinjskih spretnosti pomembno za otrokovo samostojnost in kakovostno bivanje posameznika. Šivanje iz filca omogoča nešteto možnosti oblikovanja in kombiniranja niti in blaga. Po sistematičnem postopku izdelave izdelka učenci pridobijo osnovne veščine šivanja. Kakšno veselje in navdušenje je ob končnem rezultatu dela, ko je učencu uspelo sešiti izdelek.

Literatura

- Prezelj, K., Rant, L. in Trpin, S. (2014). Ročna dela v šoli nekoč. Raziskovalna naloga. Železniki. Ministrstvo za šolstvo in šport. (2011). Program osnovna šola. Gospodinjstvo. Učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Šinkovec, S. (2017). Vzgojni načrt v šoli: spodbujanje celotnega razvoja osebnosti učencev. Ljubljana. Jutro. Inštitut Franca Pedička.
- Učno gradivo Dom nekoč (in danes) • MGML. (b. d.). Pridobljeno s <https://mgml.si/sl/programi/programi-sole/ucno-gradivo-dom-nekoc/>

Z GLASBENO PRAVLJICO RAZVIJAMO USTVARJALNOST UČENCEV

Povzetek: V prispevku so predstavljene posamezne dejavnosti glasbene pravljice kot enega od načinov za razvijanje ustvarjalnosti učencev. V uvodu predstavim, kaj je ustvarjalnost in zakaj je ustvarjalnost pomembno spodbujati in razvijati že v otroštvu. V tem prispevku so predstavljene posamezne dejavnosti, ki smo jih izvedli z učenci prvega razreda pri urah glasbene vzgoje. Z opisanimi dejavnostmi preko igre spodbujamo in razvijamo ustvarjalnost učencev na glasbenem, gibalnem, likovnem in besednem področju ustvarjalnega izražanja. Dejavnosti so zasnovane tako, da je otrok postavljen direktno v proces ustvarjalnega izražanja, ki temelji na sproščeni, varni, spodbudni in ustvarjalnosti naklonjeni razredni klimi. Odzivi učencev po izvedenih dejavnostih nakazujejo, da imajo učenci malo izkušenj s takšno vrsto dejavnosti, da so bili nad dejavnostmi navdušeni ter da si želijo več podobnih dejavnosti.

Ključne besede: ustvarjalnost, glasbena pravljica, učenci, glasbena umetnost.

DEVELOPING STUDENTS' CREATIVITY WITH A MUSICAL FAIRY TALE

Abstract: The paper presents individual activities of a musical fairy tale as one of the methods to develop students' creativity. In the introduction, I present what creativity is and why it is important to encourage and develop creativity already in childhood. This paper presents individual activities that we carried out with first-grade students in music education classes. Through the described activities, we encourage and develop students' creativity by playing in the field of music, movement, art, and words in the field of creative expression. The activities are designed so that the child is placed directly in the process of creative expression, based on a relaxed, safe, stimulating, and creation-friendly class climate. Students' responses to the performed activities indicate that the students had little experience with such type of activity, that they were enthusiastic about the activities, and that they want more similar activities.

Keywords: creativity, musical fairy tale, students, musical art.

Uvod

Živimo v družbi, v kateri je ustvarjalnost nujna in vedno bolj pomembna (Barbot, Besançon in Lubart, 2011) ter koristna sposobnost posameznika (Besançon, Lubart in Barbot, 2013), saj je leta vedno znova postavljen pred nove probleme, iskanje originalnih rešitev in reševanje problemov (Barbot, idr. 2011). Naštete sposobnost pomembno prispevajo k osebnostnemu in družbenemu razvoju (Besançon, idr. 2013), zato je ustvarjalnost tudi ena najpomembnejših spretnosti 21. stoletja (Barbot, Besançon in Lubart, 2015).

Ustvarjalnost in ustvarjalni potencial

»Beseda ustvarjalnost oziroma tujka kreativnost izvira iz latinske besede *creo*, kar pomeni »narediti« (Pečjak, 2013, str. 13). Je kompleksen psihološki fenomen, ki ga je mogoče opredeliti z več vidikov (Juriševič, 2011). Tako Plucker, Beghetto in Dow ustvarjalnost opisujejo kot »sovplivanje osebnosti in procesa, s katerim posameznik ali skupina proizvede rešitev ali produkt, ki je tako nov kot uporaben, kar definira nek socialni kontekst.« (Plucker, Beghetto in Dow, 2004, str. 90). V sodobni literaturi avtorji govorijo o ustvarjalnem potencialu, ki je v manjši ali večji meri prisoten pri vsakem posamezniku, zato ustvarjalnost ni sposobnost, ki bi bila prisotna le pri peščici ljudi (Besançon, idr. 2013).

Spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti v šolskem prostoru

Glede na to, da je ustvarjalni potencial prisoten že v otroštvu ter da ga lahko v tem obdobju tudi razvijamo (Juriševič, 2014), imamo učitelji pri spodbujanju ustvarjalnega potenciala in pri zagotavljanju ustreznih pogojev, v katerih lahko učenci ustvarjalno delujejo, zelo pomembno vlogo (NAC-CCE, 1999). Spodbujanje ustvarjalnosti je pomembno, ker se otroci učijo učenja z razumevanjem, fleksibilnosti, reševanja problemov, iskanja rešitev (Starko, 2009), vztrajnosti, komunikacije in sodelovanja (Cropley, 1990, v Cropley 2001). Veliko pridobijo na osebnostnem razvoju (Davis, 2003); tesno je povezan z mentalnim zdravjem (Cropley, 1990, v Cropley 2001). A če želimo v razredu spodbujati in razvijati ustvarjalnost, je potrebno zagotoviti ustrezno klimo, ki je naklonjena ustvarjalnosti, jo sprejema, spoštuje in spodbuja (Juriševič, 2011).

Glasbena pravljica

Glasbena pravljica je glasbeno delo. V njej glasba pripoveduje, opisuje, širi ter pogloblja glasbena doživetja. Spodbuja ustvarjalnost in domišljijo. Poleg glasbene ima tudi besedno vsebino, ki omogoča glasbi, da enakovredno vstopi v dogajanje. Glasbena pravljica ima kompleksno zasnovane glasbene dejavnosti, saj v njej otroci izvajajo, ustvarjajo in poslušajo (Borota, 2013).

Opis dejavnosti:

V nadaljevanju so predstavljene posamezne dejavnosti, ki jih lahko povežemo v glasbeno pravljico. Dejavnosti so načrtovane tako, da učence postavljajo v aktivno vlogo ustvarjalca. Vse dejavnosti temeljijo na igri, ki je v tem obdobju zelo pomembna ter ima pomembno vlogo pri spodbujanju in razvijanju ustvarjalnosti. S pomočjo načrtovanih dejavnosti razvijamo ustvarjalnost na glasbenem, gibalnem, likovnem in besednem področju ter uresničujemo cilje glasbene umetnosti v prvem razredu osnovne šole na treh področjih glasbenih dejavnosti: poslušanju, izvajanju in ustvarjanju (Holcar, idr. 2011). Pred začetkom izvajanja dejavnosti, sem učencem povedala, da nas čakajo prav posebne naloge. Naloge se skrivajo v darilni papir zavitih škatlicah po razredu; njihova naloga je, da naloge poiščejo.

1. dejavnost: Čarobni gozd

Sporočilo v škatlici s številom 1 učence povabi v čarobni gozd. Ob posnetku zvokov iz gozda se učenci gibljejo po razredu. Ko učitelj posnetek prekine, se učenci ustavijo ob najbližjem listu papirja in nanj z voščenkami narišejo nekaj iz čarobnega gozda. Nato opisano dejavnost večkrat ponovimo. Ob dejavnosti čarobni gozd dosegamo naslednja cilja iz učnega načrta za glasbeno umetnost: zbrano in doživljajsko poslušanje krajših glasbenih vsebin ter ustvarjalno gibalno in likovno izražanje glasbenih doživetij ter predstav (Holcar, idr. 2011).

2. dejavnost: Ples dežnih kapljic

V darilni papir zaviti predmet učence povabi k naslednji dejavnosti. Skupaj pogledamo predmet. To je dežna palica. Dežno palico nekajkrat obrnemo. Učenci poslušajo zvok in ugotavljajo, na kaj jih zvok spominja. Nato učitelj vzame ksilofon in igra glasno/tiho, gor/dol in hitro/počasi. Učenci s prstki ponazarjajo padanje dežja in sledijo igranju ksilofona. Učenci dobijo pripomočke za izdelavo preprostega ritmičnega instrumenta. Ko instrument izdelajo, se usedejo v krog. Učitelj zaigra na ritmični instrument ritmični vzorec; učenci ritmični vzorec ponovijo. Na koncu učenci oblikujejo svoje ritmične vzorce in jih zaigrajo. Dejavnost "Ples dežnih kapljic" razvija zmožnost pozornega poslušanja, razvoj glasbenega mišljenja in analitično zaznavanje odnosov v lastnosti tona (glasno/tiho, hitro/počasi, gor/dol) ter sposobnost posnemanja in oblikovanja preprostih ritmičnih vzorcev (Holcar, idr. 2011).

3. dejavnost: Lisica

Poiščemo število 3. Odpremo škatlo s številko tri. V njej se skriva uganka o lisici. Skupaj preberemo uganko. Učenci ugotovijo, da je rešitev uganke lisica. Nato učitelj učence povabi, da skupaj izrekajo ritmično besedilo o lisici. Z dejavnostjo učenci razvijajo enakomerno izrekanje ritmičnih besedil (Holcar, idr. 2011).

4. dejavnost: Nevidni dežnik

Učenci pogledajo v škatlo, označeno s številom 4. V njej se skriva rdeč dežnik in navodila za naslednjo dejavnost. Otroci se med poslušanjem gibljejo po razredu. Ko učitelj glasbo prekine, se učenci ustavijo, počepnejo na tla ter si pokrijejo oči. Učitelj pokrije enega učenca z rjuho. Otroci, ko jim učitelj to dovoli, odprejo oči, pogledajo po razredu in poskušajo ugotoviti, kdo se skriva po rjuho. Dejavnost nevidni dežnik spodbuja igro in zmožnost zbranega in pozornega poslušanja (Holcar, idr. 2011).

5. dejavnost: Glasbeno-plesna zabava

Število 5 se skriva na pisemski ovojnici. Ovojnico odpremo; v njej najdemo vabilo na zabavo. Piše, da se bo na zabavi veliko igralo, pelo in plesalo. Učenci se najprej igrajo igro: "Kdo si ti?" Učitelj otrokom na hrbet prilepi fotografijo živali (medved, lisica, srna, zajec, veverica, miš), tako da ne vedo, katera žival je na fotografiji. Ostali otroci z gibanjem pokažejo, katera žival je na fotografiji. Nato učitelj otrokom predstavi lutke (medved, lisica, srna, zajec, veverica, miš). Z učenci oblikujejo plesno koreografijo za vsako žival. Na koncu učitelj postavi lutke živali v poljuben vrstni red in uc

USTVARJALNO PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA V OKVIRU OPB Z GLASBO IN PLESOM

Povzetek: V prostem času naj bi se mladi razbremenili vseh šolskih in družinskih obveznosti ter svobodno izbrali vsebino. Kakovostno preživeti prosti čas lahko pomembno pripomore k uspešnejšemu spopadanju z izzivi življenja. Otroci od 1. do 6. razreda osnovne šole del svojega prostega časa preživijo v podaljšanem bivanju. Kot učiteljica podaljšane bivanja v okviru elementa ustvarjalno preživljanje prostega časa vedno omogočam raznovrstne dejavnosti. Pogosto element ustvarjalno preživljanje prostega časa povežem z elementom sprostitvena dejavnost. Sočasno vedno ponudim vsaj tri dejavnosti, od tega sta dve s področja petja in glasbe. V prispevku opišem dejavnost ustvarjanje koreografije in ples na določeno pravljico, dejavnost deklamiranja oziroma karaok ter nadgradnjo druge dejavnosti: karaoke s plesom. Izvajanje omenjenih dejavnosti je pozitivno vplivalo na nadaljnje učenje, koncentracijo in storilnost, predvsem je bilo učencem v veliko zadovoljstvo, hkrati pa so se tudi sprostiti. Izredno pozitivno sta glasba in petje vplivala na učence s posebnimi potrebami.

Ključne besede: podaljšano bivanje, prosti čas, ustvarjalnost, karaoke, deklamacija, ples

CREATIVE USE OF LEISURE TIME DURING EXTENDED STAY WITH MUSIC AND DANCE

Abstract: In their leisure time, children should be relieved of all school and family obligations and be free to choose the contents. Spending quality leisure time may significantly contribute to a more successful coping with life's challenges. Children from grades 1 to 6 of primary school spend part of their leisure time in extended stays. Being an extended stay teacher, I always enable a large variety of activities for creative use of leisure time. I often incorporate the element of creative use of leisure time into relaxation activity. Simultaneously, at least three activities are available, two of which are in the field of singing and music. This article describes the activity of creating choreography and dancing to a certain fairy tale, reciting or karaoke, and upgrading to other activities, such as karaoke with dance. Implementation of such activities had a positive effect on further learning, concentration and productivity, it was a great pleasure for the pupils, and at the same time it relaxed them. Music and singing had a remarkably positive effect on special needs pupils.

Key words: extended stay, leisure time, creativity, karaoke, reciting, dance

Uvod

Prosti čas na splošno je čas, ko nas ne veže nobena nuja ali obveznost. Ta čas daje človeku večje možnosti, da dobro premisli, kako naj si uredi delo in življenje. (Derganc 2004)

Prosti čas mladih bi lahko definirali kot čas, ki mladim ostane po opravljenih učnih obveznostih in obveznostih, ki jih predpisujejo zahteve življenja doma in v šoli (pomoč v gospodinjstvu, domače naloge ...), ter čas, ki jim preostane po tem, ko zadovoljijo temeljne življenjske potrebe (spanje, prehranjevanje itd.). Prosti čas je pomemben za vsakega posameznika, kajti to je čas za razbremenitev od intelektualnih in fizičnih naporov v šoli ali pri delu in drugih vsakodnevnih obveznostih. (prav tam) Učenci od 1. do 6. razreda lahko del svojega prostega časa preživijo v oddelku podaljšane bivanja, ki poteka vsak dan pouka.

1 Podaljšano bivanje

V podaljšano bivanje, ki je strokovno vodeno in ga šola organizira po pouku, se učenci vključujejo prostovoljno. Vsak dan morajo biti izvedeni naslednji elementi (Blaj idr. 2005):

- samostojno učenje,
- sprostitvena dejavnost,
- ustvarjalno preživljanje prostega časa,
- prehrana.

Medtem ko pri elementih samostojno učenje in prehrana učitelj nima veliko manevrskega prostora, pa je pri elementih sprostitvena dejavnost in ustvarjalno preživljanje prostega časa učitelj svobodnejši in lahko v skladu z učnim načrtom za podaljšano bivanje sam izbira cilje, seveda v skladu s splošnim načelom, ki ga lahko prav tako preberemo v učnem načrtu za izvajanje podaljšane bivanja: »Cilji podaljšane bivanja se prepletajo in nadgrajujejo z vzgojno-izobraževalnimi cilji pouka, vsebine podaljšane bivanja pa izhajajo iz vzgojno izobraževalnih ciljev pouka ob upoštevanju interesov,

potreb in želja učencev in njihovih staršev. (prav tam) V okviru splošnih ciljev podaljšanega bivanja učencem kot učiteljica za glasbeno umetnost in kot učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja vedno zagotovim tudi ustvarjalno preživljanje prostega časa, najpogosteje s pomočjo glasbe in plesa, in to pogosto prepletem v sprostitveno dejavnost. Združitev elementov ustvarjalno preživljanje prostega časa in sprostitvena dejavnost predvideva tudi učni načrt za podaljšano bivanje: »Ustvarjalno preživljanje časa je dejavnost, ki je namenjena razvedrilu, sprostitvi, počitku in v kateri učenci nimajo učnih obveznosti. Učencem omogoča ukvarjanje z različnimi vsebinami po njihovi izbiri. Učitelj usmerja učence v aktivnosti, ki naj imajo določen cilj, ob čemer upošteva in omogoča razvoj njihovih interesov in sposobnosti na vseh temeljnih področjih razvoja osebnosti: spoznavnem, telesno-gibalnem, socialnem, čustvenem, motivacijskem, estetskem in moralno-etičnem.« (prav tam)

Ker vsi učenci ne obiskujejo podaljšanega bivanja vsak dan, nekateri pa ga obiskujejo le tiste dni, ko čakajo na določeno popoldansko interesno dejavnost, se osredotočam na to, da določene dejavnosti večkrat ponudim in pri tem vseskozi dajem otrokom možnost izbire.

2 Glasba

Čadež (2014) v svojem diplomskem delu piše, da so s pomočjo glasbe ljudje že v začetku zgodovine dosegali cilj zadovoljevanja življenjsko pomembnih potreb družine, k čemer spada tudi uravnovešene fizičnih in duhovnih sil. Dodaja, da so že pred stoletji vedeli, da glasba vpliva na človeka na drugačen način kot le telesno zaznavanje njenih tonov in melodij. Stari Grki so dodobra poznali vplive glasbe, saj so ji pravili tudi trening za dušo. V današnjem času pa dobro poznamo vpliv glasbe na človekovo duševnost. Med elementi glasbe je tudi vpliv na razpoloženje, saj lahko glasba ustvari ali pa sprosti napetost z vplivanjem na emocionalni del našega razuma. Avtorica dodaja, da je glasba dražljaj, ki dogodke vrne v zavest, da se jih posameznik spomni. Na ta način lahko otroci s pomočjo glasbe in doživljanj ob glasbi vstopajo v domišljjski svet, kar jim omogoča izhod iz resničnosti v nek prostor, ki ga obvladajo. Petje, gibanje ob glasbi, igranje na instrument omogočajo, da se na posameznika prenašajo socialno sprejemljivi vzorci vedenja. Namenska uporaba glasbe pomeni spodbujanje empatije in višanje samopodobe. Namenska uporaba glasbe pripomore k zdravljenju in osebnostni rasti oseb s čustvenimi, intelektualnimi fizičnimi in socialnimi potrebami. (prav tam)

3 Gibalno izražanje

Glasba in gibanje sta za otroka nedeljiva celota. Kot piše Denac (2002), se otrok začne na glasbo ozirati že v prvem letu življenja. Glasba vpliva tudi na skladno in ritmično izrazno gibanje. Otroku skuša slušne vtise prek različnih vrst gibalno-plesnih zaposlitev (npr. gibalnih, rajalnih, didaktičnih iger ter plesnih zaposlitev) prenesti v gibanje. Z gibanjem lahko izraža: celostne glasbene vsebine (vsebino pesmi, programske skladbe), doživetja celostnih glasbeno oblikovnih vsebin (čustva, razpoloženja v skladbi, naravo skladbe) in posamezne glasbene elemente (tempo, dinamiko, tonske višine, ritem, metrum). (prav tam)

4 Ustvarjalnost v OPB

V oddelku podaljšanega bivanja učencem v okviru elementa ustvarjalno preživljanje časa pogosto omogočam petje in ples. Pri tem moram ponovno poudariti, da imajo učenci vedno na voljo vsaj tri dejavnosti, kar se vedno izkaže kot dobro, saj otroci radi sodelujejo in pogosto prosijo, če sta lahko vsaj dve dejavnosti na voljo še naslednji dan, da bodo poskusili še drugo. Vedno sta enaki dejavnosti na voljo vsaj dva dneva, po želji otrok pa tudi dlje.

Treba se je namreč zavedati, da je obisk podaljšanega bivanja prostovoljen – podaljšano bivanje namreč ni del obveznega programa. V času podaljšanega bivanja se izvajajo tudi številne druge dejavnosti, denimo gimnastika, harmonika, bralne urice, hip hop, kar pomeni, da določenega otroka lahko ni v podaljšanem bivanju več dni v tednu. Zato je prav, da določeno dejavnost izvajamo dlje časa. »Prosti čas je tisto področje življenja, v katerem dejavnosti izbiramo sami in izbiramo tiste, ki nam prinašajo zadovoljstvo.« (Derganc, 2004) Učitelj mora pri načrtovanju dejavnosti to upoštevati. V nadaljevanju bom opisala dve dejavnosti, ki sta učencem zelo blizu:

Prva naloga (ples) poteka po naslednjih korakih:

1. Učencem preberem pravljico.
2. Pogovorimo se o vsebini pravljice.
3. Izberemo glasbeno podlago, ob kateri otroci posamezno ali skupinski ustvarijo svoj ples in si dodelijo vloge iz pravljice.

4. Na koncu zaplešejo in povedo, o čem govori njihov ples.

Pri vsem tem moram poudariti, da imajo otroci vedno možnost izbire; če otrok ne želi predstaviti plesa, mu ni treba, lahko pa ga sestavi. Nekateri otroci imajo namreč težave s samozavestjo, a radi plešejo, toda ne pred drugimi, zato v mirnem kotičku plešejo sami. Pogosto se zgodi, da ti otroci, ko vidijo ples drugih, tudi sami predstavijo ples na lastno pobudo, saj so jih nastopi sošolcev spodbudili. Občutek svobodne izbire zagotovo pripomore k učenčevi sprostivni – nekaj delam, a ne bo mi treba predstaviti drugim, če ne bom želel. Ta dejavnost lahko poteka posamično, v paru ali v skupini.

Druga naloga je: deklamiranje/karaoke petje najljubših pesmic, ki jih znajo. Poteka po naslednjih korakih:

1. V okviru priprav na ure v oddelku podaljšanega bivanja – element ustvarjalno preživeti prosti čas – pripravim vedro (Slika 1), ki je lepo glasbeno okrašeno. Nato na različne barvne listke napišem naslove različnih pesmi, za katere iz izkušenj vem, da jih večina pozna: tuje angleške aktualne pesmi, slovenske ljudske pesmi in aktualne zabavne pesmi, kot so: Jaz sem Luna, Kekčeva pesem, Ko si srečen, Dan najlepših sanj, Čuki: Zgodba o prijateljstvu, Ko Ko, Mravljice, Murenčki, Zum zum zum; Ledeno kraljestvo, Muca na klavir igra, Maček Muri, Miki miška itd.

2. Učenec izvleče listek s pesmico.

3. Otrok pesmico zapoje ali deklamira.

Ta dejavnost prav tako kot prva lahko poteka tudi v paru ali skupini. Drugo dejavnost pogosto še nadgradimo, tako da učenec k pesmi sestavi še koreografijo in sočasno s plesanjem še poje. Pogosto v vedro s pesmimi dodajam nove po želji učencev. Učencem omogočam, da zapojejo tudi pesem, ki so jo peli že prejšnji dan, ali katero novo, ki je sama ne poznam oziroma ni bila zapisana na listku. Ta dejavnost je otrokom tako ljuba, da običajno pri njej sodelujejo vsi učenci.

Kaj so usvojili učenci z glasbo in plesom?

- razvija se samostojno ustvarjalno spremljanje glasbene podlage;
- ob glasbeni spodbudi se razvija občutek za hitro in povezano gibanje;
- učenci smiselno povezujejo glasbene in plesne motive;
- upoštevajo značaj glasbe v podajanju plesnega lika;
- samostojno ustvarjajo ples na določeno glasbeno podlago.

Zaključek

Izvajanje omenjenih dejavnosti je pozitivno vplivalo na otrokovo nadaljnje učenje, koncentracijo in učinkovitost, predvsem pa je v veliko zadovoljstvo učencev. To zadovoljstvo pripomore, da so pri naslednji takšni dejavnosti še uspešnejši. Najmlajši so zelo ustvarjalni, a se pogosto zgodi, da jim primanjkuje potrpežljivosti, posebej po več urah pouka, v času izvajanja OPB so pogosto utrujeni, kar ni nič nenavadnega glede na to, da to poteka v popoldanskih urah. Znani italijanski umetnik Michelangelo je rekel, da je ustvarjalnost brezmejna potrpežljivost. Tako je tudi pri glasbeni dejavnosti. A vsak je za svojo potrpežljivost nagrajen, kajti izkušnje kažejo, da učence petje in ples sproščata in napolnita s pozitivno energijo. Med ustvarjanjem petja in plesa se učenci dobro počutijo, uživajo, sproščajo, ustvarjalnost pa jim omogoča razvijanje še večje ustvarjalnosti. Vse to pozitivno vpliva na otrokovo samopodobo, ki postaja boljša. Izredno pozitivno glasba in petje vplivata na učence s posebnimi potrebami. Ustvarjanje v dejavnostih, ki so jim blizu ali jim blizu postajajo, občutek, da jih okolje sprejema, če pa so v skupini boljših učencev, se pa počutijo še bolje, kar krepi njihovo samozavest. Ob petju otroških pesmi otrok tudi uri slušno pozornost, slušni spomin in pridobiva občutek za ritem. Opazila sem, da so tovrstne dejavnosti pozitivno vplivale tudi na nekatere hiperaktivne učence oziroma učenca z ADHD-sindromom, ki je v času podaljšanega bivanja zelo težko vzdrževal pozornost. V oddelku, v katerem je bil takšen učenec, smo pred izvajanjem elementa samostojnega učenja vedno najprej pol ure namenili plesu, petju in prosti igri (izbirno po željah učencev).

Zaradi koronavirusnih omejitev je sicer delo v skupinah odsvetovano. Sama ga, kadar je dovoljeno, zelo pogosto omogočam, saj se pri njem učenci medsebojno spoznavajo in utrjujejo svoja mnenja ter krepijo osebni občutek za poslušanje. Učijo se sodelovati in spoštovati različne sposobnosti in možnosti učenja pri plesu svojih sovrstnikov.

Zelo pomembno se mi zdi, da je učencem v času plesa in petja omogočena še tretja dejavnost; denimo branje v kotičku, risanje za mizo, samo gledanje/opazovanje. Ena bistvenih komponent prostega časa je svoboda, svobodno odločanje o svojem času in njegovi izrabi. Prosti čas je namreč čas, ko se človek lahko preda po svoji volji, zunaj poklicnih, družinskih in družbenih potreb in obveznosti,

zaradi oddiha, zabave in razvoja. (Derganc 2004) Prav to, da prostočasnih dejavnosti ne doživljamo kot obveznosti, jih razlikuje od vseh drugih dejavnosti, kajti vsakdo si lahko sam izbira, kaj bo počel v prostem času.

Literatura

Blaj, B. idr. (2005). KONCEPT. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Čadež, N. (2014). Glasba kot sprostitveni dejavnik. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Derganc, S. (2004) Prosti čas mladih. Ljubljana: Društvo Mladinski ceh.

Denac, O. (2002). Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

PROSTOVOLJCI V ČASU OPB

Povzetek: Znotraj šole že vrsto let deluje interesna dejavnost Prostovoljci, v katero so vključeni učenci tretje triade. Učence spodbujamo k nudenju pomoči drugim in tako delujejo na različnih področjih. Prostovoljci v času podaljšanega bivanja nudijo učno pomoč mlajšim učencem, se med odmori igrajo z učenci prvih razredov, pripravljajo in sodelujejo pri izvedbi humanitarnih in dobrotelnih akcij, pripravljajo praznovanja za starostnike v domu ostarelih, izdelujejo izdelke za dobrotelni šolski bazar. Učence svoje skupine podaljšanega bivanja kot mentorica prostovoljcev spodbujam k sodelovanju pri dejavnostih, ki jih izvajamo na šoli s pomočjo prostovoljcev. Tudi nekaj učencev ostalih skupin enake starosti se z veseljem pridružuje k različnim dejavnostim in tako spoznavajo prostovoljno delo. Skozi vključevanje mlajših učencev v prostovoljno delo pridobivamo prostovoljce, ki bodo v tretji triadi lahko še bolj aktivno sodelovali. Z veseljem odkrivamo mnoge talente, ki jih lahko drugače spregledamo. Predvsem skozi prostovoljstvo lahko razvijamo in spodbujamo empatijo, ki je ena izmed pomembnejših vrednot človeka.

Ključne besede: prostovoljci, učna pomoč, medvrstniška pomoč, igra, medgeneracijsko sodelovanje, empatija, ustvarjanje

VOLUNTEERS DURIG EXTENDED STAY

Abstract: The interesting activity Volunteers has been operating within the school for many years, in which the students of the third triad are involved. Pupils are encouraged to offer help to others and thus work in various fields. During the extended stay, volunteers provide educational assistance to younger students, play with first-grade students during breaks, prepare and participate in the implementation of humanitarian and charity campaigns, prepare celebrations for the elderly in the nursing home, and make products for the school's charity bazaar. As a volunteer mentor, I encourage the students of my extended stay group to participate in the activities that we carry out at the school with the help of volunteers. A few students from other groups of the same age are also happy to join various activities and learn about voluntary work. Through the involvement of younger students in voluntary work, we acquire volunteers who will be able to participate even more actively in the third triad. We are happy to discover many talents that we might otherwise overlook. Above all, through volunteering, we can develop and encourage empathy, which is one of the most important human values.

Keywords: volunteers, learning support, peer support, play, intergenerational cooperation, empathy, creation

1 Uvod

Organizirano prostovoljstvo znotraj šole že vrsto let deluje kot interesna dejavnost Prostovoljci, v katero so vključeni učenci tretje triade. Kot mentorica prostovoljcev na začetku leta pridobivam učence, ki jih zanima prostovoljsko delo in želijo aktivno sodelovati. Pomembno je tudi, koliko časa imajo in kdaj bi lahko opravljali prostovoljno delo. Srečujemo se na rednih srečanjih, ki so prilagojena njihovim urnikom, saj se moramo uskladiti s celotno tretjo triado. Poleg rednih srečanj se še dodatno dobivamo po potrebi glede na nujnost izvedbe dejavnosti (humanitarne, dobrotelne akcije). Učence spodbujamo k solidarnosti in k nudenju pomoči drugim, tako veliko prostovoljcev naveže stike z mlajšimi učenci naše šole. Prostovoljci v času podaljšanega bivanja nudijo učno pomoč, se z učenci igrajo razne igre in se med odmori družijo z učenci prvih razredov, pripravljajo in sodelujejo pri izvedbi humanitarnih in dobrotelnih akcij, pripravljajo praznovanja za starostnike v domu ostarelih, izdelujejo izdelke za dobrotelni županov bazar. S svojim delom so vzgled mlajšim učencem in tako jih tudi skupaj spodbudimo, da z veseljem priskočijo na pomoč v okviru njihovih zmožnosti.

2 Medvrstniško sodelovanje

V okviru medvrstniškega sodelovanja učenci prostovoljci izvajajo učno pomoč, ki je najpogostejša oblika prostovoljskega dela na šoli in poteka skozi celo leto. Učna pomoč poteka med sošolci v oddelku, med oddelki istega razreda in med različno starimi učenci. V podaljšanem bivanju se v času opravljanja domače naloge učenci spodbujajo, da nudijo učno pomoč vrstnikom. Včasih je vrstniška učna pomoč dovolj, vedno pa ne. Takrat vključimo učence prostovoljce, ki so prostovoljstvo izbrali za svojo interesno dejavnost. Tako lahko pri premagovanju učnih težav dosežemo dober rezultat s kombiniranjem pomoči vrstnikov in starejših učencev. Mlajši učenci navežejo poseben stik s starejšimi učenci in so kot njihovi motivatorji in pomočniki pri pridobivanju znanja.

3 Medgeneracijsko sodelovanje

Pri medgeneracijskem sodelovanju naši prostovoljci sodelujejo predvsem z domom ostarelih iz okoliša. Vsaj dvakrat letno jih kot celotna skupina prostovoljcev obiše in jim z njihovo prisotnostjo polepša dan. Vsako leto znova se v izbranem mesecu udeležimo praznovanja rojstnih dni starostnikov, ki tisti mesec praznujejo rojstni dan. Prostovoljci na naših srečanjih skupaj pripravijo program. Učenci, ki so vključeni v podaljšano bivanje, pomagajo pri izdelavi papirnatih tortic, ki jih kot darilo s srčnim voščilom podarimo vsakemu slavljenču na dan skupinskega praznovanja. Na dogodku zmeraj kaj veselega zapojemo in zaigramo na instrument. K sodelovanju povabimo tudi učence iz OPB-ja, ki že izvrstno igrajo na instrument, predvsem veseli smo, če v naš krog privabimo kakega harmonikarja. Na koncu se s starostniki ob koščku prave torte in soka podružimo. Nekateri učenci brez težav vzpostavijo stike, druge, bolj zadržane spodbudimo. Če presodimo, da posamezni učenec potrebuje več časa, ga pustimo, da je med opazovalci. Kajti v domu so tudi dementni starostniki in za nekatere so taka srečanja nekaj novega. Se pa zmeraj predhodno pogovarjamo o našem obisku v domu ostarelih in učenci z veseljem delijo svoje izkušnje z ostalimi prostovoljci. Ta oblika prostovoljstva je neprecenljiva izkušnja, saj s tem razvijamo medgeneracijsko sožitje in solidarnost.

4 Humanitarne in dobrodelne akcije

Vsakoletno se udeležimo vsaj dveh velikih akcij, ki jih izvedemo v okviru celotne matične in podružnične šole. Odzovemo se na povabilo velikih humanitarnih organizacij, kot so Rdeči križ, Karitas in druge, ki se organizirano odzivajo na naravne nesreče in humanitarne katastrofe v Sloveniji in po svetu. Učenci prostovoljci pomagajo pri izvajanju humanitarnih akcij od začetka do predaje zbranih dobrin. Na tem mestu so nam ponovno v veliko pomoč učenci iz podaljšanega bivanja, ki v času OPB-ja pomagajo pri pripravi in raznašanju škatel po učilnicah za lažje zbiranje dobrin, ki jih prinašajo učenci in zaposleni šole. Prav tako učenci podaljšanega bivanja z veseljem vsakodnevno iz škatel pobirajo prinesene darove, ki jih do predaje določeni organizaciji sortiramo in hranimo v kabinetu. Odziv na dobrodelne in humanitarne akcije je na razredni stopnji izjemen. Na predmetni stopnji opazamo, da je odziv nekoliko manjši. Pri vrednotenju akcij zmeraj znova ugotavljamo, da znajo učenci zelo dobro sodelovati, miselno so usmerjeni v cilj in smisel akcije: skupaj delati nekaj dobrega, pri tem sodelovati in spodbuditi empatijo učencev in njihovih staršev za stiske ljudi, s katerimi nismo v vsakdanjem stiku. Poleg akcij, ki jih izvedemo na povabilo zunanjih organizacij, na šoli sodelujemo tudi z ročno izdelanimi izdelki za dobrodelni županov bazar, ki zbira sredstva za županov sklad in s tem pomoči potrebne šoloobvezne otroke občine Brezovica. V času podaljšanega bivanja se učenci prostovoljci pridružijo učencem, ki so v podaljšanem bivanju in skupaj izdelujejo izdelke za bazar. Pri tem se družijo, spoznavajo, navezujejo stike in si pomagajo pri izdelavi izdelkov. Na koncu kakršnekoli akcije ni rezultat le količina zbrane materialne pomoči, ampak tudi razvoj socialnega čuta in solidarnosti na šoli.

Zaključek

Lepo je imeti skupino prostovoljcev, ki jo sestavljajo motivirani učenci, ki so pripravljeni pomagati. Želim si, da prostovoljstvo ne bi bila samo interesna dejavnost za majhno skupino motiviranih učencev, ampak način dela z vsemi otroki. Prostovoljstvo vidim kot odlična priložnost za razvoj osebnih in medosebnih odnosov vseh učencev, ki bi s svojimi dobrimi dejanji pripomogli k prijetnejši »klimi« na šoli.

DOBRODELNA ZBIRALNA AKCIJA VSI ZA ENEGA, EDEN ZA VSE

Povzetek: V času epidemije smo se šele začeli zavedati, koliko stvari jemljemo za samoumevne. In prav v teh težkih časih se je v srcih treh učenk naše šole prebudila želja po prostovoljstvu, humanitarnosti. Deklice so samozavestno zakorakale v pisarno ravnateljice, ki ob njihovem entuziazmu ni ostala ravnodušna. Tako se je rodila ideja o dobrodelni zbiralni akciji. VSI ZA ENEGA, EDEN ZA VSE je slogan naše male skupine prostovoljk. Deklice so ob pomoči staršev oblikovale lasten logotip in predstavitveni video skupine. V mesecu maju 2021 smo izvedle humanitarno akcijo zbiranja šolskih potrebščin, zbrane šolske potrebščine pa smo v začetku šolskega leta razdelili učencem, potrebnim pomoči. S spodbujanjem prostovoljskih dejavnosti naših učencev želimo izboljšati kakovost medsebojnih odnosov, povečati senzibilnost do sočloveka, predvsem pa ozaveščati, da smo za kakovost sobivanja v skupnosti soodgovorni vsi in da lahko še tako majhna želja ali dejanje premakne gore, če za njima stoji odločno srce.

Ključne besede: solidarnost, medsebojna pomoč, dobrodelnost, zbiralna akcija, samoiniciativnost

ALL FOR ONE, ONE FOR ALL FUNDRAISING CAMPAIGN

Abstract: At the time of the epidemic, we have just begun to realize how many things we take for granted. And it was during these difficult times that the desire for volunteering and humanitarianism awoke in the hearts of three students of our school. The girls confidently stepped into the principal's office, who did not remain indifferent to their enthusiasm. And so, the idea of a charity fundraiser was born. ALL FOR ONE, ONE FOR ALL is the slogan of our small group of volunteers. With their parents' help, the girls designed their own logo and presentation video for our group. In May 2021, we carried out a humanitarian campaign, where we collected school supplies, and at the beginning of the school year, we distributed the collected school supplies to students in need. By encouraging the voluntary activities of our students, we want to improve the quality of relationships, increase sensitivity to fellow human beings, and above all, raise awareness that we are all co-responsible for the quality of community coexistence and that even a small desire or action can move mountains.

Keywords: solidarity, mutual help, charity, fundraising campaign, self-initiative

1 Uvod

Izobraževalni sistem v Sloveniji je naravnano izredno ciljno in storilnostno, zavedati pa se je treba, da poteka osnovnošolsko izobraževanje ravno v času, ko se otrok telesno, čustveno, socialno in tudi kognitivno najbolj intenzivno razvija in je pomembno, na kakšen način ga kot učitelji usmerjamo (Pergar Kuščer, 1999, str. 19). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport želi z osnovnošolskim izobraževanjem vsem prebivalcem Slovenije omogočiti razvijanje pismenosti, razgledanosti, nadarjenosti, spretnosti, ustvarjalnosti, izražanje kritične misli in pridobivanje kakovostne splošne izobrazbe ter skladen telesni, duševni in osebni razvoj (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2021). Kot učiteljica si seveda želim razgledanih, spretnih, kritičnih in uspešnih učencev, a veliko pomembnejše od podajanja same učne snovi se mi zdi učenje samostojnosti, senzibilnosti do drugih, medsebojne vrstniške pomoči, spodbujanje ustvarjalnosti ter prepoznavanje in iskanje lastnega vrednostnega sistema. Ustvarjalno preživljanje prostega časa kot sestavni del podaljšanega bivanja omogoča raznolike interpretacije in izvedbene možnosti. Učenci naj bi se v času podaljšanega bivanja med drugim naučili izbirati in soorganizirati aktivnosti glede na svoje interese in učitelj se tako nemalokrat znajde zgolj v vlogi koordinatorja in svetovalca (Blaj idr., 2005, str. 15).

Šolsko leto 2020/21 je bilo v številnih pogledih edinstveno, stvari, ki so nam bile poprej samoumevne, so nam bile naenkrat odvzete, učitelji, starši in otroci so se znašli pred številnimi izzivi, pojavile so se takšne in drugačne stiske, ki so se odvijale bodisi neposredno pred našimi očmi bodisi smo zanje izvedeli iz medijev. Prav v teh težkih časih se je v srcih treh učenk naše šole prebudila želja o prostovoljstvu, humanitarnosti in ideja o dobrodelni zbiralni akciji je bila rojena.

2 Medsebojna pomoč, solidarnost in dobrodelnost v učnih načrtih podaljšanega bivanja, spoznavanja okolja in družbe

Kadar razmišljamo o solidarnosti, medsebojni pomoči in dobrodelnosti, to nemalokrat povezujemo z zbiranjem denarja. Pozabljamo pa, da lahko nekomu pomagamo že zgolj s pogovorom, nasmehom ali objemom. Ravno zato je lahko vsak izmed nas dobrodelen in solidaren, če le ima občutek za sočloveka in ne gleda zgolj nase. Kot smo omenili že v uvodu, mora vzgojno-izobraževalno delo

slediti operativnim ciljem, predpisanim v učnih načrtih (v nadaljevanju UN). Zanimalo me je, kako, kdaj in v kolikšni meri so v UN posameznih predmetov zajeti cilji in vsebine, ki se nanašajo na medsebojno pomoč, solidarnost in dobrotelost. Ker so medsebojna pomoč, solidarnost in dobrotelost družbeni pojavi, sem pod drobnogled vzela UN predmetov spoznavanje okolja in družba ter ju primerjala z UN podaljšane bivanja. Predmet spoznavanje okolja vključuje medsebojno povezana okoljska, gospodarska in družbena vprašanja. Vsebine predmeta se nadgrajujejo v predmetih naravoslovje in tehnika ter družba v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju in v naravoslovnih ter tehničnih in družboslovnih predmetih v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (Kolar idr., 2011, str. 4). Kot učiteljica razrednega pouka, ki svoje delo opravljam delno v 1. razredu in oddelkih podaljšane bivanja, sem za primerjavo vzela družboslovne predmete prvega in drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja, saj je podaljšano bivanje organizirano zgolj za učence te starostne skupine in primerjava ciljev z družboslovnimi predmeti tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja potemtakem ni smiselna. Operativni cilji in vsebine so v UN za spoznavanje okolja in v UN za družbo razporejeni v tematske sklope. Samostojno učenje kot sestavni del podaljšane bivanja omogoča, da se znanje, pridobljeno v času pouka, še dodatno utrdi, razširi in uporabi v novih situacijah (Blaj idr., 2005, str. 10). V okviru podaljšane bivanja se lahko izvedejo dodatne, razširjene dejavnosti, ki nadgrajujejo oz. dopolnjujejo učno snov pri pouku.

Cilje in vsebine, ki se nanašajo na omenjeno tematiko, najdemo v UN za spoznavanje okolja v tematskem sklopu Odnosi. V 2. razredu se učenci učijo, da morajo biti vsem (ne glede na razlike) dani pogoji, da živijo človeka vredno življenje. V 3. razredu učenci vedo, da je prav, da si ljudje med seboj pomagajo v raznih stiskah (nesreča, bolezen, revščina), in znajo razložiti, kaj je to solidarnost (Kolar idr., 2011, str. 15–16). Cilje in vsebine, ki se nanašajo na medsebojno pomoč, solidarnost in dobrotelost, najdemo v UN za družbo v vsebinskem sklopu Ljudje v družbi, kjer se učenci 5. razreda učijo, da kot posamezniki soodgovorno vplivajo na razvoj skupnosti, in spoznajo vrste sodelovanja in medsebojne pomoči (npr. prostovoljno delo, društva ipd.) (Budnar idr., 2011, str. 8).

Učenci so v podaljšanem bivanju usmerjeni v aktivnosti, ki omogočajo razvoj njihovih interesov in sposobnosti na vseh temeljnih področjih razvoja osebnosti: spoznavnem, telesno-gibalnem, socialnem, čustvenem, motivacijskem, estetskem in moralno-etičnem. Dejavnosti se izvajajo glede na interese učencev, ki se hkrati učijo usklajevati mnenja z vrstniki, sprejemati različne vloge v skupini in ob tem spoznavati sebe ter sprejemati in ceniti drugačnost (Blaj idr., 2005, str. 12). Vzgojno-izobraževalno delo na razredni stopnji se ne zaključuje, ko se konča pouk, temveč se (lahko) smiselno nadaljuje in nadgrajuje v oddelkih podaljšane bivanja. Učitelj podaljšane bivanja se lahko v času, ko je z učenci, bolj posveti interesom in željam učencev, kot lahko to stori učitelj pri pouku. Zato je toliko pomembnejše, da učitelj poučevalec in učitelj podaljšane bivanja med seboj sodelujeta. Z organizacijo dobrodelne zbiralne akcije smo omenjene cilje realizirali na konkretni ravni, vanjo se niso vključile le pobudnice zbiralne akcije, temveč tudi svetovalna služba, ravnateljica in vsi učenci in učitelji, ki so začutili stisko sočloveka.

3. Dobrodelna zbiralna akcija vsi za enega, eden za vse

Kako se je pravzaprav vse začelo? Začelo se je z dobrodelnim maratonom Radia 1, kjer so v decembru 2020 zbirali sredstva za otroke v stiski. Ta dobrodelni maraton se je dotaknil mnogih in tako tudi pobudnic kasnejše dobrodelne zbiralne akcije na naši šoli. Gaja, Tara in Zoja, učenke 3. in 4. razreda, so staknile glave in pojavila se je ideja o dobrodelni interesni dejavnosti. Ideje deklic so bile velike. Samozavestno so zakorakale v pisarno ravnateljice in ji predstavile svojo vizijo. Želele so svojo dobrodelno interesno dejavnost, v katero bi se lahko vključili tudi drugi učenci naše šole in skupaj zbirali šolske potrebščine, oblačila in igrače za otroke, potrebne pomoči. Želele so sodelovati tudi z mednarodnimi dobrodelnimi organizacijami. S pomočjo staršev so izdelale svoj logotip, izbrale so slogan "Vsi za enega, eden za vse" in sestavile predstavitevni video, v katerem so predstavile svojo vizijo. Žal takratna epidemiološka slika in kapacitete šole niso bile povsem združljive z idejami dobrodelnic, zato smo sklenili kompromis in ubrali srednjo pot. Zaradi prepovedi združevanja učencev različnih oddelkov izvajanje interesne dejavnosti ni bilo mogoče. Tako je padla odločitev o enkratnem dogodku, o dobrodelni zbiralni akciji. Zaradi pomanjkanja prostora za skladiščenje igrač, oblačil in šolskih potrebščin smo se omejili zgolj na zbiranje šolskih potrebščin, ki bi jih namenili le učencem naše šole. Za izvedbo zbiralne akcije smo določili mesec maj, mesec, ko je vreme toliko ugodno, da se akcija lahko izvede na prostem. Po tem ko smo določili datum izvedbe dobrodelne zbi-

ralne akcije (13. maj 2021), je bilo potrebno še veliko dela. Z učenkami smo v času podaljšanega bivanja izdelovale plakate, ki so služili promociji dogodka. Pripravile smo zbiralne škatle in jih okrasile. Sledila je objava na šolskem radiu in dopis ravnateljice staršem učencev naše šole. Na dan zbiralne akcije nam je bilo vreme naklonjeno. Ob 7.30 smo se zbrale pred šolo in nestrpno pričakovale prve darovalce. Kmalu so bile naše škatle prepolne in hitele smo iskat nove. Akcija je doživela izjemen odziv. Zbrali smo 59 kompletov barvic, 10 kompletov voščenk, 4 plasteline, 2 modelirni masi, 10 vodenih barvic, 17 kompletov flomastrov, 4 tempera barve, 3 palete za likovno umetnost, 3 belila, 6 kompletov čopičev, 4 bloke barvnega papirja, 2 šestili, 15 geotrikotnikov, 10 šablon, 21 šilčkov, 87 radirk, 37 lepil, 9 škarij, 203 svinčnike, 26 peresnic, 169 zvezkov in 6 šolskih torb. Podarjene potrebščine smo ob koncu šolskega leta 2020/21 razdelili 21 učencem naše šole. Barvice, svinčnike, radirke ipd. smo razdeljevali tudi med šolskim letom 2021/22. V prihodnosti bomo nadaljevali z dobrodelnimi zbiralnimi akcijami, ki jih bomo izvajali v mesecu maju. Prav tako želimo na šoli uvesti t. i. kotiček "sposodi si in vrni", v katerem bi si učenci lahko izposodili šolske potrebščine med odmori, kadar bi svoje pozabili doma. V šoli želimo ponuditi tudi ure učne pomoči "učenci učencem", na katerih bi učno uspešnejši učenci prostovoljci pomagali učno slabšim vrstnikom.

Zaključek

Pojme medsebojna pomoč, solidarnost in dobrodelnost učencem konkretno težko približamo. Med poukom se teh tem dotaknemo po navadi zgolj verbalno, v našem primeru pa smo jih začutili. Deklice, ki so se zbiralne akcije lotile z velikim zanosom in entuziazmom, so potrebovale nekaj usmeritev in pomoči, da smo zbiralno akcijo lahko izvedli v skladu z epidemiološkimi predpisi, ki so bili takrat v veljavi, a smo se na koncu vsi strinjali, da je bilo vredno. Dobrodelne zbiralne akcije v šolski sferi (in drugod) načeloma niso noviteta. Veliko šol organizira letovalne dobrodelne bazarje, kjer prodajajo izdelke, katerih izkupiček gre v šolski sklad. Zakaj se torej naša zbiralna akcija razlikuje od vseh ostalih? V prvi vrsti zato, ker je nastala samoiniciativno s strani učenk, ki ne razpolagajo z lastnimi finančnimi sredstvi in so morale v osnovi izhajati iz danih možnosti. Menile so, da imajo tudi drugi učenci naše šole doma dobro ohranjene ali celo nove šolske potrebščine, peresnice in torbe, ki jih več ne potrebujejo in bi jih bili pripravljene podariti. Kot sem že omenila, dobrodelnost velikokrat povezuje z zbiranjem denarja, a vendar se ta odraža v številnih niansah. Menim, da veliko otrok začuti stisko vrstnikov, a ne vedo, kako pomagati. Mnogim je nerodno ponuditi pomoč, saj je ne nazadnje pomoč tudi težko sprejeti. Bogat izkupiček zbiralne akcije pa je še enkrat pokazal, da smo pripravljene pomagati drug drugemu in se odreči nečemu z namenom, da bo nekemu drugemu nekoliko lažje in lepše. Tako smo še enkrat dokazali in uresničili vizijo naše šole, ki se glasi: "Le skupaj rastemo."

Literatura

- Blaj, B., Chwatal, B., Čerpnjak, S., Knez Kos, S., Magolič, L., Murgelj, H., ... Žunko, I. (2005). Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Budnar, M., Kerin, M., Umek, M., Rztresen, M., Mirt, G., Hus, V. in Kos, D. (2011). Učni načrt Družba. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Kolar, M., Krnel, D., Velkavrh, A., Umek, M., Petrič, M. in Kostanjšek, R. (2011). Učni načrt Spoznavanje okolja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2021), pridobljeno dne 30. 5. 2022 s <https://www.gov.si/podrocja/izobrazevanje-znanost-in-sport/osnovnosolsko-izobrazevanje/>
- Pergar Kuščer, M. (1999). Izobraževanje učiteljev za prenovljeno šolo. V J. Hytönen idr. (ur.), Socialna dimenzija zgodnejšega vsolanja. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

SODELOVANJE STAREJŠIH IN MLAJŠIH UČENCEV V PODALJŠANEM BIVANJU

Povzetek: Zakon o Osnovni šoli v svojem 21.členu določa, da osnovna šola organizira podaljšano bivanje za učence od 1. do 5. razreda. Za učence, ki so usmerjeni v prilagojene izobraževalne programe ali posebni program, šola organizira podaljšano bivanje do zaključka izobraževanja na osnovni šoli.

Center Gustava Šiliha Maribor izvaja naslednje programe:

- program osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom,
- posebni program vzgoje in izobraževanja,
- predšolski oddelki s prilagojenim programom,
- domska vzgoja,
- mobilna služba,
- strokovni center Compas.

Nekaj časa sem kot učiteljica podaljšanega bivanja delala v skupini učencev 7., 8. in 9. razreda. Delo s starejšimi učenci v podaljšanem bivanju predstavlja velik izziv, saj učenci niso motivirani za vse tisto, kar navduši mlajše. Predstavila bom, kako so starejši učenci izdelovali didaktični material in družabne igre za mlajše učence, ter tako postali njihovi pomočniki, učitelji in vzorniki.

Ključne besede: podaljšano bivanje, starejši učenci, didaktični material, družabne igre

COOPERATION OF OLDER AND YOUNGER STUDENTS IN AFTER-SCHOOL CLASSES

Abstract: The twenty-first article of the Basic School Act regulates the organisation of the after-school classes for students from the first to the fifth grade of the primary school. For students who are integrated in adapted education programmes or a special programme, after-school classes are organised until the end of the education in primary school.

The Center Gustava Šiliha Maribor runs the following programmes:

- primary school programme with lower educational standard,
- special education programme,
- preschool education with adapted programme,
- residential care for children with special needs,
- mobile service,
- The expert centre Compas.

For some time, I worked as an after-school class teacher in a group of students from seventh to ninth grade. Working with older students in the after-school class is a big challenge, because the older students are not motivated for everything that excites the younger students. I will present how the older students made didactic materials and board games for the younger students, and so they became their assistants, teachers and role models.

Keywords: after-school class, older students, didactic materials, board games.

Uvod

Delovna pot me je pripeljala na Center Gustava Šiliha, ki med šestimi programi (program osnovne šole s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom, posebni program vzgoje in izobraževanja, predšolski oddelki s prilagojenim programom, domska vzgoja, mobilna služba in strokovni center Compas), izvaja tudi program z nižjim izobrazbenim standardom, kjer sem zaposlena. Zakon o osnovni šoli v 21.členu določa:

Osnovna šola organizira podaljšano bivanje za učence od 1. do 5. razreda. Za učence, ki so usmerjeni v prilagojene izobraževalne programe ali posebni program, šola organizira podaljšano bivanje do zaključka izobraževanja v osnovni šoli. (<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>)

V šoli s prilagojenim programom so podaljšanega bivanja deležni torej tudi učenci 7., 8. in 9. razreda. Učenci v šolo prihajajo iz različnih občin. Nekateri izmed njih samostojno ne morejo domov, ker so odvisni od prevozov, ki jih organizirajo občine in starši ali je njihov primanjkljaj preprosto tak, da pri svojem gibanju niso samostojni. Za njih imamo organizirano podaljšano bivanje.

Ob menjavi delovnega mesta na tem programu sem prevzela nekaj ur podaljšanega bivanja pri starejših učencih. Kot učiteljica sem neizmerno uživala pri delu v 1.triadi, a sem pogrešala ustvarjanje materiala in delo z mlajšimi učenci. Po razmisleku se mi je utrnula ideja, kako bi združila starejše učence in svoje veselje. Tako smo s starejšimi učenci najprej pričeli izdelovati didaktične pripomočke, nadaljevali z družabnimi igrami in ob koncu šolskega leta postali njihovi pomočniki, učitelji in vzorniki. V popoldanskem času, po šestih ali sedmih urah pouka, so učenci že utrujeni, zato jih je toliko težje motivirati za različne oblike sodelovanja. Sploh starejše učence, ki bi najraje bili prosti ali odšli domov. S projektom smo pričeli, ker je eden izmed starejših učencev imel brata v 1. triadi. Tako so učenci imeli tudi vez med mlajšimi učenci. Navdušila sem jih nad izdelavo didaktičnih pripomočkov za poučevanje v 1. triadi, ki učitelju vzamejo ogromno časa. Poučevanje pri nas namreč poteka večinoma preko konkretnega materiala in močnih vizualnih podpor. Učenci so zelo radi pomagali pri barvanju, plastificiranju, lepljenju, izrezovanju, nabiranju naravnega materiala... Vse bolj jih je pa pričela zanimati uporabnost izdelanega materiala. Tako smo si občasno »izposodili« kakšnega mlajšega učenca in preizkusili, če je pripomoček učinkovit in uporaben. Izdelali smo veliko kartic za prepoznavanje glasov v besedi, za začetno branje zlogov in besed, bralnih kartic, grafomotoričnih in finomotoričnih kartic, iger, kot so Bingo in Spomin. Nabrali smo različne oblike naravnega materiala za preštevanje, računanje in primerjanje količin. Izdelovali smo različne škatle za razvijanje pozornosti, fine motorike, učenje barv in pridobivanje številskih in količinskih predstav. K vsaki izdelani igri smo dodali tudi navodila za uporabo in jih predali učiteljicam, ki so poučevale v 1.triadi.

Sčasoma se je porodila ideja, da šola vendarle ni samo učenje, zato smo pričeli izdelovati tudi družabne igre. Iz plastenk smo izdelali Človek ne jezi, ki se uporablja na prostem, top, ki z žogicami zadeva morskega psa, gusarske kavlje, gibalne igre s kockami, Dobble, Spomin... in še marsikaj. Odločili smo se, da iger ne bomo podarjali, saj so tudi nam služile za razvedrilo. K igri smo vabili manjše skupine mlajših učencev in jih učili pravil in igranja. Včasih je bilo težko, drugič lažje, smo se pa pri delu in igri nasmejali, naučili strpnosti, razumevanja in spoštovanja do drugačnosti.

Učenci so med podaljšanim bivanjem samostojno brskali po Pinterestu, pridobivali ideje in od doma prinašali odpadne materiale, ki smo jih reciklirali.

Starejši in mlajši učenci so se s takšnim načinom dela naučili mnogo več kot sem pričakovala na začetku. Razvijali smo mnogo veščin in spretnosti:

- razumevanje sebe in drugih v socialnih položajih,
- ustrezno čustveno doživljanje, razumevanje odnosov in vedenja,
- učinkovito in konstruktivno sodelovanje v skupini in sklepanje kompromisov,
- samostojno in odgovorno prevzemanje, načrtovanje, organizacijo in opravljanje delovnih nalog,
- konstruktivno reševanje konfliktnih položajev,
- učinkovito sporazumevanje v različnih položajih,
- spodbujanje občutka pripadnosti skupini,
- razvijanje solidarnosti in medsebojne pomoči,
- spodbujanje ustvarjalnosti,
- razvijanje občutka za odgovorno delovanje...

S takšnim načinom dela smo dali podaljšanemu bivanju nov smisel. Učenci so se počutili koristne in ne kot ujetniki šole, ker ne morejo samostojno oditi domov. Z dejavnostmi, ki smo jih izvajali smo pridobili na mnogih področjih:

- pridobivanje in usvajanje veščin za sodelovanje v skupini,
- oblikovanje pozitivne samopodobe,
- povezovanje ne glede na starostno razliko.

Zaključek

Največji napredek je bil, da so se učenci, ki pred tem v šoli med seboj niso bili povezani, medsebojno povezali. Učenci, ki niso bili navajeni medsebojnega komuniciranja, so sodelovali v različnih oblikah dejavnosti. Razvili so zaupen odnos, ki je meni kot strokovni delavki pomagal tudi na drugih področjih šolskega delovanja. Z učenci sem si bila bližje in sem z njimi lažje delovala na samem vzgojnem področju, ko je bilo to potrebno. Skupaj smo spoznali pomembnost vključenosti, tudi tistih, ki so mirnejši, socialno šibkejši ali imajo kakšno drugo oviro.

GIBAJ – UŽIVAJ!

Povzetek: Najbolj pomembno področje v otrokovem razvoju je gibanje. Če otrok naravno potrebo po gibanju uspešno zadovolji, se razvija v celovito osebnost. Poleg krepitve zdravja pa gibanje vpliva na vsa ostala področja otrokovega razvoja: telesno, spoznavno, čustveno, socialno področje, razvoj govora, intelekta ter osebnosti. Ob gibanju otrok razvije svoje telo, mišično strukturo in kostno gostoto. Uskladi se njegova finomotorika ter poveča spretnost izražanja telesa. Razvijajo se gibalne sposobnosti, kot so: moč, gibljivost, koordinacija, hitrost, ravnotežje in preciznost. Z ustreznimi spodbudami v družini in šoli vplivamo na njegov življenjski slog in ga opremimo za vsa samostojna ter dejavna obvladovanja izkušenj, stresa ali obremenitev, ki mu jih bo prineslo življenje. Brez gibalnih dejavnosti si celostnega razvoja otroka ne moremo predstavljati. Gibanje vpliva na samozavest, samospoštovanje, oblikovanje lastne identitete, zavedanje lastnega telesa, nadzor nad samim seboj, krepijo se pozitivni odnosi med vrstniki, otrok občuti veselje in sproščenost. Vse to pa se pokaže pri delu v šoli in doma.

Ključne besede: gibanje, sposobnosti, dejavnosti, celostni razvoj, telo.

PLAY – HAVE FUN!

Abstract: The most important area in child development is motor (physical) development. If the child satisfies his or her natural urge for movement successfully, he or she is developing into a holistic personality. In addition to promoting health, motor development influences all the other areas of the child's development: physical, cognitive, emotional, social, development of speech, intellect, and personality. Through movement, the child develops his or her body, muscle structure, and bone density. His or her fine motor skills are harmonized, and the body expression skills are increased. The child's motor skills are developed, such as: strength, flexibility, coordination, speed, balance and precision. With the proper encouragement at home and in school, we influence the child's lifestyle and equip him or her for all independent and active management of experiences, stress, or burdens that life will bring. The holistic development of a child cannot be imagined without physical activities and skills. Movement influences the confidence, self-respect, forming their own identity, body-awareness, self-control, positive relationships among the peers are formed, the child is happy and at ease. All this affects home and school life. Key words: motor skills, abilities, activities, holistic development, body.

1 Uvod

Osebnosti razvoj in gibanje sta tesno povezana. Pri pozitivnem razvijanju osebnosti so nam sodobne metode lahko v pomoč. Izkušnje kažejo, da so ob gibanju otroci zadovoljni, veseli, sproščeni in motivirani. Vsakodnevne gibalne aktivnosti otroke bogatijo na različnih področjih, ki so zajeta v kurikulumu podaljšanega bivanja. Izobraževalni programi na podlagi splošnih vrednot, usmerjenih ciljev, didaktičnih pristopov omogočajo otrokom, da izkoristijo svoj celotni potencial. Otrokov zgodnji stik z gibanjem predstavlja temelj, na katerem bo gradil v času šolanja. Zato je pomembna vloga odraslega, da ga vodi skozi ta proces na subtilen in naraven način.

2 Pomen gibanja otrok

Branko Škof (2016) iz Fakultete za šport ugotavlja, da smo kot družba bliskovitega razvoja tehnologije priča na splošno zmanjšani aktivnosti otrok. Nekako jih ekran zaslužnji in posledično se ne igrajo ali gibljejo več na svežem zraku. Vemo, da je ravno gibanje na prostem in preživljanje časa v naravi izjemno koristno za otrokov gibalni, spoznavni in čustveni razvoj. Študije so pokazale, da se otroci, ki so vključeni v kakršnokoli gibalno dejavnost, lažje spopadajo s stresom in imajo redke težave s pozornostjo, depresijo, so manj debeli in bolj kreativni. Hkrati pa razvijejo večje spoštovanje do varovanja okolja.

3 Koristi gibanja otrok

Raziskave pričajo o naslednjih pozitivnih učinkih, ki jih gibanje prinaša otroku:

1. Gibanje je bistvenega pomena za otrokov razvoj in zdravje.

Gibalne igre (skrivanje, lovljenje, smučanje, rolanje ...) pozitivno vplivajo na razvoj okostja in razvoj mišic otrok. Tako bo aktiven otrok imel bolj razvito muskulaturo in trdnejše kosti. Ker se otroci zaradi drugačnega načina življenja, ki smo mu priča v zadnjih letih, gibljejo manj, se zaznava porast prekomerne telesne teže in debelosti že v vrtcih. Pojavljajo se tudi obolenja, ki niso značilna za mla-

dostnike, so pa povezana z neprimerno prehrano in pomanjkanjem gibanja. Opazi se tudi manjša gibalna učinkovitost mladih. Otroci, ki nimajo dovolj možnosti za gibanje, imajo težave pri oblikovanju temeljnih gibalnih vzorcev, ki so podlaga za kasnejše uvajanje zapletenejših gibalnih struktur in imajo težave pri vključevanju v športno vadbo.

2. Gibanje izboljšuje odnose z vrstniki in olajša vključevanje otrok v družbo.

Otroške skupine se v prvih letih šolanja največ ukvarjajo z gibalnimi dejavnostmi. Športno znanje otrokom prinaša samozavest in višji položaj v skupini. To pa pozitivno vpliva na njihovo predstavo o sebi in svojih gibalnih zmožnostih ter sposobnostih. Visoko vrednotenje gibalnih spretnosti in od njih odvisno sprejemanje v skupino pa še posebej velja za dečke. Dobijo občutek tekmovalnosti, želijo biti čim boljši. Otroci, ki niso zadostno gibalno spretni napram skupini, se raje odločajo za prostočasne dejavnosti brez gibanja (npr. gledanje televizije, tablice ali uporaba telefona), kar jih počasi izolira od družbe vrstnikov. Dokazali so, da takšni otroci izražajo več negativnih čustev, kot so žalost, negativizem, brezvoljnost, jeza, eksplozivnost in podobno v primerjavi z gibalno dejavnejšimi otroki.

3. Gibanje spodbuja samostojnost.

V odnosu do staršev, učiteljev in drugih odraslih oseb, gibanje otroka krepi njegovo samostojnost. Zanimivi izsledki raziskav kažejo, da se dobri odnosi otroka s starši kažejo v večji samostojnosti in njegovi boljši vključenosti v gibalne dejavnosti. Ni dvoma, da je otrok, ki se ukvarja s športom, sčasoma bolj samostojen in ima širši vpogled v odnose z odraslimi kot tisti otrok, ki tega nima. Okolje, v katerem se giblje, ga nekako potisne v odgovornost zase in za svoje stvari ter počutje.

4. Gibanje zmanjšuje vedenjske težave.

Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj zmore, doživlja čustva veselja in ponosa ob razvitih spretnostih ter gradi zaupanje vase. Gibanje daje otroku občutek varnosti, veselja, ugodja, dobrega počutja, saj raziskuje, spoznava in dojema svet okoli sebe. V gibanju je telo izhodiščna točka za presojo smeri, položaja, razmerja do drugih. Razvije se občutek za ritem, hitrost, prostor in čas. Severne države že 50 let načrtno financirajo športne dejavnosti, saj se zavedajo pomembnosti gibalne dejavnosti v procesu zdravega vključevanja mladih v družbo in s tem zmanjševanja stopnje kriminala.

5. Gibanje prispeva k šolskemu uspehu.

Kanadski raziskovalec Shephard ugotavlja, da povečano vključevanje gibalne dejavnosti v urnik šolskih obveznosti ne poslabša šolskega uspeha ali zniža ocen, temveč oboje omenjeno izboljša. Po teoriji celostnega razvoja gibalno udejstvovanje razvija tudi tiste spretnosti in veščine, ki so pomembne za šolsko uspešnost. Tudi pri nas so raziskave potrdile, da gibanje povečuje uspešnost otroka v šoli in ne zmanjšuje. Prostočasna vadba mora biti čim bolj organizirana in pogosta, saj s tem narašča šolska uspešnost, izboljšanje delovnih navad in samih dosežkov.

6. Gibanje razvija delovne navade.

Lahko trdimo, da je gibalna dejavnost pomembna tudi z vidika razvoja in krepitve delovnih navad. Športniki morajo imeti razvite različne lastnosti, ki jim pomagajo na poti do uspeha. Te so disciplina, sprejemanje režima dela, sprejemanje omejitev in odrekanj ter ritem in urnik. Naštete lastnosti so tiste, ki so pomembne tudi pri delu v šoli. Redno prihajanje na vadbo pomeni enako kot redno pisanje domačih nalog ali sprotno učenje. Vsaka prostočasna dejavnost, ki ima dosleden režim dela, razvija delovne navade, ambicije po dosežkih, stremljenje k uresničitvi ciljev ter vpliva na razvoj sposobnosti in spretnosti, ki so pomembne za uspeh v družbi. Prepričanje, da vaja dela mojstra, krepi pri otroku disciplino rednega dela, opravljanje nalog brez izgovorov in spoprijemanje s težavami tukaj in zdaj.

7. Gibanje uči spoštovanja do sebe in drugih.

S pomočjo športa se otrok nauči ceniti se, se postaviti zase, sprejeti pohvalo in grajo, se samonagraditi, vztrajati, se truditi ter zahtevati nagrado za svoje delo. Gibalna dejavnost pripravlja in vzgaja otroka za življenje v skupnosti. Tako se nauči sodelovanja z drugimi, podpore sotekmovalcev in hkrati tekmovalja z njimi. Vse to pa krepi otrokov odnos do sebe in drugih (Gibanje otrok, 2020).

4 Razvoj motorične sposobnosti

V članku revije Zmajček (2021) je socialna delavka Tina Plahutnik ugotavljala, kako otroci razvijajo motorične sposobnosti. Ugotovila je, da je za skladen, naraven telesni razvoj otroka nujen predpogoj – gibanje. Prav tako se kasneje zaradi gibanja razvijejo telesne sposobnosti, ki so potrebne za razvoj otroka v športnika.

Športni pedagogi govorijo o sedmih osnovnih motoričnih sposobnostih:

- Gibljivosti – možnost izvajanja gibov z maksimalno amplitudo,

- Hitrosti – izvedba giba v čim krajšem času,
- Koordinaciji – sposobnost izvajanja zapletenih gibalnih vaj,
- Moči – sposobnost dvigovanja oziroma premagovanja težkih bremen,
- Ravnotežju – sposobnost ohranjanja ravnotežnega položaja,
- Preciznosti – sposobnost zadevanja cilja,
- Vzdržljivosti – sposobnost dolgotrajnega gibanja.

Otroci morajo početi čim več raznolikih stvari, ne le trenirati enega športa. Namreč, prav raznolikost jim prinaša tisti nujen razvoj, da se motorične, gibalne spretnosti skladno razvijejo na vseh področjih. Najbolj koristni pripomoček za vaje je gumitvist (Plahutnik, 2021).

5 Vpliv gibanja na možgane

Znanstvena odkritja na področju nevroznanosti in kognitivne psihologije nam kažejo nove vidike razvoja otrokovih potencialov. Možgane nam predstavijo kot gradbišče, ki ga z uporabo oz. treningom krepimo in z neuporabo slabimo. Sinapse v možganih se pri gibanju odebelijo, pri negibanju pa propadejo. Možgani so pri otrocih do sedmega leta starosti senzorični procesor, kar pomeni, da se otrok uči s pomočjo gibanja in čutil s plazenjem, skakanjem, plezanjem po drevesih, raziskovanjem narave ali igro na igrišču. V telo sprejema različne informacije:

- Taktilne informacije, dotikalne: igra v peskovniku, gnetenje, barvanje, risanje, pisanje, igre z vodo, meti žog in drugih predmetov;
- Vestibularne informacije z vajami ravnotežja: vrtenje, hoja po kamnih, hoja po gredi, gaganje, hoja po vrvi;
- Proprioreptivne informacije: zaznavanje svojega telesa ali dela telesa v prostoru; hoja, tek, igre z žogo, gumitvist, akrobatika, gimnastika, vaje na trampolinu, plezanje, premagovanje ovir.

Zato pri otrocih do desetega leta spodbujamo naravne oblike gibanja (hojo, tek, lazenje, plazenje, skoke, valjanje, plezanje, kotaljenje) in elemente športnih iger (metanje, lovljenje, vodenje žoge, zadevanje cilja, poskoke ipd.) (Plahutnik, 2021).

6 Gibalne aktivnosti v oddelku podaljšanega bivanja

Podaljšano bivanje nam ponuja ogromno možnosti za ustvarjalno preživljanje prostega časa. Pri svojem delu ugotavljamo, da otroci v popoldanskem času izražajo željo po športnih igrah ter gibalnih aktivnostih na prostem, v bistvu kažejo primarno potrebo po gibanju. Učenci si želijo veliko lepih in koristnih doživetij ob športu, saj jim bo morda taka izraba časa koristila tudi v kasnejši odrasli dobi. Tako zastavljamo gibalne aktivnosti, da se učencem omogoča aktivno sodelovanje po svojih sposobnostih na nivoju, ki ga posamezniki dosegajo. Otroci se pri tem sprostijo, zabavajo in hkrati učijo. Z ustreznimi oblikami in metodami vplivamo na otrokov razvoj ter na čustvene, spoznavne in socialne komponente otrokove osebnosti. Ustvarjalno preživljanje časa je pomemben del dnevnega življenja otrok, ki ostanejo v šoli po pouku, saj ima rekreacijsko in socializacijsko vlogo. Pomembna je pestra ponudba dejavnosti in ustrezni pogoji za zadovoljevanje otrokovih potreb, kot je potreba po igri, gibanju, druženju z vrstniki, saj dejavnosti v tem delu dneva niso ciljno naravnane. V večini primerov se gibalne in športne aktivnosti izvajajo na prostem. Upoštevamo daljnosežne cilje iz področja gibanja, ki izhajajo iz učnega načrta za podaljšano bivanje:

- preko gibalno/športnih aktivnosti razumeti in doživeti pomen gibalno/aktivno preživetega prostega časa za sproščeno počutje in osebni razvoj;
- prijetno doživljanje športa skozi igro;
- vzbujati, razvijati zanimanje in vplivati na navade za vsakodnevno gibanje;
- sprostitev in zabava;
- ob gibanju dopolnjevati spoznanja, ki so jih pridobili pri pouku;
- skrbeti za zdrav način življenja.

Nabor aktivnosti, ki jih izvajamo v oddelku podaljšanega bivanja v 3. in 4. razredu na podružnici Reka – Pohorje, je pester. Smo izredno hvaležni za prelep prostor v bližini travnika, gozda in hriba; uporabljamo vse možne površine za izvajanje aktivnosti v obliki gibanja ter raziskovanja. Vsakodnevno preživljamo čas v naravi na svežem zraku; tudi pozimi, ko je hladneje. Otroci so radi zunaj, saj jih navajamo na naravo, ne glede na letni čas ali vreme, že od samega vstopa v šolo. Velikokrat se sprehodimo do gozda, kjer izvajamo »fartlek« in gibalne igre v gozdu čez naravne ovire. Prav tako potekajo štafetne igre na travniku, kjer si ustvarimo poligon na prostem. Travniki izkoristimo za stare otroške igre, kot so gnilo jajce, ali je kaj trden most, skakanje čez vrv ter igre lovljenja – mačka in

miš. Na šolskem igrišču se igramo »zemljo krast«, skačemo gumitvist in kolebnico, tečemo po narisanih črtah, skačemo čez ovire, podiramo keglje in podobno. Ko pada dež ali sneži, se preselimo v učilnico, kjer ob glasbi zaplešemo ples narave, t. i. Bachove cvetne ples, moderne ples ali iščemo ritem z lastnimi glasbili. Otroci imajo zelo radi gibalno abecedo, ko morajo s svojim telesom pokazati določeno črko. Postavitve teles izhajajo iz jogijskih asan, zato se njihova telesa dobro pretegnejo in raztegnejo. Ukvarjamo se svojim telesom tako, da ga preizkušamo v koordinaciji, stabilnosti, gibljivosti in motoriki. Našteti so le nekaj gibalnih aktivnosti, saj vseskozi iščemo navdih v svetu in naravi okoli nas ter ga prenašamo na otroke v šoli. Glede na odziv učencev v podaljšanem bivanju si v prihodnosti želimo, da bi bilo takih dejavnosti čim več, ker so otroci bolj umirjeni ter pripravljeni na šolsko delo, izboljša se njihov spomin, koncentracija, samozavest ter njihovo splošno počutje v skupini.

Zaključek

V številnih strokovnih literaturah in raziskavah o gibanju po svetu in pri nas, ki so bile narejene v preteklosti, zasledimo, da je gibanje za otroka izjemno pomembno, saj vpliva na vsa področja njegovega razvoja. Vseeno pa je nekaj čisto drugega, ko različne učinke gibanja občutiš tudi sam. Otroci v šoli nam vsakodnevno kažejo te učinke in prav to je razlog, da vnašanje gibanja v šolski prostor prinaša pozitivno energijo in je več kot dobrodošlo. Trendi na področju zdravja, športa in prehrane so se v zadnjih letih močno okrepili. Razvil se je splošen, pozitiven odnos družbe do gibanja v vseh starostnih obdobjih. Zato si želimo, da bi se ta trend nadaljeval v prihodnosti in bi se začel že zgodaj – pri otrocih v vrtcu ter nadaljeval v šoli in kasneje v odrasli dobi. Še vedno pa je to proces, ki se ne zgodi čez noč in tudi ne pri vseh. Vloga učitelja v šoli naj bo v tej smeri spodbudna.

Literatura

- Zajec V., Videmšek M., Štihec J., Pišot R. (2010). *Otrok v gibanju doma in v vrtcu*. Koper: Univerza na Primorskem. Univerzitetna založba Annales.
- Hmelak M., Vodopivec J. L. (2001). *Izbrane teme predšolske pedagogike*. Univerza na Primorskem. Univerzitetna založba Annales.
- Škof B. idr. (2016). *Šport po meri otrok in mladostnikov*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za šport. Inštitut za kineziologijo.
- Kajtna T., Tušak M. (2005). *Psihologija športne rekreacije*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za šport. Inštitut za šport.
- Walker P. (2003). *Hop, skok in poskok*. Radovljica: Založba Didakta.
- Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli (2005). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za šolstvo.
- Plahutnik T. (2021). *Gibanje in razvoj otroka*. Pridobljeno s <https://www.zmajcek.net/gibanje-in-razvoj-otroka/>.
- Gibanje otrok (2020). Pridobljeno s <https://www.kreal.si/gibanje-otrok/>.

IZ MOJIH ROK V TVOJE SRCE

Povzetek: Podaljšano bivanje nudi učencem priložnost za razvoj ustvarjalnosti na različnih področjih. Je oblika vzgojno-izobraževalnega procesa, ki ga šola organizira po pouku. Učence v tem času motiviramo in želimo, da so aktivni na več področjih. Kot učiteljica z večletnimi izkušnjami se zavedam, da moram biti učencem dober zgled, saj se preko opazovanja in poslušanja nezavedno učijo. V prispevku želim predstaviti projektno delo, ki smo ga poimenovali »Iz mojih rok v tvoje srce«. Sadili smo rožice, spremljali njihovo rast, okrasili cvetlične lončke, nato pa izdelke podarili sprehajalcem v mestnem parku. Učenci so pri delu uživali. Razvijali so ročne spretnosti, pridobili različne izkušnje ter občutili veselje, ko je bilo delo zaključeno.

Ključne besede: projektno delo, ustvarjalnost, medgeneracijski odnosi, motivacija.

FROM MY HANDS TO YOUR HEART

Abstract: Extended stay offers pupils the opportunity to develop creativity in various fields. It is a form of educational process which is organized by the school after lessons. We motivate students during this time of period and wish them to be active in several areas. As a teacher with many years of experience, I am aware that I need to give a good example to pupils, because through observation and listening, they learn unconsciously. In this article, I would like to present a project work that we named "From my hands to your heart". We planted flowers, watched their growth, decorated pots and then donated them to walkers in the city park. Pupils enjoyed the work. They developed manual skills, gained various experiences and felt joy when the work was completed.

Key words: project work, creativity, intergenerational relations, motivation.

Uvod

Otroci veliko časa preživijo za računalniki. Tempo življenja je hiter. Časa za otroško igro in ustvarjanje velikokrat zmanjka. Iz tega razloga sem se odločila, da z učenci drugega razreda podaljšanega bivanja posadimo rožice, ki jih bodo sami negovali in jih nato v mestnem parku razdelili mimoidočim. Delo z rastlinami ni le opravilo odraslih, tudi učenci so z veseljem pristopili k sajenju in negi rastlin. Slednje so dobri motivatorji in spodbujajo skrite otrokove potenciale. Prednosti dela z rastlinami se odražajo na več področjih človekovega razvoja: intelektualnem, socialnem, emocionalnem in fizičnem področju. Študija (Pečjak, 2007, str. 48) je dokazala, da so osebe, ki so bile ustvarjalne v otroštvu, ustvarjalnost ohranile do pozne starosti. Najprimernejši čas za razvijanje ustvarjalnosti je do devetega leta starosti, kasneje ta primernost upade. Avtor poudarja, da se ustvarjalnosti ni mogoče učiti skozi različne šolske predmete.

Ustvarjanje

Osnova vodenja in izvajanja projektnega dela je učenje. Projektno delo je metodičen postopek. Je način dela, s katerim se udeleženci učijo razmišljati in delati projektno ter pridobivati spretnosti za tovrstno delo. Ne gre zgolj za izvajanje projekta kot načina dela, s katerim se izvajalci učijo postopkov vodenja in izvajanja projekta od zamisli in načrtovanja njegove izvedbe do produkta. Pri projektnem delu sledi še evalvacija, delo se zaključi z analizo in oceno celotne izvedbe ter postopka projekta (Novak, Žurej, Zmaga Glogovec, 2009, str. 13). Ustvarjalno preživljanje časa v podaljšanem bivanju sem načrtovala tako, da sem vključevala nova spoznanja in stare izkušnje. Poudarek sem dala zadovoljevanju in razvijanju interesov učencev. Viden je bil njihov pozitiven odnos do dela in inovativne sposobnosti, predvsem pri okraševanju lončkov.

Aktivnost je bila načrtovana, ciljno usmerjena in organizirana. Ustvarjanje v podaljšanem bivanju je zame izziv, ki ga izvajam strokovno in fleksibilno ter z veliko mero odgovornosti. Učenci so pri izvedbi projekta razvijali spretnosti kot: sprejemanje različnih vlog v skupini, usklajevanje mnenj z vrstniki, spoznavanje sebe in drugih ter se soočili z rezultatom osebne in skupinskega dela.

Projekt smo z učenci izvedli v štirih korakih:

Oblikovanje pobude in končnega cilja

Čas v podaljšanem bivanju ne zajema le posameznika, temveč skupino posameznikov. V ospredju je potreba po druženju. Slednja so v podaljšanem bivanju prijetna in ustvarjalna. Kot skupina delamo usklajeno, se razumemo in imamo radi.

Glede na letni čas, ko zunaj vse brsti in cveti, so učenci drugega razreda v podaljšanem bivanju izra-

zili željo delati nekaj, kar je povezano z naravo. Ideja je »padla« in dogovorili smo se, da bodo sami posejali seme oz. posadili manjše rastline, spremljali njihovo rast in nato posadili v okrasne lončke. Ko bo delo obrodilo sadove, bodo rastline podarili sprehajalcem v mestnem parku.

Načrtovanje izvedbe

Z učenci smo se dogovorili, da od doma prinesejo različna semena oz. manjše rastline. Učiteljica priskrbi okrasne lončke, zemljo, okrasne trakove in kamenčke, ki jih bodo potrebovali pri delu. Najprej so učenci pripravili delovni prostor v šolski učilnici. Po predhodnem dogovoru z učiteljico, so določene naloge izvajali vsi skupaj. Sajenje je potekalo individualno. Pred začetkom sajenja so mize zavarovali s papirjem, prinesli rastline, seme, lončke ter zemljo. Predstavila sem jim orodje in pripomočke, ki jih bodo potrebovali pri delu. Kar nekaj učencev se še nikoli ni srečalo s sajenjem, presajanjem in nego rastlin. Prav tako jim je bilo tuje delo z zemljo, lopatko in lončki. Najprej so učenci na papir razgrnili zemljo. Pred sajenjem so preverili ali imajo lončki na spodnjem delu odprtino, da lahko voda v primeru prekomernega zalivanja odteče. Naslednji korak je bila okrasitev lončkov z različnimi trakovi. Vsak učenec si je izbral barvo in vzorec, ki mu je bil najbolj všeč in z njim okrasil svoj lonček. Največ pomoči so učenci potrebovali pri polnjenju lončkov z zemljo, saj je zemlja padala mimo, lončki pa so bili že okrašeni. Sledilo je sajenje rastlin, kar je pri učencih zahtevalo največ truda. Rastline oz. seme so morali posaditi dovolj globoko in na sredino lončka, pri tem pa so morali biti pazljivi, da rastlin niso poškodovali. Posadili smo 24 lončkov različnih rastlin. Informacija, da je za nego rastlin potrebno veliko skrbi, jim je dala še dodatno motivacijo za delo. Rože v šolskih prostorih namreč zahtevajo skrb, predvsem v času vikendov in počitnic. Potrebno je zmerno zalivanje, postavitev rastlin na svetel in ne preveč sončen prostor ter zaščita pred poškodbami. To ni enodnevno delo, saj so za rastline skrbeli in jih negovali dalj časa. Pri tem se je razvijal njihov občutek odgovornosti, ki se ga ne moreš naučiti iz knjig, ampak ga pridobiš na podlagi izkušenj in ostane za vse življenje. Pri izvajanju projekta so sodelovali vsi učenci, pri delu pa sem jih usmerjala in jim pomagala z nasveti ob potrebi. Vloga učitelja in učencev je v podaljšanem bivanju drugačna kot pri tradicionalnem pouku. Ta drugačnost pomembno vpliva na medsebojne odnose sodelujočih pri delu, ki smo ga načrtali. Vzdušje je bilo sproščeno, otroci so si med seboj pomagali in sodelovali.

Uresničitev cilja

Učenci podaljšanega bivanja so rastline skrbno negovali ter opazovali njihovo rast in razvoj. Spremembe, ki so jih opazili so skrbno beležili. Enkrat tedensko so merili višino rastlin, preverjali vlažnost zemlje, odstranjevali poškodovane in odmrle liste ter jih zaščitili pred mehanskimi poškodbami. Spremljali smo vremensko napoved in ob sončnem dnevu odšli v mestni park, kjer smo lončke z rastlinami razdelili sprehajalcem. Veselje in radost sta bila obojestranska. Nad podarjenimi izdelki so bili navdušeni predvsem starostniki Doma ob Savinji, ki jih je bilo v tem času največ v parku. Učenci so se z njimi tudi pogovarjali in izvedeli izkušnje iz njihove mladosti. Zelo pozitivno so bili presenečeni nad veseljem ljudi, ki so prejeli rožice. Kar nekaj se jih je želelo z učenci fotografirati. Izdelki malih ročic niso prišli samo v roke mimoidočih, ampak tudi v njihova srca. Iskrice v očeh otrok niso ugasnile niti ob prihodu v šolo.

Evalvacija izvedbe

Naslednji dan smo se v podaljšanem bivanju pogovarjali o delu in občutkih, ki so jih učenci doživljali pri delu z rožami in stikih z ljudmi v parku. Ugotovili so, da je bila njihova skrb za rastline pravilna in načrtovano delo dobro opravljeno. Rože so lepo uspevale in prišle celo do faze cvetenja. Učenci so bili zelo veseli, da so jih starejši ljudje toplo sprejeli. Pogovarjali smo se tudi o odnosu otroci-starostniki. Prišli so do zaključka, da je potrebno starejše ljudi spoštovati, jim prisluhniti in upoštevati njihova menja, ki temeljijo na osnovi izkušenj iz preteklosti. Spoznanje, da lahko s pridnim delom in vztrajnostjo veliko dosežejo, je dobra popotnica za življenje. Pomembno je tudi zavedanje, da so majhne stvari dovolj, da nekoga osrečimo in mu polepšamo dan.

Zaključek

Eden izmed splošnih pogojev, da se na neki šoli razvija ustvarjalnost, je skrb za visoko notranjo motivacijo s čim manj individualne tekmovalnosti, časovnih omejitev in brez zunanje preverjanja in nagrad. Pri tem je pomembno, da v oddelku vlada sproščeno in ustvarjalno vzdušje s polno mero humorja, da je učitelj do ustvarjalnih idej odprt ter jih spodbuja. Vloga učitelja je, da pozna različne načine razvijanja ustvarjalnosti pri učencih, kot so: spodbujanje izražanja idej, različni načini

reševanja problemov, iskanje ustvarjalnih vprašanj, odgovorov in rešitev. Za ustvarjalnega učenca je značilno, da prispeva nove, originalne ideje, izdelke in iznajdbe (Marentič Požarnik, 2000, str. 93). Z izvedbo celotnega projekta smo bili zadovoljni. Učenci so spoznali, da lahko z lastnim delom pridobijo nova znanja in izkušnje, ki jih bodo lahko uporabili tudi v prihodnosti.
Pregovor pravi: »Kar seješ v mladosti, boš žel v starosti«.

Literatura

Pečjak, V. (2007). Psihologija staranja. Bled: Samozaložba.

Novak H., Žurej V., Zmaga Glogovec V. (2009). Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta.

Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

OPAZOVANJE NOČNEGA NEBA

Povzetek: Učenci občudujejo naravo, podnevi in ponoči še bolj. Nočno nebo je velika uganka za vse, za nas odrasle in za otroke. Ko učenci vstopijo v šolo, se jim odpre veliko priložnosti, da dobijo odgovore na vprašanja, ki jih morda niso v otroštvu. V šoli se odvijajo številne dejavnosti, krožki in šola se povezuje s številnimi zunanjimi ustanovami in društvi, ki vedoželjnim učencem odprejo vrata v svet in jim ponudijo odgovore na skrita vprašanja. Z učenci smo prejšnje leto izvedli astronomske delavnice in ostala je velika obljuba. Odšli bomo v naravo in opazovali nočno nebo. Teoretično znanje bomo podkrepili še s prakso, realnostjo. To smo res naredili. Opazovali smo nočno nebo s teleskopom in s prostim očesom. Vse videno smo povezali z znanstveno teorijo in naučili smo se veliko novega. Mali in veliki voz nas pozdravita vsak jasen večer in res smo ju videli. Severnica je naša prijateljica in nič več tabu tam na nebu, vedno nas vodi in nam pomaga pri orientaciji. Ogleдали smo si številna druga ozvezdja, planete, neizmerno smo vsi uživali v opazovanju. Ko smo skozi teleskop gledali Luno, smo jo imeli neposredno pred seboj, učenci so bili navdušeni in niso mogli verjeti, da je to mogoče videti. Seveda smo pred odhodom na opazovanje obnovili znanje in šele potem odšli opazovat. Pred odhodom smo spoznali tudi teleskop, laser in daljnogled.

Ključne besede: nočno nebo, opazovanje, zvezde, planeti, teleskop

OBSERVING THE NIGHT SKY

Abstract: Pupils admire nature, even more during the day and at night. The night sky is a great mystery for all of us, adults and children alike. When students enter school, there are many opportunities to get answers to questions they may not have had in childhood. The school has many activities, clubs and links with many external institutions and associations that open doors to the world for curious pupils and provide answers to hidden questions. We ran astronomy workshops with the students last year, and the promise has remained high. We'll go out into nature and watch the night sky. We will back up our theoretical knowledge with practice, with reality. We really did. We observed the night sky with a telescope and the naked eye. We have linked everything we have seen to scientific theory and we have learned a lot. The little and the big chariot greet us every clear evening, and we have indeed seen them. The North Star is our friend and no longer a taboo up there in the sky, always guiding us and helping us find our way. We saw many other constellations, planets, and we all enjoyed the observation immensely. When we looked at the Moon through the telescope, it was right in front of us, and the students were amazed and couldn't believe it was possible to see it. Of course, we refreshed our knowledge before we went out to observe. Before we left, we also learned about the telescope, laser and binoculars.

Keywords: night sky, observation, stars, planets, telescope

Uvod

Učencem v podaljšanem bivanju lahko popestrimo njihove dolge popoldneve v šoli z zanimivimi dejavnostmi, ki jim bodo ostale v spominu, tudi ko bodo odrasli. Ena takih dejavnosti, ki zelo popestri delo učencev v popoldanskem času je zagotovo opazovanje nočnega neba. Pomembno je, da izberemo večer, ko je nebo jasno in na njemu številni objekti, ki kar kličejo po spoznavanju. Seveda opazovati nočno nebo brez teoretičnega znanja ne gre. Zato smo v podaljšanem bivanju temu namenili dva dni. En dan je bil namenjen spoznavanju teoretičnega dela. Tega sem že predstavila na lanski mednarodni konferenci. Letos pa nadaljujemo na praktični del. To je opazovanje v naravi, ko smo učence že podkovali z osnovnim teoretičnim znanjem in je bilo lažje opazovati. Seveda smo se med opazovanjem ves čas pogovarjali in povezovali teorijo s prakso. Pri opazovanju smo največ uporabljali teleskop, malo pa tudi daljnogled. Krajši čas smo uporabljali tudi laser, predvsem ko smo prepoznavali na nebu različna ozvezdja.

Opazovanje Marsa, Saturna In Lune

Teleskop in daljnogled sta optični napravi, s pomočjo katerih dobimo povečano sliko oddaljenih objektov. Osnovno zgradbo in uporabo teleskopa ter daljnogleda je učencem predstavil član astronomskega društva. Pomembno je, da učenci poznajo osnovne lastnosti in uporabo optičnih naprav, ki jih uporabljamo pri opazovanju. Za učence so to naprave, ki so jim všeč in jim porajajo tisoč in eno vprašanje. Pomembno je, da jih naučimo, kako pristopiti k napravi ter kako opazovati. Predvsem je pomembno, da učenci te starosti še uzavestijo namen uporabe in da se zavedajo, da to ni igrača. Morajo sodelovati le učenci, ki razumejo, da z nepravilno uporabo lahko naredimo veliko škode.

Skozi teleskop so učenci opazovali Mars in Saturn ter Luno. To je bilo za prvo opazovanje dovolj. Učencem je najbolj všeč Saturn, ker ne morejo verjeti, da vidijo skozi teleskop Saturnov obroč. Saturn je zunanji, šesti planet od Sonca v Osončju. Imenuje se po rimskem bogu Saturnu. Je plinasti orjak, po velikosti drugi največji za Jupitrom. Poleg Jupitra, Urana in Neptuna spada v skupino jupitrovskih planetov. Že od nekdaj je najbolj znan po svojih značilnih obročih. Pri opazovanju smo tudi zamenjali različne povečave, da so lahko videli vpliv povečave na opazovani in videni objekt. Mars, prečudovit planet so občudovali zaradi njegove rdeče barve. Mars je četrti planet od Sonca v Osončju in sedmi po velikosti. Imenuje se po rimskem bogu vojne Marsu, zaradi značilne rdeče barve, ki je posledica prisotnosti železovega oksida na njegovem površju. O obeh planetih smo se med opazovanjem veliko pogovarjali, z manjšimi učenci smo tudi prebrali zgodbe. Na ta način se tudi motivira mlajše učence, da lažje počakajo na opazovanje. Učenci so bili zelo navdušeni nad obema videnima planetoma. Neverjetno ustvarjanje na to temo je sledilo v podaljšanem bivanju v prihodnjem tednu. Med njimi je še dolgo tekla beseda o opazovanju. Taga veselja, ko vidijo nekaj, kar jim je vsak dan nedosegljivo, jim ne moreš dati s knjigami in pogovorom. Pomembno je, da to doživijo in dobijo izkušnjo, ki jo bodo prenašali naprej. To so stvari, ki jih doma težko dobijo od staršev, se pa vidi napredek pri mlajših generacijah, da nekateri starši svoje otroke peljejo v astronomske centre, na opazovanja in med učenci se že najdejo tudi taki, ki imajo razširjeno obzorje na tem področju. Zdi se mi, da je ravno to tudi zelo dobro, ker je povezovalna nit med tistim kar pove učitelj in tistim kar sošolci že vedo. Tudi sam pogovor se razvije še bolj. Ko smo zaključili z opazovanjem obeh planetov, smo nadaljevali z opazovanjem Lune. Preden smo se začeli pogovarjati so vsi učenci Luno opazovali skozi teleskop. Potem pa je sledil dolg pogovor in hkrati ponovno opazovanje. Luna je prečudovita, ko jo gledaš in stoji pred teboj. To je prvo, kar učence zelo veseli. Luna se jim približa in zdi se jim, da bi jo lahko pobožali. Kako je to mogoče, tisoč in eno vprašanje se poraja v učenčevih glavah. Te naprave delajo prave čudeže, to je bilo mnogokrat slišati v tem večeru. Res je, Luna svetleča krogla na nebu sploh ne sveti. To je prva trditev, ki zahteva veliko pogovora. Zakaj pa jo vidimo s prostim očesom svetlečo, skozi teleskop pa sivo. Spet moramo prakso povezati s teorijo. Luna je naravni satelit Zemlje, ki ne sveti, le odbija svetlobo od Sonca. Posledično jo tudi vidimo v različnih oblikah, kljub temu da je siva krogla. Enolično, s prahom pokrito kamnito površje ima nešteto kraterjev s premerom do 200 in višino do 8 kilometrov. Luna prejema svetlobo od Sonca, zaradi tega jo vidimo v različnih menah (mlaj - Luna leži med Zemljo in Soncem; ščip - Zemlja je med Luno in Soncem). Kadar gre ščip v Zemljino senco, nastane delni ali popolni Lunin mrk. O Luni so pogovori tekli dolgo v noč, hkrati pa smo naredili še primerjavo opazovanja skozi daljnogled in teleskop. Daljnogled je sicer zelo dobra naprava, a s teleskopom vidimo objekte v vesolju mnogo bolje. Seveda nam tudi daljnogledi omogočajo dober pogled v vesolje in v kombinaciji s teleskopom so zelo uporabni. Učencem pa povemo, da daljnogledi za opazovanje v astronomiji so drugačni, bolj dodelani za opazovanje zvezd in objektov na nebu, ker daljnogledi za vsakdanjo uporabo te objekte premalo približajo. Namreč v vesolju se pogovarjamo o velikih razdaljah. Daljnogled smo še bolj aktivno uporabljali v drugem delu opazovanja, ko smo se sprehodili skozi nočno nebo.

Opazovanje zvezd in ozvezdij

Drugi del opazovanja je bilo spoznavanje ozvezdij na nebu. Seveda smo med opazovanje vključili tudi zvezdne utrinke, ki so se sami ponudili na nebu. Naš cilj je bil, da učenci ne bodo več zrlj v nebo in rekli, da je gor polno zvezdic. Želeli smo učence seznaniti z nekaterimi pomembnimi rečmi. To so, da na nebu so nekatera ozvezdja vidna vsak dan, če je le jasno nebo. Druga stvar, ki je pomembna za vsakdanje življenje pa je, da nam zvezde pomagajo, da se orientiramo s pomočjo njih. Učence sem želela seznaniti, da imajo internet na nebu, ki jih lahko vodi po pravi poti. Predvsem je pomembno, da učence, ki so danes zasvojeni s spletom, z računalniškimi napravami znamo preusmeriti nazaj k naravi, hkrati pa jih naučiti uporabe pomembnih aplikacij na spletu. Naj za učence postane splet uporabna stvar in ne le svet iger. Vsi učenci so osvojili znanje, da na nebu jih vsak dan pozdravljata Mali voz in Veliki voz. Mali voz, ki leži v ozvezdju Malega Medveda ima zelo pomembno zvezdo, zvezdo Severnico. Ta je v pomoč iskanja strani neba. Severnica je na severu in potem brez težav poiščejo še jug, zahod in vzhod. Mali voz in Veliki voz imata vsak po sedem zvezd. Seveda je Veliki voz večji in ga najdejo prvega na nebu. Ko navidezno v glavi potegnejo črto med zadnjima dvema kolesoma Velikega voza in jo nanesejo petkrat po nebu, jih pot pripelje do zvezde Severnice, najsvetlejše zvezde Malega voza. To smo vadili in iskali večkrat in prav vsi učenci so na koncu znali pokazati Veliki voz,

Mali voz in zvezdo Severnico. Moj glavni cilj je bil dosežen. Pogovorili smo se že o zvezdnih utrinkih. Kar nekaj smo jih videli ta večer. Poleti med 17. julijem in 24. avgustom, ko jih vidimo največ, rečemo temu kar meteorski dež ali meteorski roj. Namreč meteorji so tisti, ki zagorijo in zgorijo, ko priletijo v Zemljino atmosfero, mi pa to vidimo kot utrinek. Učence sem navdušila, da bodo v poletnem času en večer vsaj eno uro opazovali leže na blazini in šteli utrinke. Res so to naredili in mi sporočili, kateri dan, ob kateri uri je kdo opazoval in koliko utrinkov je videl. Učenci so mi povedali, da so pri tem neizmerno uživali. V letošnjem poletju so mi obljubili, da bodo opazovanje in štetje ponovili. Se že veselim njihovih sporočil.

Zaključek

Če želiš učencem polepšati življenje v šoli, jih povabiš na opazovanje nočnega neba. Zagotovo ni učenca v šoli, ki ga to ne bi zanimalo. Vesolje je bilo in je še danes nekaj fascinantnega prav za vse, odrasle in otroke. Nobenih težav ni bilo iz strani staršev, z veseljem so se pridružili opazovanju. Nekateri so se aktivno vključili in z učenci, predvsem mlajšimi brali zgodbe in gledali slikanice. Hkrati so našli marsikaj na spletu in povezali z našim opazovanjem. Vsi učenci so se v tem večeru veliko naučili o Marsu, Saturnu in Luni. V drugem delu pa so vsi dobro spoznali Mali voz, Veliki voz ter zvezdne utrinke. Hkrati smo natančno ponovili eno od temeljnih orientacij v naravi. Menim, da je za mlajše otroke to velika pridobitev novih znanj v enem večeru. Seveda pa se to z leti nadgrajuje pri starejših učencih, ki spoznajo več ozvezdij, več planetov in se vse lažje podkrepí z bolj zahtevnim teoretičnim znanjem. Predvsem pa se mi za učence višjih razredov zdi pomembno, da jih naučimo uporabljati aplikacije na računalniku, s pomočjo katerih tudi lažje iščejo objekte na nebu. Za bolj vedoželjne učence pripravimo tudi spoznavanje zahtevnejših teleskopov, ki imajo možnost iskanja objektov na nebu.

Literatura

<https://www.google.com/search?q=no%C4%8Dno+nebo&coq=no%C4%8Dno+nebo> (Pridobljeno 1.6.2022)

<https://www.google.com/search?q=planeti&ce> (Pridobljeno 3.6.2022)

DANES BO PRI NAS PREDSTAVA

Povzetek: Otroška igra je ena najpomembnejših dejavnosti učenca v prvi triadi osnovne šole, preko katere izraža svoja čustva, občutke, strahove in misli ter na varen, nevsiljiv način rešuje spore ter sprejema moralna pravila in omejitve svoje okolice. Ob njej razvija govorne, gibalne, mentalne, socialne, čustvene, ročne spretnosti ter krepí svojo samopodobo in ustvarjalnost. Prav slednji bom tokrat v svojem prispevku namenila posebno pozornost. Prikazala bom konkreten primer poteka dejavnosti v tretjem razredu pri podaljšanem bivanju – od obravnavanja literarnega besedila do končne dramatizacije zgodbe z lutkami s pomočjo različnih pristopov in IKT tehnologije. Osvetlila bom izzive, s katerimi smo se srečevali, in razložila, kako smo jih uspešno reševali na poti do končnega cilja. Na koncu bom predstavila, kako so učenci skozi obravnavo literarnega besedila poglobljali svoje razumevanje zgodbe in kako je to vplivalo na njihovo ustvarjalnost.

Ključne besede: dramatika, ustvarjalnost, podaljšano bivanje, lutke

WE'RE GOING TO PUT ON A PLAY TODAY

Abstract: Play is one of the most important activities for pupils in the first three years of primary school, which allows the children to express their emotions, feelings, fears and thoughts. It also enables children to resolve conflicts and adopt moral norms and restrictions of their surroundings. Through play, children develop speaking, physical, social, emotional and hand skills, as well as they boost their own self-esteem and creativity. This article is specially dedicated to creativity in child play, as it fully presents a concrete activity for pupils in extended stay, 3rd form. The activity proceeds from reading a literary text to final dramatization of the story with puppets, using different approaches and ICT. It presents the challenges that we faced during the entire process and explains how we successfully dealt with them on the way to our goal. Finally, the article presents how the pupils deepened their understanding of the story plot and how this affected their creativity.

Key words: drama, creativity, extended stay, puppets

Uvod

Podaljšano bivanje je razširjena dejavnost v osnovni šoli, ki poteka po pouku in v okviru katere med drugim sodita uživanje obrokov (kosilo, popoldanska malica) ter pisanje domačih nalog, večji del pa je namenjen ustvarjanju in igri. O izrednem pomenu iger zapiše Horvat v svojem prispevku, da le-te pri učencu »razvijajo zavest o samem sebi, o svojem delovanju in življenju« (Horvat, 1997, str. 264). Ta osnovna potreba učenca v nižjih razredih osnovne šole se pojavlja v podaljšanem bivanju v različnih oblikah. Med njimi najdemo pantomimo, različne socialne, športne in dramske igre.

V nadaljevanju bom opisala, kako sem z učenci izpeljala obravnavo zgodbe Michaela Pfisterja in jo zaključila z dramatizacijo. Osvetlila bom, kako sta se pri učencih razvijala razumevanje literarnega besedila in sporočilo zgodbe skozi različne dejavnosti in dramatizacijo v podaljšanem bivanju. Predvidevala sem, da se bo preko obravnave zgodbe pri učencih poglobljalo razumevanje pravljice ter krepila njihova motivacija za delo in ustvarjalnost. V skupini je bilo 28 učencev, med njimi 10 deklet in 18 fantov. Že na začetku sem se znašla pred izzivom, kdaj izvajati aktivnosti z učenci, saj v času podaljšanega bivanja učenci obiskujejo različne krožke in dejavnosti, nekateri v podaljšano bivanje ne prihajajo vsak dan, prav tako pa si želijo, da imajo vsak dan opravljeno domačo nalogo. Zato sem si za obravnavo zgodbe, pripravo na uprizoritev in učenje dramatizacije vzela daljše časovno obdobje, in sicer približno en mesec. Hkrati sem dejavnosti in spremljajoče aktivnosti razdelila in jih v razredu obravnavala po manjših delih, glede na to, kdaj je bilo v razredu največ učencev. Za lažjo predstavo bom zapisala najprej dejavnosti, ki sem jih uporabljala pri motivaciji, nato načine, s katerimi sem učencem podajala besedilo, za njimi bodo sledile naloge, s katerimi smo poglobljali razumevanje besedila, na koncu pa bom predstavila aktivnosti v povezavi z lutkovno predstavo.

Dejavnosti za motivacijo

Motivacija za prvo dejavnost je bila igra ugani, kaj predstavljam. Izbrala sem učenca, ki smo mu na hrbet pritrdili sliko vrana. S pomočjo vprašanj je poskušal ugotoviti, katero žival predstavlja. Vprašanja je moral oblikovati tako, da so mu ostali učenci odgovarjali le z besedama da ali ne. Ko smo pridobili besedo, smo iskali besede, ki se rimajo na besedo vran – dan, zaspan, klan, ban, slan, pan, žafran ...

Dejavnost jih je zelo motivirala in želeli so nadaljevati z igro. Ker nisem imela na razpolago slik z živalmi, sem na kartončke zapisala živali, ki so jih nato posamezni učenci ugibali. Naslednjič smo preverili splošno znanje o vranah in naše predstave o njih s kvizom, ki sem ga sestavila s pomočjo aplikacije Kahoot. Izkazalo se je, da imajo učenci o vranah večinoma negativno mnenje. Presenečeni so bili, da so vrane zelo pametne in si stvari, ki se jim zgodijo, hitro zapomnijo. Kasneje, ko smo že spoznali pravljico Mali lunin vran, smo z igro dan noč ponovili dogajanje v zgodbi. Učencem sem brala različne povedi iz pravljice. Če se je prebrana poved pojavila v pravljici, so začeli poskakovati, drugače so počepnili. Izhodiščni položaj je bila stoja. Na večino trditvev so se učenci postavili v pravilen položaj. Največ učencev se je zmotilo pri trditvah, pri katerih so se prebrane povedi v malenkosti razlikovale z izvirno povedjo iz knjige. Dva učenca sta se večkrat postavila v nepravilen položaj.

Sprejemanje zgodbe

Po uvodni motivaciji sem prvič prebrala pravljico sama iz knjige, učenci pa so jo pozorno poslušali. Ker se zavedam, kako zelo pomemben je način branja in s tem podajanje pravljič mlademu bralcu, se na branje vedno pripravim tako, da doma pravljico večkrat na glas preberem. Pri branju sem bila pozorna zlasti na intonacijo, barvo glasu ter na doživeto interpretacijo. Kasneje sem ponovno prebrala zgodbo s pomočjo predvajanja slik iz PowerPointa. Učenci so zgodbo zbrano poslušali in jo z navdušenjem sprejeli. Po branju pravljice so prebrano celo nagradili z aplavzom. Naslednjič so učenci obnavljali zgodbo samostojno s pomočjo žogice skokice, pri čemer je učenec s podajo sam izbral naslednjega pripovedovalca. V pomoč so jim bile projicirane slike iz slikanice.

Dodatne vzpodbude so potrebovali pri sestavljanju začetka zgodbe, zato sem jim s pomočjo podvprašanj pomagala začeti zgodbo, v nadaljevanju pa so v večini primerov že suvereno pripovedovali. Dodatno pomoč so potrebovali le učno šibkejši učenci.

Poglabljanje razumevanja besedila

Ker me je zanimalo, kako so učenci pravljico razumeli, so po prvem poslušanju na list papirja odgovorili na vprašanje, kaj jim je bilo v zgodbi všeč in kaj bi radi spremenili, zraven pa so dopisali vsaj eno besedo, ki označuje malega, in vsaj eno, ki oriše velikega vrana. Večina učencev je na vprašanji smiselno zapisala odgovora, dva učenca pa nista odgovorila v skladu s pričakovanjem. Eden izmed učencev je učenec tujec, drugi pa ima učne težave in hkrati motnjo pozornosti. Učencem, ki so smiselno odgovorili, je bilo všeč, da je mali vran preživel, da so se na koncu spoprijateljili, nekateri pa bi spremenili, da bi bili ostali vrani že na začetku do njega spoštljivi. Pri zapisu besed, ki opisujejo vrana, je večina učencev zapisala le eno lastnost, en učenec pa dve. Malega vrana so označili kot revčka, ubožčka, prijaznega, pogumnega, medtem ko so velikemu vranu pripisali negativne lastnosti, in sicer da je zloben, ukazovalen, nesramen. Naslednjič smo preverjali razumevanje besedila s pomočjo razrezanih vprašanj, ki sem jih skrila v lupinice plastičnih jajčk. Učenci so izmenično hodili po jajčka, jih odprli in prebrali vprašanje z listka. Ostali sošolci so natančno poslušali in nanje odgovorili. Vprašanja so bila različnih težavnosti. Pri vprašanjih nižje taksonomske ravni je večina učencev odgovorila pravilno, le dva učenca nista razumela dogajanja v zgodbi, pri vprašanjih višje taksonomske ravni pa jih je le peščica še odgovorila pravilno. Največje težave so imeli pri razlagi težkih besed (klavrn, nebodigatreba, velikodušen, nem) in pri ubeseditvi občutkov nagajivega vrana, ko je opazil, da je mali vran vseeno poletel proti luni. Težke besede smo zato poiskali v knjigi Mali lunin vran in jih še enkrat prebrali v sklopu povedi. Ob tem sem jih spodbujala s podvprašanji, da smo skupaj prišli do pravilne razlage. Pri nagajivem vranu smo iskali čim več sinonimov za izraz, da se ni počutil dobro. S pomočjo so učenci le našli več izrazov za občutje navihanega vrana: mučil ga je občutek krivde, sramu, bilo ga je strah, počutil se je težkega, nemočnega, bednega, vznemirjenega, majhnega. V nadaljevanju smo težje besede uporabili v povedih.

Aktivnosti v povezavi z lutkovno predstavo

Lutko sem izbrala, ker je učenec z njo bolj sproščen in z veseljem sprejema informacije ter v igrivi komunikaciji aktivno sodeluje pri usvajanju novih vsebin. Tokrat smo izdelali preproste lutke iz starih nogavic. Osojnik meni, da je za učence zelo pomembno, da sami napravijo svoje lutke, saj z ustvarjanjem in oživiljanjem lutk, le-te res postanejo samo njihove (Osojnik, 2015-2016, str. 2). V šolo sem prinesla nogavice, ki smo jih opremili z različnimi gumbi (oči vrana), jim izdelali čopke las ter pritrdili kartonasta krila. Učenci so z lutkami takoj začeli komunicirati. Vzpodbudile so jih k razvijanju lastne ustvarjalnosti, k iskanju najboljših rešitev in jih povezale med seboj. Tako smo se začeli

pripravljati na lutkovno predstavo. Na začetku je vsak učenec izbral svojo vlogo. Njihove želje smo zapisali na plakat, ki je nekaj časa visel na naši oglasni deski. Kdor ni želel igrati v predstavi, je dobil nalogo pripovedovalca, glasbenika, hišnika, scenografa, lučkarja in podobno. Tako je bil vsak učenec vključen v našo lutkovno predstavo. Znani lutkar Edi Majaron meni, je »dobra lutkovna predstava za mlade gledalce celovita, slojevita umetniška stvaritev. Nastane le ob popolnem angažiranju vseh sodelujočih umetnikov pri oblikovanju sporočila, ki ga mladi gledalec včasih doživi bolj emocionalno kot z razumom« (Majaron, 2002, str. 12).

Sledil je teden branja besedila po vlogah. Učencem sem razdelila pripravljeno besedilo za dramatizacijo. Pred branjem smo se pogovorili o tem, kakšno branje je dobro in na kaj vse mora biti bralec pozoren pri tej dejavnosti. Na plakatu so nastali kriteriji uspešnosti dobrega branja dramskega besedila. Nato so vsak dan po kosilu vsi učenci brali besedilo o malem vranu in se vsakič po branju pogovorili o tem, kateremu učencu je uspelo doživeto ubesediti prebrano ter kaj bi lahko pri branju še izboljšali. Vsak dan smo si po pisanju domačih nalog vzeli čas za izdelovanje rekvizitov, scene ter učenja dramskih vlog na pamet. Učenci so se dobro počutili, ko so videli, kako nastaja njihovo mini gledališče. Ideje za nove izboljšave, rešitve ob izzivih, s katerimi so se srečevali, so kar deževale in kmalu je nastala prijetna, delovna atmosfera pravega gledališča.

Izdelali so luno, drevo iz starih hlačnih nogavic, gnezdo iz posušenih vejic in jajce. Za sceno je vsak izmed njih v mešani tehniki (voščenska, vodenka) na risalni list naslikal velikega vrana. Slike so zlepili skupaj (kolaž) in jih prilepili na omare za ozadje scene. Zanimivo je bilo opazovati, kako so se medsebojno vzpodbujali, podajali inovativne rešitve in se pri tem izredno zabavali. Sama sem jih pri delu predvsem usmerjala in jim občasno priskočila na pomoč, kadar so jo potrebovali. Večino dela so opravili samostojno. Igralci, ki so se pripravljali na nastop, so se medsebojno motivirali, se popravljali in predlagali izboljšave ter predvsem veliko vadili. Kmalu so bili rekviziti pripravljene, scena je bila oblikovana do konca, izbrani so bili glasbeni vložki, igralci pa so že doživeto odigrali svoje vloge. Prišel je čas za generalko. V času glavne vaje pred nastopom so vsi učenci, ki niso neposredno igrali v igri, imeli vlogo opazovalcev. Po danih kriterijih so kritično opazovali igro in po slednji podali svoja opažanja. Tako so bili drug drugemu kritični prijatelji. Učili smo se podajati svoje mnenje tako, da smo najprej povedali, kaj je bilo dobro odigrano, in šele nato tisto, kar bi lahko posameznik izboljšal. Zato so bile vse pripombe pozitivno sprejete in upoštevane. Učenci so na koncu izdelali vabila, vstopnice za našo predstavo ter naš razred spremenili v gledališče. Končno se je začela tako težko pričakovana predstava. V igri so učenci izredno uživali in vsak izmed njih se je potrudil po svojih najboljših močeh. Po nastopu so bili vsi učenci s prikazanim izredno zadovoljni, ponosni, da jim je uspelo tako dobro uprizoriti zgodbo. Celo bolj tihim in vase zaprtim učencem se je uspelo razživeti in vključiti v skupino.

Razumevanje zgodbe učencev po dejavnostih

Po vsej obravnavi, prebiranju pravljice Mali lunin vran in sami uprizoritvi ter pripravi na igro sem sklepala, da sedaj prav vsi učenci poznajo in razumejo zgodbo Mali lunin vran. Ker radi zahajajo v računalniško učilnico, sem jim pripravila kratek kviz v aplikaciji Kahoot z vprašanji, ki so temeljili na preverjanju in razumevanju besedila v obravnavani pravljici. Kot sem predvidevala, so prav vsi učenci pravilno odgovorili na vsa vprašanja in s tem potrdili mojo domnevo o dobrem poznavanju in razumevanju pravljice. Čeprav obširnejša obravnava literarnega besedila v podaljšanem bivanju in priprava predstave v takšnem obsegu terja od učitelja kar nekaj dodatnega dela, napora in usklajevanja, vedno znova ugotavljam, da se dodaten trud izplača. Učenci namreč v sebi skrivajo neizmerljivo zakladnico idej, domišljije, znanja in sposobnosti, ki jih lahko odkrijemo le tako, da jim omogočimo ustrezne pogoje, da lahko vse to privre na dan. Njihovo zadovoljstvo, boljša medsebojna povezanost in zaradi dobro opravljenega dela njihova boljša samopodoba pripomore tudi k bolj prijetnemu, ustvarjalnemu vzdušju in kvalitetnejšemu delu v razredu.

Literatura

- Horvat, M. (1997). Igra kot metoda dela v osnovni šoli. Pedagoška obzorja, XII(3-4), str. 149-155. Pridobljeno s http://www.pedagoska-obzorja.si/revija/Vsebine/PDF/DSPO_1997_12_34.pdf
- Majaron, E. (2002). Lutka pri oblikovanju mladega človeka. V H. Korošec in E. Majaron (ur.), Lutka iz vrtca v šolo (str. 5-8). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Osojnik, B. (2015-2016). Čudoviti svet lutk. Didakta, XXV(185), str. 2-5. Pridobljeno s http://www.didakta.si/doc/Didakta_185.pdf

DEGUSTACIJA KNJIG ALI KAKO DOBRE SO KNJIGE?

Povzetek: Branje v sodobnem času je postalo problem. Pedagoški delavci zato iščemo zanimive pristope, kako mladega bralca pritegniti k branju. Kot učiteljici razrednega pouka in knjižničarki seveda to predstavlja toliko večji izziv. Zaradi številnih zunanjih motilcev branja, se mi je zdela »degustacija knjig« na mestu in zanimiva. Učenci kot degustatorji skozi dejavnost okušajo različne knjige in oblikujejo kritike o njih. Sama kot knjižničarka za »okušanje« izberem tiste, ki so manj krat izvzete iz knjižnih polic in jih razvrstim v kategorije »knjižnih jedi«, učenci pa med izborom knjig v »knjižnem bifeju« izbirajo točno tisto, ki jim najbolj diši in je na pogled najbolj privlačna. Ob tem ne smemo pozabiti na okusno pripravljene mize za goste. Seveda je zadovoljstvo strank izrednega pomena, zato to s povratno informacijo izrazijo preko skrinjice želja (vključevanje formativnega spremljanja). Pa dobro branje!

Ključne besede: branje, vzgoja v knjižnici, odnos do knjige, pokušanje knjig, sodelovalno učenje

BOOK TASTING OR "HOW GOOD ARE BOOKS?"

Abstract:: Reading has become quite a problem in recent years. Therefore, we, the educators, are looking for interesting approaches on how to attract young readers to read. As a teacher and a librarian, I find this even a greater challenge. Due to the numerous external reading disturbers, I have found the "book tasting" suitable and interesting. Students (as tasters) "taste" different books throughout the activity and then review them. As a librarian, I tend to choose the less borrowed books for tasting and then put them in the category of "book dishes". When the students come to the "book buffet", they can choose those books which seem the most "delicious" to them. At the same time, one should not discard the importance of a deliciously set table for the guests. Customer satisfaction is of the utmost importance, that is why the students leave their feedback in the "wish boxes" (the element of formative assessment). A good read to you all!

Keywords: reading, library education, attitude towards books, book tasting, collaborative learning

1 Uvod

Poleg rednega pouka osnovna šola organizira številne dejavnosti in oblike vzgojno-izobraževalnega dela. Pomembno je, da so tudi te dodatne oblike strokovno vodene in dobro načrtovane. V svojem prispevku želim prikazati povezovanje šolske knjižnice z vzgojno-izobraževalnim delom v podalšanem bivanju. Naša šola že četrto leto sodeluje v poskusu razširjenega programa, katerega namen je vsem učencem in učenkam omogočiti zdrav in celostni osebni razvoj, ki sledi njihovim individualnim zmožnostim, interesom, talentom in potrebam, ob smiselnem upoštevanju individualnih aspiracij in pričakovanj. Ob tem učitelj poglobljeno spozna učence in na podlagi teh spoznanj načrtuje kakovostno medsebojno sodelovanje z razvijanjem odnosov med strokovnimi delavci in učenci, kar pomembno pripomore k večji motiviranosti obojih za doseganje ciljev osnovnošolskega programa v celoti (Razširjeni program, b.d.). Osredotočila se bom le na eno dejavnost, ki pa z realizacijo prinaša veliko motiviranost otrok za delo, skozi katero spoznavajo številna knjižnična znanja preko knjižne in knjižnične vzgoje (spoznavanje različne literature, prepoznavanje elementov knjige – naslovnica, naslov, avtor, ilustrator, književne vrste, vsebina ...). »Knjižna vzgoja je postopna, starostni stopnji primerna vzgoja ob knjigi za knjigo. Otroke postopno oblikuje v bralce, uporabnike knjige – leposlovne in poučne, pa tudi v uporabnike drugega knjižničnega gradiva. Knjižnična vzgoja je postopna, starostni stopnji primerno sistematično usposabljanje otrok v samostojne uporabnike knjižnice in knjižničnega gradiva« (Jamnik, 1994). Degustacija knjig v šolski knjižnici oziroma Kako dobre so knjige je torej dejavnost, ki jo predstavljam v nadaljevanju.

2 Organizacija in izvedba aktivnosti

Aktivnost degustiranja knjig sem prvič v sodelovanju z učiteljico v podalšanem bivanju izvedla že kar nekaj časa nazaj, se je pa kot zelo učinkovita in dobro sprejeta med učenci obnesla tudi v času Covid omejitev. V koronskem času smo se morali še posebej držati priporočil, zato sem veliko razmišljala, kakšne aktivnosti v knjižnici pripraviti. In ena takih je bila zagotovo tudi ta, v kateri so se učenci preizkušali v vlogi degustatorja in skušali vzljubiti knjige, po katerih morda drugače sploh ne bi posegli.

Seveda je bila, pri sami pripravi degustacijskega prostora, vedno znova potrebna velika mera dogo-

varjanja in skupnega načrtovanja z učiteljico, ki je pripeljala svojo skupino na samo pokušino knjig. Tukaj mislim predvsem uskajevanje in dogovor o samem izboru knjig. Pri tem sem skušala kar se da upoštevati želje in potrebe učiteljic, bodisi so želele, da je izbor knjig povezan z vsebinami, ki so jih obravnavali pri samem pouku, bodisi, da je izbor knjig takšen, ki bo zadostil točno določeni tematiki, ki bi jo z učenci želeli obravnavati. Včasih sem imela proste roke. Ne glede na dogovor o morebitnih vsebinah, pa sem skušala izbirati med takimi knjigami, po katerih so učenci v preteklosti zelo redko posegali ali sploh niso. S tem sem skušala doseči, da bi učenci v bodoče brali manj poznane knjige in ne le tistih, za katere so že velikokrat slišali in so jim na nek način bolj ali manj znane.

2. 1 Izbor knjig – »knjižni bife«

Kot sem že omenila, je bil izbor knjig vedno naprej načrtovan in premišljen. Vselej je vseboval prvine formativnega spremljanja. Knjige sem izbirala tudi glede na starostno stopnjo otrok. Tokrat se bom osredotočila na »knjižni bife«, v katerem je lahko gost izbral med predjedjo, glavno jedjo, razvedrilno solato in sladico. Učenci so bili stari 10 let. Desetletniki po Challovi teorijibralnega razvoja spadajo v stadij 3. »Na tej stopnji z branjem pridobivajo nove informacije. Bolj kot izgovorjava postanejo pomembni pojmi in informacije. Branje postane sredstvo za pridobivanje znanja, torej branje za učenje. Vendar pa učenec besedilo še vedno presoja samo iz enega vidika. Na začetku pogled na informacije iz besedila izraža z vidika avtorja in jih sprejema relativno nekritično. Kasneje je že sposoben vzpostaviti razmerje do besedila, analizirati, sintetizirati in se kritično odzvati na prebrana stališča« (Pečjak, 1999).

»Jedi« oziroma knjige so bile razvršene v tri kategorije – predjed, glavno jed in sladica.

Predjed je vsebovala dve različni jedi, in sicer:

- Sladko kisle slikanice z najljubšo polivko (različne slikanice)
- Stripovski fuži v spomladanski omaki (različni stripi)

Pri glavnih jedeh so gostje (učenci) lahko izbirali med:

- Piščančjimi zgodbami v smetanovi omaki (kratke zgodbe in otroški romani)
- Ocvrtimi poučnimi zgodbami v srajčki iz krompirja (poučna literatura za otroke)

Kot zadnji izbor je bila seveda sladica, v kateri so učenci izbirali med:

- Angleško-nemškompudingom z vanilijevo kremo (knjige v angleškem in nemškem jeziku, ta dva jezika se tudi sicer učenci učijo) in
- Sladoledno tortico s sadnim poetičnim prelivom (pesniške zbirke)

V meniju razvedrilnih solat so imeli na razpolago revije, katerih pa ob koncu dejavnosti niso ocenjevali. Kljub vsemu sem se zanje odločila zato, da spoznajo, da je tudi v revijah veliko zanimivega in poučnega branja in da bi več posegali tudi po njih. Revije so jim služile kot poobede in razvedrilo. Na razpolago so imeli naslednje naslove:

- Svetovljansko solato s sezamom in kančkom radovednosti (National geographic junior)
- Osvežilna PIL-ova solata z bučnim oljem (PIL)
- PLANETarna solata s pinjolami (Moj planet)

2. 2 Priprava prostora

Knjige za posamezno »jed« so bile razporejene na podolgovati, s prtom pognjeni mizi. Vsaka jed je imela svoj prostor in bila označena z zanimivim imenom, privlačnim za otroke. Taka postavitev je predstavljala »knjižni bife« knjig v ponudbi. Nekoliko stran, ločeno, so stale štiri okrogle »restavracijske« mize s cvetličnim aranžmajem na sredi.

2. 3 Vstop otrok v prostor

»Za vsako dejavnost je nujno potrebna motivacija, ki usmerja vedenje posameznika. To v šoli pomeni, da za vsako dejavnost učitelj poskuša učence motivirati, da bodo pri njej sodelovali, v njej vztrajali, se odzivali na pobude in s tem dejavno prispevali k pridobivanju znanja, kompetenc in veščin« (Zwitter, 2012).

Učenci so bili motivirani že ob vstopu v knjižnico, ki je bila popolnoma drugače urejena kot sicer. Dokaj hitro so zagledali pognjene okrogle mize s cvetličnimi aranžmaji, v neposredni bližini pa ločeno podolgovato mizo, obloženo z najrazličnejšimi knjižnimi jedmi. Takoj po vstopu jih presenetim s pozdravom: »Dobrodošli v restavraciji knjig!«

Ker je aktivnost potekala po načelu formativnega spremljanja, sem pri učencih preverila njihovo predznanje z naslednjimi vprašanji: Kako se vedemo v knjižnici? Kaj je danes drugače v knjižnici? Na

kaj vas to spominja? Ste že bili kdaj v restavraciji? Kako se tam obnašamo? (Pri mizi, v prostoru, ob ruskem bifeju ...). Kako so jedi razporejene po času uživanja? Ali veste, kdo je degustator? Ste se že kdaj preizkusili v tej vlogi? Ali bi želeli poskusiti? ...

Učenci so seveda odgovorili pritrdilno in takrat so prejeli etiketo s svojim priimkom, ki so si jo nalepili na prsni del oblačila. Da je bila stvar še toliko bolj resna, jim je pred priimkom pisalo »gospod« oziroma »gospa« (sl. 2). S tem so na nek način začutili, da je njihova vloga danes v knjižnici zelo pomembna. A še vedno jim ni bilo jasno, kaj bodo degustirali, saj nikjer niso videli ne hrane, ne pijače. Pojasnim jim, da bodo danes degustirali knjige. Skozi pogovor skupaj določimo kriterije uspešnosti:

- Upoštevanje knjižničnih pravil
- Degustiranje treh knjig (prepoznavanje avtorja, ilustratorja, naslova, vsebine, vrste književnega dela ...)
- Izpolnjen učni list

2. 4 Izbira »jedi« in degustacija

Učenci degustatorji oblikujejo kolono in se mirno in tiho pomikajo ob knjižnem bifeju.

Namesto jedi so jim ponujene knjige v različnih kategorijah »bralnih jedeh« (predjed, glavna jed, sladica, poobedek) V vsaki kategoriji jedi si je moral posamezni degustator izbrati po eno knjigo. S po tremi izbranimi knjigami je nato sedel za okroglo pogrnjeno mizo in opravljal naloge, ki jih je našel na učnem listu na mizi (sl. 2). Vsak degustator je moral opravljati naslednje naloge:

1. V knjižnem bifeju izbrati knjigo, ki je še ne pozna.
2. Si ogledati naslovno platnico (ilustracije, naslov, ime avtorja in ilustratorja).
3. Prebrati kratek povzetek vsebine na zadnji strani platnice knjige.
4. Prelistati knjigo: pregledati ilustracije, dolžino knjige, pisavo.
5. Prebrati 1-2 strani knjige.
6. V tabelo zapisati naslov knjige.
7. Obkrožiti smeška, kakšna je knjiga po njegovi oceni.

Ko učenec degustira vse tri knjige, oceni še svoje splošno počutje v knjižnici.

Nato si lahko v knjižnem bifeju izbere še poobedek, ki je za sprostitev in ga ne ocenjuje.

V tem delu ure učenci aktivno sodelujejo, sledijo nalogam in jih izpolnjujejo.

2. 5 Kako uspešni smo bili?

Vsak posameznik poroča o svojem počutju in ali je bil pri svojem delu uspešen. Pri tem skuša odgovoriti na vprašanja: Ali ti je uspelo? Kaj si se naučil? Kako si se počutil? Kaj ti je bilo še posebej zanimivo? ... S tem in seveda s sprotim opazovanjem njihovega dela preverimo kriterije uspešnosti, učenci pa preko razgovora vrednotijo lastno delo in delo svojih vrstnikov. Gre za obojestransko povratno informacijo (učenec-učitelj, učitelj-učenec), za samorefleksijo, kakor tudi za vrstniško vrednotenje. Učenci ob tem prejmejo povratno informacijo o svojem delu.

Na podlagi pogovora in kasneje ob prebiranju anonimnih mnenj učencev, ki so jih vrgli v skrinjico želja, sem si pridobila splošno oceno opravljene dejavnosti: Učenci so se v vlogi degustatorjev odlično počutili. Dejavnost je bila zanje zelo zabavna. Želijo si, da bi jo še večkrat izvedli. Poimenovanja knjižnih jedi so jim bila smešna in zanimiva. Všeč jim je bilo, da so lahko izbirali med različnimi knjižnimi zvrstmi. Kasneje, pri nadaljni izposoji, pa so učenci pokazali veliko zanimanje po pesniških zbirkah, stripih in literaturi v tujih jezikih. Zelo me veseli, da veliko več posegajo tudi po revijah.

Zaključek

Poslanstvo knjižničarja v osnovni šoli je vsestranska in izredno pomembna naloga na številnih področjih življenja in dela šole. Še posebej pa si vsak knjižničar zagotovo prizadeva, da knjižnico in vsebino knjižnice čimbolj približa svojim uporabnikom – učencem. Da ustvari tak prostor in vzdušje, ki bo mladim bralcem privlačno in zanimivo. Zato je potrebno nenehno posegati po novih in drugačnih metodah dela. Degustacija knjig je ena izmed takih metod, saj sem jo preizkusila na kar nekaj skupinah in prav v vsaki je bila sprejeta z odobravanjem in navdušenjem. Vsekakor tudi zaradi poprave različnih televizijskih kuharskih oddaj in resničnostnih šovov, ki jih učenci zelo radi spremljajo in jih dobro poznajo. Učenci z degustiranjem niso sprejeli le nove vloge, pač pa so z njo upoštevali tudi knjižnični red, se navajali na knjižnično okolje in vzdušje knjižničnega prostora ter zavzemali pozitiven odnos do knjižnice in njenega gradiva s posebnim poudarkom na vzgoji za knjigo. Ob tem so zagotovo bili motivirani za branje in estetsko doživljanje. Poleg tega se ob taki

dejavnosti seznanjajo z različnimi vrstami knjig (po vsebini, po obliki, literarni zvrsti, po jeziku ...). In nenazadnje poznajo degustacijo jedi v restavraciji in jo primerno prenesejo na degustacijo knjig v knjižnici. Ob tem pa se preizkusijo še v vlogi ocenjevalcev in na nek način spoznavajo tudi vlogo recenzorjev. Vsekakor se je taka oblika dela izkazala za izredno privlačno in pri učencih zelo sprejeto metodo, ki ne ponuja le zabave, temveč tudi obilico uporabnih in vseživljenjskih veščin, ne le v šolskem prostoru, temveč tudi na številnih drugih področjih.

Literatura

Jamnik, T. (1994). Knjižna vzgoja otrok od predbralnega obdobja do 9 leta starosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Pečjak, S. (1999). Osnove psihologije branja : spiralni model kot oblika razvijanja bralnih sposobnosti učencev. Ljubljana : Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Razširjeni program. (b.d.). Pridobljeno s <https://www.zrss.si/podrocja/osnovna-sola/razsirjen-program/>

Zwitter, S. (2012). Pedagoško delo v šolski knjižnici. Ljubljana: Modrijan.

USTVARJALNOST SKOZI PRAVLJICO

Povzetek: V prispevku je opredeljeno delo z učenci v podaljšanem bivanju in s predšolskimi otroki iz vrtca, ki imajo prostore v šoli. Podaljšano bivanje je del razširjenega programa v osnovni šoli. Poskušala bom predstaviti načrtovanje dela in izvedbo dejavnosti, ki temeljijo na izhajanju iz učencev, otrok in njihovih predlogov za ustvarjanje. Vse dejavnosti, vključno z zaključno prireditvijo šole, so bile načrtovane skupaj z učenci. Predstavili smo se na pustni povorki s kostumi in liki iz slikanice, ki so jih učenci v celoti izdelali sami. Te kostume smo uporabili tudi na zaključni prireditvi. V času celotnega projekta so se mnogi učenci prvič seznanili z določenimi pripomočki in uporabo le-teh. Pri delu z učenci v podaljšanem bivanju je ključnega pomena sodelovanje z ostalimi učitelji, razredniki, kajti brez sodelovanja ne bi bilo mogoče izpeljati prireditve, kot je bila ta.

Ključne besede: sodelovanje, empatija, ideje, liki, povorka, zaključna prireditev

CREATIVITY THROUGH A FAIRY TALE

Abstract: This article represents work with students in extended stay and pre-schoolers from our kindergarten that have rooms in the school area. An extended stay is a part of an extended programme in primary school. I will try to represent the planning and activity performance that are based on students' suggestions for creation. All activities, including school closing event, were planned together with students. We represented us at procession with costumes and characters from picture book that were made by students themselves. Those costumes were also used at school closing event. During our project, many students got familiar with certain accessories and the usage of them. In that kind of work is significant cooperation with other teachers, class teachers, because otherwise the event wouldn't be as it was.

Key words: cooperation, empathy, ideas, characters, procession, closing event

Uvod

Delo v podaljšanem bivanju poteka po rednem pouku in traja vse do odhoda učencev domov. Učenci so po pouku pogosto utrujeni, manj zbrani, razigrani, zato je še toliko bolj pomembno, da se delo načrtuje premišljeno in sistematično ob upoštevanju interesov in sposobnosti učencev. Vsa leta sem delo načrtovala tako, da sem skušala zajeti kulturna, umetniška, športna in druga področja, kjer so učenci utrjevali že pridobljena znanja ter pridobivali nova znanja in izkušnje. Učence sem poskušala navajati na organizacijo aktivnosti glede na svoje interese ob upoštevanju interesov sošolcev. Tako so se učenci naučili usklajevati mnenja s sovrstniki ter sprejemati vloge v skupini. Pri podaljšanem bivanju smo se z učenci pogovarjali o življenju ljudi po svetu. Ob prebiranju raznovrstne literature so učenci predlagali, da bi prebrali slikanico Toneta Pavčka Juri Muri v Afriki. Dežela kot taka je učence takoj prevzela, še posebno zaradi dečka, ki je glavni junak zgodbe. Izredno so jih zanimali živali v slikanici. Po večkratnem branju slikanice, pogovarjanju o njej, so se učenci vedno znova vživljali v različne vloge živali in Jurija Murija. Tako je bila podana ideja, da izdelamo kostume živali, ki nastopajo v slikanici, in se sprehodimo v pustni povorki. Ker se nahajamo v okolju, kjer je tradicija in ljudsko izročilo še kako pomembno, so se tudi učitelji in vzgojitelji navdušili nad idejo, da sodelujejo pri projektu.

Pravljica

Kostumi

Izdelovanja kostumov smo se lotili sistematično. Najprej sem učencem predlagala, da pripravijo seznam živali, ki nastopajo v slikanici. Za izdelavo kostumov so predlagali izdelavo kokoši, levov, kač, nojev, opic, galebov, slonov, zeber, krokodilov, zamorcev. Ko je bil oblikovan seznam živali, ki jih bomo izdelali, smo predlagali učencem iz ostalih razredov, da se nam pridružijo. Razredniki so pri razrednih urah predstavili našo idejo in tako so se učenci sami odločili, katero izmed živali bodo predstavljali na pustni povorki.

Kokoši so izdelali učenci 1. razreda, galebe učenci 5. razreda, kače predšolski otroci, leve učenci podaljšanega bivanja 2. razreda, noje učenci 7. razreda, opice učenci 6. razreda, slone učenci podaljšanega bivanja 4. razreda, zebre učenci podaljšanega bivanja 5. razreda, krokodile učenci 3. razreda, zamorce so sešile učiteljice in vzgojiteljice 1. in 2. VIO, afriške plesalke so sešile vzgojiteljice iz vrtca ob pomoči učencev.

Učenci so skupaj z učitelji pripravili seznam materiala, ki so ga potrebovali za izdelavo mask in kostumov. Za izdelavo živali smo potrebovali predvsem kartone večjih dimenzij, še posebej za izdelavo slonov, zeber, levov in krokodilov. Nabava le-teh je predstavljala izziv. Pri tem smo za pomoč prosili starše in šolskega hišnika, ki so nam pomagali priskrbeti potrebni material.

Kokoši so učenci izdelali iz kartona (kljun in roža), ga izrezali in prebarvali s tempera barvami. Perje so izrezali iz barvnega papirja in jih pritrdili na trakove za rokav.

Galebe so učenci izdelali iz bele koprne, ki so jo pritrdili na prste. Kljun in stopala so izrezali iz trše pene ter jo poslikali z barvami.

Pri izdelovanju kač so s predšolskimi otroki sodelovale vzgojiteljice. Otroci so si izrezali kačo, ki je bila daljša od njih, in jo poljubno poslikali ali okrasili z različnimi vzorci.

Leve so učenci izrezali iz stiropornih plošč, ki so jih poslikali s tempera barvami. Pri tem opraviu jim je na pomoč priskočila učiteljica tehnike, saj je za rezanje stiropora posebno rezilo.

Pri izdelovanju nojev so učenci predlagali, da bi sešili krila iz bele koprne. Kljune so izdelali iz barvnega papirja.

Za masko opice smo izdelali obrazno masko iz tršega papirja, jo poslikali in pritrdili elastiko. Vsak učenec si je iz rjavega blaga sešil rep, ki smo ga pritrdili na hlače. Rep smo napolnili s peno, da je izgledal kompaktno.

Pri izdelavi slonov in zeber nam je bil v veliko pomoč hišnik. Pomagal nam je pri nabavi kartonov, ki so bili večjih dimenzij. Pripravil nam je držala za masko, da so učenci lahko slona premikali, pri tem pa ostali zakriti za njim. Učenci so porabili veliko časa za izrezovanje slonov zaradi tršega kartona. Slone so nato še poslikali s tempera barvami.

Krokodili so predstavljali izziv za tretješolce. Predlagali so, da bi jih izdelali iz pene. Eden od staršev tretješolcev nam je priskrbel material. Učenci so narisali obliko krokodila, jo izrezali in prilepili dodatke. Pri rezanju pene so nekateri učenci potrebovali pomoč učiteljice. Peno so nato prebarvali v barve krokodila. Krokodili so bili v velikosti učencev izrezani tako, da so jih nadeli na glavo, trup je prekrival ostali del telesa. Posebej bi poudarila, da so učenci skupaj z nekaterimi učiteljicami in vzgojiteljicami iz vrtca sešili kostume za afriške plesalke. Vzgojiteljica iz vrtca, ki v prostem času nameni veliko pozornosti šivanju in je pri tem zelo ustvarjalna, je povabila učence, da se ji pridružijo pri izbiri blaga, krojenju in šivanju kostumov. Tako je skupina učenk skupaj z vzgojiteljico izbrala in nabavila blago za 17 plesalk, od katerih je bilo 11 učiteljic in 6 vzgojiteljic. Učenke so pod budnim očesom vzgojiteljice in mojim mentorstvom izmerile "afriške plesalke", izrezale trakove za krila ter sešile krila. Nekatero izmed učenk so prvič šivale na šivalni stroj, kar je predstavljalo poseben izziv. Učenke so predvsem robile trakove, preostalo delo za končni izdelek sva pomagali sešiti z vzgojiteljico. V tem delu bi izpostavila, da so bile učenke navdušene nad šivanjem in izrazile željo, da bi v prihodnje pripravili še kakšno podobno dejavnost. Zamorce smo učiteljice in vzgojiteljice izdelale in sešile same. Za krila in resice okrog zapestja smo uporabile slamo, ki smo jo nanizale na elastiko. Ogrlice smo izdelale iz das mase, nekatere tudi poslikale v bravo kamenja.

Povorka

Vsako leto sodelujemo v pustni povorki otroci iz vrtca in učenci naše šole. Tokrat smo se predstavili s kostumi na temo Juri Muri v Afriki. Vsaka skupina se je predstavila s skupinsko masko in besedilom, ki so ga sestavili učenci s pomočjo učiteljic. Besedila so se navezovala na slikanico. Afriške plesalke smo se predstavile s plesom v ritmih afriške glasbe. Po povorki smo bili enotnega mnenja, da so kostumi zahtevali od nas veliko mero iznajdljivosti, potrpežljivosti in dela in tako prišli do zaključka, da na temo Juri Muri v Afriki pripravimo zaključno prireditev šole in vrtca in se tako predstavimo še širši javnosti.

Zaključna prireditev

Organizacijo zaključne prireditve sva prevzeli skupaj z učiteljico razrednega pouka, s katero tudi pri ostalih dejavnostih zelo dobro sodelujeva. Potrebno je bilo organizirati prostor za zaključno prireditev, izdelati in pripraviti sceno ter glasbeno spremljavo. Kostume smo imeli pripravljene, potrebno je bilo izdelati masko za Jurija Murija in poglavarja.

Prostor

Glede na to, da so bili v izdelavo kostumov vključeni skoraj vsi razredi naše šole, smo se odločili,

da tudi vsi sodelujemo na zaključni prireditvi, tako učenci, vzgojitelji in učitelji. V ta namen smo za prostor prireditve izbrali šolsko telovadnico, kjer imamo na razpolago tribune, tako da imajo vsi gledalci pogled na celotno dogajanje. Naša telovadnica je tudi zelo dobro akustično opremljena, svetla in primerno vzdrževana.

Scena

Za pripravo in izdelovanje scene smo oblikovali tim, v katerem so sodelovali štirje učenci, organizatoriki prireditve, dve vzgojiteljici in učitelj matematike. Najprej smo pripravili pregled scenarija ter se dogovorili o postavitvi igre. Pripravili smo natančen seznam predmetov in pripomočkov, ki jih je bilo potrebno izdelati. Prav tako smo pripravili seznam materiala, ki smo ga kasneje nabavili.

Za 1. sceno smo pripravili in izdelali:

- 10 panojev, na katerih so bili afriški motivi (slike so naslikali učenci 4. razreda);
- 6 hiš, ki smo jih izdelali iz kartona ter poslikali s tempera barvami;
- 4 koprene, ki smo jih obarvali z rjavo barvo in so nakazovale puščavo.

Za 2. sceno smo pripravili in izdelali:

- 11 dreves (osnovo za drevesa je pripravil hišnik, krošnje in veje so izdelali učenci iz žic in kartona, karton so poslikali);
- 2 kopreni, ki smo jih obarvali z modro barvo in sta nakazovali morje;
- padalo;
- glasbila konge in bobni;
- leseni čeber premera 1 meter.

Glasbena spremljava

Za glasbeno spremljavo, izbor pesmi in izvedbo sem prosila za sodelovanje učitelja glasbe, ki je z veseljem sodeloval v projektu. Po prebranem scenariju je pripravil nabor pesmi, ki so ustrezale scenariju. Vsa besedila sva s sodelavko napisali sami glede na melodijo. K sodelovanju sem povabila tudi učenko solistko, ki je zapela uvodno pesem. Pri izboru pesmi in glasbene spremljave smo upoštevali gibanje živali, za katere smo izdelali kostume. V izvajanje smo vključili otroški pevski zbor in učiteljice solistke.

Potek prireditve

Ob prihodu v telovadnico je gledalce pričakala 1. scena. Prireditev smo pričeli s plesom, kjer so sodelovali učenci 2.–5. razreda ter učiteljice plesalke. Plesno koreografijo sem sestavila na glasbo Tradicional African cut. Juri Muri, ki ga je igrala soorganizatorica, učiteljica razrednega pouka, je bil skrit na sredini kroga med plesalkami. Po plesu se je prikazal iz sredine kroga in povedal:

“Juri Muri, to sem pa jaz.

Ključec Juri – s hruške sem pal.

Včeraj ob peti uri v Afriko sem odpotoval.”

Sledil je ples plesalk na pesem Mojce Horvat, Juri Muri.

Na sceno je prišel Juri Muri in povedal:

“Saj doma je nemogoče, vsak me kara in pesti.

Vsak umivati me hoče, jaz pa se vode bojim.

Pa sem mislil, bolje iti, bon a južno stran Zemlje.

Tam Zamorci neumiti, brez vode, brisač žive.”

Juri Muri je odhitel s scene, ker je odpotoval v Afriko. Med odhodom Jurija so plesalke pripravile 2. sceno. S plesnimi koraki so prinesle drevesa na sceno in izmenično povedale:

“Hodil je poldrugo uro,

Daleč je ta Afrika.

Potlej je zajezdil kuro (Juri Muri medtem “zajezdi” kokoš – skiro in se vozi med drevesi).

In prijahal do morja.”

Sledil je kokošji ples učencev 1. razreda na pesem skupine Čuki, Ko ko ko

Juri Muri je “prispel” v Afriko in žalostno povedal:

“Jojme, jojme, voda, sama voda, mokra, mrzla kakor led!

Skoraj bi solze izjokal, da me rešil ni galeb!”

“Prileti” galeb, pograbi Jurija Murija in poletita...

Sledi ples galebov, ki ga uprizorijo učenci 3. Razreda, na pesem River Flows in you. Ponovno je sledila pesem Tradicional African cut, medtem pa smo plesalke pripravile 3. sceno, kjer je bila predstavljena afriška puščava. Panoje, drevesa smo prekrile z rjavo kopreno. Učenci in učitelji so si naredili maske, ki uprizarjajo afriške živali. Ob glasbi so prihajali na sceno in oponašali gibanje živali.

Padalo je plapolalo, saj je Juri Muri priletel v Afriko, padel s padala, se vrgel na tla, skrival pred živalmi, prestrašeno pogledoval okrog sebe in se čudil ter povedal:

“Uhhh, to pa je prava Afrika!

Jojme, ta šmentana dežela, še bolj so šmentane zveri!”

Otroški pevski zbor je zapel pesem :

Bogme, šmentana dežela! Še bolj šmentane zveri!

Vseposod levja žrela, kač po drevju mrgoli.

Ris in opica v goščavi, slon, ki z oklom te predre,

zebra dirja po puščavi, nosorog nasproti gre.

In v daljavi, kjer je Nil, je še strašni krokodil.

Juri Muri brž se skrije, v pesek glavico zarije

In dve solzi ali tri, v pesek afriški spusti.

A iz žalosti zbudi ga, sam tovariš striček noj,

Z ostrim kljunom poduči ga:

(na sceno pride noj, ki ga igra učiteljica)

Fant, nikar se me ne boj, Afriko ti jaz razkažem,

Vso podolgem in počez! Naj sem opica, če lažem,

Tu vse polno je čudes!

Sledil je ples nojev, ki so ga zaplesali učenci 7. razreda na pesem Waka waka (The Official 2010 FIFA World Cup Song). Ples so zaključili z Jurijem Murijem, ki je imel glavo zarito v pesek.

Sledil je prihod in plazenje vseh živali na sceno.

Juri Muri je povedal:

“Juri v Afriki postal sem pravi pravljčni vladar,

Ali vsaj zamorski car. Saj vse živo se ustavlja in pozdravlja slavno čudo Afrike. Taka pot, pa takle cilj, le umazan krokodil.

Krokodili (učenci) so bili razporejeni med publiko in so se priplazili na prizorišče. Za glasbeno spremljavo sta poskrbela učenca na bobnih.

Na prizorišče se je sprehodil slon (vzgojiteljica), ki je “zalila” Jurija Murija z vodo, medtem pa so učenci z rokami uprizorili šumenje vode tako, da so drgnili z dlanmi.

Juri Muri je povedal:

“Voda, voda, mrzla, strašna!

Bogme, da je je preveč!”

Učiteljica je igrala na konge, na sceno so prišli zamorčki (učiteljice in vzgojiteljice), ki so nesli čeber. Postavili so se okrog njega in zaplesali Tradicional African cut. Po plesu se jim je pridružil afriški poglavar in povedal:

“Kje se tale pob je vzel? Ni ne črn niti bel,

saj s plastjo umazanije svojo polt pošteno skrije.

Fantje, milo brž vzemite in umazanca umijte,

da spoznamo kakšen je, če je črnc ali ne.”

Sledila je pesem, ki jo je zapel otroški pevski zbor s solistkami. Juri Muri je medtem lezel iz čebra in povedal:

“Vrnem v kraje se domače, vsem živalim oprostim,

za žalitev, za zamero in nevoljo marsiktero.”

Počasi so se na prizorišču pridružili vsi nastopajoči in vsi skupaj smo zaplesali zaključni ples na pesem In the Jungle.

Zaključek

Izvedba obeh dejavnosti je predstavljala velik zalogaj v smislu priprave materiala, prilagajanja med sodelavci zaradi različnih učnih obveznosti učiteljev, vzgojiteljev. Potrebno je bilo organizirati popoldanske vaje, delavnice, na katerih se je pripravljala material tako za povorko kot zaključni nastop. Brez sodelovanja s starši ne bi bilo možno izvesti dejavnosti v tako množični obliki. Z njimi se uskladimo o možnosti prinašanja materiala in orodja ter o uri odhoda otrok iz podaljšanega bivanja. Z veseljem priskočijo na pomoč. Ob zaključku dejavnosti je cilj dosežen, ko vidimo zadovoljne otroke in starše. Priznam, da ni bilo lahko uskladiti vseh deležnikov za pripravo dejavnosti. A ko se ozrem nazaj, spoznam, da nas takšne in podobne dejavnosti povezujejo in naše delo naredijo pestro, zanimivo in ustvarjalno ob spoznanju, da brez sodelovanja pri našem delu ne gre.

In popolnoma se strinjam s citatom, ki ga je zapisala Eleanor Roosevelt: "Z novim dnem prihajajo nova moč in nove misli." Konec citata.

Literatura

Blaj, B., Kos Knez, S. (2005). Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni Osnovni šoli: razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Kos Knez, S. (2002). Vzgojno-izobraževalno delo v podaljšanem bivanju v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

OD IDEJE DO IZDELKA

Povzetek: V prispevku je predstavljen in opisan način dela, ki učencem nudi izkustveno učenje. Skozi celoten projekt, »Od ideje do izdelka,« so učenci pridobili veliko znanja, izkušenj in socialnih veščin.

Učenci so sami prišli na idejo, ki so jo izpeljali od načrta, izvedbe in dokončali v izdelek. Učenci so se skozi postopek izdelave izdelka urili, raziskovali svojo domišljijo, sodelovali in vztrajali. Razvijali so socialne veščine in krepili medsebojne odnose. Izdelek- tržnica je zasnovana na idejah in načrtih učencev. Sami so izpeljali potek načrta in priprave na celoten projekt. Zastavljeni cilji so se prilagajali idejam in izvedbi.

Ključne besede: projektno učno delo, od ideje do izdelka, tržnica, učenci.

FROM IDEA TO PRODUCT

Abstract: The paper presents and describes the way of work, that offers students experimental learning. Throughout the whole project »from idea to product«, students gained a lot of knowledge, experience, and social skills. Students themselves came up with an idea, which they later carried out to implementations and completed into a product. Through the process of making the product, students were training and exploring their imagination, cooperation and persistence. They were developing social skills and mutual relationships. Product market place is based on ideas and plans from students. Students themselves carried out the flow of their plan and preparations for the whole project. Set goals were adjusted to their idea and implementation.

Key words: project learning work, from idea to product, market place, learners.

Uvod

Ideja za projekt »Od ideje do izdelka« se je »rodila« pri učencih. Pogovor je napeljal na tržnice, »branjevke« in na pomen besed. Po razlagi in raziskovanju so učenci v podaljšanem bivanju predlagali, da bi izdelale tržnico. Na njihovo pobudo sem se odločila, da bomo izvedli projekt »Od ideje do izdelka«. Namen projekta je bil, da idejo začnemo z natančnim načrtom, pripravo materiala, izdelovanjem izdelka in razstava le tega. Med izdelovanjem tržnice smo odšli na ogled naše največje tržnice v Ljubljani. Tržnico smo razstavili v avli šole.

Projektno delo je uresničevanje učnega dela, ki prinaša spremembe v odnosu učitelj – učenec. Projektno - učno delo omogoča aktivnejšo vlogo učencev. Učenci so se samostojno učili, raziskovali, iskali, zbirali informacije in reševali probleme.

Samostojno delo učencev je potekalo v štirih korakih:

1. korak -----2. korak-----3. korak -----4. korak
Oblikovanje ideje načrtovanje uresničitev evalvacija

In končnega izvedbe cilja izvedbe

Cilja

Vir: Novak 1990:67

Cilji:

- glavni nosilci projekta in vseh dejavnosti so učenci, naloga učitelja je le spodbujanje,
- projektno delo poteka po načrtu, ki je vnaprej določen,
- ciljno usmerjena in načrtovana dejavnost, usmerjena na dejavnost učencev,
- upoštevanje interesov, potreb in sposobnosti učencev,
- poudarek na izkustvenem učenju.

Od ideje do izdelka

Ideja o izdelku je prišla spontano od učencev. Pri vsakdanjem pogovoru v podaljšanem bivanju smo naleteli na besedo »branjevka«. Prihajala so različna vprašanja: Kaj to pomeni? Kdo je to? Kaj počnejo? Besedo »branjevka« smo razširili v raziskovanje pomena besed, kje jih najdemo in kaj počnejo. Med razlago je »priletela« ideja učenke, da bi bila »branjevka,« ker bo potem lahko ves dan govorila. Vse to je vodilo, da bi izdelali tržnico, pekarno, trgovino... Ker smo ugotovili, da nas od ideje do končnega izdelka čaka veliko dela, so se učenci odločili za tržnico. Njihova prva naloga je bila načrt. Izdelali so načrt o poteku izdelave, kako bi tržnica izgledala in kaj od materiala potrebu-

jejo.

Naslednja njihova naloga je bila pridobivanje materiala. Odločili so se, da potrebujejo večje kartone, umetno maso, škarje, lepilo, tempera barve, paličice. Učenci so si morali sami pridobiti material. Za pomoč so se obrnili pri hišniku, kjer so dobili karton, vse ostale pripomočke pa so po medsebojnem dogovoru in prinesli od doma. Ideja je prišla v mescu februarju, nato pa so sledili dnevi dogovarjanja in sodelovanja. Do začetka izdelave so minili trije tedni vsakdanjega dogovarjanja in izmenjave idej. V tem času so učenci predvsem osvojili dogovarjanje in sodelovanje. Sledilo je barvanje kartonov s tempera barvami, popraviljanje barv. Zanimiva je bila izjava učenke, »kot da bi barvala stene hiše.« Ko so bili kartoni pobarvani, je zopet sledilo nekaj dnevno izmenjevanje idej. Postavljala so se vprašanja: Kaj naprej? Kaj bo tržnica vsebovala? Zopet smo se vrnili v fazo iskanja materiala. Potrebovali smo škatle za blagajno in stojalo za slaščice, ki so ga pridobili od embalaže pri malici.

Slaščice, sadje in zelenjavo so izdelali iz umetne mase in jih nato pobarvali. Sladoledi so bili izdelani iz lepila za les in brivske pene. Sledilo je barvanje blagajne. Izdelki so bili končani, ko so učenci prišli do največje težave. »Kako vse skupaj postaviti?« Težavo so morali rešiti sami, za kar je bilo porabljeno kar nekaj napornih ur. Z malo usmeritve, da potrebujejo mizo, so nato sami sestavili tržnico, jo postavili in nato zložili vse dobrote. Projekt »Od ideje do izdelka« je trajal vse do meseca junija, skupaj zelo poučnih pet mesecev.

Zaključek

Projekt je bil med učenci pozitivno sprejet. Učenci so se največ naučili s svojim raziskovanjem in doživeli ustvarjalno in dragoceno izkušnjo. Samostojno so se učili aktivno sodelovati, reševati probleme, zbirati material, ideje. Tako pridobljena znanja so bogatejša in dolgotrajnejša. Glavni cilji dejavnosti so bili osredotočeni na učence, kar jim je uspešno uspevalo, problem, ki ga sami niso bili sposobni rešiti, je bila postavitev, kjer so potrebovali le neko spodbudo za nadaljevanje projekta.

Projektno delo je potekalo po vnaprej določenih načrtih oz. ciljnih, ki pa so se iz dneva v dan spreminjali z novimi idejami, z dogovarjanji in tudi s kakšnim sporom. Menim, da pri tako ustvarjalnem projektu ne bi bili potrebni tako natančni cilji. Morda le okvirni in fleksibilni. Tu pa je prišla do izraza otroška fleksibilnost. Če bi si učenci sami postavljali cilje, bi le te bili spremenljivi, brez kakršnih koli težav, ki si jih po nepotrebnem postavljamo učitelji. Projektno delo je bilo zastavljeno kot problemski pristop, saj so težave učenci reševali skozi faze projekta. Skozi projekt lahko potrdim zgradbo učnega dela, ki ga je K. Frey razdelil na sedem etap:

- iniciativna /idejna zasnova projekta (pobuda),
- makro priprava projekta (skiciranje),
- mikro priprava projekta (načrtovanje, izvedba),
- izvedba projekta,
- sklepna faza,
- usklajevanje,
- usmerjanje (Frey, 1984:184).

Način dela, ki ga nudi učno-projektno delo, bi se moralo v šolah uporabljati v večjem obsegu. Spoznanje, da so bili učenci ves čas motivirani, sodelovalni, aktivni in sproščeni, je dal projektному delo »Od ideje do izdelka« še večji pomen in vrednost. Učenci so bili ves čas projekta zadovoljni, čutili so, da so pomemben del vsakega delčka pri sestavljanju tržnice. Postali smo bogatejši za dragoceno izkušnjo.

Literatura

- Bezjak, J. (2006): Drugačna pot do znanja: projektno učno delo BJ – od ideje do izdelkov: Ljubljana: Somaru.
- Novak, H. (1990): Projektno učno delo, drugačna pot do znanja. Ljubljana: DZS.
- Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete. Frey, K. (1984): Die Projektmethode. Weinheim und Basel: Beltz Bibliothek Gologranc, Zakonjšek, Bronica (2002): Dobra igrača. Celje: Muzej novejšje zgodovine.
- Stibilj, M. (2013): Projektno učno delo »od ideje do izdelka« od polizdelka do didaktičnih igrač. Koper: Diplomaska naloga.

UČILNICA V NARAVI

Povzetek: Učenci so večino časa pri pouku v učilnicah. V času podaljšanega bivanja lahko več dejavnosti izvedemo na prostem. V podaljšanem bivanju učitelj lahko zamenja šolsko učilnico za učilnico v naravi. Vemo, da aktivnosti na prostem pomembno prispevajo k bolj zdravemu razvoju otroka. V naravi so otroci bolj sproščeni, lažje se povežejo med seboj in utrjujejo prijateljske odnose. Učenci ustvarjajo z naravnimi materiali, prisluhnejo naravi, uporabljajo svoja čutila, se učijo s pomočjo narave ali se preprosto usedejo pod drevo in prisluhnejo pravlji. Zelo pomembno je tudi, da učitelj ne izbira samo usmerjenih dejavnosti temveč da poudarek tudi na spontani oziroma prosti igri. Prosta igra sprošča, ščiti pred vsakdanjim stresom in pritiski ter vpliva na celovit razvoj otroka. Naravni teren omogoča naravno gibanje, kar pozitivno vpliva na razvoj možganov ter motoričnih in učnih sposobnosti.

Ključne besede: podaljšano bivanje, učilnica v naravi, prosta igra, dejavnosti v naravi

CLASSROOM IN NATURE

Abstract: Students spend most of their time in classrooms. During the extended stay more activities can be done outside in the open air. In an extended stay, the teacher can exchange the school classroom for a classroom in the nature. It is known that outdoor activities make an important contribution to a child's healthier development. In nature, children are more relaxed, they bond with each other easily and they strengthen their friendly relationships. Students create with natural materials, listen to nature, use their senses, learn through nature or simply sit under a tree and listen to a fairy tale. It is also very important that the teacher not only chooses directed activities but also emphasises spontaneous play or free play. Free play relaxes, protects against everyday stresses and pressures, and influences a child's overall development. The natural terrain allows children to move naturally, which has a positive effect on brain development and motor and learning skills.

Keywords: extended stay, outdoor classroom, free play, outdoor activities

Uvod

Podaljšano bivanje je del vzgojno-izobraževalnega procesa, ki nastopi po zaključku rednega pouka. Otrokom omogoča kvalitetno preživljanje prostega časa. Vsebine podaljšanega bivanja izhajajo iz vzgojno-izobraževalnih ciljev pouka. Pri tem moramo upoštevati tudi interese, potrebe in želje učencev. Učitelj podaljšanega bivanja mora poskrbeti, da se v oddelku vzpostavijo pozitivni medsebojni odnosi, da so učenci sproščeni in imajo občutek varnosti, sprejetosti, spoštovanja in zaupanja.

Učilnica v naravi

Gibanje in aktivnosti v naravi zelo pozitivno vplivajo na zdravje, motoriko in učenje, zato je prav, da izvajamo čim več dejavnosti na prostem, tako v podaljšanem bivanju kot tudi pri samem pouku. Učilnica v naravi mora biti pri otrocih tako samoumeven prostor učenja, kot so razred, telovadnica ali knjižnica. Narava nam lahko služi za eno najbolj inovativnih učnih okolij. Za učitelja je seveda težje, saj je skupino zunaj težje nadzorovati, ker imajo otroci na prostem več svobode. Včasih se pojavi tudi organizacijski problem, kako izvesti neko dejavnost, ker potrebujemo različne materiale in rekvizite ter zaradi različnih odhodov učencev domov. Tak način dela zahteva bolj aktivno vlogo učitelja. Učitelj se mora spremeniti v kreativnega in prilagodljivega iskalca namigov v okolju. Postati mora raziskovalec, poslušalec, opazovalec in oblikovalec idej. Preživljanje prostega in vzgojno-izobraževalnega časa v naravi ima za otroke številne pozitivne učinke. Otroci, ki so veliko v naravi, naravo bolj razumejo, saj jo opazujejo in spremljajo z vsemi čutili. Razvijajo občutek za odgovornost do narave, jo bolj cenijo in varujejo. V naravi so bolj ustvarjalni, svobodneje razmišljajo in so manj obremenjeni. Igra je bolj raznovrstna in kreativna. Otroci, ki se igrajo v naravnem okolju, imajo bolj razvite motorične spretnosti, kot so koordinacija, gibljivost in ravnotežje. So bolj sproščeni in lažje gradijo medsebojne odnose. V naravnem okolju med seboj bolj sodelujejo in med njimi je manj nasilja in preprirov. Pridobivajo raznolike veščine ter izkušnje za vsakdanje življenje. Preživljanje časa v naravi ugodno vpliva tudi na otroke z motnjami pozornosti. Tem učencem naravno okolje izboljšuje sposobnost koncentracije. Preživljanje časa v naravi ugodno vpliva tudi na zdravje otrok. Otrok zunaj učilnice pridobiva temeljne senzorne izkušnje, saj le zunaj lahko doživi hladno in toplo, mokro in suho, temno in svetlo, gladko in hrapavo in vse vmesne odtenke. V notranjih prostorih so

te izkušnje okrnjene, saj so prostori prilagojeni udobnemu in prijetno toplemu ter suhemu bivanju brez umazanije, močne svetlobe in svežih naravnih vonjav. V naravi se vse vrsti okoli petih elementov (ogenj, voda, zemlja, zrak in kovina). Tudi človek ima pet čutil (sluh, vonj, tip, vid in okus), ki tvorijo harmonijo zaznav. Če želimo ustvariti harmonijo telesa in v polnosti okušati in spoznavati svet, na katerega se vsakdo od nas nekega dne popolnoma samostojno poda, je potrebno zagotoviti otrokom, da le-tega v harmoniji in vseh spektrih tudi spoznajo. (Hiša mavričnih otrok, n.d.)

V naravi je veliko koticov, ki vabijo k igri. Otrok se v naravi igra z naravnimi materiali. Uporablja nestrukturiran material in s tem razvija abstraktno mišljenje. V naravi se otroci velikokrat igrajo s palicami. Pri igri s palicami imajo ogromno idej. S palicami gradijo skrivališča, razne hišice za gozdne škrate, pripravljajo ognjišče, ustvarjajo likovne umetnije, si pomagajo pri hoji, jo uporabijo kot čarobno paličico, s palicami rišejo po tleh, oblikujejo števila, črke, pišejo besede, računajo...

Pomen gibanja v naravi

V zadnjem času se otroci ne gibajo dovolj na prostem in svežem zraku. Veliko časa preživijo v zaprtih prostorih zaradi vsakodnevnih obveznosti, kot so šola, obšolske dejavnosti in pisanje nalog. Tudi doma veliko časa preživijo pred računalnikom in televizijo. To privede do zmanjšanja odpornosti in upočasnjevanja telesnega razvoja in motorike. Predvidevajo, da je duševno in fizično zdravje otrok v tesni povezavi z zmanjšanjem časa za prosto igro. Če želimo, da otroci razvijejo svoje potenciale inteligentnosti, se morajo igrati, spontano gibati in biti aktivni. Tudi druženja, ki omogoča zdrav čustveni in socialni razvoj, je v sodobni šoli in družbi čedalje manj. Pomanjkanje igre, izkustvenega učenja in porast uporabe digitalne tehnologije vpliva, da imajo otroci v šolah primanjkljaje na posameznih področjih učenja. Raziskave pravijo, da število določenih skupin otrok s posebnimi potrebami narašča prav zaradi sprememb v okolju, sodobnega načina življenja in učenja ter odtujitve od narave. Žalostno je tudi to, da pouk ni več izkustven. Otroci ne poznajo imen dreves in cvetlic, ki jih vsak dan opazujejo skozi okno, ne poznajo imen ptic, ki pojejo na drevesih, ne vedo ali luna pojema ali narašča. Svet zunaj jim je nepoznan in tuj. Zato bi morali učitelji, ne samo v podaljšanem bivanju, ampak tudi v času pouka, večkrat izkoristiti čas in izvesti dejavnosti v naravnem okolju.

Spontana igra v naravi

Za otroke je zelo pomembno, da učitelj ne izbira samo usmerjenih dejavnosti, temveč spodbuja tudi spontano igro. Spontana oz. prosta igra je v današnjem času postala skoraj tabu tema. Prosta igra otroku omogoča, da se uči sodelovanja v skupini, deliti, se pogajati, reševati konflikte, odkrivati področja, ki ga zanimajo in se učiti zagovorniških spretnosti. Takšna igra omogoča več medsebojne interakcije. Otrok se uči zadrževati impulze in samokontrole. Med spontano igro otrok uporablja domišljijo, ustvarja, raziskuje svet okoli sebe in preigrava vloge odraslih, ki jim še ni kos v resničnem življenju. Poleg tega prosta igra sprošča in ščiti pred stresom in pritiski. Vendar v današnjem času postaja vse to drugotnega pomena. Odrasli se ne zavedamo, kako pomemben je nestrukturiran prosti čas za celovit razvoj otroka. Nobena beseda starša ali učitelja ne zaleže tako kot ne-posredna izkušnja, ki jo otrok pridobi pri igri z vrstniki. Otrok, ki ima težave pri vključevanju zaradi svoje agresivnosti, bo morda omilil svoje vedenje in se prilagodil skupini, če bo želel biti sprejet in vključen v igro. Včasih je dobro, da je otroku tudi dolgčas in mora sam najti nekaj, s čimer se bo zamotil. To bo spodbudilo njegovo ustvarjalnost. Odrasli se otrokovega dolgčasa bojimo, saj smo obremenjeni z občutki krivde in s prepričanjem, da otroku ne nudimo dovolj spodbud in vodenih dejavnosti.

Nekaj idej za dejavnosti v naravi

Predstavila vam bom nekaj dejavnosti, ki jih z učenci najrajši izvajamo zunaj v naravi. Prihod v naravo začnemo s pozdravom naravi. Usedemo se v krog in minuto tiho poslušamo in opazujemo naravo. Nato vsak učenec pozdravi naravo: »Dober dan, drevo.«, »Dober dan, ptice.«, »Dober dan, marjetice.«... Po pozdravu naravi, preberemo pravljico ali pa se naučimo kakšno pesmico. Nato sledi usmerjena dejavnost ali prosta igra.

Skulpture iz vej in drugega naravnega materiala

Učenci poiščejo čim več različnih vej: dolge, kratke, debele, tanke... Opozorim jih, da vej ne lomijo iz rastočih rastlin, ampak na tleh poiščejo čim večje število že odpadlih vej. Poiščejo še drug naravni material – liste, mah, plodove... in začnejo z ustvarjanjem.

Slikamo z blatom, cveticami in listi

Potrebujemo risalne liste, čopič in lonček z vodo. V naravi poiščemo prst in različne barvne cvetove ter

liste dreves ali travo. Prst pomešamo z vodo in že imamo pripravljene odtenke rjave barve. Poiščemo regratov cvet, podrgnemo z njim po listu in že lahko naslikamo sonce. Uporabimo domišljijo, ki je otrokom ne manjka in začnemo s slikanjem. Nastale bodo prave male umetnije.

Mandali

Mandala izhaja iz staroindijskega jezika in pomeni krog. V njem so okoli središča simetrično razporejeni različni liki, figure ali znaki. V naravi iz različnih »naravnih zakladov« lahko oblikujemo najrazličnejše mandale.

Pisanice

Ob velikonočnem času lahko ustvarjamo čudovite pisanice. Potrebujemo šablono pisanice, lepilo in naravni material, ki ga poiščemo v naravi. Učenci na šablono pisanice lepijo ali samo polagajo cvetove, liste, kamenčke in s tem ustvarjajo pisane vzorce. Če na pisanice polagajo material brez lepljenja, na koncu pisanice fotografiramo.

Ravbarji in žandarji

Skupina otrok si porzdeli vloge ravbarjev in žandarjev. Ravbarji imajo določen čas, da se poskrijejo, nato jih začnejo žandarji zasledovati in loviti. Kogar ujamejo, ga odpeljejo v zapor, kjer mora počakati do konca igre. Zapor določijo pod drevesom ali ga označijo s palicami. Ravbarji se lahko skrijejo v ravbarsko jamo, ki jim je zatočišče (nikoli pa ne smejo biti v njej vsi ravbarji, ker je tako igre konec). Ali je kaj trden most

Otroci izberejo dva prostovoljca, ki se držita za roke in tako oblikujeta most ter se sama dogovorita za svoja imena (npr. eden bo tulipan, drugi pa marjetica). Skupina otrok se postavi v vrsto pred most.

Prvi vpraša: "Ali je kaj trden most?"

Most: "Kakor kamen, skala, kost."

Prvi pavi: "Ali sme naša vojska skoz?"

Most: "Če nam pustite zadnjega petelina."

Prvi pravi: "Če ga le ulovite!"

Igralca, ki držita most, dvigneta roke in otroci odkorakajo pod mostom. Zadnjega otroka v vrsti poskušata ujeti. Če jima uspe, ga tiho vprašata: »Kaj ti je bolj všeč – tulipan ali marjetica?« Ujeti igralec se odloči za eno stvar in stopi za hrbet tistega, ki je npr. marjetica. Ko je cela skupina igralcev za mostom, začnejo z igro vleke na svojo stran. Zmagajo tisti, ki potegnejo nasprotnike k sebi.

Čarovnik

Eden od otrok je čarovnik. Ta lovi otroke in jih spreminja v palčke. Ujeti otroci postanejo palčki – hodijo v počepu. Po minuti lova preštejemo palčke in določimo novega čarovnika.

Tri v vrsto

Z vejicami postavimo mrežo za igro tri v vrsto. Učenca v paru poiščeta nap. tri kamne in tri storže in igra se lahko začne.

Raziskovanje malih gozdnih prebivalcev

Potrebujemo lončke z lupo, risalne liste in barvice. S pomočjo povečevalnega stekla (lupe) učenci raziskujejo in iščejo male gozdne prebivalce, ki se skrivajo pod odpadnim listjem, lubjem in vejami. Ujamejo jih v lonček z lupo in jih opazujejo. Nato jih natančno narišejo. Pozorni morajo biti na barvo in obliko živali. Po končani dejavnosti živali spustijo nazaj v naravo.

Občutimo drevesa

Drevesa opazujemo, tipamo, objamemo, da jih začutimo in jim prisluhnemo. Drevo lahko objamemo z rokami ali sede z rokami in nogami in v objemu nam bo mogoče drevo zašepetalo kakšno skrivnost.

Opazujemo krošnje

Delo poteka v paru. Potrebujemo majhno ogledalce. Eden v paru ima ogledalo, ki ga v dlani drži nad nosom. Ker tako ne vidi, kje hodi, zanj poskrbi drugi v paru. Ta ga skrbno vodi pod krošnjami. Vloge zamenjata in svoje izkušnje ter občutke povesta drug drugemu. Skozi aktivnost razvijamo zaupanje, vživljanje, zaznavanje, opisovanje in motoriko.

Gozdni pikl-pokl

Potrebujemo papir, kvadratne oblike, nekaj pisal in spretne prste. Zgibamo papir za prstno igro, ki jo je Natalija Györek, vodja Instituta za gozdno pedagogiko, poimenovala pikl-pokl. Na njihovi spletni strani (<https://www.gozdna-pedagogika.si/gozdni-pikl-pokl/>) lahko najdemo dva primera, kako s to igro začutiti naravo okoli sebe.

Zaključek

Svet narave je prostor za raziskovanje, učenje o tveganju, krepitev samozaupanja in pobeg v domišljijo. Igranje na prostem bi moralo biti najpomembnejši del otroštva, na kar prepogosto pozabimo. Svet narave ponuja igrišče ter prostor za preprosto, nestrukturirano in zdravo zabavo.

Omogočimo otrokom, da bodo čim več časa lahko preživeli zunaj. Ne pozabimo na svobodno gibanje ter raziskovanje skozi igro. S tem bodo otroci postajali veliko samostojnejši, bolj spretni, samozavestni, sproščeni, zdravi in boljši v gradnji medsebojnih odnosov.

Literatura

Blaj, B., Kos Knez, S., Chwatal, B., Čerpnjak, S., Magolič, L., Murgelj, H. Purgaj, S. Starman, G. in Žunko, I. (2005). Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli: razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

Kaplja, Š. (2016). Gozdna knjiga. Radomlje: Terra Anima.

Schmidt, G. (2002). Gibalne in rajalne igre. Radovljica: Ustanova Poti kulturne dediščine Slovenija.

Bregant, T. (2015). Pomen igre za otrokov razvoj. Didakta, letnik 25, številka 183, str. 25-28. Pridobljeno na <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-1DKDJY4I>

Peček, M. (2022). Tako vse nam pomaga gibanje v naravi. Pridobljeno na <https://nepremagljiva.si/tako-vse-nam-pomaga-gibanje-v-naravi/>

Kastelic, P. (n.d.). Otroška igra. Pridobljeno na <https://www.zmajcek.net/otroska-igra/>

Györek, N. (2021). Gozdni pikl-pokl. Pridobljeno na <https://www.gozdna-pedagogika.si/gozdni-pikl-pokl/>

Hiša mavričnih otrok. (n.d.). Gozdna pedagogika. Pridobljeno na <https://www.hisamavricnihotrok.si/kdo-smo/gozdna-pedagogika>

PRAZNIČNI DECEMBER V PODALJŠANEM BIVANJU

Povzetek: Predstavila bom dejavnosti, ki smo jih izvajali v predprazničnem času v mesecu decembru v okviru ustvarjalnega preživljanja prostega časa v podaljšanem bivanju. Dejavnosti so bile izvedene z učenci 2. razreda. Pri opisu dejavnosti, ki sem jih izvajala z učenci, bo prikazana tudi medpredmetna povezanost. Z učenci smo spoznavali tri dobre može, ki nas decembra obdarujejo, navade in običaje v predprazničnem času ter praznike povezane z njimi. Učenci so ob spodbudi sami dajali predloge ter pobude za dejavnosti, ki bi jih želeli izvesti. Skupaj smo izbrali teme, vsebine, določili kriterije uspešnosti ter se podali na raziskovanje in spoznavanje novih vsebin. Projekta sem se lotila po načelih formativnega spremljanja. Učencem sem podala sprotne povratne informacije, vključila sem samovrednotenje ter vrstniško povratno informacijo.

Ključne besede: praznični december, projektno učno delo, formativno spremljanje, kriteriji uspešnosti, povratna informacija, dokazi učenja

FESTIVE DECEMBER IN ORGANISED AFTER-SCHOOL CARE

Abstract: I will present the activities that have been carried out during the festive season of December as a part of creative leisure time in after-school care. Pupils that participated were enrolled in second class of primary school. Cross-curricular connections will be included in the descriptions of the activities that were carried out. The students learned about the holidays observed in December and discovered the customs and habits practiced during the festive season, like the 'Three Good Men' that bring presents in December. With the proper encouragement, the students themselves took initiative and proposed activities they wished to carry out. Together we chose the themes and topics as well as determined the success criteria and embarked upon the exploration and discovery of new content. I approached the project observing the principles of formative assessment. The students received ongoing feedback from the teacher, which included self-evaluation and peer feedback.

Keywords: festive December, project-based learning, formative assessment, success criteria, feedback, evidence of learning

1 Uvod

V podaljšanem bivanju imamo velikokrat projekte, ki si jih izberemo skupaj z učenci. Učenci predlagajo teme, ki bi jih želeli podrobneje raziskati. Pogosto so to teme iz vsakdanjega življenja, ki so učencem zanimive. Med samim raziskovanjem pridobivajo in usvajajo različna znanja, sposobnosti, vrednote ter navade. Učijo se tudi komuniciranja, sodelovanja, spoštovanja ter kritičnega presojanja. Projekti so lahko različno dolgi, največkrat imamo mesečne projekte, sodelujejo pa tudi v celoletnem projektu. Učitelj je vodja projekta, ki spodbuja, usmerja, učenci dajejo pobude, so aktivni izvajalci, sodelujejo med seboj, si pomagajo (Novak 2009, str. 15). Učni cilji se pokrivajo s cilji iz učnega načrta. Pri projektne delu gre za tematsko zaokroženo vsebino, za to se navezuje na več učnih predmetov (Novak 2009, str. 17). V vsak projekt, ki ga izvajam, vpeljujem načela formativnega spremljanja. Zakaj formativno spremljam tudi v podaljšanem bivanju? Ker so z raziskavami ugotovili, da to prispeva k dobri kakovosti poučevanja, učenja ter učnih dosežkov (Brunauer 2016, str. 5). Dylan William (2013, str. 123) meni, da je formativno spremljanje »most med učenjem in poučevanjem«. Učitelj je vedno v interakciji z učenci. Učenci razumejo, kaj se učijo, zakaj se učijo in kaj bodo morali znati, da bodo uspešni. Tu je učenje vedno v interakciji s sošolci. Pomembne so povratne informacije, ki jih učitelj poda sproti, saj le te usmerjajo učence naprej. Učinkovite so, kadar so pravočasne in izhajajo iz kriterijev uspešnosti. Učencem sporočajo, kaj morajo še izboljšati in kako naj to storijo (Brunauer 2016, str. 11). Povratne informacije si podajo tudi učenci med seboj. Dokazi učenja so vsi podatki in ugotovitve, ki se nanašajo na procese učenja in dosežke učencev. Ti so lahko različni, saj poteka učenje na različnih področjih. Zbirka dokazov nam nudi vpogled v razumevanje učencev in njihovo znanja, saj na podlagi dokazov učitelj prilagaja svoje poučevanje (Brunauer 2016, str. 3). Dokazi učenja pri našem projektu so bili vsi izdelki, ki so jih predstavili učenci. Tudi gibalne predstavitve, zapisana vprašanja, odgovori na vprašanja, voščilo, vabilo, svečniki, piškoti, pečeni Miklavži in parklji.

Vprašanja, ki so si jih zastavljali učenci: Kakšen je Miklavž? Koga obdaruje? Kaj prinaša za darilo? Kje živi Božiček? Zato smo se skupaj odločili, da bomo raziskovali o dobrih možeh, ki nas obdarujejo decembra, praznikov v mesecu decembru, ter navadah, ki jih spremljajo. Iz koncepta Podaljšano

bivanje in različne oblike varstva učencev (Blaj 2005, str. 11) sem izbrala naslednje cilje: Učenci:

- povezujejo, utrjujejo in poglobljajo učno snov in se učijo samostojno pripravljati na pouk;
- se učijo uporabljati različne vire (slovarje, literaturo v knjižnici, na internetu...);
- se učijo sodelovati pri reševanju skupnih nalog in s tem razvijati svoje sposobnosti za delo v skupini;
- se učijo znanje predstaviti drugim: pripovedovati, dokazovati, argumentirati, vizualno prikazati;
- se učijo reflektirati in evalvirati svoje delo;
- se učijo sodelovati pri reševanju skupnih nalog in s tem razvijati svoje sposobnosti za delo v skupini.

Te cilje sem povezala s cilji učnih predmetov.

Spoznavanje okolja:

Učenci:

- znajo predstaviti dobre može, ki jih obdarujejo v mesecu decembru;
- znajo poimenovati in opisati praznovanja, ki v Sloveniji v mesecu decembru in jih razlikovati glede na njihovo povezanost s kulturno tradicijo.

Slovenščina:

Učenci:

- znajo po poslušanju prepoznati in povzeti temo in bistvene podatke ter obnoviti besedilo;
- znajo poiskati bistvene podatke v besedilu in jih predstaviti;
- znajo napisati voščilo ob prazniku in vabilo na novoletno praznovanje.

Glasbena umetnost:

Učenci:

- znajo v skupini in samostojno sproščeno in doživeto zapeti otroške pesmi o zimi ter se ob petju in poslušanju glasbe gibati;
- znajo ustvarjalno izražati glasbena doživetja ter predstave v likovni in gibalni komunikaciji.

Likovna umetnost:

Učenci:

- znajo oblikovati figuro iz enovitega kosa mehkega materiala (testa) ter oblikovati piškote;
- znajo ponovno uporabiti reciklirane in druge materiale.

2 Potek dejavnosti

Učencem sem še pred prihodom v učilnico skrila snežinke iz papirja po učilnici. Njihova naloga je bila poiskati čim več snežink, ki so se skrivale po učilnici. Učenci so jih z navdušenjem iskali. Ko so jih poiskali, so jih prešteli in položili v svoj kotiček.

Za aktiviranje predznanja sem učence razdelila v štiri skupine. Vsaka skupina je imela na voljo plakat, nanj so učenci zapisovali asociacije na besedo december. Po določenem času so z rdečo barvo podčrtali besede, ki so jih spominjale na obdarovanje v decembru. Vsaka skupina je predstavila podčrtane besede. Pogovorili smo se o namenu učenja: spoznali bomo dobre može, ki nas obiščejo v decembru ter praznike povezane z njimi. Povprašala sem jih, kaj bi želeli še raziskovati na to temo. Ker so vedeli, da doma običajno pečejo piškote, in so se želeli preizkusiti v peki, smo se tudi mi odločili za pečenje. Pri pouku so spoznavali voščilo in vabilo, zato smo povezali znanje, ki so ga pridobili pri urah slovenščine, saj je bilo resnično potrebno napisati voščilo za prihajajoče praznike ter vabilo na praznovanje. Želeli so tudi izdelati darilo za družinske člane, zato smo se odločili za izdelavo svečnika.

Najprej sem ugotovila predznanje učencev, tako da so samostojno izpolnili tabelo KWL. Odgovarjali so na vprašanje: Kaj že vem in kaj bi rad izvedel o treh dobrih možeh (Miklavžu, Božičku, dedku Mrazu). Tabele so predstavili in jih obesili na vidno mesto v učilnici.

Sledilo je petje pesmi Bele snežinke, zvezdice bele. Učenci, ki je niso še poznali, so se je hitro naučili preko ustvarjalnega gibanja. Vsak učenec je ob petju predstavil besedilo z gibanjem svojega telesa. Gibov nisem popravljala. Nato so se zbrali ob dveh velikih plakatih, kamor so risali svoja doživetja in predstave ob pesmi. Poleg so lahko prilepili tudi snežinke, ki so jih našli po učilnici.

2.1. Miklavž

Naslednji dan so učenci na okenski polici našli pehar, v katerem so bila suha jabolka, orehi in šiba. Spraševali so se, kdo je to prinesel. Seveda nisem izdala, da sem to pripravila sama. Ker je bil naslednji dan obisk Miklavža, so predvidevali, da je to pustil Miklavž. Prebrala sem jim legendo O treh kepah zlata. Pogovorili smo se o vsebini zgodbe. Koliko hčera je imel mož? Kaj so si želele? Zakaj se niso

mogle poročiti? Kaj jim je neko noč nastavljal Miklavž? Zakaj jim je nastavljal?

Sledilo je delo po skupinah. Ponovili smo kriterije uspešnosti za delo po skupinah, ki so jim znani že od začetka šolskega leta. Uspešen bom, ko bom: aktivno sodeloval pri pogovoru, poslušal sošolca in bil potrpežljiv, zapisoval, risal ali bral iz literature, znal povedati, kaj smo zapisali/ustvarili. Skupaj smo sestavili še kriterije uspešnosti za dobre može in praznovanja povezana z njimi. Uspešen bom, ko bom: naštel dobre može (Miklavž, Božiček, dedek Mráz) in jih opisal, naštel praznike povezane z njimi (miklavževanje, božič, novo leto), opisal navade med prazniki in praznovanji. Vsaka skupina je imela na voljo besedilo in literaturo.

1. skupina: Življenje Miklavža
2. skupina: Opis Miklavža
3. skupina: Miklavževanje nekoč
4. skupina: Zanimivosti

Učenci so po skupinah prebrali besedilo, podčrtali ključne besede in zapisali bistvene podatke v poljubni obliki ali obliki miselnega vzorca. Skupine so predstavile svoje ugotovitve.

2.2. Božiček in božič

Učence sem povprašala, če poznajo Ž. X. Gombača. Predstavila sem njegova dela. Povedala sem jim, da je napisal naslednjo pravljico, ki jo poklanja vsem otrokom kot božično darilo. Nato so poslušali pravljico o Jakobu in Božičku. S pomočjo igralne kocke v paru so odgovorili na vprašanja o zgodbi. Če je učenec vrgel kocko s številom 3, je prebral vprašanje pod številom 3.

Učencem sem pripravila projekcijo pesmi Rasla je jelka. Sestavili smo kriterije uspešnosti za pesem. Uspešen bom, ko bom: sproščeno, doživeto in natančno zapel pesem ter se ob petju gibalno izražal. Sproti so si izmislili gibe za vsebino pesmi. Izbrali smo gibalno predstavitev, ki je vsebino pesmi najbolj nazorno prikazala in se jo naučili skupaj. Sledilo je delo po skupinah.

- 1 skupina: Božiček
- 2 skupina: Navade
- 3 skupina: Božič nekoč
- 4 skupina: Božične jedi

Skupine so imele na voljo prilagojeno besedilo in literaturo. Lahko so si pomagale tudi z internetnimi stranmi. Po končanem delu so predstavile ugotovitve.

2.3. Dedek Mráz in novo leto

Pričela sem s petjem pesmi Siva kučma. Učenci so se mi pridružili. Tudi to pesem smo gibalno prikazali. Učence sem povprašala, kaj bi se zgodilo, če Dedek Mráz ne bi prišel do nas. Nato sem prebrala pravljico, ki jo je napisal Boštjan Gorenc Pižama Dedek Mráz zamuja. Po poslušanju so učenci sami zapisali vprašanja o besedilu. Vsak je zapisal štiri vprašanja, lahko tudi več. Nato so tvorili trojice: nekdo je postavljaj vprašanja, nekdo odgovarjal, nekdo preverjal odgovore. Vloge so si čez čas zamenjali. V paru so se pogovorili, kako praznujejo novo leto pri njih doma, kakšne navade imajo. Zapisali so si ključne besede. Nato so pari predstavili svoje ugotovitve parom. Pregledali smo KWL tabelo in poskušali ugotoviti, ali smo dobili vse odgovore na vprašanja, ki smo si jih zastavili na začetku projekta. Zanimalo nas je tudi, v čem se razlikujejo dobri možje. Vsak učenec je zapisal odgovor. Listke smo prilepili na tablo, jih prebrali in poiskali skupne ugotovitve. Učenci so vedeli, da se med seboj razlikujejo po oblačilih, času obdarovanja ter darilih, ki jih prinašajo.

2.4. Voščilo ob božično – novoletnih praznikih

Učence sem pozvala, naj razmislijo, kako bi sorodnikom napisali voščilo ob bližajočih se praznikih (božič in novo leto). Kaj mora vsebovati voščilo? Najprej je učenec razmislil sam, nato se pogovoril s sosedom v paru, potem pa še par s sosednjim parom. Nekdo iz vsake skupine je poročal. Sproti smo ustvarjali kriterije uspešnosti in jih zapisali. Uspešen bom, ko bom: zapisal nagovor, kraj, datum, kraj in uro praznovanja (pri vabilu), pisal čitljivo, zapisal veliko začetnico in končna ločila ter se podpisal. Po znanih kriterijih uspešnosti so učenci zapisali voščilo sorodnikom (babici, dedku, stricu, teti..).

2.5. Vabilo na novoletno praznovanje

Učenci so na list zapisali, kaj vsebuje vabilo. Pogovorili smo se, kaj mora vabilo vsebovati. Ponovili smo kriterije uspešnosti, ki smo jih že sestavili pri voščilu. Nato so samostojno napisali vabilo prijatelju/sorodniku na novoletno praznovanje.

2. 6. Stekleni kozarčki kot svečniki

Pred učence sem postavila kup steklenih kozarčkov, ki so že odslužili svojemu namenu. Ali bi jih lahko ponovno uporabili? Kako? Kaj bi vi storili? Učenci so predlagali rešitve. Izbrali so tisto, ki je bila v tem času še najbolj uporabna. V tem času pogosteje prižgemo svečko v našem domu kot pa v ostalih mesecih leta, zato smo se odločili za izdelavo svečnikov iz steklenih kozarčkov, ki jih ne potrebujemo več. Pogovorili smo se, kakšen je način dela, nato skupaj določili kriterije uspešnosti. Uspešen bom, ko bom: izbral ustrezen kozarček, natančno očistil kozarček, uporabil čopič za nanašanje barv, natančno odmeril in odrezal blago ter uporabil ustrezno količino lepila. Učenci so samostojno izdelali različne svečnike.

2. 7. Peka sladkih dobrot

Za peko sladkih dobrot sem si izbrala dan, ko učenci niso imeli krožka. Učenci so izbrali peko piškotov, jaz sem jih presenetila še z receptom za pripravo sladkih Miklavžev in parkljev. Pogovorili smo se o higieni pri delu, merjenju snovi in poteku dela. Skupaj smo določili še kriterije uspešnosti. Uspešen bom, ko bom: upošteval pravila higiene, pravilno odmeril sestavine, razvaljal testo na ustrezno debelino, iz enega kosa oblikoval figuro Miklavža/parklja, pravilno uporabil modelček in z njim oblikoval piškot. Učence sem razdelila v štiri skupine. Vsaka skupina je dobila recept za pripravo. Dve skupini sta oblikovali Miklavže in parklje, dve skupini sta pripravljali piškote. Učenci so stihali sestavine in oblikovali testo. Demonstrirala sem valjanje testa in oblikovanje Miklavža in parklja iz kosa testa. Po potrebi sem nudila pomoč pri tehtanju sestavin in oblikovanju testa. Oblikovane dobrote smo zložili na pekače obložene s peki papirjem in dali v pečico. Skupine so se zamenjale, tako, da so vsi učenci pripravljali vse. Po končanem delu so samostojno pospravili delovni prostor.

2. 8. Čajanka

Iz nabranih in posušenih zelišč, ki so zrasla na šolskem vrtu, smo ob zaključku projekta skuhalo domači čaj. Pripravili smo omizje z izdelanimi svečniki. Ob kuhanem čaju, parkljih, Miklavžih in piškotih smo zapeli, se posladkali in pogovorili.

2.9. Povratna informacija

Ob spoznavanju Miklavža, Božička in dedka Mraza sem učence pozvala, da razmislijo o svojem delu in odgovorijo na vprašanja. Kako sem se počutil pri delu skupaj s sošolci? Bi raje delal sam? Sem bil uspešen? Kaj sem uspešno opravil? Učenci so evalvirali svoje delo.

Pri vsakih kriterijih uspešnosti smo opravili še analizo, ki so jo podali sami učenci oz. sošolci. Učenci so bili vidno zadovoljni, ko so poslušali sošolce nadaljevati stavek S tabo mi je bilo lepo sodelovati, ker.... Ob zaključku projekta sem povprašala učence: Ali ste dobili odgovore na vsa vprašanja? Ali je bila tema zanimiva? Kaj ste se novega naučili? Boste lahko to, kar ste se naučili, kdaj uporabili? Odgovori so bili zanimivi. Vsi so bili mnenja, da je bila tema zelo zanimiva in da so izvedeli, kar nekaj novih stvari, predvsem je bilo pa zelo zabavno v podaljšanem bivanju.

Zaključek

Ko so učenci prišli v učilnico, jih je čakalo novo presenečanje, novo raziskovanje. Velikokrat sem slišala pohvale učencev, da je bilo res zabavno in poučno. Marsikdo se je v podaljšanem bivanju prvič lotil kuharskih izzivov. Hvala, ker si me naučila pripravljati piškote. Podobne izjave so mi zelo veliko pomenile. Ure so bile včasih prekratke za vse, kar smo želeli narediti ali se pogovoriti. Ravno zato se radi lotimo projektov, da lahko raziskujemo in odkrivamo vse, kar nas zanima. Povratne informacije učencev pa dajo vedno motivacijo za nov projekt.

Literatura

Blaj B., Chwatal B., Čerpnjak S., Kos Knez S., Magolič I., Murgelj H., idr. (2005). Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Podaljsano_bivanje.pdf

Brunauer A. H., Bizjak C., Cotič P. A. idr (2016). Formativno spremljanje v podporo učenju. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Novak H. idr. (1990). Projektno učno delo. Ljubljana: Državna založba Slovenije

William, D. (2013). Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. V S. Sentočnik, O naravi učenja. Ljubljana: ZRŠŠ

LUTKA V OPB

Povzetek: Razred je socialno okolje, v katerem med otroki potekajo različne socialne interakcije. Vsak posameznik vanj vstopa z določenimi socialnimi spretnostmi in izkušnjami, od tega pa so odvisni odnosi, povezanost in sodelovanje med otroki. Za učiteljevo načrtovanje in izvedbo dela je boljše, če so med učenci prisotne pozitivne socialne interakcije, saj delo v razredu tako poteka kvalitetnejše in nemoteno. Lutka nosi v sebi posebno energijo, ki ne pritegne le otrok, ampak tudi odrasle. Z našim primerom dobre prakse v OPB želimo pokazati, kako lahko učitelj na zanimiv in dinamičen način, s pomočjo lutke, otroke spodbudi k izražanju čustev in sproščanju konfliktov. Namen je bil, da bi s pripravo lutkovne predstave stimulirali in povečali domišljijo, se spontano besedno izražali in izboljšali govor. Po izvedbi praktične aktivnosti smo ugotovili, da učenci ob ustrezni spodbudi in motivaciji lažje izražajo svoja čustva, izboljšala sta se izgovorjava in govor.

Ključne besede: socialni odnosi, lutka, igra, učenci, lutkovna predstava.

PUPPETS IN AFTER SCHOOL ACTIVITIES

Abstract: A classroom is a social environment in which children foster diverse social interactions. Every individual enters this environment with specific social skills and experiences, these in turn dictate their relations, connections, and cooperation with other children. It is easier for the teacher to plan their work and execute those plans if there are positive social interactions between the pupils, because there is less distractions and the classes achieve greater quality. Puppets hold a special kind of energy that captures both the minds of children and adults. With our example of a good practice, we want to show that a teacher, with the help of puppets, can motivate children to express their emotions and resolve conflicts. The goal of the activity was to prepare a puppet show and through that stimulate and increase their imagination, spontaneous speaking, and communication skills. After we conducted the activity, we concluded that with proper motivation and guidance the pupils have an easier time with expressing their emotions. Furthermore, there was a palpable increase in speaking and communications skills.

Keywords: social relations, puppets, play, pupils, puppet show.

1 Uvod

Skozi leto sem kot učiteljica v OPB opažala, da so nekateri prvošolci manj samozavestni, ne govorijo radi pred sošolci, ne sodelujejo. Spraševala sem se, kako pomagati tem otrokom, kako jih spodbuditi, da se bodo v odnosu do učitelja in sošolcev dobro počutili. Ob uporabi lutke pred razredom so ti otroci pokazali nekoliko več zanimanja kot običajno. Lutka je lahko vsak predmet, ki ga oživimo in postane nova oseba, ki bo otroke pripravila za spontano komunikacijo. Ni pomembno, da je lutka do potankosti narejena, pomembneje je, da jo lahko vsak izdela. Otroci pri igri z lutko izražajo svoja čustva in odnos do sveta, zato lahko v tem izražanju opazimo doživljanje ter čustvovanje otrok, ki ga drugače ne bi. Lutka postane glavna avtoriteta, je močnejša od učitelja, uspe ji urejati nesporazume, otrok ji zaupa svoje težave. Lutka omogoča čustveno reakcijo, ki je pogosto neodvisna od besed (Majaron, 2002). Učenec v prvem razredu še ne obvlada verbalne komunikacije, mnogo bližja mu je spontana neverbalna komunikacija. V učenčevih rokah bo lutka pokazala, kaj vse zna. Včasih se tudi zmoti, nič zato, saj se je zmotila lutka in ne on. V ta namen smo si v tem šolskem letu v OPB, v razširjenem programu RaP, v delavnicah v prvem razredu zadali cilj, da bi otrokom približali lutko in skupaj pripravili lutkovno predstavo. Naš namen je bil, da bi lutka pomagala otrokom, da se izognejo bolj ali manj stresnim situacijam v razredu. Prispevala bi tudi k boljšemu razumevanju, spoštovanju in zaupanju med učenci ter s tem socializaciji razreda kot celote.

2 Teoretična izhodišča

Z lutko se otrok sreča zelo zgodaj. Že v vrtcu, v rokah vzgojiteljice, pomaga pregnati ločitveni strah. Prav ta lutka postane glavna avtoriteta – močnejša od vzgojitelja. Njej uspe urejati nesporazume, njej otrok zaupa svoje težave, skozi njo vzpostavlja simbolično komunikacijo z okoljem. Lutka omogoča čustveno reakcijo, ki je pogosto neodvisna od besed, ta proces pa naj bi se nadaljeval tudi v osnovni šoli. Tako otrok ne bi čutil učenja kot stresno nalogo, ampak kot igro z določenim ciljem. Kadarkoli otroci ustvarjajo lutke, je njihov cilj, da jih »oživijo« v komunikaciji s samim seboj, s sošolcem, z drugo lutko (Korošec, Majaron, 2002, str. 5).

Vsako lutko doživljamo različno in vsaka izmed njih ima drugačen namen, postopek izdelave, način

njene animacije in odnos do osebe, ki jo animira. Kljub njihovi raznolikosti pa so vse izjemno zanimive za otroke. B. Varl (1995) v svoji zbirki šestih knjig opiše posamezne značilnosti različnih lutk. Lutke tako razvrsti v šest različnih skupin: lutke na palici, lutke na nitkah, ročne, ploske, mimične lutke in maske. Ko pripravljamo lutkovno predstavo je dobro poznati metaspoznavni razvoj otrok, ki nam ponuja ključne dejavnike pri načrtovanju predstave. Otroci so tako postavljeni pred velik izziv, saj so skozi predstavo pozorni na perspektivo vseh junakov v zgodbi, presojujejo in čustveno doživljajo interakcije ter razmerja junakov, pri tem pa prihajajo do novih odkritij. Otroci vedo, da mora kazen izhajati iz vzajemnosti in se obravnavati glede na pomembnost prekrška ter mora veljati enakovredno. Otroci začnejo razlikovati med tem, kaj je resnica in kaj laž. Torej, ista lutkovna predstava bo dosegla svoj cilj, saj je ustvarjalno izražanje, reševanje problemov in razumevanje socialnih odnosov za različno stare otroke sorodno, vendar le, če bomo sledili splošnemu pravilu razvoja otrok v različnih razvojnih obdobjih (Marjanovič-Umek, 2013). S pomočjo lutke se tako razvijajo otrokova samopodoba in socialne spretnosti, prav tako pa se skozi verbalno izražanje spodbuja tudi učenje maternega jezika. Otroku daje priložnost, da doživi različne življenjske situacije, mu pomaga razlikovati med resničnim in izmišljenim svetom ter mu s tem nudi ustrezne priložnosti, da izrazi svoja čustva (Hunt in Renfro, 1982).

3 Od ideje do končnega rezultata dramske igre z lutkami

3.1 Ideja

Kot učiteljica v OPB vedno znova načrtujem dejavnosti, ki bi bile otrokom zanimive in bi z njimi izboljšali odnose v razredu, da bi bili bolj motivirani za šolsko delo, si bogatili besedni zaklad ter lažje izražali svoja čustva. Delo z lutko mi je zelo blizu, zato sem jo otrokom želela še bolj približati. Želela sem jim ponuditi nekaj, v čimer bi uživali, nekaj, v čimer bi lahko vsi sodelovali, in nekaj, kar bi jim hkrati predstavljalo izziv. Porodila se mi je ideja o izpeljavi dramske igre z lutko, ki, kot ena od oblik simbolne igre, pri otrocih spodbuja vrstniška pogajanja, dogovarjanja, empatijo in tako v veliki meri pripomore oz. otrokom da priložnost za njihov socialni razvoj.

3.2 Elementi za pripravo lutkovne predstave

Scenarij

Branje pravljic v OPB je naša vsakodnevna praksa. Otroci jih zelo radi poslušajo. Izbira pravljice, ki bi bila primerna starosti in sposobnostim otrok in bi hkrati zajemala tolikšno število pravljicnih oseb ter likov, da bi jih lahko odigrali vsi učenci v razredu, je zahtevala konkreten premislek. Otrokom je bila zelo všeč pravljica Bobek in barčica, avtorice Anje Štefan. Sama sem po pravljici oblikovala besedilo dramske igre. Otroci so dali svoje predloge, tudi glede glasbene spremljave.

Lutkarji (učenci)

Učence v razredu poznam zelo dobro, tudi njihova močna področja, sposobnosti in spretnosti, kar je bilo zelo pomembno za določanje vlog za posameznike. V lutkovno predstavo so bili vključeni učenci prvega razreda, ki obiskujejo OPB. Učenci so bili motivirani in pripravljeni sodelovati. Vloge, ki so jih imeli posamezniki, so sovpadale z njihovimi interesi, sposobnostmi in značajskimi lastnostmi. Ko v razredu izbiramo vloge, sem pozorna na to, katero si otrok izbere, saj kasneje z veseljem ugotavljam, da otroci ob pozitivnih izkušnjah postajajo bolj samozavestni in začnejo izbirati drugačne vloge. Vsak je dobil besedilo, na katerem so bile barvno ločene vloge, opremljene s slikami živali glede na to, kdaj katera nastopa. Ker učenci takrat še niso vedeli brati, sem brala jaz, oni pa so sledili. Besedilo so nesli domov in ga brali skupaj s starši. Besedilo je bilo sicer določeno, pa vendar je bila ob tem posameznikom dopuščena možnost improvizacije in lastne kreativnosti. Nekaj učencev je dalo pobudo, da bi predstavo spremljali na Orffova glasbila. Učenci, ki se niso želeli izpostavljeni, pa so poskrbeli za sceno, plakate, vstopnice. Tako so bili vključeni res vsi.

Lutke

Na začetku smo izdelali enostavne lutke iz papirja na palici, ki so nam služile za vajo. Otroci so sami dali idejo, da bi pri predstavi uporabili plišaste živali in dečka, ki so nastopali v zgodbi. Ideja se mi ni zdela slaba, saj je prišla od njih. Z igračkami pa se otroci v tej starosti še vedno radi igrajo. Prinesli so jih od doma, skupaj smo izbrali najprimernejše, tudi glede na velikostna razmerja.

Scena in rekviziti

Glede na to, da smo imeli vaje za predstavo v razredu, smo za sceno uporabili dve šolski mizi. Čez njiju smo dali vrtno folijo, »vrteks«, ki smo ga pobarvali modro in zeleno. Skupaj z otroki smo naredili še kamne iz gobe. Največji izziv nam je predstavljal čoln, saj je na začetku manjši, pozneje pa Bobek s prijatelji naredi večjega. Za pomoč smo prosili učitelja tehnike in tehnologije, ki nam rad pomaga. Izdelal nam je čoln v dveh delih, ki se lahko združi in poveča. Vse ostale rekvizite smo naredili sami in uporabili igračke.

3.3 Izvedba lutkovne predstave

Motiviranost, izziv, lutke in scena so bili pripravljeni, zato smo se po več tedenskih pripravah dejansko lotili igre. Z učenci in starši smo se dogovorili, da v času vaj učenci ne odhajajo domov. Ker so bili učenci zelo motivirani za skupno igro, s tem nismo imeli težav. Izvajanje lutkovnih dejavnosti, sploh v primeru, ko želimo zaigrati lutkovno predstavo, vključuje sodelovanje otrok v manjših skupinah, kar pomeni, da so le-te osnovane na skupinskem kreiranju. Otroci se tako v skupinah učijo dogovarjanja, medsebojnega usklajevanja stališč, za kar pa je potrebno dobro medsebojno delovanje vseh članov skupine. Z učenci smo vadili večkrat tedensko, saj smo se morali prilagajati drugim dejavnostim, ki jih otroci obiskujejo. Kljub temu nam je uspelo izpiliti in dodelati vse vloge. Ker smo se z lutkami igrali že pred pripravo na predstavo, so otroci vedeli, kako rokovati z lutko, kako govoriti. Med seboj so morali dobro sodelovati, se poslušati. Skupna druženja so bila prijetna, saj smo se velikokrat nasmejali in drug drugemu dali ogromno prijetnih trenutkov ter izkušenj. Vse je potekalo spontano, sproščeno in zabavno. Nihče od nas ni imel občutka, da se uči, čeprav je bilo učenje ves čas prisotno. Veliko smo pridobili na področju socializacije. Na začetku smo z lutkami preigravali predstavo v parih, trojkah. Dodali smo še petje pesmic in spremljavo na Orffova glasbila. Sami so predlagali, kdaj bi lahko uporabili posamezno glasbilo. Nekaj otrok, ki se niso želeli vključiti v samo igro, je pomagalo pri postavitvi scene, instrumentov, izdelali so plakate za predstavo in vstopnice.

3.4 Končni rezultat

Po približno dveh mesecih vaj smo sklenili, da je prišel čas, da se predstavimo z našo lutkovno predstavo. Ker nam je razred, v katerem smo vadili, bil najbližje, smo si oder in sceno uredili kar tam. Povabili smo drugi oddelek prvega razreda in drugi razred. Z učiteljicami smo se dogovorile za najprimernejši čas. Lutkarji so se tega dogodka zelo veselili, saj smo zadnja dva meseca živeli za ta trenutek. Prilepili smo plakate po hodnikih in na vrata. Vsak gledalec je dobil vstopnico, ki jo je moral ob vstopu pokazati. Z našim prvim nastopom smo bili zelo zadovoljni. Vsak je vedel, kaj lahko pri sebi še izboljša. Do sebe so bili zelo kritični. S predstavo smo se predstavili tudi na kulturnem večeru, ki ga je organizirala naša šola. Predstavili sta se še dve dramski skupini. Vznemirjenje je bilo še večje, saj smo nastopili v pravi, veliki dvorani, obsijani z žarometi, kot pravi profesionalci. Otroci so komaj čakali na nastop, saj so jih prišli gledat starši, babice, dedki. Z našo lutkovno predstavo smo razveselili še otroke iz vrtca, ki bodo v prihodnjem šolskem letu prvič prestopili prag šole. Ponosno smo jih sprejeli v naš razred in jim pokazali, da se v šoli še vedno zelo veliko igramo. Otroci so bili po predstavah tako navdušeni, da smo se dogovorili, da bomo pripravili še kakšno.

Zaključek

Učenje, bodisi socialno, čustveno ali spoznavno, je proces, v katerega je potrebno vložiti precej truda, časa in volje. Lahko ga izvajamo na različne načine, sama pa sem izbrala dramsko igro z lutko. Iz izkušenj lahko govorim o pozitivnem vplivu. Na končni rezultat pa so gotovo vplivali oblika sodelovalnega učenja, sama skupina učencev in večmesečno trajanje skupnega dela. Z izvedbo lutkovne predstave nismo dosegli samo prvotnega cilja, ampak še mnogo več. Med učenci samimi in med mano se je oblikovalo spoštovanje, zaupanje, samozavest, pozitivna izkušnja, izboljšala se je medsebojna komunikacija in zavedanje, da s skupnimi močmi lahko dosežemo veliko. S pomočjo lutke se otrok lahko razvija na vseh področjih in bo z ustrezno spodbudo sodeloval pri različnih dejavnostih, saj bo ravno lutka tista, ki ga bo za dejavnost motivirala. Lutke so otrokom izjemno zanimive, ob igri z njimi pa otroci občutijo veselje, željo po igri in nastopanju, se učijo sodelovati in si prisluhniti. V našem razredu so lutke dobile posebno mesto, saj smo si v razredu uredili lutkovni kotiček in ga opremili z lutkami, da lahko otroci kadarkoli zaigrajo. Metoda v obliki improviziranega dialoga je bila usmerjena k razvijanju domišljije, razumevanju, dramskemu in verbalnemu izražanju otrok. Današnji sistem dela v šoli omogoča dosegati učne cilje na različne načine, eden od teh je zagotovo s pomočjo lutk.

Literatura

- Hunt, T., Renfro, N. (1982). Pupperty in early childhood education. Austin: Nancy Renfro Studios.
- Korošec, H., Majaron, E. (2002). Lutka iz vrtca v šolo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. (2005). Lutke – otrokov vsakdan v šoli. Razredni pouk, 7(2) str. 35-41.
- Marentič-Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- Marjanovič Umek, L. (2013). Gledališče za različno stare otroke. V Djilas, I.(ur.) Odraščajoča publika: osem esejev o vlogi gledališča za otroke in mladino v sodobni družbi (str. 19-26). Ljubljana: Assitej.
- Pantley, E. (2002). Z otrokom lahko sodelujete. Radovljica: Didakta.
- Varl, B. (1995). Moje lutke 1: Lutke na palici. Šentilj: Aristej.

BRANJE IN USTVARJANJE V PRVEM RAZREDU V OPB

Povzetek: Človek mora že kot otrok pridobiti zavest o pomembnosti materinega jezika, da bo to znal pozneje posredovati svojemu otroku. Šola ima pri tem veliko nalogo. Raziskave so pokazale, da branje spodbuja otrokov intelektualni, čustveni in jezikovni razvoj, hrani njegovo domišljijo, pripomore k razvoju empatije in širi njegov besedni zaklad, kar ugodno vpliva na njegov celotni razvoj. Prav tako, kot je dokazan pozitiven vpliv branja, je tudi dokazano, da je znanje, ki je pridobljeno z izkustvenim učenjem, trajnejše. Šele z razumevanjem in teoretično povezave lahko iz izkušnje pridobimo novo znanje, kar pa nam v največji meri omogoča ustvarjalnost. V oddelku podaljšanega bivanja smo učiteljice učencem omogočile bralni kotiček, kjer so učenci lahko brali samostojno, pogosto pa je tam tudi učiteljica brala zgodbe. Prebrani zgodbi je sledilo ustvarjanje, ki je pripomoglo k temu, da so učenci na podlagi izkustvenega učenja prebrano povezali z lastnim življenjem. Poleg številnih drugih pozitivnih vplivov so učenci razvijali predopismenjevalne zmožnosti, kot sta pravilna drža telesa pri pisanju in risanju ter pravilna drža pisala, negovali svojo ustvarjalnost in individualen način izražanja, se navajali na spontano risanje, na različnih področjih razvijali motorično spretnost ter razvijali domišljijo.

Ključne besede: branje zgodbic, bralna pismenost, podaljšano bivanje, ustvarjanje

READING AND CREATIVITY IN FIRST-GRADE AFTER-SCHOOL CLASSES

Abstract: People should learn the importance of their first language as children so they can pass it on to their own children. Schools have an important role to play here. Research has shown that reading contributes to children's intellectual, emotional, and linguistic development. It sparks their imagination, helps them learn empathy and improves their vocabulary, all of which has a positive impact on children's overall development. Just as reading has been shown to have a positive impact, knowledge acquired through experiential learning has been shown to last longer. It is only through understanding and making theoretical connections that we build new knowledge from experience. This, in turn, allows us to be as creative as possible. As teachers, we provided the students with a reading corner in after-school classes. Students could read independently; often, teachers read stories to them as well. Readings were followed by creative activities that helped students connect what they had read with their own lives via experiential learning. In addition to several other positive effects, this helped students develop pre-literacy skills such as correct handwriting and drawing posture, a sense of creativity and individual expression, spontaneous drawing abilities, different motor skills, and their imagination.

Keywords: story reading, reading literacy, after-school classes, creativity

Uvod

Brez pismenosti si danes ne znamo predstavljati življenja, zato je to področje tudi pogosto raziskovano. Različni raziskovalci so opredelili različne pismenosti: bralno, matematično, računalniško, kritično itd. Preučujejo pa tudi različne vplive na pismenost; kaj vpliva na različne pismenosti v odraslosti, kaj vpliva na pismenost v šolskem obdobju, usmerili so se tudi že na obdobje pred šolo in raziskali vpliv obiskovanja vrtca na pismenost. Raziskave so pokazale, da branje spodbuja otrokov intelektualni, čustveni in jezikovni razvoj, hrani njegovo domišljijo, pripomore k razvoju empatije in širi njegov besedni zaklad, kar ugodno vpliva na njegov celotni razvoj. Prav tako, kot je dokazan pozitiven vpliv branja, je tudi dokazano, da je znanje, ki je pridobljeno z izkustvenim učenjem, trajnejše. Izkustveno učenje pomeni predvsem povezovanje teorije in prakse. Je učenje, ki temelji na konkretni izkušnji. To pomeni, da moramo o izkušnji razmišljati (med in po sami izkušnji), jo razumeti in povezati z našim dosedanjim znanjem in pridobljenimi izkušnjami. Šele z razumevanjem in teoretično povezave lahko iz izkušnje pridobimo novo znanje, kar pa nam v največji meri omogoča ustvarjalnost. V nadaljevanju prispevka se osredotočamo na to, kako branje in ustvarjalnost pomagata učencem v prvem razredu osnovne šole k boljši bralni pismenosti in širita njihovo domišljijo.

Podaljšano bivanje

Podaljšano bivanje je oblika vzgojno-izobraževalnega procesa, ki jo šola organizira po pouku, in je namenjeno učencem od 1. do 6. razreda. V podaljšano bivanje, ki je strokovno vodeno, se učenci vključujejo prostovoljno. Podaljšano bivanje poteka vsak dan pouka in vsak dan se morajo zvrstiti naslednji elementi (Blaj idr. 2005, str. 6):

– samostojno učenje,

- sprostitvena dejavnost,
- ustvarjalno preživljanje prostega časa,
- prehrana.

Cilji podaljšane bivanja se prepletajo in nadgrajujejo z vzgojno-izobraževalnimi cilji pouka, vsebine podaljšane bivanja pa izhajajo iz vzgojno-izobraževalnih ciljev pouka ob upoštevanju interesov, potreb in želja učencev in njihovih staršev. (prav tam)

Blaj idr. (prav tam) pišejo, da je treba v okviru splošnih ciljev podaljšane bivanja učencem:

- zagotoviti spodbudno, zdravo in varno psihosocialno in fizično okolje za razvoj in izobraževanje;
- omogočiti redno, samostojno in uspešno opravljanje obveznosti za šolo in jim po potrebi nuditi ustrezno strokovno pomoč;
- omogočiti skupno načrtovanje in izbiranje dejavnosti in s tem sooblikovanje programa posamezne dejavnosti;
- omogočiti razumevanje pomena vednosti in znanja za odraščanje in osebni razvoj;
- omogočiti razumevanje pomena kakovostnih odnosov v skupini vrstnikov za dobro počutje in skupne dosežke.

Definicije bralne pismenosti in pomen branja

Knaflič (2022) piše, da je branje neizčrpen vir za pridobivanje znanja in vedenja o najrazličnejših pojavih iz sveta in življenja na njem. Le s pripovedovanjem prebranih, doživetih ali izmišljenih zgodb večina staršev ne more nuditi takega bogastva besed, dogodkov, misli in vedenj, kot jih otrokom ponudi lastno branje. Bogatenje besednega zaklada in pridobivanje najrazličnejšega znanja, ki ju omogoča branje, otrokom pozneje olajšata učenje branja in pisanja, saj se otrok, ki pozna in razume več besed, lažje nauči brati in pisati. Avtorica Brilej (2018, str. 10) pravi, da je branje temeljna spretnost, ki omogoča učenje, osebno rast in užitek. Sposobnost branja in razumevanja sporočil v vseh oblikah in vseh kontekstih je ključni kazalnik učenčeve uspešnosti v šoli in življenju sploh. Nadalje avtorica (prav tam, str. 11) ugotavlja, da je branje za razvoj posameznika izrednega pomena, saj pripomore k spoznavanju, razumevanju in spoštovanju samega sebe in drugih ljudi. Branje je vrednota, ki jo je treba privzgojiti že v otroštvu in jo potem skrbno vzdrževati tudi za naprej v življenju.

Pozitiven vpliv branja staršev predšolskim otrokom na njihovo poznejšo bralno pismenost je dokazala tudi Otoničar (2013, str. 107). V okviru svojega diplomskega dela je raziskovala, kako to, da starši predšolskim otrokom berejo, vpliva na otrokovo zmožnost pripovedovanja zgodbe. Rezultati raziskave, kjer je omenjena raziskovalka uporabila preizkus pripovedovanja slišane zgodbe, so pokazali pozitiven vpliv zgodnjega začetka branja otrokom ter pozitiven vpliv pogostnosti branja otrokom na otrokovo zmožnost pripovedovanja zgodbe. Dokazano je bilo tudi, da na razvoj pripovedovalne zmožnosti pozitivno vplivata raznovrstnost bralnega gradiva in pogovor o prebranem; otroci, ki jim pred spanjem berejo, pa so dosegli boljše rezultate kot otroci, ki jim pred spanjem ne berejo. Opažen je bil tudi pozitiven vpliv zgodnjega začetka branja pred spanjem: najboljše rezultate so dosegli otroci, ki so jim začeli brati med 18. in 24. mesecem starosti, in ne otroci, ki so jim začeli brati ob rojstvu. Potrdila je tudi pozitiven vpliv obiskovanja knjižnice in izposojenega bralnega gradiva ter pozitiven vpliv otrokovega sodelovanja pri izbiri gradiva.

Doupona (2016, str. 2) pravi, da je branje temeljna dejavnost, ki posamezniku omogoča, da vse življenje samostojno pridobiva znanje. Branje ni samo spretnost, je tudi znanje. Za dobro branje potrebujemo tako spretnost dekodiranja simbolov kot tudi dobro znanje jezika, splošno razgledanost in specifično znanje s področja, na katerem segamo po različnih zvrsteh literature. Zato nikoli, ne glede na to, kako izobraženi smo, ne moremo biti toliko bralno pismeni, da ne bi mogli biti še bolj. Avtorica Haramija v svojem članku (2017, str. 3) »Model razvoja družinske pismenosti« navaja, da je bralna kultura odnos posameznika in družbe do knjige kot medija in branja kot procesa, torej splet družbenih poimenovanj, vrednot, norm, sporočil v zvezi z branjem. Gre za razvoj bralnih navad, pa tudi za odnos do branja kot procesa in njegove vloge pri pridobivanju znanja in posameznikovem razvoju. Avtorica dodaja, da je bralna pismenost stalna razvijajoča se zmožnost posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, kritično razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za razvijanje posameznikovih potencialov ter nujno uspešno sodelovanje v družbi.

Opredelitev pojma in pomena ustvarjanja

Nekateri avtorji (Standler, Pečjak v Farkaš 2016, str. 2) pojem ustvarjalnost opredeljujejo kot nova spoznanja, drugi (McNeese v Farkaš 2016, str. 2) kot novo sestavljanje idej ter kot formiranje oddaljenih asociacij in njihovo izvirno spajanje v uporabne cilje (prav tam). Beseda izvira iz latinske besede *creo* in pomeni ustvariti, narediti oziroma pomeni nastanek nečesa novega – zgodbe, umetnine. Kot definira Ščuka (2007) v Farkaš (2016, str. 1), predstavlja ustvarjalnost temelj napredka in kulture vsake civilizacije. Brez ustvarjalnih posameznikov ne bi bilo izumov, umetnosti, novih odkritij, spoznanj, napredka. Zagotovo vsakega človeka k ustvarjalnosti žene radovednost. Ta je značilna za obdobje otroštva in otroka motivira za raziskovanje neznanega, za postavljanje vprašanj ter iskanje odgovorov nanje. Spodbude, priložnost za raziskovanje, izkustvene metode, ustvarjalni zgledi, čas za igro ter branje pozitivno vplivajo na razvoj ustvarjalnosti. Pri otrocih obstaja naravni interes za odkrivanje sveta okoli njih, za raziskovanje, ustvarjanje, tudi radovednost. Ta je prisotna, vendar se ne razvija samodejno, ampak pod neposrednim vplivom vzgoje. Ustvarjalnost je torej mogoče oblikovati, spodbujati in razvijati. Med dejavniki, ki pogojujejo razvoj ustvarjalnosti, so vloge družine, otroške igre in vpliv šolskega okolja. Pri ustvarjanju je otrok aktiven v čustvenem in miselnem procesu. Ustvarjanje v njem prebudi neko navdušenje, željo, da nekaj naredi, izdelata, poleg tega pa zaposli tudi njegove možgane, saj otrok išče poti ali sledi navodilom, kako zeleno stvar narediti. Ustvarjanje je zelo osebni proces, prek katerega otrok izraža delček samega sebe.

Razvijanje ustvarjalnosti v prvem razredu osnovne šole – spodbuda za ustvarjanje in delavnica

Ustvarjalnosti se v šoli ne uči kot predmeta, denimo matematike, temveč na njo učitelji vplivajo z načinom dela, osebnim zgledom in ustvarjalnim ozračjem. Ustvarjanje je proces, v katerem izdelki nastanejo ob različnih priložnostih, ki spodbujajo otroško domišljijo in ustvarjalnost ter krepijo domišljijo in fino motoriko.

Da bi dosegle cilje, podane s kurikulumom za podaljšano bivanje, smo učiteljice v oddelku podaljšanega bivanja zasnovale kotiček, ki je bil namenjen branju. Kotiček je bil lahko uporabljen v dveh vidikih:

1. Učenci so lahko v okviru elementa podaljšanega bivanja »usmerjeni prosti čas« v kotičku sami brali,
2. v okviru elementa podaljšanega bivanja »sprostitvena dejavnost« je v kotičku brala učiteljica.

1. »Usmerjeni prosti čas« – samostojno branje/listanje

Kotiček za branje je bil postavljen v mirnem kotu razreda; odprta je bila samo ena stran, ostale pa zaprte bodisi z zidom in oknom bodisi s kartonom, tako da je bil učenec tam skrit pred pogledi sošolcev, pa vseeno viden učiteljici. Na tleh so bile mehke blazine, v odprtem predalu (polici) ob steni pa zložene različne knjige, ki smo jih učiteljice podaljšanega bivanja mesečno menjavale. Ugotovile smo, da knjig ne sme biti preveč, prav tako pa ne tudi premalo. Izbira mora biti dovolj raznolika. Knjige so bile nekatere z velikimi tiskanimi črkami, druge z malimi tiskanimi črkami, vedno pa smo ponudile tudi stripe in zgolj slikanice brez besedila, pa tudi knjige, namenjene otrokom z disleksijo. Knjig nismo tedensko menjavale zato, ker nekateri učenci niso obiskovali podaljšanega bivanja vsak dan, določene dni so šli tudi k drugim dejavnostim (npr. pevski zbor, hip hop ipd.) in ne bi mogli pregledati vseh knjig, ki jih zanimajo. To, da si otroci lahko sami izberejo, kaj bodo brali, zagotovo pozitivno vpliva na njihovo motivacijo za branje, kar je ugotovila tudi že omenjena raziskovalka Otoničar (2013), ki je v svojem diplomskem delu dokazala, da otroci, ki si gradivo za branje kakorkoli izbirajo sami: si ga le včasih izbirajo sami (včasih jim drugi), si ga vedno izbirajo sami ali pa jim pri izbiri kdo pomaga, na področju pismenosti dosegajo bistveno višje rezultate kot otroci, ki jim gradivo izbirajo drugi. Avtorica rezultat razloži s tem, da otroci, ki jim gradivo za branje izbirajo drugi, za uporabo bralnega gradiva niso motivirani. Otroška radovednost, kaj se skriva v posameznem gradivu, ki si ga izberejo, zagotovo vpliva na to, da gradivo temeljito prelistajo oz. natančno pregledajo posamezne risbe oz. fotografije, zato več sprašujejo sorojence oz. starše oz. druge odrasle osebe o določeni stvari, ob tem pa so tudi bolj pozorni in si zapomnijo več besed. Govor je namreč močno povezan z motivacijo. Če pa starši/učitelji pred otroke le postavijo gradivo, potem motiviranost otrok za besedilo ni tako visoka.

2. Branje v okviru elementa »sprostitvena dejavnost«

V okviru elementa »sprostitvena dejavnost« je branje potekalo na naslednji način:

1. Učenci se udobno namestijo v kotiček za branje.

2. Sledi motiviranje učencev za zgodbo; denimo s sliko, z vprašanjem, pogledom mini filma: Denimo z vprašanji: Kaj najraje je zajček? (Pridemo do Korenčkovega palčka, lahko pokažemo tudi fotografijo.)
3. Učencem učiteljica prebere zgodbo.
4. Učenci uživajo v vlogi poslušalcev. Se sprostijo.
5. Učiteljica po branju da učencem minuto ali dve, da zberejo vtise o slišanjem.
6. Kdor želi, pove karkoli o zgodbi. Na tem mestu po izkušnjah sodeč učenci najraje pripovedujejo kaj iz svojega življenja; zgodbo povežejo s tem, kaj so sami doživeli ipd.
7. Po pripovedovanju vtisov učiteljica poda nekaj kratkih vprašanj, povezanih s prebrano zgodbico. Ta dejavnost je pomembna za otroke, ki nimajo bogatega besednega zaklada ali se ne želijo izpostavljati na način, da bi sami od sebe karkoli govorili, pripovedovali. Učiteljica postavlja tako odprta vprašanja kot tudi zaprta (kdo, kaj, kako in zakaj). Knaflič (2022) opozarja, da je pomembno tudi to, da se med branjem prepričamo, ali otrok sledi branju in ali razume prebrano, in da poleg vprašanj kdo in kaj, ki so primerna za mlajše otroke, postavljamo tudi vprašanja kako in zakaj. S takšnimi vprašanji otroka prisilimo k razmišljanju in usmerjanju k boljšemu razumevanju vsebine. Vendar je pomembno, kako vključujemo ta vprašanja, saj moramo paziti, da ga s spraševanjem ne bi odvrnili od poslušanja. Cilj branja je poslušanje in ne spraševanje, saj pri tej dejavnosti ni toliko pomembno, kaj so si učenci zapomnili glede vsebine, kot to, da pri poslušanju urijo koncentracijo, širijo besedni zaklad in pridobivajo bralno-pismene sposobnosti. Seveda se urijo v spretnosti pozornega poslušanja, a to ni primarni cilj.
8. V zadnjem koraku učenci narišejo ali ustvarijo izdelek, povezan s prebrano zgodbo.
Prvi primer: En takšen primer je bila izdelava robota iz različnih velikih škatel. Učenci so bili razdeljeni v šest skupin po štiri. Vsaka skupina je prinesla različno velike škatle. Škatle so prilepili z lepilom in jih pobarvali s flomastri. Za oči, nos in usta so uporabili plastične zamaške od jogurta in soka.
Drugi primer: izdelava lutk – piratka. Po prebrani zgodbici so učenci pobarvali piratko. Uporabili so kolaž papir za prevez čez eno oko in leseno palčko za meč. Piratko so izrezali in prilepili na leseno palčko. Naslednjo šolsko uro so imeli igro vlog in sami predstavili svojo domišljjsko zgodbico.
Ugotavljamo, da se učenci, ko na temo določene zgodbe ustvarijo izdelek, po nekaj časa bolj spominjo prebrane zgodbe kot tiste, ki so jo samo poslušali, niso pa ničesar ustvarili na to temo. To ni presenetljivo, saj je izkustveno učenje povezuje med teoretičnim ter praktičnim delom in kot tako omogoča obliko učinkovitejšega dojetja in spoznanja. Pri tem pa je pomembno, da znamo o stanjih in dogodkih razmišljati, razglabljati in jih reflektirati. Težko se učimo iz izkušnje, če je ne ocenimo in ji ne pripišemo pomena, cilja in naših pričakovanj. Neposredna praksa je seveda nujna za izkustveno učenje, ni pa dovolj. (Selinšek, 2012).
Jarvis (1989 v Mijoč, 1996) in Boydell (1978 v Mijoč, 1996) pravita, da se posameznik največ nauči iz osebne izkušnje, če teži k razvijanju lastnosti, kot so: samostojnost in aktivnost, samospoštovanje, samozavest, radovednost, odprtost in sposobnost sodelovanja ter razmišljujoče razmerje do sveta. Na osnovi lastnih izkušenj pa se ne more učiti brez spretnosti opazovanja, logičnega razmišljanja, vztrajanja in reševanja problemov, zavzetosti in predanosti za izbrani cilj (oz. dejavnost) (Mijoč, 1996). Prva dva pogoja za uspešno izkustveno učenje so torej posameznikove lastnosti ter njegove spretnosti. Naslednji pogoj pa je okolje. Posameznik potrebuje za učenje spremembe okolje, ki od njega zahteva prilagajanje določenemu stanju. Vse to učiteljice v oddelku podaljšane bivanja omogočamo. Nastale risbe ali narejene izdelke pogosto razstavimo na hodniku in si jih lahko ogledajo drugi učenci, v času, ko še ni bila šola zaradi koronavirusnih omejitev zaprta za starše, pa tudi starši, kar je pri otrocih pozitivno vplivalo na samozavest.

Zaključek

Bralne sposobnosti in razvitost procesov, ki so potrebni za bralno sporazumevanje in izražanje, so pomembne za vsakega učenca. Dobro razvite bralne sposobnosti so eden ključnih pogojev za uspešno napredovanje v izobraževanju. Branje zgodb stimulira otrokovo domišljijo, hkrati pa mu zgodbe pomagajo izkusiti vrsto lastnih čustev ter razvijati bralne navade. Zgodbe imajo prednost, da bogatijo in razvijajo otrokov notranji svet ter omogočajo, da s svojo domišljjsko kreativnostjo ustvarja zgodbo in prizore vizualizira na svoj način. Dejstvo je, da je za to, da učenec postane dober bralec, pomembna tudi njegova vključenost v branje; redno branje izboljša zmožnost branja. Ko se razpon učenčevih literarnih izkušenj širi in razumevanje izboljša, postanejo učenci bolj motivirani, da več berejo. Zavzetost učenca za branje v prostem času je pomemben dejavnik, ki vpliva tudi na individu-

alne razlike v bralnih dosežkih. V oddelku podaljšane bivanja smo učiteljice učencem omogočile bralni kotiček, kjer so učenci lahko brali samostojno, pogosto pa je tam tudi učiteljica brala zgodbe. Prebrani zgodbi je sledilo ustvarjanje, ki je pripomoglo k temu, da so učenci pa podlagi izkustvenega učenja prebrano povezali z lastnim življenjem. Tako so učenci spoznali pravila poslušanja, poimenovali predmete, bitja, ki so jih spoznali, doživljali interpretativno prebrano pravljico, prepoznavali pravljичne predmete, osebe in čudeže ter se učili ločiti negativne in pozitivne lastnosti, razvijali zmožnosti poslušanja kratkega govornega besedila, si zapomnili osnovne podatke, razvijali predopismenjevalne zmožnosti, kot sta pravilna drža telesa pri pisanju in risanju ter pravilna drža pisala, doživljali interpretativno prebrano pravljico, izražali predstavo književnega prostora v pravljici in svojo predstavo primerjali s predstavami sošolcev, narisali domišljjsko čutno predstavo književne osebe, negovali svojo ustvarjalnost in individualen način izražanja, se navajali na spontano risanje ter razvijali kreativnosti ob likovnem izražanju, na različnih področjih razvijali motorično spretnost ter razvijali domišljijo.

Literatura

- Blaj, B. idr. (2005). KONCEPT. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Brilej, I. (2018). Branje je v okno v svet: spodbujanje branja v šolski knjižnici. V: Knjižničarske novice, let. 28 4-5. Knjižnica Gimnazija Poljane: Ljubljana.
- Doupona, M. (2016). Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRSL 2016, povzetek rezultatov raziskave. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Ljubljana.
- Farkaš, K. (2016). Razvijanje ustvarjalnosti pri književnosti v 2. razredu osnovne šole. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta: Ljubljana.
- Haramija, D. (2017). Model razvoja družinske pismenosti. V: Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta: Maribor.
- Hojnik, J., Usar, P., Robnik, Š. (1997). Odnos do branja učencev v OŠ Lovrenc na Pohorju od 1. do 4. razreda. V: 14. Srečanje »Mladi za napredek Maribora«.
- Knaflič, L. (2022). Pomen in vpliv branja za otroke. Pridobljeno s strani: <https://zddruzina.pismen.si/zpomen-in-vpliv-branja-za-otroke/> dne 23. 1. 2022.
- Kresal Sterniša, B. (2011). Poučevanje branje v Evropi: okoliščine, politike in prakse. Ministrstvo za šolstvo in šport: Ljubljana.
- Mijoč, L. (1996). Izkustveno učenje in lokalni razvoj. Andragoška spoznanja, 17(3), 33–35.
- Otoničar, P. (2013). Pragmatična zmožnost pet- oz. šestletnikov in zunanji dejavniki. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Selinšek, J. (2012). Z izkustvenim učenjem do sprememb: kako do sprememb. Strokovna revija za ravnanje ljudi pri delu, 10(49), 30–34.

GIBALNO IN GLASBENO USTVARJANJE

Povzetek: Učenci velik del dopoldneva preživijo v šolskih klopeh, kjer so ves čas miselno aktivni. Po pouku za večino učencev nastopi OPB (oddelek podaljšanega bivanja). OPB je sestavljen iz več različnih dejavnosti: samostojnega učenja, ustvarjalnega preživljanja časa, sprostitvenih dejavnosti in kosila. V času ustvarjalnega preživljanja časa in sprostitvenih dejavnosti je smiselno, da se učencem omogoči čim več gibalnih dejavnosti, ki so za otroka še kako pomembne. V prispevku se bom osredotočala predvsem na ustvarjalno preživljanje časa in sprostitvene dejavnosti, saj sta namenjeni razvedritvi in razvijanju njihove ustvarjalnosti. Predstavila bom svoje načine, ki sem jih izvajala v času dela v OPB-ju, pri katerem sem se osredotočala predvsem na gibalno in glasbeno raven, s čimer so učenci na zabaven način pridobili nove izkušnje in znanja o glasbi. Dejavnosti so učenci vedno bolj vzljubili in sčasoma vedno raje sodelovali.

Ključne besede: učenci, OPB, gibanje, glasba, dejavnosti

MOVEMENT AND MUSICAL CREATION

Abstract: Children spend most of their morning in school behind their desks, where they are mentally active all the time. After class, most of the students attend the so-called extended stay. The extended stay consists of several different activities, such as independent learning, creative activities, relaxation activities, and lunch. During the creative and relaxation activities, it makes sense to provide students with as many physical activities as possible, because they are highly important for the child. This article will focus primarily on creative and relaxation activities, as they are intended to entertain and develop children's creativity. I will present my ways, which I implemented during my work during the extended stay, where I focused mainly on the movement and music level so that the students gained new experiences and knowledge about music in a fun way. The students became fond of the activities and eventually, they became more and more involved.

Keywords: students, extended stay, movement, music, activities

Uvod

Oddelek podaljšanega bivanja nastopi, ko učenci zaključijo z glavnim delom pouka. OPB je strokovno voden in ga sestavljajo naslednje dejavnosti: samostojno učenje, sprostitveno dejavnost, ustvarjalno preživljanje časa in prehrano. V času OPB se učencem nudi vzpodbudno, zdravo in varno psihosocialno in fizično okolje, omogoči se jim uspešno opravljanje obveznosti za šolo, ob katerih se jim ponudi tudi ustrezno strokovno pomoč, načrtovanje in sooblikovanje dejavnosti z učiteljem in vrstniki, razumevanje pomembnosti znanja za odraščanje in osebni razvoj ter razumevanje kakovostnih odnosov v skupini vrstnikov.

V prispevku se bom osredotočila predvsem na ustvarjalno preživljanje časa in sprostitvene dejavnosti, pri čemer je ustvarjalno preživljanje časa v večini namenjeno razvedrilu, kjer učenci nimajo posebnih učnih obveznosti, pri sprostitveni dejavnosti pa imajo učenci čas za počitek in sprostitev. Delala sem v oddelkih 1. in 2. razreda OPB, kjer gre za mlajše otroke, ki po pouku potrebujejo precej sprostitve in raznolikih aktivnosti. Posledično bom v svojem prispevku predstavila čim več glasbeno-gibalnih aktivnosti, ki sem jih v času svojega dela v OPB vključevala v že zgoraj omenjenih dejavnostih.

1 Ustvarjano preživljanje časa

Kot je bilo že omenjeno, se dejavnost nameni razvedrilu, sprostitvi in počitku, pri čemer se učencem omogoča ukvarjanje z različnimi vsebinami po njihovi izbiri, vendar pa jih učitelj lahko usmeri v aktivnosti z določenim ciljem. Dejavnosti so lahko kulturne, umetniške, športne oziroma takšne, da so učencem zanimive in vzpodbudne. Operativni cilji dejavnosti ustvarjalno preživljanje časa so navezujejo na to, da učenci razvijajo ustvarjalnost na kulturnem, umetniškem, športnem in drugih področjih; razumejo in doživijo pomen aktivno preživetega prostega časa za sproščeno počutje in osebni razvoj; utrjujejo stara in pridobivajo nova znanja in izkušnje na vseh področjih osebnostnega razvoja, še zlasti pa se naučijo izbirati in soorganizirati aktivnosti glede na svoje interese; učijo se mnenja usklajevati z vrstniki in sprejemati različne vloge v skupini in ob tem spoznavajo sebe in druge ter se učijo sprejemati in ceniti drugačnost; soočajo se z rezultati osebnega in skupnega dela in jih v obliki predstavitev in razstav prikažejo tudi drugim.« (Blaj, B., 2005)

2 Sprostitvena dejavnost

Omenjena dejavnost učencem omogoča počitek, sprostitve, obnavljanje psihofizičnih moči itd. Običajno se dejavnost odvija po kosilu, da si učenci lahko naberejo novih moči za nadaljnje delo. Naloga učitelja je, da jim nudi čas za sprostitve in jih pri tem spodbuja oziroma svetuje.

Operativni cilji dejavnosti ustvarjalno preživljanje časa se navezujejo na to, da razumejo in doživijo sprostitve in oddih med delom kot nujni element zdravega načina življenja; učijo se sprejemljivih in učinkovitih načinov sproščanja in pridobivajo tovrstne mentalnohigienske navade; zadovoljujejo svoje potrebe po počitku, gibanju, socialnih stikih, igri; v situaciji igre se učijo in utrjujejo znanje, različne intelektualne spretnosti, socialne veščine; sprejemajo pravila in norme, razvijajo domišljijo ...; razvijajo smisel za humor; širijo izkušnje s področja narave, kulture, umetnosti ...; na poti do izbranega ambienta se učijo primerne in prometno varnega vedenja.« (Blaj, B., 2005)

3 Zakaj sta gibanje in glasba pomembna za otrokov razvoj?

Tako glasba in gibanje sta zelo pomembna za razvoj otrok, pri čemer bi lahko dejali, da pri otrocih hodita z roko v roki. Pri glasbi gre za nekakšen univerzalni jezik, ki ga razume vsak in je prisotna večina časa našega življenja. Gre za umetnost, kjer se ideje in čustva izraža preko zvokov in ritmov. Otroci stopijo v stik z glasbo še preden se rodijo in že v materinem trebuhu zaznavajo zvoke in nanje ustrezno reagirajo. Raznovrstne raziskave so pokazale, da mlajši kot je otrok, tem večji je vpliv glasbe na njegov razvoj. Glasbeni razvoj je tesno povezan tudi z inteligentnostjo otrok, saj se z izboljšanjem muzikalnosti izboljša tudi IQ otroka. Ukvarjanje otrok z glasbo ugodno deluje tudi na njihovo sposobnost izražanja in razvoja na emocionalnem področju ter jim omogoča pri izboljševanju sposobnosti mišljenja, zbranosti, ustvarjanja, predstavljanja, pomnjenja in nenazadnje tudi gibanja. Otrok se ob glasbi nenehno giblje v ritmu in se poigrava z zvoki svojega glasu, se odziva na zvočne dražljaje itd. Z ritmičnim gibanjem, igranjem na instrumente in petjem pa otrok izboljšuje in pridobiva večji nadzor nad svojim telesom. Glasba je zagotovo pomembna za otrokov razvoj in učenje ter ima velik vpliv, saj vpliva na celostni razvoj, zato bi se morali vsi vpleteni v vzgojno-izobraževalni proces tega še bolj zavedati in jo poskušali čim bolj vključevati v izobraževanje. Za razvoj otrokove komunikacije pa je pomembno že omenjeno gibanje, saj gre pri gibanju za govorico telesa, s katero otrok spoznava, dojema in raziskuje svoj svet. Razvoj gibanja sega zlasti v prva leta življenja, ko poteka razvoj naravnih oblik gibanja in tudi razvoj celostnih ter zahtevnejših športnih dejavnosti. Otroci v svojem razvoju ustvarjalno iščejo poti za razrešitev določenih gibalnih nalog, ki jih spodbudijo k razvoju domišljije, njihove iznajdljivosti in izražanju svojih občutij in čustev, ob katerem se povezuje njihov razvoj intelektualnosti in gibanja. Pomembno je torej, da se vsi posvečamo tudi športnim aktivnostim otrok, saj se tudi ob teh otroci celostno razvijajo. Poskrbeti moramo, da se otroci izogibajo nenehnemu sedenju in pasivnosti ter moramo stremeti k veselem razpoloženju, jim vzbujati pozitiven odnos do gibanja ter jim s tem izboljševati tudi samopodobo in podlago za socialno vedenje.

4 Gibalne in glasbene dejavnosti v času opb

Moje temeljno področje izobraževanja je glasbena umetnost, zato sem želela v času podaljšanega bivanja učencem čim bolj približati dejavnosti, ki so tesno povezane z glasbo. Ker učenci veliko časa preživijo v šolskih klopih, pa sem želela v glasbene dejavnosti vključiti čim več gibanja, ki učence sprošča in zabava. Glasbeno-gibalne dejavnosti pa so bile močno povezane tudi z ostalimi dejavnostmi v OPB. Dejavnosti sem vključevala v čas OPB naključno, pri čemer sem upoštevala razpoloženje učencev.

4.1. Gibalno-plesne dejavnosti

Gibalno izražanje ob glasbi je ena najlepših oblik dejavnosti, kjer se ustvarja tesna povezava med gibom in glasbo. V dejavnost sem vključevala gibanje ob zvočnih posnetkih, pri čemer je bil učencem omogočen razvoj lastnega izraza ob glasbi, poglobljanje občutka za metrum in ritem in možnost za telesno in psihično sprostitve. Dejavnost sem izvajala tako, da je bila učencem najprej zastavljena nekakšna uganka ali pa sem učencem prebrala zgodbo, ki je bila povezana z zvočnim posnetkom. Sledil je pogovor o uganki oziroma zgodbi. Včasih so si za dodatno motivacijo ogledali še kakšen video posnetek, ki je bil povezan s tematiko. Sledilo je sprva poslušanje klasične skladbe, katere namen dejavnosti je bil, da so učenci stopili stik z glasbo in si ustvarili zgodbo. Na koncu pa je sledilo še plesno izražanje. Velikokrat je bila tematika omenjene dejavnosti povezana še z ostalimi dejavnostmi, ki so sledile. Sledi en primer dejavnosti.

Tema: Slon

Dejavnost sem začela z zastavljeno uganko: »Nosat, zobat, v džungli doma, trobentati zna.« (SLON). Otroci so uganko uganili in sledil je pogovor o slonu – kakšne oblike je, kakšne barve je, koliko je težak/visok, s čim se prehranjuje, kako se giba itd. Nekateri učenci slona še niso videli v resničnem življenju, zato sem jim predvajala video posnetek o slonih, ki sem ga pridobila na kanalih Youtube. Po ogledu video posnetka je sledil glavni del dejavnosti, pri kateri so učenci sprva glasbenemu posnetku zgolj prisluhnili: S. Saint-Saens: Slon (Živalski karneval). Učence sem spodbudila, da so ob posnetku mižali in se tako miselno čimbolj skušali vživeti v slona. Sledilo je gibno izražanje ob posnetku, pri katerem so se učenci vživeli v dejavnost in doživljali različne občutke ter s tem spoznavali uporabo in različne kvalitete giba ob klasični glasbi. Po dejavnosti gibanja pa je tokrat sledila še dejavnost ustvarjanja, pri kateri so se učenci likovno izražali in risali slone.

4.2. Likovno ustvarjanje ob glasbi

Pri dejavnosti likovnega ustvarjanja ob glasbi ne gre toliko za gibalno ustvarjanje, vendar dejavnost temelji na tem, da je glasba spodbuda za ustvarjanje – risanje, slikanje, ustvarjanje s kolaž papirjem. Običajno je pred glavno dejavnostjo sledila dejavnost petja pesmi ali pa ogled video posnetka, ki se je nanašal na tematiko. Učenci so z dejavnostjo likovnega ustvarjanja ob glasbi poglobljali zbrano in pozorno poslušanje. Omogočeno jim je bilo izražanje nastalih doživetij in razvoj motoričnih sposobnosti. Sledi primer dejavnosti.

Tema: Pomlad

Dejavnost se je sprva začela s pogovorom o pomladi – kdaj nastopi, kaj se dogaja takrat z naravo itd. Sledilo je poslušanje pesmi: Janez Bitenc: Pomladna, ki so se nato učenci po metodi imitacije naučili zapeti. Naša učilnica OPB je bila takrat precej »pusta« za pomladni čas, saj se je zimsko dekoracijo že pospravilo, zato nas je dejavnost prepevanja spodbudila, da smo se jo odločili učilnico popestriti. Iz kolaž papirja smo ustvarjali različne cvetlice, cvetoča drevesa, zelenico, metuljčke itd. Učenci so se tudi med to dejavnostjo prosto gibali po učilnici, saj so svoje izdelke lepili na stene, stop, okna. Dejavnost ustvarjanja je potekala ob poslušanju glasbenega dela o letnih časih: A. Vivaldi: Štirje letni časi.

4.3. Igranje na lastna in Orffova glasbila ter uglašene glasbene cevi

Pri igranju na lastna in Orffova glasbila ter glasbene cevi gre za skupinsko muziciranje. Pri lastnih glasbilih gre za zvoke, ki jih spodbudijo različni telesni gibi: ploskanje, udarjanje z dlanmi po stegnih, topotanje, tleskanje itd. Pri Orffovih glasbilih smo uporabljali predvsem ritmična glasbila: palčke, ročni boben, tamburin, triangel, činele, ropotulje itd. Pri uglašeni glasbenih ceveh pa gre za plastične cevi, ki so uglašene v diatonični lestvici, ki pa imajo tudi kromatični dodatek. Vse omenjena glasbila so odličen način za spodbujanje razvoja otrokovega ritma. Glasbila smo uporabljali za različne namene. Lastna in Orffova glasbila smo uporabljali predvsem za igranje preprostih ritmičnih spremljav ob petju ljudskih pesmi in ob izvajanju grafičnih partitur ob znanih klasičnih ali popularnih skladbah. Uglašene glasbene cevi pa smo uporabljali tudi za igranje melodij preprostih ljudskih pesmi in pa tudi igranju »grafičnih partitur« ob spremljavi klasičnih ali popularnih skladb. Ogromno grafičnih partitur, ob katerih smo igrali, sem pridobila na kanalih Youtube, ki se jih lahko poišče pod angleškimi besednimi zvezami percussion play along in boomwhackers play along. Pri omenjenih posnetkih grafičnih partitur sem lahko prilagajala hitrost predvajanja, da so učenci brez težav sledili dejavnosti. Učenci so bili nad dejavnostmi navdušeni in so se izredno zabavali. Poleg tega so razvijali lastno motoriko, ritem, sposobnost skupnega muziciranja, glasbenega doživljanja in ustvarjalnosti.

4.4. Petje pesmi

Kot zadnjo dejavnost, ki jo želim predstaviti, je dejavnost petja pesmi, ki pa je lahko tudi povezana z gibanjem. Pri petju gre za temeljno izvajalsko obliko, ob kateri sem pri učenju novih pesmi morala biti pozorna na obseg pesmi, ritmično strukturo, intervalno zaporedje melodij, tempo itd. Običajno je šlo za pesmi, ki so bile povezane z letnim časom, z živalmi, igračami, starši itd. Običajno je bila uvodna motivacija kakšna uganka ali pa odlomek iz kakšne knjige, ki je bil povezan s tematiko pesmi. Nato je sledila predstavitev pesmi, ki sem zapela kar sama, sledil je pogovor o vsebini in za tem učenje pesmi po metodi imitacije. Za lažje pomnjenje besedila smo se z učenci ob petju gibali glede na besedilo – s skupnimi predlogi smo ustvarili koreografijo. Običajno so se tudi poznejše dejavnosti navezovale na tematiko, ki smo jo obravnavali pri novi pesmi. Učenci so v dejavnosti petja razvijali ustvarjalnost na kulturnem in umetniškem področju, ob čemer so aktivno se sprostil in aktivno preživljali prosti čas.

Zaključek

Dejavnosti, ki sem jih vključevala v OPB so bile vnaprej načrtovane. Čas v OPB je bil zasnovan na raznovrstnih aktivnostih in kvalitetnemu preživljanju časa, ob katerem je bilo poskrbljeno, da so se učenci počutili sproščeno, sprejeto in so ogromno naredili za njihov osebni razvoj. Dejavnosti so otrokom poleg že omenjenega omogočale na zabaven in razgiban način pridobivanja novih znanj. Učenci so pri dejavnostih z veseljem sodelovali in so si pri nekaterih dejavnostih želeli večkratnih ponovitev. V dejavnosti so bili vključeni vsi učenci, s čimer ni bilo razlik in so se razvijali in krepili tudi socialni odnosi med učenci.

Literatura

Blaj, B. (2005). *PODALJŠANO BIVANJE in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RŠ za šolstvo. Pridobljeno s: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Podaljsano_bivanje.pdf

Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Univerza na Primorskem: Pedagoška fakulteta Koper.

Oblak, B (2007). *Glasbena slikanica 3. Priročnik za učitelje*. Ljubljana: DZS. Pridobljeno s: <http://vedez.dzs.si/datoteke/GS3.pdf>

Zirnstein, N. (2008). *Možnosti povezovanja športnih in glasbenih vsebin v vrtcu*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za šport. Pridobljeno s: <https://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Diplome/Diploma22050410ZirnsteinNastja.pdf>

USTVARJANJE IZ ODPADNIH MAJIC

Povzetek: V prispevku sem predstavila način dela z učenci s posebnimi potrebami, ki se razlikuje od načina dela z večinsko populacijo učencev. V času podaljšanega bivanja so učenci izdelovali blazinice za na stol iz odpadnih majic. Učenci so prinesli v šolo odpadne majice, katere smo razrezali na trakove in iz njih spletli kite. Kite smo s talilnim lepilom zlepili v blazinico za na stol. Glavni cilji pri ustvarjanju so bili razvijanje ročnih spretnosti, vztrajnosti in natančnosti pri delu ter krepitev samopodobe učencev. Pri opisani dejavnosti je bil uresničen tudi cilj ozaveščanja učencev o pomembnosti recikliranja odpadnega tekstila. Izdelovanje blazinic je pri učencih vzpodbudilo ustvarjalnost in nastali so novi izdelki po zamislih učencev. Učenci so izdelali posodico za bonbone, leteči krožnik in podstavek za vročo posodo.

Ključne besede: recikliranje odpadnih majic, ustvarjanje v času podaljšanega bivanja z učenci s posebnimi potrebami, izdelava blazinice za na stol, posodice in podstavka za vročo posodo iz starih majic.

CREATING FROM SCRAP T-SHIRTS

Abstract: In this paper, I presented the way of working with students with special needs, which differs from the way of working with the majority population of students. During the extended stay, the students made chair cushions from scrap T-shirts. Students brought waste T-shirts to school, which we cut into strips and made whales out of. The kite was glued to the chair cushion with hot melt glue. The main goals in the creation were to develop manual skills, perseverance and precision in work, and to strengthen the self-image of students. In the described activity, the goal of raising students' awareness of the importance of textile waste recycling was achieved. Making pillows encouraged creativity in students and new products were created based on students' ideas. The students made a candy pot, a flying saucer and a hot pot base.

Keywords: recycling of waste T-shirts, creating during extended stay with students with special needs, made a candy pot, a flying saucer and a hot pot base from scrap T-shirts.

Uvod

Naši učenci so večinoma učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju, zato se šolajo v programu z nižjim izobrazbenim standardom (NIS). Z učenci petih in šestih razredov sem v času podaljšanega bivanja izdelovala blazinice za na stol. Sedenje na trdih lesenih šolskih stolih je z uporabo blazinice bolj udobno. Blazinico lahko naredimo iz blaga in polnila, lahko pa tudi drugače. Ker je naša šola vključena v projekt Eko-šola, kjer se spodbuja tudi recikliranje blaga, smo izdelali blazinico za na šolski stol iz odpadnih majic.

Učenci z motnjo v duševnem razvoju in načini poučevanja

»Otroci imajo nižane sposobnosti za učenje in usvajanje splošnih znanj. Znižani so senzomotorično in miselno skladno delovanje ter sposobnosti za načrtovanje, organizacijo, odločanje in izvedbo dejavnosti. Miselni procesi potekajo bolj na konkretni kot na abstraktni ravni. Uporabljajo preprostejši jezik in se nagibajo k nezrelemu presojanju in odzivanju v socialnih okoliščinah. Ob individualnem pristopu ter z vsebinskimi, metodičnimi in časovnimi prilagoditvami v učnem procesu lahko dosežejo temeljna šolska znanja, ki pa ne zadostujejo minimalnim standardom znanja, določenim z izobraževalnimi programi, ter se usposobijo za manj zahtevno poklicno delo in samostojno socialno življenje.« (Vovk-Ornik 2015, str. 6) »Načini poučevanj in učenja se razlikujejo od običajnega, saj morajo biti navodila jasna, kratka, preprosta, konkretna in podana dovolj počasi. Preveriti moramo, ali je otrok navodila razumel. Izhajamo iz tega, kar otrok že zna, pozna. Vedno začnemo z lažjimi nalogami, da doseže uspeh, potem mu dajemo nove, težje izzive. Da se otrok z razvojnimi težavami nauči nekaj novega, potrebuje od dva- do petkrat več ponovitev kot njegov vrstnik, zato mu vedno dajmo čas in možnost ponavljanja in utrjevanja. Njegov napredek je viden po majhnih korakih. Najpomembnejše pa je, da otroku zaupamo, da bo uspešen, mu to pokažemo in da ga pohvalimo za trud, ki ga vloži v nalogo, tudi če pri njej mogoče ni uspešen.« (Klemenčič 2021, str. 105).

Zgoraj navedena teoretična izhodišča so tudi vodilo pri mojem delu z učenci v času OPB-ja. Za naše učene je pomembno, da imajo strukturiran čas tudi v podaljšanem bivanju. Poleg domače naloge in učenja izkoristimo čas tudi za ročne spretnosti, ki so zelo pomembne za učence.

Zastavljeni cilji

Pri izdelavi blazinice iz recikliranega tekstila sem si zastavila sledeče cilje:

- razvijanje ročnih spretnosti, vztrajnosti in natančnosti pri delu ter krepitev samozavesti,
- urjenje v risanju črt ob ravnilu, striženje blaga, šivanje, izdelovanje kit,
- ozaveščanje o pomenu recikliranja tekstila,
- vzpodbujanje ustvarjalnosti in izdelava unikatnega izdelka.

Izdelovanje blazinice za stol

Priprava na delo

Učenci so prinesli v šolo različne majice, ki jih ne uporabljajo več, so jim premajhne ali imajo kakšen znak uporabe v obliki luknjice. Majice smo pregledali, jih razvrstili po barvah in naredili barvne kombinacije.

Majicam sem odrezala patente in rokave. Na pripravljene majice smo s flomastrom zarisali črte na dva centimetra. Učenci so jih razrezali s škarjami in dobili trakce. Trakci so bili dvojni in učenci so jih na enem šivu razrezali in tako dobili daljši in enojni trak. Glede na velikost majic smo dobili trakce različnih dolžin. Po dva ali tri smo zašili v daljši trak. Enak postopek smo ponovili še z drugo in tretjo barvo trakcev. Ker šivanje zahteva kar nekaj spretnosti, smo namesto šivanja trakce lepili s talilnim lepilom. Trakci so morali biti daljši od enega metra. Dolge trakove smo zvili v klopčič, da se med delom niso vozli.

Pletenje kit

Učenci so izbrali tri trakce ustreznih barv in iz njih spletli kito. Najprej smo tri trakce na enem koncu zavezali v vozle. Zelo pomembno je bilo, da smo izbrali trakce iz enako gostega materiala. Nekateri učenci so pletli kito v paru, tako da je en učenec držal trakce, drugi pa je na drugem koncu pletel kito. Učencem, ki so delali sami, sem z lepilnim trakom prilepila trakce na mizo, da so tako lažje in lepše spletli kito. Kite so namreč lepše, če so pri pletenju trakci napeti.

Zvijanje kite v krog

Kito smo začeli zvijati na sredini. Vozel, ki je držal trakce skupaj, smo uporabili za središče in okoli njega v obliki spirale začeli navijati kito. Običajno se te izdelke šiva s cikcak šivom, a nam je ta povzročal kar nekaj preglavic. Učencem so se sukanci vozli in trgali. Namesto šivanja smo zato uporabili kar talilno lepilo in smo vsake toliko časa kite zalepili med seboj s kapljico vročega lepila. Ko je kite zmanjkalo, so učenci poleg enostavno prilepili drugo kito in postopek ponavljali toliko časa, dokler ni nastala blazinica primerne velikosti.

Učenci so izdelovali blazinice v svojem tempu. Nekateri so bili gotovi v štirih urah, drugi so potrebovali za izdelavo deset ur. Nekaj učencev je poleg blazinice izdelalo še podstavek za vročo posodo. Učenka, ki je bila med lepljenjem nepazljiva in je preveč zategovala kite, pa je izdelala lepo posodico. Med delom so bili učenci tudi ustvarjalni in so namesto blazinice izdelali:

- podstavek za vročo posodo,
- leteči krožnik,
- posodico.

Opisana tehnika je primerna za izdelavo preproge pred kabino za prhanje ali ležišča za domačo žival. Ker so izdelki narejeni iz odpadnih majic, so primerni za pranje v pralnem stroju, a le kadar so trdno zašiti oziroma zalepljeni, da med pranjem ne razpadejo.

Zaključek

Pri izbiri izdelka, ki ga izdelujejo naši učenci, je pomembno, da je ta učencem všeč in ima uporabno vrednost. Z delom začnemo postopoma in z majhnimi koraki, da se učenci ne prestrašijo. Pomembno je, da učencem damo dovolj časa in jim pri delu pomagamo, da osvojijo nove tehnike. Delo prilagajamo sposobnostim učencev. Za učitelja je priprava na delo in tudi učenje učencev novih tehnik dela zelo zahtevna faza v nastajanju izdelkov, saj od njega zahteva poznavanje učencev, obvladanje tehnik, veliko potrpljenja in vztrajnosti. Izbiramo take tehnike, ki dajo lepše rezultate in jim bodo učenci kos. Učenci napredujejo v lastnem tempu. Ves trud učitelja je poplačan takrat, ko učenci zbrano ustvarjajo in pri tem uživajo, na koncu pa so ponosni na svoje izdelke in jih z veseljem razkazujejo drugim ter jih želijo čimprej odnesti domov. Pri ustvarjanju z našimi učenci želim doseči, da vsi učenci izdelajo svoj izdelek do konca. Pomembno mi je, da delo učence sprošča in jim ne povzroča nelagodja. Učenci morajo začutiti uspeh in dobiti potrditev, da nekaj zmorejo. To slednje krepi njihovo samozavest, ki je velikokrat zaradi neuspehov na drugih področjih zelo nizka. Učence

med delom vzpodbujam in jih pohvalim za opravljeno delo. To je očitno spodbudilo njihovo ustvarjalnost v predstavljenem primeru, saj je namesto blazinice nastala posodica, podstavek za posodo in leteči krožnik, kar me je pozitivno presenetilo in še dodatno potrdilo ustreznost izbranega načina dela z učenci.

Literatura

- Jaklič, L. A. (2020). Blazina za stol iz recikliranega blaga. TIM, letnik LIX, november 2020, str. 42–43.
- Prašnikar, I. (2021). Strokovni center za podporo inkluziji. Osnovna šola Jela Janežiča Škofja Loka. Pridobljeno 3. 6. 2022 https://scpi.splet.arnes.si/files/2021/11/Strokovni-center-za-podporo-inkluziji_porocilo-o-projektu_2021.pdf
- Vovk-Ornik, N. (2015). Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. ZRSS Pridobljeno 3. 6. 2022 <https://www.zrss.si/7pdf7Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>

USTVARJAJMO Z ODPADNIM ČASOPISNIM PAPIRJEM

Povzetek: Podaljšano bivanje naj bi učenci preživeli čim bolj kakovostno. Zagotoviti jim moramo spodbudno učno okolje in jim ponuditi v tem času dejavnosti, ki jim omogočajo raziskovanje, eksperimentiranje, pridobivanje različnih izkušenj ter da so lahko pri tem čim bolj ustvarjalni. Eden takih materialov je tudi časopisni papir, ki nam je lahko dostopen in poceni. Ponuja nam široko paleto možnosti za doseganje različnih ciljev ter ustvarjalno izražanje. Lahko ga mečkamo, trgamo, barvamo, gubamo in ga uporabimo tudi v kombinaciji z drugimi materiali. Učence s tem, ko ponovno uporabijo papir, ga predelajo, izdelajo izdelek, ozaveščamo tudi o skrbi za okolje.

Ključne besede: podaljšano bivanje, časopisni papir, izdelek.

CREATING WITH WASTE NEWSPRINT

Abstract: Students should spend after-school classes as high quality as possible. We need to provide them with a stimulating learning environment and offer them activities that allow them to explore, experiment, gain different experiences and be as creative as possible. One such material is also newsprint, which is easily accessible and cheap. It offers us a wide range of possibilities for achieving various goals and creative expression. It can be crushed, torn, painted, wrinkled and used in combination with other materials. By reusing paper, recycling it, making a product, we also make students aware of caring for the environment.

Keywords: extended stay, newsprint, product.

1 Uvod

Čas v podaljšanem bivanju z učenci med drugim izkoristimo tudi tako, da učenci izdelujejo in ustvarjajo z različnimi materiali. V letošnjem letu je bil v ospredju časopisni papir in vprašanje, kako ga uporabiti na različne načine. Že samo zlaganje časopisnega papirja je zanimivo, če pa ga lahko trgajo, mečkajo, lepijo, se z njim igrajo in ga uporabijo za izdelovanje različnih izdelkov, jim je to še večji izziv. Nekateri so pri rokovanju s papirjem bolj spretni, nekateri manj. Določene tehnike zahtevajo tudi več natančnosti, vztrajnosti, uri se fina motorika in predvsem je pomembno, da so ob delu sproščeni in med seboj povezani.

2 Papir

Ime papir izvira iz rastline papyrus, iz katere so Egipčani že več tisoč let pred našim štetjem izdelovali neke vrste papirja. Papir je splet bolj ali manj čistih celuloznih vlaknin, pridobljenih iz lensih vlaken, s kemično, mehansko, termično obdelavo ali kombinacijo le-teh. Glede na namen in zahtevane značilnosti so vlaknom dodana polnila, pigmenti, kleji in druga kemijska pomožna sredstva. Z napredkom in širjenjem pismenosti v drugi polovici 18. In 19. stoletja je naraščala tudi potreba po papirju, zato ročni način izdelave papirja ni zadovoljiv vseh potreb. Leta 1799 je Francoz Luis Nicholas Robert izdelal prvi papirnat stroj in s tem uvedel industrijsko proizvodnjo papirja. Danes je les najpomembnejša surovina za izdelavo papirja.

3 Ustvarjanje s časopisnim papirjem

Časopisni papir v šoli ni uporaben le za zaščito miz pri ustvarjanju, uporabimo ga lahko v različne namene. Uporabimo ga lahko kot ploskovni element, ga mečkamo, trgamo, kaširamo, lepimo. Z različnimi tehnikami lahko izdelamo različne izdelke. Od najpreprostejših ploskovnih, do različnih prostorskih izdelkov. Uporabimo ga lahko tudi za najrazličnejše igre kot pripomoček. Skozi šolsko leto so učenci izdelali kar nekaj izdelkov, ki so predstavljeni v nadaljevanju.

3.1 Igre s časopisnim papirjem

Tek na smučeh

Štafetna igra. Učenci se razdelijo v 4 skupine. Prvi v skupini dobi časopisno polo. Stopi nanjo in na znak drsa do nasprotne črte in nazaj, nato preda polo naslednjemu. Igra je takmovalnega značaja, izvajamo jo v telovadnici. Zmaga skupina, ki prva opravi celotno nalogo.

Vrzi papirnato žogico v koš

Učenci iz časopisnega papirja oblikujejo manjše žogice, ki jih potem mečejo v koš (večja papirnata

škatla). Razdeljeni so v 2 skupini. Na znak začnejo učenci metati žoge v koš. Zmaga skupina, ki več žogic vrže v koš. Pri igri učenci razvijajo zmožnost hitrega odzivanja, natančnosti in sproščanja.

Pišem zgodbo

V časopisu iščejo besede, jih izstrižejo in lepijo v povedi ter krajšo zgodbo. Učenci berejo, razvijajo pozornost, finomotoriko pri striženju, lepljenju in razvijajo domišljijo pri sestavljanju zgodbe.

Berem besedilo z izpuščanjem določene črke.

V časopisu si izberemo določeno besedilo. Dogovorimo se, katero črko bomo v besedah izpuščali. Pri branju z izpuščanjem črke nastajajo nove besede, ki so smešne in zabavne. Pri učencih se razvija pozornost, domišljija, tekmovalnost, saj lahko tekmujejo med seboj koliko besed so prebrali pravilno, učenci se družijo in zabavajo.

Kdo bo napravil najdaljšo kačo?

Učenci dobijo čimvečjo polo časopisnega papirja (časopis Delo). Na znak začnejo trgati papir tako, da nastaja dolj trag, ki se seveda ne sme strgati. Na koncu kače izmerimo. Zmaga igralec, ki naredi najdaljšo kačo. Pri učencih se razvija pozornost, natančnost, finamotorika, tekmovalnost, med seboj se družijo in zabavajo.

3.2 Izdelki iz časopisnega papirja

Trganka

Na risalni list učenec nariše motiv (npr. hruška, jabolko, ptica,...). Natrgajo koščke časopisnega papirja in polepijo motiv. Ozadje lahko pobarvajo ali polepijo s koščki barvnega papirja. Motivi so lahko različni, glede na starost učencev primerni. Pozorni smo tudi na to, da učenec natrga koščke, ki so približno enako veliki in jih drug zraven drugega lepi na površino. Predvsem morajo biti vztrajni in natančni.

Trganka in ptičja hišica

Risalni list polepimo s koščki časopisnega papirja, ki nam služi kot podlaga. Izberejo predsvesm koščke papirja z besedilom. Ko je podlaga posušena s tempera barvami narišejo ptičjo hišico ali kakšen drug motiv. Koščki natrganega časopisnega papirja naj bodo enako veliki, prav tako lepijo enega poleg drugega. Učenci morajo biti pri izdelavi vztrajni in tudi natančni.

Kurent

Za izdelovanje kurenta potrebujemo dve leseni palici, vrvico, lepilo, časopisni papir, mekol, tempera barve. Dve leseni palici s pomočjo vrvice zvežemo v križ, ki nam služi kot ogrodje, potem pa s pomočjo časopisnega papirja, kolaž papirja in lepila izdelamo kurenta. Pri izdelavi sodeluje več učencev hkrati. Medsebojno si pomagajo, si izmenjajo ideje, načrtujejo in skupaj izdelajo skupni izdelek.

3.3 Kaširanje

Kaširanje je posebna tehnika nanašanja lepljivih koščkov časopisnega papirja na pripravljeno osnovo. Je tehnika, ki je uporabna za različne postopke oblikovanja. Izdelek kaširamo v več plasteh. To je odvisno od potrebe trdnosti izdelka in v kakšen namen ga bomo uporabljali.

Za kaširanje potrebujemo koščke časopisnega papirja, lepilo, barvo za odkrasitev izdelka ter po potrebi predmete za kaširanje (embalaža sokov, tulce od toaletnega papirja ali papirnatih brisač, balon, v določeno obliko stlačen papir, škatle,...).

Stojalo za svinčnike

Ker tekom leta zbiramo tudi tulce od toaletnega papirja je nastala ideja, da bi naredili podstavek za svičnike. Material, ki ga potrebujemo: kos trdega kartona (10x10 cm), tulci, lepilo Mekol, časopisni papir, voda, akrilne barve, čopiči.

Na kartonasto podlago se postavi tulce in se jih s tehniko kaširanja pritrdi na podlago. S koščki časopisnega papirja se kaširajo tudi tulci zaradi končnega, bolj estetskega izgleda. Pri kaširanju je potrebna velika mera natančnosti, koščki papirja so lahko različnih velikosti. Daljši so npr. pri stiku tulcev s podlago. Rolice so lahko tudi različno visoke. Koščke časopisnega papirja polagamo v več plasti. Kaširan izdelek se suši do 2 dni, odvisno od debeline nanešenega papirja. Z akrilnimi barvami se na koncu izdelek pobarva, nariše nanj kakšen motiv. Na koncu pa v tulce damo svinčnike, barvice ali kakšna druga pisala

Ropotulja

V plastično embalažo od filmov natresemo drobne predmete (riž, drobne kamenčke, koruzo, kovinske kroglice,...). S časopisnim papirjem kaširamo embalažo in ko je posušena jo nato pobarvamo

Drevesna veja za dekoracijo

Kaširanje drevesne veje s koščki časopisnega papirja. Potrebno je natančno oblepiti vse vejice. Ko se izdelek posuši, se ga pobarva z akrilnimi barvami. Izdelali smo tudi dekoracijo za na vejo.

Pokrajina

Pripomoček smo izdelali s pomočjo škatlic, ki so nam služile za ogrodje, s pomočjo zmečkanega časopisnega papirja, nato pa smo kaširali, da smo dobili obliko kot smo jo želeli. Kaširali smo v več plasteh, zaradi trdnosti izdelka. Na koncu so ga učenci pobarvali po načrtu. Služi kot pripomoček pri spoznavanju okolja.

Zaključek

Zgodnje izkušnje učencev, kako iz odpadnih materialov lahko nastane izdelek, ki ga lahko uporablja ali je samo za dekoracijo je precejšnega pomena. S tem pridobiva tudi izkušnje na ekološkem ozaveščanju. Učenci so tekom leta zelo veliko ustvarjali z različnimi materiali. S časopisnim papirjem pa ustvarjajo še posebej radi, predvsem jim je bila všeč tehnika kaširanja. Do končnega izdelka je kar dolga pot, zato je potrebna vztrajnost. Vendar pa se trud ob zanimivem, uporabnem izdelku poplača.

Literatura

- Aberšek, B (1995). Tehnologija in obdelava gradiv. Radovljica: Didakta
Datiz, M. (1997). Domislice iz odpadkov za spretne roke. Nova Gorica: Educa
Papotnik, A. (1993). Zgodnje uvajanje v tehniko. Maribor: Obzorja
Revija Gea (1996). Papir včeraj, danes, jutri. Gea letnik VI, št. 10, dec. 1996

IGRE S KREDO, ŽOGO, MANDALI NA PODRUŽNIČNI ŠOLI V ODDELKU OPB

Povzetek: Današnjim otrokom je na voljo veliko različnih vrst igrač in pripomočkov za igranje. V času moje mladosti smo pripomočke za igro izdelovali sami, predvsem pa smo se veliko igrali na prostem. V zimskem času smo se na bližnjem domačem hribu spuščali z vrečami, ki smo jih napolnili s senom. Za igro smo uporabili materiale iz okolja: palice, gozdne plodove, listje dreves, veje, vrvi ... Z izdelavo smo zapolnili čas in znali ceniti svojo igračo, ker smo jo naredili sami. Iger se nismo naveličali, igrali bi se ves dan, če bi le imeli čas. Otroci smo morali tudi pomagati staršem pri delu. Igre pa so bile povezane tudi z običaji. Dečki so se radi igrali s frnikolami, izdelovali frače, loke, piščalke iz vrbovih vej. Deklice smo izdelovale punčke iz cunj, koruznih laskov ... Danes pa je vse drugače. V domačem okolju kjer živim, le redko opazim otroke pri igri na svežem zraku. Modno je, da gremo smučat v tujino, namesto da bi koristili bližnji hrib za smučanje, sankanje, drčanje ... Računalniške igrice in plastični junaki ne morejo nadomestiti dobrih izkušenj, pridobljenih z igro na prostem v družbi prijateljev, staršev in starih staršev. Odločila sem se, da v oddelku podaljšanega bivanja z učenci spregovorim o teh »starih« igrar in jih oživim. Z učenci smo uporabljali kredo, žogo in naravni material iz okolja. Namen je bil, čim več iger izvajati na prostem, primerjati takratno življenje z današnjim, znati športno prenesti zmago in poraz, pri delu biti vztrajen, natančen, upoštevati pravila iger, se spodbujati in boriti za uspeh ter prikazati, kako se igrati na prostem s preprostimi pripomočki in se zabavati. Učenci se skozi igro učijo o okolju okoli sebe, o medsebojnih odnosih, zadovoljujejo željo po raziskovanju. Verjamem, da so preko različnih iger povečali tudi motivacijo za delo in izboljšali koncentracijo pri izpolnjevanju nalog.

Ključne besede: igra, medsebojni odnosi, povezanost, vztrajnost, koncentracija, motivacija

CHALK, BALL, MANDALA GAMES AT THE OPB BRANCH SCHOOL

Abstract: Today's children have many different types of toys and play equipment at their disposal. When I was young, we made our own playthings, and we played outdoors a lot. In winter, we used to go down the nearby hill at home with sacks filled with hay. We used materials from the environment to play with: sticks, berries, tree leaves, branches, ropes... We filled our time with making and we knew how to appreciate our toy because we made it ourselves. We didn't get tired of playing, we would play all day if we had time. We children also had to help our parents with the work. But the games were also linked to traditions. The boys liked to play with marbles, make frachas, bows and whistles out of willow branches. Girls used to make dolls out of rags, cornhusks ... But today, everything is different. In my home environment, I rarely see children playing in the fresh air. It is fashionable to go skiing abroad instead of using the nearby hill for skiing, sledging, skating ... Computer games and plastic heroes cannot replace the good experience of playing outdoors in the company of friends, parents and grandparents. I decided to talk about these "old" games with the pupils in the Extended Stay Department and bring them back to life. We used chalk, a ball and natural materials from the environment. The aim was to play as many games as possible outdoors, to compare life then with life today, to be able to sportingly bear victory and defeat, to be persistent, precise, to follow the rules of the games, to encourage and fight for success, and to show how to play outdoors with simple tools and have fun. Through play, pupils learn about the environment around them, about relationships with each other, and satisfy their desire to explore. I believe that through the different games they have also increased their motivation to work and improved their concentration in completing tasks.

Keywords: play, interpersonal relationships, connectedness, perseverance, concentration, motivation

1 Uvod

Na podeželju je ljudi vedno povezovalo delo, narava, druženje ob različnih delih: krhanje in ličkanje koruze, mlatenje žita s cepci, košnja in spravilo sena, trgatev ... Danes pa je tega vse manj. Kot mlada učiteljica sem prišla poučevati na podružnično šolo. Do takrat sem poznala le delo na mestnih šolah. Podružnico Birčna vas objema gozd z zelenimi travniki. Hitro sem ugotovila, da je delo na podružnični šoli drugačno. Učiteljice smo skupaj z učenci skrbele tudi za šolski vrt. Za šolo je bil lep čebelnjak. Učenci so radi prihajali k čebelarскому krožku. V šoli ni bilo centralne kurjave, ampak velike kamin peči. Učenci so zjutraj nosili drva v učilnice in jih dali v lesene zabojnike. Spomin mi seže tudi na kurirčkovo pošto, ki smo jo izpeljali v bližnjem gozdu, pa na rdeče rutke in modre kapice, pionirsko zaobljubo, zbiranja sredstev za srečelov in donacije za šolo in še in še V jesenskem času smo se družili ob kostanjevih piknikih, kjer so starši učencem naredili »rešte« kostanja nabodenega na žico. Pa ličkanja koruze na kmetiji v Birčni vasi, kjer je zadonela harmonika in iz ust se je razlegala pesem. Izkušnje sem si pridobivala v čistih in kombiniranih oddelkih, zadnja leta pa v podaljšanem bivanju.

Skozi čas se je spreminjala tudi podoba podružnice. Pridobili smo novo opremo in zunanjo podobo šole. Zaposleni na podružnici se trudimo z različnimi aktivnostmi, da pokažemo, da je poučevanje na podružnici kakovostno in enakovredno vsem drugim izobraževalnim ustanovam. Naša šola diha in živi s krajem preko različnih prireditev, srečanj otrok in odraslih. Kolektiv na podružnični šoli je manjši, deluje bolj enotno in usklajeno. Učiteljice poučujemo povezano. Podobni didaktični prijemci se razvijajo vseh pet let, kar je za šolarje velika prednost. Timsko delo poteka poglobljeno in se nadgrajuje. V projektnem delu sodelujejo učenci od prvega do petega razreda in se učijo drug od drugega. Prednost je v tem, da ima podružnica manjše število otrok, učitelj se lažje posveti posameznemu učencu, njegovim sposobnostim, interesom in potrebam. Socialne, čustvene in medgeneracijske stiske hitreje zaznamo in jih je manj kot v velikih šolah. Lažje je gojiti sodelovanje učencev, individualizacijo in diferenciacijo, kar pomeni, da so naloge sestavljene po potrebah posameznega otroka, prilagojene sposobnostim napredovanja in osvajanja učne snovi. Starejši učenci pomagajo mlajšim, se družijo, kar je za otroke velika prednost. Ker smo na podeželju, je tudi manj hrupa, kar ugodno vpliva na čustveni in umski razvoj. Aktivni smo v različnih projektih, tekmovanjih v znanju, srečanju podružničnih šol Slovenije, Unescovih projektih, literarnih in likovnih natečajih. Veliko je uspehov naših učencev. Zadovoljni smo z dosežki, ker nas motivirajo za dodatno delo. Spoznala sem, da je delo na podružnični šoli izredno lepo. »Enkrat podružnična, vedno podružnična«, si večkrat rečem. Vesela in ponosna sem, da sem v podružničnem hramu učenosti tudi sama položila triin- trideseti kamenček v mozaik.

2 Igre s kredo, žogo, mandali na podružnični šoli v OPB

Modri pisec pravi: »Igra je najvišja stopnja otrokovega razvoja, je spontan izraz misli in občutkov, je najčistejša stvaritev otrokovega uma.« (Friderich Fröbel)

Z učenci smo prebirali različne knjige na temo igre in ugotovili, da so se otroci v preteklosti igrali s preprostimi igračkami. Povedala sem jim, da sem se kot otrok tudi jaz igrala z doma narejenimi igračkami. Takrat ni bilo lego kock, ampak kocke iz lesa. Radi smo se igrali šolo, razne poklice, delali potičke na pesku, preskakovali veje, šture ... Veliko časa smo preživeli zunaj. Le ob velikih praznikih smo dobili kupljeno igračo. V preteklosti smo se igrali igre, za katere ni bilo potrebno večjih pripomočkov. Le- ti so bili iz okolja. Z učenci smo izbrali nekaj iger in jih preizkusili na šolskem igrišču. Ljudske igre so: Petelinji boj, Pepček, Ravbarji in žandarji, Kdo je polž? Okamenele babe, Zvezde metat, Skrivalnice, Ljubljana-Zagreb-Beograd, Škarjice brusit, Mati ali je kruh že pečen? ...

Cilji:

- zadovoljijo potrebo po gibanju;
- razumejo in dosledno upoštevajo pravila iger;
- izboljšujejo gibalne in funkcionalne sposobnosti: skladnost (koordinacijo) gibanja, gibljivost, natančnost in splošno vzdržljivost.

Pepček

Pravila igre: Določimo Pepčka, ostali igralci se postavijo v krog okoli njega in si podajajo žogo. Pepček se sredi kroga prosto giblje in poskuša žogo prestreči. Ko se žoge uspe dotakniti, ga v krogu zamenja tisti igralec, ki je zadnji držal žogo v roki. Igra je še bolj zanimiva, če uporabimo veliko žogo ali določimo več Pepčkov.

Petelinji boj

Pravila igre: Za igro morata biti vsaj dva, oziroma parno število otrok. Otroci se postavijo po parih tako, da si stojijo nasproti z obrazi. Otroci stopijo na eno nogo, roke prekrizajo na prsih in se s poskakovanjem na eni nogi zaletavajo drug v drugega. Poskušajo spraviti nasprotnika iz ravnotežja, da bi stopil na obe nogi. Zmaga petelinček, ki prvi uspe spraviti nasprotnika iz ravnotežja.

Ravbarji in žandarji

Pravila igre: Eden izmed igralcev pobere kamenček, ga predene iz roke v roko, tako da nobeden več ne ve, v kateri roki ga drži ter roke s stisnjenimi pestmi odroči. Vsak otrok se postavi k eni ali drugi roki. Ko so se vsi porazdelili na obe strani, odpre prvi pesti. Otroci, ki so se bili postavili k roki, ki je držala kamenček, so žandarji, vsi ostali so razbojniki. Razbojniki zbeže, žandarji jih love. Kogar ujamejo, ga spravijo v zapor. Zapor predstavlja z risom omejen prostor, ki ga noben razbojnik ne sme zapustiti. Ko so vsi ujeti, je igre konec.

Skrivalnice

Pravila igre: Iskalec miži in šteje do dogovorjenega števila, medtem se ostali skrijejo. Ko iskalec konča

s štetjem, začne iskati skrite otroke in ko katerega zagleda, teče do mesta, kjer je mižal, udari po njem in ga "pofočka" oziroma prijavi, označi ali potolče z vzklikom: "En, dva, tri – ime igralca, ki ga je našel." Če se preveč oddalji od mesta, se lahko »pofočka« drug igralec in s tem mora iskalec igro z mižanjem ponoviti. Če mu uspe »pofočkati« vse igralce, naslednji miži prvi, ki ga je »pofočkal«.

Zvezde metat

Pravila igre: En otrok »zvezde« meče, ostali otroci pa predstavljajo zvezde. Tisti, ki meče, prime posamezno »zvezdo« za iztegnjeno roko, jo nekoliko zavrti in jo med vrtenjem izpusti. »Zvezde« obdržijo tisti položaj, v katerem pristanejo. Ko pomeče vse zvezde, določi kdo ima najbolj zanimivo ali smešno pozo. Najboljša zvezda nadaljuje igro.

Okamenele babe

Pravila igre: Igralci se razpršijo, lovilce pa jih poskuša ujeti. Kogar ujame (se ga dotakne), postane okamenel (postavi se v razkorak in se ne sme premikati). Reši ga lahko drugi igralec tako, da se mu splazi med nogami. Igra se zaključí, ko so vsi igralci okameneli, tj. ko lovilce ujame vse igralce. Da je igra bolj zanimiva, lahko določimo več lovilcev.

Ljubljana – Zagreb – Beograd

Pravila igre: Eden od otrok miži in v različnih hitrostih izgovarja 'Ljubljana – Zagreb – Beograd. Stop.' Med tem se ostali previdno in čim hitreje premikajo proti njemu. Ko izreče besedo 'stop', se mižeči naenkrat obrne, in če vidi katerega od drugih igralcev v gibanju, ta izpade oz. mora na start. Če pa je kateri od drugih igralcev mižečega dosegel, zamenjata vlogi.

Mati ali je kruh že pečen?

Pravila igre: Učenci stojijo v polkrogu in se držijo za roke. Zadnji učenec (vpraša): »Mati, ali je kruh že pečen?« Mati (odgovori): »Ne, na pol zažgan.« Zadnji učenec: »Kdo ga je zažgal?« Mati: »Poredna (ime naslednjega otroka, ki drži zadnjega otroka – torej predzadnji) npr. – Maja!« Mati pelje polkrožno, držeče se učence pod dvignjenima rokama zadnjega in predzadnjega otroka tako, da ima po zaključku podhoda predzadnji otrok zaklenjene – prekrižane roke. Mati poje ali govori: »Zaprimo jo/ga v klet, da ne pride več na svet!« Zadnji otrok, ki ostane do konca nezaklenjen spet, znova vpraša po kruhu. Igra se odvija vse do predzadnjega otroka in nato zadnjega in prvega otroka mati sama zaklene z obratom okoli otrokove osi tako, da imata tudi poslednja dva otroka zaklenjene oz. prekrižane roke. Da se krog zaklenjenih otrok sklene, se primeta za prosti dlani prekrižanih rok. Mati zažuga: »Tako, le v kleti ostanite poredneži, jaz grem na dnino.« Mati jim obrne hrbet in odide, a otroci se razklenejo in kriče razbežijo. Mati jih lovi. Prvi ujeti otrok prevzame vlogo Zadnjega otroka. Kdo je polž?

Potek igre: Vse otroke zberemo na določenem mestu na igrišču. Postavimo jih v vrsto drug poleg drugega. Dogovorimo se, do kam bodo tekli (na primer do tobogana, ograje ...). Na naš znak vsi stečejo, kdor je zadnji, je polž. Igro se jim lahko oteži npr.: skačite po eni nogi, hodite nazaj, poskakujte, žabji poskoki ...

Škarjice brusit

Potek igre: Na stolih v krogu sedijo vsi učenci razen enega (ga iz štejemo), hodi v sredini in brusi škarjice. Sprašuje: »Ali pri vas škarjice brusite?« Pri komer se ustavi, mu odgovori: »Ne, pogledjte pri (poimenuje otroka po imenu ali pove barvo njegove majice, slike na njej ali druge podrobnosti)«. Ko obiše nekaj otrok, odrasli reče, da se zamenjajo ali zaploska in otroci si morajo poiskati drug prostor. Kdor ostane brez stola, je naslednji za brušenje.

2.1 Likovno poustvarjanje

Cilji:

- razvijajo ustvarjalne zmožnosti in negujejo individualni slikarski izraz;
- ovrednotijo in razstavijo izdelke.

Učenci so se pri igrah zelo zabavali in uživali. Igre so likovno poustvarjali.

2.2 Mandali

Cilji:

- spodbujajo koordinacijo oči-oči;
 - razvijajo fino motoriko, občutek za estetiko, domišljijo, kreativnost, povečajo motivacijo in urijo spomin.
- Po igrah smo se usedli na klopce pred šolo in se sproščali v mandalah. »Oja, dobro jih poznamo. Radi jih barvamo, rišemo in sestavljamo«, so pripovedovali učenci. Mandale so okrogli ali kvadratni vzor-

ci, ki se vedno vrtijo okoli osrednje točke. Beseda mandala v starodavnem indijskem jeziku pomeni krog. Pravijo ji tudi roža življenja. Mandale dobro vplivajo na naše počutje ter nas pomirja. Ogledali smo si nekaj primerov mandal in se pogovorili o tem, na kakšen način lahko mandale ustvarjamo. Mandale ni vnaprej načrtovana oblika, ampak prosti izraz. Oblikujemo jih lahko tudi iz naravnih materialov. Odločili smo se, da naberemo jesensko cvetje, listje, storže, vejice, palice v okolici šole ter poiščemo prostor za oblikovanje mandale. Izbrali smo asfalt na igrišču in izdelali mandalo. Učenci so delali v skupini, individualno, v dvojicah. Pri delu so bili natančni in vztrajni. Urili so se v oblikah, simetriji, velikostih in ustvarjali iz naravnih materialov. Nastali so lepi izdelki.

2.3 Risanje z barvnimi kredami

Cilji:

- razvijajo motorično spretnost in občutek pri delu z različnimi materiali;
- razvijajo ustvarjalne zmožnosti in negujejo individualni slikarski izraz.

Učenci zelo radi rišejo tudi z barvnimi kredami po asfaltu. Pri tem so osredotočeni in zelo vztrajni.

3 Evalvacija in doprinos izvajanja dejavnosti igre s kredo, žogo in mandali

Z opravljenimi dejavnostmi smo dosegli zastavljene cilje. Razvijali smo motorične sposobnosti: moč, hitrost, gibljivost, ravnotežje, natančnost, koordinacijo, pozitivno tekmovalno naravnost, sodelovali in krepili medsebojne odnose ter skrbeli za zdravje. Spoznali smo veliko iger, se v njih preizkusili, pri izvedbi pa smo upoštevali pravila posamezne igre. Veliko prednost vidim tudi v tem, da so otroci vsaj v podaljšanem bivanju zunaj, dejavnosti prilagodimo vremenu. Navdušeni so tudi z likovnim ustvarjanjem. Radi rišejo s kredo. Te dejavnosti se pogosto poslužujejo, saj si s tem krepijo svoj likovni spomin, urijo se v finomotoričnih spretnostih. Učenci imajo možnost samostojnega ustvarjanja – mandali, risanje, slikanje, ustvarjanje iz naravnih materialov, odpadne embalaže ... Pri risanju s kredo so učenci razvijali občutek za sodelovanje in skupinsko delo. Nastalo je veliko fotografij in izdelkov, na katere so bili učenci izredno ponosni. Beseda gibanje, ustvarjanje je vrednota, katere bi se morali zavedati tudi starši in otroke tudi sami spodbujati k gibanju in kreativnosti.

Naučene dejavnosti smo vključili tudi v projekt »Srečanje Podružnic pod Gorjanci«. Več let na podružnici pripravljamo Pravljичni večer pred prihodom novega leta. Tudi tukaj so učenci zelo samostojni, ustvarjalni in izredno kreativni. Vsaka stvar ima svojo prednost. Biti na podružnični šoli ima veliko prednost, saj šolsko stavbo obdajajo zeleni travniki in gozd. Veliko učnih ur sem izpeljala na prostem, predvsem v začetku poletja, ko je bilo v razredu izjemno vroče. Zadovoljstvo je bilo obojestransko. Podružnična šola se lahko pohvali s svojimi pevsкими, dramskimi, likovnimi in literarnimi nastopi ki dajejo prireditvam poseben čar. Potrebno pa je veliko dodatnih priprav, motivacije, sodelovalnega in timskega dela, da se učenci uspejo uvrstiti na natečaje, tekmovanja in prireditve občinskega ter državnega nivoja, na katerih jim uspe doseči vidne in visoke dosežke. Tudi v prihodnje bom v PB vključevala gibalne dejavnosti in spodbujala kreativnost učencev, saj z njimi spodbujamo hitrejšo in boljše pomnjenje ter večjo motivacijo za učenje.

Zaključek

Na PŠ Birčna vas smo dosegli cilj in učencem približali igre in ustvarjanje. Igre so zbrane in opisane v knjigah. Pregledali smo literaturo v šolski knjižnici. Ugotovili smo, da je veliko iger za različne starosti, razporejenih po različnih sklopih. Spoznali smo več novih iger, za katere še nismo slišali. Učenci z veseljem ustvarjajo z različnimi materiali in bogatijo svojo likovno domišljijo. Vse bolj opažam, da imajo današnji otroci preveč materialnih dobrin, s katerimi jih starši radi zasipavajo. Žal pa nimajo časa, da bi se z otroki igrali in jih morda naučili kakšno ljudsko igro, se preizkusili v kreativnosti. Veliko je otrok, ki svoj prosti čas ne preživijo v igri, ampak v raznih športnih društvih, jezikovnih tečajih, glasbenih šolah ... Zato bom v svoje delo še naprej vključevala različne dejavnosti, ki izboljšujejo motivacijo, kreativnost, pomnjenje ..., te pa so tudi igre.

Literatura

- Rožič, A. (2005). Igrače nekoč in danes EDUCA, let. XIV. št. 2/3, stran 59-61
Šmitek, Z. (2016). Mandale Tajni vrtovi razsvetljevanja
Kolenc, M. (2021). Fotografije. Novo mesto.

PRVA POMOČ V OPB

Povzetek: Prva pomoč niso zgolj postopki za oskrbo poškodovanih in obolelih temveč je tudi dejanje humanosti, človeške solidarnosti in tudi splošne odgovornosti. Z razvojem moderne družbe je prišlo do velikega napredka v medicini in posledično v postopkih in znanjih prve pomoči. Žal v sodobni družbi še vedno pozabljamo, da je za teže posledic poškodb vedno odločilna pomoč v prvih minutah po dogodku, dokler ne prispe nujna medicinska pomoč. V prispevku predstavimo znanja prve pomoči za otroke v prvi triadi in pomen igre vlog, s katerimi dodatno utrjujemo pridobljeno znanje. V prihodnosti se moramo usmeriti v zagotavljanje kakovostnih izobraževanj prve pomoči s poudarkom na nujnih ukrepih, v izdelavo strategije za obnavljanje znanja prve pomoči ter dvig ravni zaupanja dajalcev prve pomoči.

Ključne besede: poškodbe, prva pomoč, igra vlog

FIRST AID IN ELEMENTARY SCHOOL

Abstract: First aid is not only a procedure for the care of the injured and sick, but also an act of humanity, human solidarity and general responsibility. With the development of modern society, great advances have been made in medicine and consequently in first aid procedures and skills. Unfortunately, in modern society we still forget that help is always decisive for the severity of the consequences of injuries in the first minutes after the event, until emergency help arrives. In this paper, we present the knowledge of first aid for children and the importance of role play, which further consolidates the acquired knowledge. In the future, we must focus on providing quality first aid training with an emphasis on emergency measures, developing a strategy for the renewal of first aid knowledge and raising the level of trust of first aid providers.

Keywords: injuries, first aid, role play

1 Uvod

Prizadevanja človeka za obvladovanje poškodb in bolezni segajo v sam začetek civilizacije in sovpadajo z njegovim nagonom po preživetju (Kapš 2001, v Slabe 2016). Človekovo izkustvo (največkrat v naravi) je bil ključen dejavnik, ki je vplival na razvoj prvih oblik samopomoči. Skozi življenje v skupnosti pa se je samopomoč razvila v medsebojno pomoč. V času industrializacije so se poleg nesreč v industrijskih obratih pojavljale tudi vojne, ki so imele velik vpliv na razvoj sodobne medicine in s tem prve pomoči. Bitka pri Solferinu je mejnik, ker je tam prišlo do spodbude za ustanovitev Rdečega Križa, razvoj organizirane prve pomoči ter humanitarnega mednarodnega prava (Kalinšek 1987, v Slabe 2016). V 19. stoletju je prišlo do veliko novih odkritij v medicini, za prvo pomoč je pomembno odkritje in uporaba rokavic, prvega povoja, trikotne rute, preveze uda in triaže. Konec 19. stoletja je prišlo do pomembnega napredka pri postopkih oživljanja, avtomatski zunanji defibrilator pa so uspešno uporabili šele leta 1980. Če so napotki za prvo pomoč v preteklosti temeljili na izkušnjah, je od konca 20. stoletja poudarek na ukrepih, ki so podprti z znanstvenimi spoznanji. Danes mednarodne smernice doktrinarne napotke za ali proti razvrščajo v tri kategorije (Cassan 2001, v Slabe 2016): standard (postopek se mora ali ne sme izvesti), priporočilo (postopek naj bi se ali se ne bi izvedel) ter možnost (postopek se sme ali pa ga ni priporočljivo izvesti)

2 Prva pomoč v sodobni družbi

Prva pomoč niso zgolj postopki za oskrbo poškodovanih in obolelih temveč je tudi dejanje humanosti, človeške solidarnosti in tudi splošne odgovornosti. Tako je v zakonu zapisano, da mora vsakdo poškodovanemu v nujnem primeru po svojih močeh in sposobnostih dati prvo pomoč in mu omogočiti dostop do nujne medicinske pomoči (Ahčan in sod., 2008). Žal smo v sodobni družbi še vedno pozabljamo, da je za teže posledic poškodb vedno odločilna pomoč v prvih minutah po dogodku, dokler ne prispe nujna medicinska pomoč (Keggenhoff, 2006). Klicanje nujne medicinske pomoči ne sme biti razlog, da se opusti izvajanje takojšnje prve pomoči. Večina ljudi se sreča s tečajem prve pomoči ob opravljanju vozniškega izpita, žal pa je to za večino tudi zadnjič. Osebo verjamem, da bi se ljudje tudi bolj pogosto odločili za dajanje prve pomoči, če bi bilo njihovo znanje na dovolj visokem nivoju. Za višji nivo znanja pa je seveda potrebno obnavljanje že usvojenega znanja. Ob izvajanju tečaja za bolničarja mi je najbolj ostal v spominu praktični del izobraževanja, ki človeka usposobi do te mere, da lahko pomaga poškodovancu tudi v stresnem trenutku. Slabe

(2016) meni, da bi morala biti prizadevanja usmerjena v zagotavljanje kakovostnih izobraževanj prve pomoči s poudarkom na nujnih ukrepih, v izdelavo primerne strategije za obnavljanje znanja prve pomoči, dvig ravni zaupanja dajalcev prve pomoči v svoje znanje, v krepitev spodbujevalnih in odpravljanje zaviralnih dejavnikov za dajanje prve pomoči ter poudarjanje pomena klica na pomoč v resnih primerih. Prav tako moramo opozoriti na poškodbe, ki so glavni vzrok umrljivosti otrok in mlajših odraslih, veliko ljudi, ki poškodbe preživi, pa trpi posledice ali pa ostane trajno prizadetih do konca življenja. V Sloveniji so poškodbe tretji glavni vzrok smrti celotnega prebivalstva, stopnja umrljivosti je višja le zaradi bolezni srca in ožilja ter novotvorb. V primerjavi z ostalimi evropskimi državami je stanje slabo, saj je umrljivost zaradi poškodb v nezgodah 2,4-krat višja kot na Nizozemskem, ki je ena najvarnejših držav na svetu (Simon, 2013).

3 Prva pomoč v šoli

V oddelku podaljšane bivanja imamo več možnosti za predstavitev ključnih znanj prve pomoči. Svetina (2016) je napisala odlično priročnik za mentorje prve pomoči, ki ga lahko uporabljamo v 2. in 3. razredu osnovne šole. Teme so osnovna znanja iz prve pomoči kot so:

- Prostovoljno delo
- Pristop k poškodovancu
- Evakuacijski načrt
- Prepoznavanje alergije in piki živali
- Kako reagirati pri manjši opeklini
- Ukrepanje ob ugrizu živali
- Ustavitev krvavitve iz nosu
- Predstavitev vloge gasilca

V oddelku podaljšane bivanja sem predstavil učencem zgoraj napisane vsebine, lotili pa smo se tudi predstavitve klicnega centra za obveščanje, obravnavali smo lažje poškodbe, temeljne postopke oživljanja, predstavil sem jim defibrilator, ogledali smo si nahrbtnik prve pomoči. Menim, da je za otroke v prvi triadi pomembno, da se naučijo začetnega pregleda, s katerim preverimo stanje prizadetega. Z začetnim pregledom preverimo zavest poškodovanca z lestvico 4 B (buden, besede, bolečina, brez odziva). Naučiti se morajo kdaj poklicati 112 in nato tudi kaj vse morajo povedati ob klicu (kdo kliče, kje se je zgodilo, kdaj se je zgodilo, koliko je ponesrečencev, mogoče tudi prepoznati določene poškodbe). Zame osebno je pomembno, da otroci ob teoretični predstavitvi prve pomoči tudi praktično preverijo znanje, ker šele tam vidijo ali so določeno snov res razumeli. Med učenjem smo uporabljali igro vlog, ki je metoda izkustvenega učenja, miselno je lahko zelo spodbudna, obenem pa se učenci lahko čustveno vpletejo, s čimer v učenje dodamo novo dimenzijo. Z igro vlog omogočimo učencem, izgradnjo poglobljenega razumevanja učne snovi in izražanja ustvarjalnosti ter ga spodbujamo v razvoju raznovrstnih veščin (Rupnik in sod., 2003). V igri vlog učenec lahko prevzame predpisano perspektivo oz. identiteto, lahko pa ohrani svojo identiteto ter odigra namišljeno situacijo, kot da bi bila resnična. Jones (1997, v Rupnik in sod., 2003) v tem primeru aktivnost imenuje simulacija. McKeachie (1995, v Rupnik in sod., 2003) omeni naslednje cilje igre vlog:

- Učenci praktično preverijo naučeno teoretično snov
- Igra vlog je dragoceni vir za razpravo
- Igra vlog vzbuja in vzdržuje učenčev interes ter zvišuje učno motivacijo
- Igra vlog omogoča ekspresijo emocij
- Igra vlog omogoča povečanje zavedanja lastnega čustvovanja in emocionalnega doživljanja drugih
- Učenci skozi igro vlog razvijajo vpogled v problematiko medosebnih odnosov.

Zaključek

Večina ljudi se v nezgodni situaciji znajde na razpotju med odločitvijo, ali bi poškodovancu nudili prvo pomoč ali bi se raje umaknili. Največkrat je vzrok za umik neznanje in posledično sramežljivost ob misli, da se bo potrebno izkazati pred ostalimi ljudmi. V kolikor se bomo morali odločiti na mestu samem, potem je naša bitka že vnaprej zgubljena. Na take dogodke moramo biti pripravljeni vnaprej zato je zelo pomembno, da naše znanje ponavljamo in izpopolnjujemo. Samo tako bomo vedno priskočili na pomoč, brez odlašanja. Priskočiti na pomoč poškodovancu mora biti refleks (Ahčan, 2007). Na vprašanje kdaj začeti z učenjem prve pomoči bi morali imeti jasen odgovor: že v prvem razredu osnovne šole.

Literatura

- Ahčan, U.G., Slabe, D., Šutanovac, R. (2008). Prva pomoč: priročnik za bolničarje. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
- Ahčan, U.G. (2007). Prva pomoč: priročnik s praktičnimi primeri. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
- Keggenhoff, F. (2006). Prva pomoč – pomagam prvi. Ljubljana: Prešernova družba.
- Rupnik, T. in dr. (2003). Igra vlog in simulacija kot učna metoda: priročnik za učitelje psihologije in drugih družboslovnih predmetov ter razrednike.
- Slabe, D. (2016). Prva pomoč kot oblika solidarnosti v sodobni slovenski družbi. Ljubljana: doktorska disertacija.
- Simon, M.R. (2013). Poškodbe v Sloveniji (elektronski vir): zakaj so problem javnega zdravja in kaj lahko storimo? Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Svetina, S. (2016). Prva pomoč za najmlajše: priročnik za mentorje prve pomoči v 2. in 3. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.

NADOMEŠČANJE V OPB-JU KOT IZHODIŠČE, PRILOŽNOST IN IZZIV ZA NASTANEK PROJEKTA

Povzetek: Obiskovanje oddelka podaljšane bivanja lahko učencem omogoča drugačno preživljanje časa, kot so ga vajeni pri rednem pouku. Nadomeščanje učitelja v OPB-ju v programu z nižjim izobrazbenim standardom (NIS) lahko učencem ponudi priložnost svobodne izbire dejavnosti. V našem primeru predstavljamo ustvarjanje celoletnega projekta kamišibaja in končnega izdelka v obliki videa. Ideja projekta je v osnovi izhajala iz časa, preživetega v OPB-ju, ko so učenci spontano prišli do zamisli za ustvarjanje. Vsebina zgodbe je nastala po navdihu učenca in vključuje osebno noto ter ideje ostalih sošolcev. Vključeni so elementi, specifično značilni za vse sodelujoče akterje. Izdelan je bil načrt dejavnosti, delo pa se je preneslo tudi v ure rednega pouka in je vključevalo aktualno snov pri pouku ter medpredmetno povezovanje. Med fotografiranjem, pripovedovanjem, snemanjem, montiranjem videa ... je prišlo tudi do določenih ovir, ki pa so bile uspešno premagane na poti do končnega izdelka, zgodbe o Kralju mahu.

Ključne besede: nadomeščanje v OPB-ju, učenčevi interesi, projekt, kamišibaj, ustvarjanje, fotografija, montaža.

SUBSTITUTION IN AFTER-SCHOOL CARE CLASS AS A STARTING POINT, OPPORTUNITY AND CHALLENGE FOR PROJECT CREATION

Abstract: Attending an after-school care class can enable students to spend their time differently from regular classes. Teacher substitution in such classes in lower educational standard program can offer students the opportunity to freely choose their activities. In our case, we present the creation of a year-long project kamišibai and the final product in video form. The conception originated from after-school care classes, when students spontaneously came up with creation ideas. The story content came from a student's inspiration and includes a personal note as well as ideas from other classmates. Elements specific to all participating actors are included. An activity plan was prepared and the work was also carried over to regular lessons. They included current material in lessons and cross-curricular connections. During the photography, narration, recording, video editing... certain obstacles arose, but were successfully overcome along the way to the final product, the story about Moss king.

Keywords: substitution in after-school care, student interests, project, kamišibai, creating, photography, editing.

Uvod

Šolsko leto 2021/22 je poleg dejavnikov, ki običajno vplivajo na potek šolskega leta, še vedno čutilo ukrepe, tegobe in posledice koronavirusa. Bolezni, karantene in drugi razlogi za izostanke so na naši šoli v oddelkih NIS privedli do pomanjkanja kolektiva, zato je bilo potrebnega precej nadomeščanja. Predstavljen bo primer občasnega nadomeščanja razredničarke prve triade v OPB-ju. Oblika preživljanja časa v OPB-ju z našo populacijo učencev se nekoliko razlikuje od tistega v rednih osnovnih šolah, saj večina učencev v času po končanem rednem pouku zaradi svojih primanjkljajev ni več sposobna sistematičnih, vodenih in efektivnih dejavnosti. Navedena dejstva so nas postavila pred izziv in zastavljanje smiselnih ciljev - kaj in katere dejavnosti učencem ponuditi v času nadomeščanja OPB-ja. Želeli smo, da dejavnosti učencem ne bi predstavljale dodatne obremenitve, ampak bi jim bilo ponujeno nekaj, kar izhaja iz njihovih lastnih idej, mnenj, interesov in jim je v veselje ter sprostitiv. Na podlagi tega je čas v OPB-ju na pobudo učencev postal izhodišče za izdelavo kamišibaja, preko katerega so učenci želeli predstaviti lastno zgodbo. Zastavljena dejavnost nam je prinesla izziv, ki je prerasel v celoletni projekt in se vključeval tudi v redni del pouka. Porajala so se nam številna vprašanja o tem, kako se projekta lotiti, kako ideje med seboj uskladiti ter jih zajeti v smiselno zgodbo, kako delo prilagoditi glede na sposobnosti učencev, kako in na kakšen način vključiti vse učence iz razreda, katere tehnike izbrati, kako zgodbo »zapakirati« za širšo publiko, v kolikšni meri pomagati učencem, da bo končni izdelek v osnovi še vedno plod njihovega dela ...

Oddelek podaljšane bivanja v programu z nižjim izobrazbenim standardom

Podaljšano bivanje je vzgojno-izobraževalni proces, organiziran po pouku za učence 1. - 6. razreda. Biti mora strokovno vodeno in vsebovati elemente, kot so samostojno učenje, sprostitevna dejavnost, ustvarjalno preživljanje prostega časa, prehrana. OPB ima svoje cilje in predstavlja nadaljevanje

učnega procesa ter vsebin rednega pouka. Vsebine v OPB-ju se nanašajo na vzgojno-izobraževalne cilje pouka in hkrati upoštevajo želje, interese in potrebe učencev in staršev (Blaj idr., 2005, str. 6).

Kamišibaj

Kamišibaj je umetnost pripovedovanja zgodb ob slikah s pomočjo malega lesenega odra (butaja). Poveže besedno in likovno umetnost, pri izvedbi pa gre za skupno doživljanje zgodbe v interakciji slike in besede. V predstavi kamišibajkar oz. pripovedovalec postavi butaj na mizo. V butaju se skrivajo slike z narisanimi zgodbami. Kamišibajkar odpre vratca butaja in prične s pripovedovanjem, pri čemer vleče slike iz butaja tako, kot teče zgodba. Na koncu se vrata butaja spet zaprejo (Sitar, 2018, str. 10). Japonci slike iz butaja vlečejo od desne proti levi, pri nas pa se je ustalil način od leve proti desni. Gledalci običajno niso pozorni na smer zgodbe. Nekateri kamišibajkarji si na hrbtno stran listov zapišejo besedilo zgodbe in zgodbo berejo ali pa jim je le v pomoč in spominsko oporo. Označijo se lahko tudi druge koristne oznake, kot npr. do kod izvleči posamezne liste, hitrost, morebitni zvočni efekt (Sitar, 2018, str. 18-19) ...

Otroci in tehnika ter tehnologija

Otroci pridobivajo spoznanja, izkušnje in vpogled v svet tehnike in tehnologije preko igre in ustvarjanja. V ustvarjalnem procesu skozi igro spoznajo materiale, delovne tehnike, uporabo naprav, razvijajo spretnosti in ustvarjalne sposobnosti (Papotnik, 1999, str. 10). Skozi spoznavni proces pridobivajo tehnološke, organizacijske, komunikacijske, socialne, estetske ... izkušnje. Skozi ustvarjalni proces te prvine poglobljajo in jih utrjujejo (Papotnik, 1993, str. 9).

Fotografija

Odrasli pogosto menijo, da so otroci premajhni za uporabo telefona, računalnika, fotoaparata. Danes tehnologija ponuja izdelke, ki jih lahko uporabljajo že otroci. Pri otrocih, ki obiskujejo program NIS, moramo stremeti k opismenjevanju v smislu spoznavanja s telefonom, televizorjem, računalnikom ..., da otroci dobijo izkušnje za nadaljnja leta šolanja. Naprave se razlikujejo po kvaliteti in imajo težave z določenimi tehničnimi omejitvami. Ne glede na kvaliteto, pa še vedno ne obstaja naprava, ki bi sliko tako približala realnosti, da razlika ne bi bila vidna. Določeni fotoaparati že omogočajo takšno jasnost slik, da gre pri ustvarjanju slike skoraj za kopijo resničnega sveta. A nakup drage opreme še ni pogoj za odlične fotografije. Še vedno moramo upoštevati tradicionalne fotografske tehnike: dobra kompozicija, primeren slikovni izrez, dobra svetloba in barve, točke pogleda (Lezano, 2002, str. 77).

Montaža

Oprema je zelo pomembna tudi pri video produkciji. Vrsta opreme je odvisna od sredstev, lokacij, zahtevnosti projekta, stopnje profesionalnosti ... Za izpeljavo običajno potrebujemo kamero in stojalo. Za snemanje potrebujemo tudi luč oz. osvetljava. Profesionalne in amaterske videoposnetke loči tudi dober zvok, za kar potrebujemo ustrezen mikrofonski sistem. Pomembne so dodatne baterije, ki omogočajo nemoteno snemanje, ustrezno število spominskih kartic ter torba za vso opremo, ki stvari ščiti pred zunanjimi vplivi (Video production equipment, 2022). Tudi pri snemanju videoposnetkov smo izbrali najpreprostejšo opcijo in stvari posneli s telefonom. Videoposnetke smo uredili s pomočjo programa Win Movie Maker 2022.

To je Microsoftova programska oprema za urejanje videoposnetkov. Program lahko uporabimo za zajem videa in zvoka iz video kamere, spletne kamere, telefona ali druge video naprave, iz zajete vsebine pa lahko potem na računalniku ustvarimo video. S programom po želji uredimo video in zvok, nato pa lahko dodajamo besedilo, urejamo prehode in učinke. Na koncu video shranimo in ga lahko delimo z ostalimi (Win Windows Moviemaker, 2022).

Od prve izkušnje s kamišibajem do celoletnega projekta

Učenci so se s kamišibajem v vlogi gledalcev prvič srečali pri rednem pouku in takoj se je izkazalo, da se je s kamišibajem dvignila kvaliteta dela oziroma je učna ura pridobila na dodatni vrednosti. Učitelji smo preko kamišibaja pripovedovali književna dela, lastno napisane in izdelane zgodbe glede na učno tematiko, preko kamišibaja smo prakticirali tudi opismenjevanje ... Opazili smo, da so učenci postali bolj skoncentrirani, motivirani za delo in pripravljeni za sodelovanje. S pomočjo predstava smo učence seznanili tudi z različnimi likovnimi tehnikami in s posameznimi zgodbami pokazali

širino različnih možnosti, ki jih ponuja kamišibaj. Ta je navdušil učence v takšni meri, da so v času preživetem v OPB-ju, sami izrazili željo po sestavi lastne zgodbe. Na sprehodih, v učilnici, telovadnici, knjižnici ... so se učencem porajale zanimive ideje, načini in tematike za izdelavo zgodbe. Glavno idejo za vsebino zgodbe je podal učenec z avtizmom in začela se je graditi zgodba o »Kralju mahu«. Za pripravo kamišibaja je potrebnega veliko časa, dela, znanja, logistike ipd., zato so bili zelo pomembni učiteljevi napotki/usmerjanje. Učenci v programu NIS niso najbolj spretni (slaba grafo in finomotorika) pri ustvarjanju z različnimi likovnimi tehnikami (npr. risanje, slikanje ...). Nekateri njihovi izdelki so slabše ali celo neprepoznalni. Podali so idejo ustvarjanja kamišibaja s pomočjo fotografije, kar se je izkazalo kot zelo dobra rešitev. Sestavljanje idej in zbiranje fotografij za zgodbo je potekalo vsaj pol leta, saj je do nadomeščanja OPB-ja s strani razredničarke prihajalo le občasno, redni učitelji OPB-ja pa so imeli drugače zastavljene cilje in dejavnosti, zato se kamišibaju niso posvečali. Ko nam je čas dopuščal, smo včasih celo nevede zbirali gradivo tudi znotraj rednega pouka. Učenci so v zgodbo kot glavne akterje postavili lastne like, večinoma sami fotografirali in podajali ideje o tem, kam in kako se naj kdo postavi, kakšno obrazno mimiko naj prikaže ... Učitelji smo poskrbeli za opremo (npr. telefon) in učence usmerjali z napotki. Na temo fotografiranja smo izpeljali tudi učno uro in s tem poskušali učence seznaniti s fotografijo in njenim nastankom. Ob zbranim gradivu smo pričeli s sestavljanjem in likovnim ustvarjanjem zgodbe. Učenci so iz posnetih fotografij izrezovali potrebne figure in elemente, jih lepili (kolaž), razmišljali o postavitvah (organizirano, spontano), dodajali, odzvali ... Osnovno ozadje so dopolnili s čopičem (tehnika akvarela), kaj dorisali ipd. Med dejavnostmi so zelo uživali, je pa bila nujna občasna pomoč in tudi kakšen nasvet/demonstracija učitelja. Vsa vsebina vključuje osebno noto (značilnosti učencev, njihove hišne ljubljence, interese, hobije, ideje ...). Vključena so tudi različna okolja, ki jih učenci obiskujejo v šolski okolici (bližnja mlaka, gozd, fitness na prostem, igrišče ...). V posameznih delih so vključeni elementi, specifično značilni za vse sodelujoče akterje. V zgodbo pa je vključena tudi aktualna snov pri pouku (npr. glavno mesto Slovenije, France Prešeren ...). Uspešno ustvarjenim izdelkom na papirju je sledila sestava besedila za pripovedovanje zgodbe ob kamišibajskih slikah. Izhajali smo iz osnutka, zasnovanega v začetni fazi projekta. Na podlagi predlogov in idej učencev smo napisali podrobnejše besedilo. Končan izdelek smo vstavili v butaj in učenci so ga znotraj razreda (po delih) zelo radi predstavljali. Ob tem so urili svoj govor, svobodno pripovedovali, ponavljali, tvorili stavke ... Pri predstavitvi končnega izdelka pa smo naleteli tudi na največjo oviro. V oddelku so učenci, ki se spopadajo z govorno-jezikovnimi motnjami in jim pripovedovanje/branje ob slikah povzroča težave. Nekateri pred publiko zaradi svojih primanjkljajev občutijo sram, si ne zmorejo zapomniti besedila, ne zmorejo brati, težko izgovarjajo določene besede ipd. Vse naštetje ovire, katerim lahko dodamo tudi fizične težave učencev pri izvleki listov iz butaja, so preprečevale izvedbo uspešne predstavitve končnega izdelka širši publiko, vse dokler se učencu, ki je podal tudi glavno idejo za zgodbo, ni porodila ideja o snemanju in montaži kamišibaja v video posnetek. Izdelali smo okvirni plan za snemanje in zanj izkoristili dneve dejavnosti (kulturni in tehniški dan: »Dan za multimedijo«, »Montaža«). Učenci so pridobili osnovna znanja iz montaže (programi, obdelava posnetkov, zvokov ...). Najprej se je posnela slikovna vsebina kamišibaja (izvleka listov). Paziti je bilo treba na sosledje slik, časovno orientacijo, ki mora biti naknadno usklajena z zvokom pripovedovalca itd. Vzporedno se je posnel, obdelal in vključil zvok (besedilo), prilagojen zmožnostim posameznih učencev. Ta del nikakor ne bi mogel biti izpeljan brez učiteljeve pomoči, saj so učenci manj spretni tudi pri uporabi IKT-ja. Sami niso obdelovali posnetkov, so pa bili aktivno udeleženi pri opazovanju, podajanju predlogov o tem, kateri deli so zanimivi in smiselni za vključitev v videoposnetek. Projekt smo uspešno izpeljali, ustvarjanje kamišibaja pa nam je prineslo veliko pozitivnih spoznanj: učenci so lahko izrazili svoje ideje, želje; ponos učencev ob ogledu končnega izdelka; aktivno sodelovanje; motiviranost in vztrajnost učencev pri ustvarjanju; pridobljena številna nova znanja; medpredmetno povezovanje; uspešno najdene rešitve; občutek ponosa ob odzivu publike; avtorski izdelek; možnost spoznati učence v nekoliko drugačnih okoliščinah; dodaten vpogled v močna/šibka področja učencev; v zgodbo uspešno vključeni detajli, ki so zgodbo dodatno obogatili ... Tekom projekta smo naleteli tudi na nekaj težav in ovir: slaba snemalna oprema; občasno slabše snemalne okoliščine (hrup v okolju); neznanje pri montaži videov; težave pri obdelavi; slabša kvaliteta končnega izdelka; projekt je terjal veliko časa in truda; občasno slabše razpoloženje učencev za sodelovanje; primanjkljaji učencev, ki vplivajo na delo; veliko preurejanja/ poenostavljanja; zgodba naredi drugačen vtis na publiko, ki ne pozna glavnih akterjev; nezmožnost predstavitve kamišibaja v živo ...

Zaključek

Čas, preživet v OPB-ju, je predstavljal priložnost in izziv za izdelavo daljšega projekta, kamišibaja, z naslovom Kralj mahu. V času rednega pouka bi se projekta v takšnem obsegu lotili težje. Čeprav se je ustvarjalo tudi med rednim poukom, so osnovna ideja za ustvarjanje, zamisli in načrti v osnovi izhajali iz časa, preživetega v OPB-ju, ki se je preživljal v sproščenem, veselem in mirnem vzdušju. Učenci kljub aktivnemu in zavzetemu ustvarjanju niso občutili dodatne obremenitve ali pritiska. Uspel se je realizirati končni izdelek, za katerega je potrebno poudariti, koliko truda (časa, logistike, novih znanj ...) je bilo potrebno vložiti (predvsem glede na primanjkljaje otrok), da se je celoten enoletni šolski projekt lahko zapakiral v desetminutni posnetek kamišibaja v obliki videa. Nastalo je avtorsko delo, ob katerem učenci izkazujejo velik ponos. Največjo vrednost izdelka pa prinese dejstvo, da je vsa zgodba v celoti narejena na podlagi njihov idej, lastnosti, osebnosti ...

Projekt si lahko ogledate na povezavi: <https://www.youtube.com/watch?v=pb0Pq3sdqPY>.

Literatura

Blaj, B., Chwatal, B., Čerpnjak, S., Kos Knez, S., Magolič, L., Murgelj, H. ... Žunko, I. (2005). Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Lezano, D. (2002). Kompaktni in digitalni fotoaparati. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Matičko, T. (3. avgust 2022). Kralj mahu. [Video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=pb0Pq3sdqPY>.

Papotnik, A. (1993). Zgodnje uvajanje v tehniko. Maribor: Obzorja.

Papotnik, A. (1999). Didaktika zgodnjega poučevanja tehnike in tehnologije. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Sitar, J. (2018). Umetnost kamišibaja. Priročnik za ustvarjanje. Maribor: Založba Aristej.

Video production equipment. (2022). Desktop documentaries. Pridobljeno s <https://www.desktop-documentaries.com/video-production-equipment.html>.

Win Movie Maker 2022. (2022). Pridobljeno s <https://www.videowinsoft.com/videowin-movie-maker.html>.

PROJEKT »MOJE MESTO«

Povzetek: Povezovati učenje angleščine v osnovni šoli z zabavo in aktivno vključiti vsakega posameznega učenca lahko naredimo s številnimi aktivnostmi in to uporabimo, ali celo nadgradimo v OPB. Članek predstavlja takšnih dejavnosti, projekt »Moje mesto«. Ustvarili so ga učenci 5. razreda OŠ Frana Erjavca v Sloveniji. Proces je združeval izdelavo stavb in vozil iz lesenih kock. Poleg tega so učenci ustvarili zemljevid mesta. Projekt je učencem omogočil utrjevanje obravnavanih besed in izrazov pri pouku angleščine. Ker je delo potekalo v skupinah so se učenci na tak način naučili sodelovanja drug z drugim. Zaradi dela v skupinah so bili učenci primorani na poti do cilja primorani reševati sprotne konflikte. Tako so se naučili sodelovanja in tudi v OPB zelo dobro sodelovali pri drugih dejavnostih, na primer pri športnih igrah, prispeval pa je tudi pri učenju pravil za kolesarski izpit. Učenci so se med seboj povezali in jim omogočil, da so bili pri tem ustvarjalni.

Ključne besede: ustvarjalnost, angleščina, projekt, mesto, projekt, skupinsko delo, kolesarski izpit.

PROJECT »MY TOWN«

Abstract: Connecting learning English in primary school with fun and actively involving each individual student can be done with many activities and this can be used or even upgraded in extended stay. The article presents one such activity, the project "My Town". It was created by the 5th grade students at Fran Erjavce Primary School in Slovenia. The process combined the construction of buildings and vehicles from wooden blocks. In addition, students created a map of the city. The project enabled students to use the words and expressions discussed in English lessons. Since the work took place in groups, the students learned to cooperate with each and to resolve conflicts in order to achieve the goal. Thus, they learned to work together and even in extensive stay, the students participated very well in other activities, for example in sports games. The project also contributed to learning the rules for the bicycle license test. The students connected with each other and were able to be creative in doing so.

Key words: creativity, English, project, town, project, group work, bicycle license test.

1 Uvod

Učenci 5. razreda OŠ Frana Erjavca Nova Gorica so pri pouku angleščine izdelali projekt »My town«. V 12-tih šolskih urah in z različnimi dejavnostmi, kot so branje knjige »Brown Rabbit in the City«, petje pesmi in igranje iger, so v skupinah ustvarili svoja sanjska vozila, ki so potovala po njihovih sanjskih mestih. Ta ustvarjalni proces je učence pripeljal do ustvarjanja vozil, kot sta čarobna metla in oboževan tovornjak za sladoled, besed, ki se jih učenci verjetno ne bi naučili v rednem šolskem kurikulumu. Članek predstavlja potek projekta »Moje mesto«, ki smo ga uporabili tudi v podaljšanem bivanju za utrjevanje pravil za kolesarski izpit.

2 Predstavitev projekta »My town«

Znotraj projekta "My town" obravnavanega pri pouku angleščine in v OPB so zastavljeni sledeči cilji:

- prepoznati in poimenovati vozila,
- povedati, kako učenci prispejo v šolo, ustvariti razredno anketo o tem,
- razvijati branja, govora, pisanja, poslušanja v angleščini,
- ustvarite sanjsko vozilo in sanjsko mesto,
- naučiti se uporabljati zemljevid; vprašati in dati usmeritev,
- utrjevati pravila za kolesarski izpit.

Za project je potrebno pripraviti: CD s pesmijo »Look all around« iz učbenika Happy Street 2, power point projekcija »Look all around«, papir s tabelo (vsaka skupina), lesene kocke, knjiga »Brown Rabbit in City«, tabla, kreda, plakat iz knjige (z zgradbami in zajcem), pokrovi steklenih kozarcev za vlaganje. Kot uvodno motivacijo učitelj predstavi pesem »Look all around« in zastavi nalogo, da učenci poimenujejo vsa vozila iz pesmi. Učenci poslušajo pesem in poimenujejo vozila. Učitelj izlušči odgovore in zapiše besede na tablo. S pomočjo projekcije, v kateri je pesem predstavljena s simboli, učenci pripovedujejo pesem. Učenci večkrat vadijo. Učitelj predstavi plesne gibe, ki jih pojemo ob pesmi, na primer, da iztegnemo roke za znak stop in v pesmi pokažemo »stop«. Učenci zraven plešejo in pojejo.

Učitelj vpraša, kako so učenci prišli v šolo. Učenci odgovorijo. Učitelj učence razdeli v skupine. Vsaka skupina ima papir s tabelo. Eden od njih zastavi vprašanje drugim učencem o tem, kako so

prišli v šolo in odgovore označi na tabeli. Učitelj iz vsake skupine izvabi odgovore. Učitelj odgovore označi na tabli in se o rezultatih pogovori z učenci. Učitelj vpraša, mimo katerih hiš so šli na poti v šolo. Učenci stavbe poimenujejo. Učitelj predstavi knjigo »Brown Rabbit in the City«. Po branju učitelj nalepi na tablo plakat mesta iz zgodbe. Učenci odgovorijo, katere zgradbe so bile v zgodbi, in jih postavijo na plakat v vrstnem redu, kot se jih učenci spomnijo. Z zajcem potuje nad mestom in učenci poimenujejo zgradbo. Učenci obnovijo zgodbo.

Učitelj razloži, da se je zajec izgubil, ker je mesto zelo veliko. Učence vpraša, če znajo dajati navodila v angleščini, da pomagajo zajcu. Učitelj prosi, naj pomaga zajcu priti do različnih zgradb. S tem vadijo izraze kot so "zavij levo, zavij desno, pojdi naravnost mimo ., je na tvoji levi/desni. Učitelj povabi učence, da na plakatih ustvarijo svoja mesta, ki jih zajec lahko tudi obišče. Učenci v skupinah izdelajo svoj zemljevid mesta. V naslednjem koraku učenci dobijo lesene kocke, ki jih spremenijo v zgradbe in kocke za vozila, v katerih se bo zajček potoval. Zgradbe in vozila poimenujejo. Oseba v skupini izbere stavbo in vozilo, v katerem bo zajček potoval. Drug drugega z izrazi v angleščini usmerjajo do izbrane stavbe.

Na koncu vsaka skupina predstavi svoje mesto. Uporabljajo strukturo »This is/These are«, ki jo poznajo iz prejšnjih let. Nato učenci s pomočjo različnih iger vadijo novo besedišče (vozila in zgradbe). Na primer, učitelj učencem prinese pokrovčke kozarcev za vlaganje. Na spodnji strani prilepijo risbe in sicer dve enaki sliki vozila ali stavbe prilepijo pod dva pokrova, na primer dve sliki »šole« prilepijo pod pokrov kozarca. Nato pokrove obrnejo in igrajo spomina. V prvih krogih poimenujejo le slike pod pokrovom. Ko so pojmi zgradb in vozil utrjeni, lahko vzamejo par šele, ko pravilno oblikujejo stavek in uporabijo še »There is« ali »There are.«

V podaljšanem bivanju smo mestu dodali prometne znake, ki so se jih naučili pri pripravah na kolesarski izpit. S pomočjo znakov, so učenci utrjevali pravila v križišču, kot tudi pomen znakov. V OPB so pod pokrove kozarcev za vlaganje dodali še slike prometnih znakov in igrali z njimi igro spomina. Ker je bilo znakov veliko, so si znake skupine razdelile in tako ustvarile več iger spomina, ki so si jih učenci izmenjevali.

3 Vtisi učencev po končanem projektu

Učenci so ob končanem projektu zapisali sledeče:

"Najbolj mi je bilo všeč to, da smo delali skupaj." David, 5. A

"Všeč mi je bilo, da je pri ustvarjanju mesta vsak prispeval svojo idejo in da smo si pomagali. Šeli, 5.A
Všeč mi je bilo tudi, da sem izdelala čarovniško akademijo, ki je tudi v zgodbi Harryja Potterja in se kliče Bradavičarka. Moje vozilo je bilo letéča metla, Nimbus 2000, kot v Harry Potterju. – Anna Sofia Szabo, 5. A

Zelo mi je bilo všeč, ker smo bili v skupinah in ker smo za mesto uporabljali lesene kocke.

– Matias Strehar, 5. A

3 Zaključek

V projekt »Moje mesto« so bili vključeni zgodnji učenci angleščine na OŠ Frana Erjavca Nova Gorica, ki so delali v skupinah. Delo v skupinah je lahko zahtevno, ker je med učenci več konfliktov, kot če učitelj preprosto daje navodila celotnemu razredu in vsi istočasno delajo isto vajo in odgovarjajo. Reševanje tovrstnih problemov, ki so se pojavljali med poukom, se je izkazalo kot naložba v prihodnost. Po pouku, kjer so se ti učenci igrali na dvorišču v OPB, so hitreje reševali nastale težave, saj so imeli tehnike za reševanje problemov iz razreda in so se lažje in so se hitreje opravičili in dosegli cilj. Učenci so se angleščine učili na zabaven način, skozi zgodbo in ustvarili svoj projekt, s katerim so se lahko igrali. Vsi učenci so bili aktivni, podpirali so drug drugega in skupaj vadili, tako da so vsi dosegli cilje, zastavljene na začetku projekta. Projekt je učencem nudil možnost, da so bili ustvarjalni, poleg tega pa so se pripravili na opravljanje kolesarskega izpita in se pri tem naučili orientacije po mestu.

Literatura:

Maidment, S. (2010). Happy Street 2. Oxford: Oxford University Press.

Russell, N. (2010). Brown Rabbit in City. New York: Viking Books for Young Readers.

PRAVLJICE V OPB

Povzetek: Branje pravljic je za otroka izrednega pomena in če lahko branje vključimo v čas podaljšanega bivanja toliko bolje. Prepričana sem, da so pravljice od najzgodnejšega otroštva velikega pomena za razvoj čustev, moralnega čuta in osebnosti. Učitelji moramo biti pozorni, da zahtevnost pravljic prilagajamo razvojni stopnji otroka. Pravljice se namreč med seboj zelo razlikujejo. In sicer po zahtevnosti, vsebini in kot tudi sporočilnosti. Otroku pravljice pomagajo pri razvoju govornih in bralnih sposobnosti, saj z njimi stopijo v stik s svojo domišljijo. V času podaljšanega bivanja je idealni čas za branje. Veliko otrok v domačem okolju ne bere pravljic in res je žalostno, da se starši sploh ne zavedajo kaj vse njihovi otroci zamujajo.

Ključne besede: pravljica, podaljšano bivanje, branje, poustvarjanje

FAIRY TALES IN THE AFTERSCHOOL PROGRAM

Abstract: Reading fairy tales is extremely important for a child, and if we can integrate reading into the afterschool programs, all the better. I am convinced that fairy tales are of great importance for the development of emotions, moral sense and personality from the earliest childhood. Teachers must be careful to adapt the complexity of the fairy tales to the developmental level of the child. Fairy tales are very different from each other. In terms of complexity, content and message. Fairy tales help children develop their speaking and reading skills by putting them in touch with their imagination. During the afterschool program, it is the ideal time to read. Many children do not read fairy tales at home and it is really sad that parents are not even aware of what their children are missing.

Keywords: fairy tale, afterschool program, reading, recreation

Uvod

Poslušanje pravljic predstavlja otroku pomembno razvojno spodbudo. In ker sem mnjenja, da otroci doma s starši berejo premalo pravljic, sem se odločila, da bomo v času podaljšanega bivanja le-teh čim več prebrali. Pravljice lahko uporabimo v različne namene; zgolj za zabavo, pomiritev ali sprostitve, za spodbujanje otrokovega bralnega in govornega razvoja, za spodbujanje osebnostnega in socialno-čustvenega razvoja, za užitek ... Slikanica je besedilno-slikovni medij mladinske književnosti, kjer slike ilustrirajo besedilo. Namenjena je otrokom v pred bralnim in v začetnem bralnem obdobju. Tradicija slikanic sega v 18. in 19. stoletje. Svetovni razmah je doživela v 20. stoletju, predvsem po drugi svetovni vojni. Pomembno je vedenje, da ima slikanica tri temeljne sestavine: besedilo, ilustracijo in vsebinsko-oblikovni odnos med besedilom in ilustracijo. Je otrokova prva knjiga in predstavlja zvrst mladinske književnosti, za katero je značilno kratko in jedrnato besedilo, podkrepljeno z ilustracijami. Besedni del ima nalogo pripovedovati, likovni del pa s svojimi neomejenimi izraznimi možnostmi, preko katerih oriše tudi neubesedeni vidik zgodbe, dopolnjuje besedilo (Arko in Koželj, 2013). V vsaki slikanici vzporedno tečeta dve zgodbi: literarna in likovna. Odrasli, ki bere otroku, mora zato najprej sam doživeti zgodbo in jo nato posredovati naprej tako, da vzpostavljen odnos med eno in drugo zgodbo teče vzporedno, obenem pa naveže še stik z doživetjem tistega, ki posluša (prim. Dolinšek-Bubnič, 1999).

Vloga odraslega

Otroku vsekakor prvi stik z literaturo omogočijo odrasli, zato je njihova vloga pri tem še posebej pomembna. Od njihovega odnosa do knjig, njihovih bralnih zmožnosti in časa, ki so ga odrasli pripravljene posvetiti branju, je odvisno, kakšen odnos bo z literaturo vzpostavil otrok. Pomembno je, da imajo starši kot učitelji pozitiven odnos do branja, saj lahko tako preko prijetne izkušnje in zelo spontano približajo knjige otroku. Bolj kot se odrasli zavedamo pomena branja, bolj ga pri delu z otroki spodbujamo. Skupno branje med odraslim in otrokom spodbuja bližino, razvija močno čustveno vez in predstavlja socialno izkušnjo, preko katere se otrok razvija na vseh področjih razvoja (Matko Lukan, 2009). Kropp (2000) omenja šolo kot najpomembnejšega zaveznika pri spodbujanju otroka, da postane bralec za vse življenje. Učitelji v nižjih razredih skrbijo za širjenje besedišča. Razvijanje bralnih sposobnosti spodbujajo tudi dramski in literarni krožki, ki učence pripravljajo na zahtevnejše branje v višjih razredih, kjer učitelji še naprej skrbijo za motivacijo in veselje do branja.

Branje otroku

Razvoj branja pri otroku najbolj spodbuja živo branje. Raziskave so dokazale, da je bistvena razlika med tem, da starši ali drugi bližnji berejo oziroma pripovedujejo otroku, in tem, da otrok isto vse ebino gleda po televiziji, ali jo posluša po radiu. Eden ključnih dejavnikov pri tem naj bi bil očesni stik, ki je osnovni del vsake komunikacije. Razlika med živim branjem in branjem po televiziji ali radiu je v tem, da televizija in radio ne omogočata možnosti dialoga. Bralec med branjem namreč ustvari očesi stik, se lahko odziva, odgovarja na otrokove pobude, prilagaja hitrost, ritem branja ter premore glede na otroka, ki mu bere (prim. Dolinšek–Bubnič, 1999).

Korist pravljic za otrokov razvoj

V otroku se prebudi domišljija

Otrok si v mislih predstavlja vse, kar mu preberemo, sposoben je stopiti iz običajnega in razmišljati o neresničnem. Ko bo starejši, bo zaradi zgodnjega branja in bujne domišljije ustvarjal tudi svoje zgodbe, ki jih bo vpletal v igro, pisal na papir ...

Spodbujanje k dobrim dejanjem in h kritičnem razmišljanju

Ker v pravljicah nastopajo pravljичni junaki, ki premagajo slabe, in na koncu vedno zmaga dobro, bo otrok ponotranjil pozitivne vrednote. Poistovetil se bo z glavnimi junaki, ki prinašajo srečo in veselje, kar se bo odražalo tudi v njegovem vsakdanjem življenju in v odnosih do drugih. Pravljice ga naučijo, kako sprejeti pravo odločitev in kakšne so posledice.

Ustvarjanje pristnejših odnosov

Redno branje pravljic je priložnost, da se z otrokom še povežemo in ustvarimo pristnejše odnose. Po prebranem se pogovorimo, ali jim je bila pravljica všeč, ali so jo razumeli, kaj jih je najbolj navdušilo pri njej, kaj bi oni spremenili ipd. Skupni odkriti pogovori v zgodnjem otroštvu bodo pripomogli k temu, da se bomo tudi kasneje med odraščanjem pogovarjali, da se bo lahko otrok zatekel k nam, ko bo v vsakdanjem življenju potreboval kakšen nasvet.

Razvijanje bralne pismenosti

Bodimo otrokom vzgled in tudi sami veliko berimo, kadar koli imamo čas, vzemimo v roke otroško knjigo in jo na glas preberimo otroku, ki bo tako bogatil svoj besedni zaklad in vstopil v svet literature še pred obdobjem, ko bo sam začel brati. Otroci bodo poskušali razumeti, kaj je na straneh napisano, in zgodbo obnoviti s svojimi besedami, kar prispeva k boljši bralni pismenosti in bogatejšemu besednemu zakladu. Z veseljem bodo tudi sami obiskali knjižnico ali knjigarno in pokazali zanimanje za knjižne novosti.

Soočanje z različnimi čustvi

Skozi pravljice se lahko otroci soočijo s svojimi čustvi. Če jih je nečesa strah, jim lahko pogumni junak pokaže, kako ga premagati oz. se soočiti z njim. Če so žalostni, jim marsikatera pravljica lahko pričara nasmešek na obraz. Določene pravljice so napisane zato, da otroku, ko je najbolj ranljiv, pomagajo prebroditi težko obdobje.

Razvijanje koncentracije

Otroci se ob branju pravljice umirijo in osredotočijo na to, kaj slišijo, kako poteka zgodba, kaj počne junak v njej. Zbrano povezujejo besede s pomenom, ki ga nosijo. Počakajo, da jim pravljico preberemo do konca, nato pa vedo, da se bomo o njej še pogovarjali.

Pogovor o prebranem

Pogovor o prebranem naj bi bil sestavni del bralne dejavnosti, otrok naj ne bi samo poslušal. Če odrasli, ki berejo otroku, preverjajo, ali sledi branju in razume prebrano, se otrok zgodaj navaja sodelovati pri vsebini oziroma pomenu besedila. Z izkušnjami se navadi razumeti različna besedila in tudi različne sloge izražanja. Že predšolski otrok se srečuje z različnimi vrstami besedila in oblikami tiskanih gradiv, ob njih spoznava različne namene in rabe pismenosti. Ob obilici gradiv imajo starši ali odrasli, ki berejo otroku, možnost pogovarjati se o vsebini in navajati otroka na ustvarjanje lastnega mnenja ter kritičnega odnosa do vsebine. Kritičen odnos do besedila lahko začnemo razvijati že pri predšolskem otroku, vendar je pri tem treba upoštevati njegovo razvojno starost in izkušnje. Poslušanje pripovedovanja in branja knjig bogati otrokov besedni zaklad, širi obzorja in je neprecenljiv vir novega znanja in novih izkušenj (Knaflič, 2009).

Branje pravljic v OPB

V letošnjem šolskem letu sem si zadala, da bom otrokom v času podaljšanega bivanja prebrala čim

več različnih pravljic. Zavedam se, da je otrokom v prvem triletju pravljica najpomembnejša literarna vrsta. Ilustracije v pravljici so otrokom enako pomembne kot besedilo. Zato so prav slikanice zanje najbolj primerne knjige. Vsak teden smo prebrali vsaj dve pravljici. Z uvodno motivacijo sem otroke vedno najprej motivirala za poslušanje besedila, kajti zavedam se, da je to prvi korak pri vzpostavljanju dialoga med besedilom in otrokom. V tej fazi se otrok pripravi na literarno estetsko doživetje, v njem spodbudi predstave in čustva, povezana s temo pravljice. Po motivaciji je sledil premor, s katerim sem otroke pripravila k doživetju. Takrat so se umirili in usmerili pozornost na besedilo.

Nato sem pravljico prebrala. Branje je bilo čimbolj doživeto, zanimivo, dinamično. Prilagajala sem ga glede lastnosti književnih oseb in glede na razpoloženje, ki ga je vzbujalo besedilo. Upoštevala sem okoliščine, v katerih so otroci spremljali besedilo. Po branju je sledil čustven premor, s katerim so otroci uredili svoja doživetja in misli. Ta faza je bila kratka in je trajala nekaj sekund. S stavkom ali dvema sem povzela in potrdila doživljanje. Nato je sledila analiza besedila, ki je zelo pomembna faza. V tej fazi smo razložili neznane besede, določili kraj in čas dogajanja, se pogovarjali o književnih osebah, njihovem ravnanju in značajskih lastnostih ... Večkrat smo tudi napovedali nadaljevanje zgodbe. Po pogovoru o besedilu je sledilo poustvarjanje. Učenci so nato poustvarjali v skupinah. Obnavljali so vsebino, preizkušali so se v pisanju zgodbic, pesmi, ugank. Preizkusili so se v likovnem ustvarjanju literarno-estetskega doživetja, izdelovanju slikanic, lutk in scenskega prostora. Pri delu so sodelovali vsi učenci po svojih najboljših zmožnostih. S tem so razvijali notranjo motivacijo in pozitivno samopodobo posameznika, saj so s tem doživljali pozitivne izkušnje, predvsem pri izražanju lastnih zamisli. Moja naloga je bila, da sem učence motivirala, jih usmerjala z navodili, drugače pa sem jim dovolila, da so bili pri ustvarjanju čim bolj samostojni. Izbirala sem slikanice z različno tematiko, kot so zgodbe o prijateljstvu, vztrajnosti, reševanju konfliktov, o različnih čustvenih odzivih nastopajočih ... Pri izbiri sem bila pozorna tudi na kakovostne ilustracije, saj le-te učence pritegnejo k še bolj zbranemu poslušanju in ostrijo čut za likovno-estetske vrednote.

Zaključek

Prepričana sem, da so otroci z našim branjem v podaljšanem bivanju ogromno pridobili. Uživali so ob poslušanju pravljic in jih doživljali na različne načine, počutili so se pomembne in odgovorne ob poustvarjanju, pri čemer so razvijali svojo domišljijo in kreativnost. Otroci morajo s pravljicami rasti. Pravljice so sredstvo, ki nagovarja otrokovo osebnost v celoti. Omogočajo razvoj domišljije, intelektualni, čustveni in govorni razvoj otroka. Tako se naučijo razlikovati dobro od slabega. Bogatenje besednega zaklada in pridobivanje najrazličnejšega znanja, ki ju omogoča branje, otroku pozneje olajša učenje branja in pisanja, saj se otrok, ki pozna in razume več besed, lažje nauči brati in pisati. S primerno razvitim besednim zakladom se otrok med učenjem branja in pisanja lahko v celoti posveča obvladovanju tehnike branja in pisanja in se mu ni treba ukvarjati z razumevanjem novih besed. Otroku lahko znanje spontano pridobiva v okolju, v katerem živi, knjiga pa mu omogoča, da spoznava tudi okolja, ki so daleč od njega in zelo drugačna od poznanega. Pridobljeno znanje mu pomaga, da bolje razume svet, v katerem živi, in se lažje znajde v novih okoliščinah. Za bralno pismenost mlajših otrok so v prvi vrsti odgovorni starši, nato vzgojitelji v vrtcih in učitelji v šoli. Vsekakor je pomembno sodelovanje z družino, saj lahko s skupnimi močmi dajemo otroku dobre pogoje za njegov razvoj, dobro opismenjevanje in branje. Otroku moramo dati občutek, da je branje koristno, pomembno, zabavno in zanimivo, da tudi njemu postane užitek. Vsako leto se z branjem pravljic trudim, da bi pri učencih spodbudila zanimanje za branje, bogatim njihov besedni zaklad, spodbujam koncentracijo, slikovne predstave in sposobnost govornega razumevanja ter izražanja. Upam, da sem se z večkratnim branjem dotaknila vsakega učenca, da bo v prihodnje tudi sam posegal po knjigah z željo po globljem razumevanju sebe in sveta.

Literatura

- Arko, A. in Koželj, P. (2013). Slikanica moja prva knjiga – razstava o slovenski slikanici. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.
- Dolinšek – Bubnič, M. (1999). Beri mi in se pogovarjaj z menoj. Priročnik za kreativno uporabo otroških slikanic. Ljubljana: Epta.
- Knaflič, L. (2009). Družinska pismenost v predšolskem obdobju: Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Kropp, P. (2000). Vzgajanje bralca: Naj vaš otrok postane bralec za vse življenje. Tržič: Učila.
- Matko Lukan, I. (2009). Kako beremo otrokom. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

OD OSNOV DO KONČNEGA IZDELKA: MAJICE Z VEZENIM MOTIVOM

Povzetek: Podaljšano bivanje je prostor, kjer se lahko otroška ustvarjalnost razvija v polni meri, pri tem pa pomembno vlogo igra učitelj s spodbudami, navdušenjem in odprtostjo za ideje, ki se razvijajo v otroških glavah. V prispevku bom predstavila dejavnosti v podaljšanem bivanju, s poudarkom na ustvarjalnem preživljanju časa. Predstavila bom dejavnost, v katero so bili hkrati vključeni vsi učenci v razredu. Najprej so se naučili osnovnega šiva vezenja, ki so ga vadili na majhnem koščku blaga, nato pa smo prišli do ideje, da bi si za spomin na 3. razred na majice izvezli vsak svoj vzorec. Pri tem so razvijali ročne spretnosti in vztrajnost. Vsak učenec je preko tega pokazal svoj ustvarjalni potencial na področju vezenja, za katerega morda sploh ni vedel, da ga ima.

Ključne besede: podaljšano bivanje, ustvarjalnost, vezenje, majice, vztrajnost, ročne spretnosti

FROM BASICS TO FINISHED PRODUCT: EMBROIDERED T-SHIRTS

Abstract: An extended stay is a place where children's creativity can be fully developed, with the teacher playing an important role with encouragement, enthusiasm and openness to ideas that develop in children's minds. In this article, I will present activities in the extended stay, with an emphasis on creative time. I will present an activity in which all the students in the class were involved at once. First, they learned the basic embroidery stitch, which they practiced on a small piece of fabric, and then we came up with the idea to embroider each of their patterns on T-shirts to commemorate the 3rd grade. In doing so, they developed manual skills and perseverance. Through this, each student showed their creative potential in the field of embroidery, which they may not have even been aware of.

Keywords: extended stay, creativity, embroidery, t-shirts, perseverance, manual skills

1 Uvod

Blaj idr. (2005) opredeljujejo podaljšano bivanje kot obliko vzgojno-izobraževalnega procesa, ki jo šola organizira po pouku za učence od 1. do 6. razreda. V času po pouku učencem počasi upada energija, veliko več časa imajo na voljo za igro ter druge dejavnosti, pri katerih lahko pokažejo in razvijajo svojo ustvarjalnost. Vloga učitelja pri tem je, da jih usmerja, vodi, vzpodbuja pri razvoju in izražanju njihovih interesov ter jim je zgled. Učencem lahko veliko ponudi, ob tem pa se z njimi razvija in uči. V interakciji z učenci spoznava njihove želje, potrebe, sledi razvojnim značilnostim otrok ter se na to odziva. Načini, s katerimi lahko spodbujamo otrokovo ustvarjalnost in ki jih v svojem delu navaja D. Einon (2002), pa so med drugim tudi, da otroke spodbujamo, da povedo in delijo svoje zamisli; otrokom dovolimo, da so izvirni; sprejmemo ali dopuščamo otrokove ustvarjalne zamisli in jih ne podcenjujemo; zaupamo v sposobnosti otroka; smo pripravljeni otrokom dovoliti, da se ukvarjajo z dejavnostjo, ki jih zanima in v kateri uživajo; ob določenem učenju dovoljujemo svobodno izražanje in nudimo dovolj priložnosti za vajo; smo sami ustvarjalni.

2 Elementi in operativni cilji podaljšanega bivanja s poudarkom na ustvarjalnem preživljanju prostega časa

V podaljšanem bivanju je čas namenjen samostojnemu učenju, sprostivni dejavnosti, kosilu in ustvarjalnemu preživljanju prostega časa. To so elementi podaljšanega bivanja. Pri tem se upoštevajo operativni cilji, ki se prepletajo in nadgrajujejo s cilji vzgojno-izobraževalnega dela pouka. Vsebine izhajajo iz vzgojno-izobraževalnih ciljev pouka, ob upoštevanju interesov, potreb, želja učencev in njihovih staršev (Blaj, idr. 2005). Eden izmed elementov podaljšanega bivanja je tako ustvarjalno preživljanje prostega časa. Namenjeno je razvedrilu, počitku, sprostitvi, učenci pa v tem času nimajo učnih obveznosti. Večinoma se v tem času posvečamo branju poljubne literature in poustvarjanju, skupnim vodenim aktivnostim za razvijanje socialnih in drugih veščin, vsebinam, ki si jih sami izberejo, ustvarjanju ali pa so vključeni v interesne dejavnosti, ki jih ponudi šola in drugi izvajalci. Blaj idr. (2005) navajajo, da morajo imeti aktivnosti nek cilj, ob čemer se upošteva in omogoča razvoj njihovih interesov in sposobnosti na vseh temeljnih področjih razvoja osebnosti: socialnem, čustvenem,

spoznavnem, telesno-gibalnem, motivacijskem, estetskem in moralno-etičnem.

Cilji, ki jih navajajo Blaj idr. (2005) so naslednji, in sicer da učenci:

- razvijajo ustvarjalnost na kulturnem, umetniškem, športnem in drugih področjih;
- razumejo in doživijo pomen aktivno preživetega prostega časa za sproščeno počutje in osebni razvoj;
- utrjujejo stara in pridobivajo nova znanja ter izkušnje na vseh področjih osebnostnega razvoja, še zlasti:
 - se naučijo izbirati in soorganizirati aktivnosti glede na svoje interese;
 - se učijo mnenja usklajevati z vrstniki in sprejemati različne vloge v skupini in ob tem spoznavajo sebe in druge ter se učijo sprejemati in ceniti drugačnost;
 - se soočajo z rezultati osebnega in skupnega dela in jih v obliki predstavitev in razstav prikažejo tudi drugim.

3 Ustvarjanje s skupnim ciljem – izkušnja iz prakse

V SSKJ je ustvarjalnost opredeljena kot »sposobnost s svojo dejavnostjo doseči, da kaj nastane«. Izdelki učencev 3. razreda, ki so nastali v okviru ustvarjalnega preživljanja prostega časa, so bili produkt ročnega dela in njihovih spretnosti, želje po ustvarjanju ter visoke motivacije, da ustvarijo izdelek, ki jim bo predstavljal spomin na 3. razred. Eden izmed operativnih ciljev ustvarjalnega preživljanja časa pravi, da učenci med drugim pridobijo nova znanja in izkušnje. Ročna dela, kot so šivanje in vezenje pa so nekaj, kar gre pri mlajših generacijah nekako v pozabo oz. se v poplavi drugih dejavnosti in možnostih le redko lotijo takih stvari. Zato se mi je kot učiteljici zdelo pomembno, da svoje, sicer osnovno, znanje vezenja predam naprej ter iz tega naredimo skupni projekt, ki je trajal približno tri mesece do zaključka šolskega leta, učenci pa so se naučili nove ročne spretnosti. Poleg igre, učenja, preživljanja časa na prostem in ob drugih dejavnostih, smo veliko časa namenili vezenju, sploh ob deževnih dnevih. Znanje, ki sem ga predala naprej učencem, sem pridobila od svoje sodelavke, ki je bila na področju vezenja zelo nadarjena in precej ustvarjalna. Moji učenci so se najprej učili osnovnega šiva vezenja. Za blago, šivanke in prejo sem poskrbela sama, saj smo zaradi varčevanja na področju šolstva omejeni z materialom, ki ga imamo na voljo za ustvarjanje in delo. Vsak učenec je dobil manjši kvadrat tkanine, šivanko in prejo. Na blago so s svinčnikom narisali poljubni vzorec, po katerem je tekel šiv. Nekateri so tehniko šivanja zelo hitro usvojili, drugi pa so imeli več težav, zato sem morala tehniko večkrat demonstrirati ali pokazati določenim učencem posebej (glede na njihovo znanje in finomotorične spretnosti). Ko je vse teklo tako kot mora, se je porodila ideja, da bi si naredili majice, na katere bi izvezli poljubne motive. Vsi učenci so bili nad idejo zelo navdušeni, posledično se je okrepila njihova motivacija za ustvarjanje, kajti vsak je imel možnost narediti svoj unikaten izdelek, ki mu bo ostal za spomin. Po dogovorjeni ideji z otroki je bilo potrebno obvestiti še njihove starše, saj smo zbirali po 2 evra za nakup belih majic. Tudi starši so bili zelo navdušeni nad idejo in so nas v našem skupnem projektu podprli. Po dobavi majic, se je pravo delo šele začelo. Vsak je narisal svoj motiv, tokrat na večjo površino. Nekateri so napisali še svoje ime in razred. Prostora za napake tokrat ni bilo veliko, zato so se morali otroci zelo potruditi in biti osredotočeni na to, kar delajo. Vezenje jim je iz dneva v dan šlo vse bolj od rok, njihova ustvarjalnost in kreativnost pa sta dobili nove razsežnosti. Ob zaključku leta smo skupaj z razredničarko pripravili nastop za starše, učenci pa so oblekli svoje majice, s katerimi so pokazali svoj končni izdelek, na katerem je bil njihov delček ustvarjalnosti.

Zaključek

Čas, ki ga otroci preživijo v podaljšanem bivanju, lahko ponudi veliko možnosti za razvoj njihovih potencialov, če jih le znamo motivirati in vzpodbuditi na pravi način. Iz našega skupnega dela sem se naučila, da sta zgled in navdušenje učitelja nad neko dejavnostjo oziroma stvarjo še kako pomembna, saj je nekaj učencev razvijanje te ročne spretnosti po ustvarjanju v šoli, preneslo še v domače okolje.

Literatura

Blaj, B. et. al. (2005). Koncept. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo

Einon, D. (2002). Ustvarjalni otrok; prepoznajte in spodbudite naravno nadarjenost vašega otroka. Tržič: Učila International

SSKJ. Pridobljeno s: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=ustvarjalnost&chs=1>

IZZIVI TRAJNOSTNE MOBILNOSTI V ŠOLI

Povzetek: Že vrsto let sodelujem v projektih, ki spodbujajo varovanje okolja, trajnostno mobilnost. V prispevku bosta predstavljena dva velika projekta, ki sta na naši šoli dobila velik odziv učencev in staršev. Pa ne samo odziv, začele so se majhne spremembe z velikimi koraki na področju trajnostne mobilnosti. Kako se je vse skupaj začelo? Osnovna šola Poljane je bila leta 2017 s strani Inštituta za politiko prostora izbrana v projekt Trajnostne mobilnosti v šoli na podlagi primerljivosti šolskega okoliša z drugimi šolskimi okoliši v Sloveniji. Z velikim veseljem smo se odzvali povabilu, da kot modelna šola sodelujemo v projektu. V prispevku bo opisana pot, ki ni bila enostavna, a je pripomogla, da so se začeli odpirati drugi zelo pomembni projekti, ki so zelo pripomogli k trajnostni mobilnosti in dinamiki življenja na naši šoli.

Ključne besede: trajnostna mobilnost, mobilnostni načrt, proces izdelave, ukrepi, projekt Trajnostne mobilnosti »Gremo peš s kokoško Rozi«.

THE CHALLENGES OF SUSTAINABLE MOBILITY AT SCHOOL

Abstract: For many years, I have been involved in projects that promote environmental protection and sustainable mobility. The paper will present two major projects that received a great response from students and parents at our school. Moreover, not just a response, small changes have started with big steps in the field of sustainable mobility. How did it all start? In 2017, Primary School Poljane was selected to participate in the Project for Sustainable Mobility in Schools by the Institute for Spatial Policies based on comparability of the school district with other school districts in Slovenia. It was with great pleasure that we responded to the invitation to participate in the project as a Model School. The paper will describe a path that was not easy, but helped to open other very important projects that greatly contributed to sustainable mobility and the dynamics of life at our school.

Key words: sustainable mobility, mobility plan, production process, measures, Sustainable Mobility project "Let's walk with Rosie the Hen".

1 Uvod

Osnovni cilj trajnostne mobilnosti je zadovoljiti potrebe vseh ljudi po mobilnosti in obenem zmanjšati motorni promet, s tem pa tudi onesnaževanje, emisije toplogrednih plinov ter porabo energije in prostora. Trajnostna mobilnost je tista, ki je hkrati okoljsko sprejemljiva, socialno privlačna in spodbuja razvoj gospodarstva. Ukrepi mobilnostnega načrta so prilagojeni značilnostim šolskega okoliša: splošni dostopnosti, obstoječim potovalnim navadam zaposlenih in učencev, problematiki varnih poti v šolo in velikosti šolskega okoliša. Ukrepi bodo uporabni tudi za ostale šole s primerljivim šolskim okolišem.

Spremembe mobilnostnih navad prinašajo veliko prednosti:

- Več gibanja in posledično boljšega zdravstvenega stanja otrok in zaposlenih zaradi aktivnega prihoda v šolo;
- Kraj postaja prijetnejši za pešačenje oziroma kolesarjenje;
- Izboljšanje varne dostopnosti šole otrokom omogoči hitrejšo samostojnost, saj lažje sami pridejo v šolo;
- Prijetnost kraja za bivanje;
- Manjši delež avtomobilskega prometa, prostor se lahko namenja drugim, bolj prijetnim dejavnostim;
- Promocija trajnostne mobilnosti vpliva na zmanjšanje onesnaženosti zraka in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.

2 Proces izdelave mobilnostnega načrta

2.1. Pridobivanje vhodnih informacij in podatkov

Vsaka stran je dobila svoje naloge, in sicer:

- Izvedeni so bili poglobljeni intervjuji s predstavniki mestne občine, ravnateljem OŠ, predstavniki staršev učencev ter z menoj kot mentorico kolesarskega krožka in koordinatorico Tedna mobilnosti;
- Z učenci 5. razredov je bil izveden sprehod, kjer so učenci evidentirali prometne izzive v neposredni bližini šole ter iskali rešitve za izboljšanje stanja. Sprehodili so se po poti, ki jo učenci radi uporabljajo za prihod v šolo. Šteli so promet, in sicer v jutranji in popoldanski konici, spremljali so število pešcev,

kolesarjev, osebnih avtomobilov ter tovornjakov;

- Pripravile so se delavnice za zaposlene na OŠ, starše in lokalno skupnost, kjer so bili predstavljeni izsledki procesa.

3 Priprava ukrepov

3.1. Mobilnostni načrt temelji na pripravi mehkih ukrepov

- Obveščanje;
- Izobraževanje in organizacija prihodov v šolo znotraj obstoječih zmogljivosti infrastrukture;
- Poudarek načrta je na ukrepih, ki bi imeli spodbuden vpliv na učence in zaposlene, da bi se le-ti odločili za spremembo potovalnih navad;
- Izboljšali bi prijetnost varnost kolesarjenja in peščenja tudi med tistimi, ki se že odločajo za tak način prihoda v šolo. Hkrati predvideva tudi izboljšanje razmer za tiste, ki se v šolo vozijo z javnim potniškim prometom. Šlo je za idejno zasnovo ukrepov, ki jih je bilo potrebno pretehtati še z drugih vidikov celostnega prostorskega, prometnega, ekonomskega in družbenega razvoja mesta, kar je domena odločevalcev in oblikovalcev. Idejna zasnova je zelo koristna, saj je priprava ukrepov vključevala sodelovanje z otroki, s starši in predstavniki šole ter analizo šolskega okolja s strani potreb otrok, staršev in šole.

3.2. Ukrepi, ki jih je pripravila in v večini analizirala šola:

- Pri organizaciji šolskih prireditev, govorilnih ur, roditeljskih sestankih se je upošteval ukrep trajnostne mobilnosti in obiskovalce spodbujal, da prihajajo trajnostno. Pri oblikovanju rešitev so pomagali učenci, ki so staršem predstavili, zakaj se je na govorilne ure koristneje odpraviti s kolesom kot z avtomobilom.
- Za učence in starše se je na spletno stran šole dodal zavihek načrt varnih šolskih poti in zemljevid, z nasveti, kako popraviti kolo, varno na poti s kolesom in skirojem, spodbude za aktivne prihode v šolo v obliki nagrad / iger.
- Za učitelje se je pripravil nabor vozniških redov, dostop do spletne ponudbe prevozov, rezervacijo šolskega kolesa, vtisi učiteljev ob dnevih brez avtomobila, uporabna gradiva v povezavi z izvajanjem tematike trajnostne mobilnosti pri pouku.
- Šola je ob Evropskem tednu mobilnosti organizirala Ulični festival. V dogovoru z mestno občino in četrtno skupnostjo so se zaprle ulice, kjer se je odvijal festival. Glavni namen festivala je bila promocija trajnostne mobilnosti in umik avtomobilov z ulice, saj tako pridobimo prostor za igro in druženje. Poleg organizacijskih, infrastrukturnih in promocijskih ukrepov je za spremembo potovalnih navad in načina življenja ključno izobraževanje in razumevanje problematike onesnaževanja, poznavanje cestnoprometnih predpisov, etike in kulture vožnje, racionalne uporabe avtomobila ipd. Na šoli smo organizirali izobraževanje za učitelje na temo aktivnega prihoda v šolo - pomen gibanja, osamosvajanja učencev, samostojne poti v šolo, odgovorno rabo avtomobila. In tako se je naš klobčič aktivnosti počasi začel odvijati, sčasoma s posameznimi koraki, a prišli smo do velikega cilja. V šolskem letu 2020/21 smo se v vrtcih in OŠ vključili v projekt Trajnostne mobilnosti Ministrstva za infrastrukturo .

4 Projekt Trajnostne mobilnosti-»GREMO PEŠ S KOKOŠKO ROZI«

Projekt je bil s strani Ministrstva za infrastrukturo Republike Slovenije zasnovan v namen spodbujanja prihodov otrok v šolo ter odhodov domov na trajnostni način. Z namenom, da bi se spremenile potovalne navade otrok ter se posledično zmanjšal motorni promet v okolici šole. Otroci bi v šolo prihajali na trajnostni način, ob tem pa bi poskrbeli za svoje lastno zdravje, varnost in okolje. Krajše poti bi opravljali peš, s kolesom, rolerji ali skiroji, daljše pa z avtobusom oziroma s skupinskim več oseb. Projekt je bil odlično zasnovan in temelji na dejstvu, da bi se situacija celostno spremenila in prinesla pozitivne učinke na okolje in prepričanje ljudi, da je nujno treba nekaj storiti, da se onesnaževanje okolja zmanjša. Vsi si želimo, da bi situacijo spremenili, kajti spremembe so nujno potrebe. Zelo pomembno je, da se takih projektov držimo celo leto oziroma več let, in da le-ti ne smejo biti časovno omejeni samo na določeno obdobje. Učencem so bile naloge zanimive, pri projektu so zelo radi sodelovali in z velikim žarom v očeh so vsako jutro pristopili do mene z informacijo, na kakšen način so prišli v šolo. S ponosom so povedali, da peš oziroma s skirojem, ker so vedeli, da jih čaka nagrada – kartica. Poleg zabave, ki so jo doživljali ob izredno zanimivih nalogah oziroma iger, so se tudi veliko naučili. Na šoli izvajamo FIT odmor, kjer učenci višjih razredov hodi-

jo v času podaljšanega bivanja k mlajšim učencem in izvajajo različne gibalne vaje. Učenci v času podaljšanega bivanja nabirajo pretečene kroge. Če bi se projekt izvajal vsako leto, bi vplival na večjo ozaveščenost med ljudmi in s tem pripomogel k boljši in manj onesnaženi prihodnosti. Poleg tega, da učenci v 5. razredu opravljajo kolesarski izpit in ob prejemu izkaznice se lahko sami odpravijo na vožnjo s kolesom, smo z izvajanjem projekta naredili velik poudarek na odgovornem ravnanju v prometu ter na vlogi prometa v današnjem svetu. Terensko delo, ki smo ga izvedli z aktivnostjo Kako opazujem promet v mesecu maju, nam je omogočilo izhajanje iz konkretnih razmer. Lahko smo analizirali konkretne razmere, v katere so učenci vpleteni kot pešci ali kolesarji. Pomembno je, da pomagamo v sodelovanju s starši oblikovati odgovorne pešce in kolesarje, ki skrbijo za svojo varnost in varnost drugih, saj bodo ti v prihodnjih letih že vozniki. Tako je v otroštvu privzgojena kultura prometa izjemnega pomena v dobrobit vseh. V okolici šole imamo predel, ki je nevaren, in tako smo učencem na razrednih urah in prav tako tudi staršem predstavili varne šolske poti. Učenci so si skupaj z razredniki pogledali in prehodili varno pot do šole in tako s tem veliko pripomogli k zmanjšanju prehajanju poti po nevarnih odsekih.

Poleg strokovnjakov na tem področju in v sodelovanju z občino smo že veliko storili. Na šoli je bila med učenci in starši izvedena anketa, ki je pokazala, da prihaja 58 % učencev v šolo peš, 10 % s kolesom, 30 % z avtom in 2 % z avtobusom (upoštevani so bili prevladujoči načini prevoza). Podatki so bili zbrani med 240 učenci, kar znaša 66 % učencev. Pripravil se je akcijski načrt, ki je vključeval promocijske in izobraževalne vsebine. Za del akcijskega načrta je bila zadolžena šola, za ostali del pa občina. Obe strani sta izpolnili vsaka svoj del naloge in kmalu smo kot šola dobili nova kratkotrajna parkirna mesta ter postavitev novih prometnih znakov v okolici šole. Zelo smo bili zadovoljni in veseli teh novih pridobitev.

Zaključek

Skozi ves vzgojno-izobraževalni proces se oblikujejo navade, potrebe, vrednote in vedenje posameznika. Vse, kar človek v procesu oblikovanja prevzame, posledično prenaša na svoje potomce.

Opažam, da preveč hitimo in se ukvarjamo z nepomembnimi stvarmi. Otroci potrebujejo tako zelo malo, le da so opaženi in slišani. Da živimo v mestu, ni izgovor, da se pripeljemo v šolo in iz nje. Ko bomo nekoč vsi skupaj to dojeli, bo prišel čas, ko nam bo zagotovo vsem lažje in boljše. In do takrat je še dolga pot. Ampak sama nikoli ne odneham, in če bom in sem v tem projektu premaknila kamenček, bom zelo zadovoljna.

Literatura

Mobilnostni načrt OŠ Poljane, Ljubljana, 2017

Inštitut za politiko prostora, CIPRA Slovenija, Društvo FOCUS, RS MOP, 2016: Trajnostna mobilnost v praksi, Zbornik dobrih praks

Slovar Slovenskega knjižnega jezika, DZS ASP 32

GLOBALNO UČENJE V 4. RAZREDU

Povzetek: Šola zagotavlja številne priložnosti za sistematično vključevanje globalnega učenja v učni proces. Osnova vseh pristopov je sodelovanje, ki pripelje do konkretnih rešitev za doseganje pozitivnih družbenih sprememb. Na ta način učence spodbujamo h konkretnim dejanjem, s katerimi prispevajo k spreminjanju sveta na bolje. Učenci so razvijali veščine, ki jim pomagajo razvijati globalno učenje: kritično pismenost, kritično mišljenje, komunikacijske veščine, reševanje konfliktov in ustvarjalno mišljenje. Učence 4. razreda OŠ Veliki Gaber so zanimali konkretni ukrepi, s katerimi lahko vsak posameznik pripomore k manjšim izpustom toplogrednih plinov. V okviru enomesečnega projektne dela pri predmetu naravoslovje in tehnika so raziskovali načine za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in omejitev posledic.

Ključne besede: globalno učenje, pozitivne družbene spremembe, zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, preventiva, ukrepi.

GLOBAL LEARNING IN THE 4TH CLASS

Abstract: The school provides many opportunities for the systematic integration of global learning into the learning process. The basis of all approaches is cooperation, which leads to concrete solutions for achieving positive social changes. In this way, we encourage students to take concrete actions that contribute to changing the world for the better. Students have developed skills that help them develop global learning: critical literacy, critical thinking, communication skills, conflict resolution and creative thinking. 4th graders of Veliki Gaber primary school were interested in concrete measures with which each individual can contribute to lower greenhouse gas emissions. As part of several months of project work in science and technology they have explored ways to reduce greenhouse gas emissions and limit the consequences.

Keywords: global learning, positive social change, reduction of greenhouse gas emissions prevention, measures.

1 Uvod

1.1. Kaj je globalno učenje?

Globalno učenje je opredeljeno kot » izobraževanje, ki ljudem odpira oči in um za resničnosti globaliziranega sveta ter jih prebuja, zato da bi bilo mogoče uresničiti pravičnejši svet, v katerem bi bilo več enakosti in človekovih pravic za vse« (Maastrichtska izjava, sprejeta na Vseevropskem kongresu globalnega izobraževanja v okviru Sveta Evrope, 2002). (Povzeto po: Spletna stran: <https://focus.si/kaj-delamo/programi/globalna-odgovornost-in-potrosnja/globalno-ucenje/>, b. d.). Globalno učenje je izobraževalni pristop, namenjen ozaveščanju posameznikov o medsebojni povezanosti in soodvisnosti ljudi in okolja ter spodbujanje odgovornega in aktivnega delovanja v tej smeri. Globalno učenje nam pomaga razumeti, kako naše odločitve vplivajo na življenja drugih in na prihodnost našega planeta. (Povzeto po: Spletna stran: <https://focus.si/kaj-delamo/programi/globalna-odgovornost-in-potrosnja/globalno-ucenje/>, b. d.).

1.2. Zakaj je pomembno globalno učenje?

Učenci pridobijo znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja.

Globalno učenje ni le pridobivanje znanja o globalnih izzivih, ampak ponuja veliko priložnosti za razvoj veščin in stališč, ki so ključnega pomena za kakovostno izobraževanje. Te med drugim vključujejo kritično razmišljanje, izražanje stališč in skupinsko delo. Zaradi vedno bolj razširjene uporabe družbenih omrežij mladi vedno manj komunicirajo v živo. Mnenje, strinjanje ali nasprotovanje je veliko lažje izraziti z nekaj kratkimi besedami ali znaki kot pa se v živo pogovoriti z drugimi. Prav zato je zelo pomembno, da mladim nudimo varen prostor, v katerem imajo možnost in podporo pri oblikovanju in izražanju svojih mnenj, stališč, idej. Šola je za to idealno okolje. (Povzeto po: Spletna stran: <https://focus.si/kaj-delamo/programi/globalna-odgovornost-in-potrosnja/globalno-ucenje/>, b. d.). Globalno učenje ne predstavlja dodatnega dela za učitelje in učence, predstavlja le drugačen pristop. Šola zagotavlja številne priložnosti za sistematično vključevanje globalnega učenja v učni proces.

(Povzeto po: Spletna stran: <https://www.humanitas.si/o-globalnem-ucenju/>, b. d.).

1.3. Pristopi globalnega učenja

Pristop globalnega učenja deluje na ravni znanja, občutenja in delovanja. Da dosežemo vse ravni, uporabljamo različne metode: igre vlog, simulacije, skupinske razprave, refleksije, risanje, gledališke igre, uporaba fotografskega in video gradiva itd. Osnova vseh pristopov je sodelovanje, ki pripelje do konkretnih rešitev za doseganje pozitivnih družbenih sprememb. Na ta način učence spodbujamo h konkretnim dejanjem, s katerimi prispevajo k spreminjanju sveta na bolje.

1.4. Veščine, ki jih pomaga razvijati globalno učenje

- Kritična pismenost: Primer: Učinkovit izbor informacij o globalnih izzivih.
 - Kritično mišljenje: Primer: Postavljanje kompleksnih vprašanj.
 - Komunikacijske veščine: Primer: Priznavanje nasprotujočih si mnenj ter razumevanje različnih nazorov.
 - Reševanje konfliktov: Primer: Spoštljivo izražanje mnenj o globalnih izzivih.
 - Ustvarjalno mišljenje: Primer: Iskanje alternativnih rešitev za globalne izzive.
- (Povzeto po: Spletna stran: <https://www.humanitas.si/o-globalnem-ucenju/>, b. d.).

2 Globalno učenje v 4. razredu

Globalno učenje je pomembno za doseganje uravnoteženega in trajnostnega razvoja sveta. Razmišljala sem, kako bi vključila globalno učenje v pouk 4. razreda, ki ga poučujem. Vodilo mi je bilo spodbuditi učence k raziskovanju in razmišljanju o globalni soodvisnosti, solidarnosti ter globalnem državljanstvu. (Povzeto po: Spletna stran: <https://globalno-ucenje.si/teden-globalnega-ucenja/>, b. d.). Izhajala sem iz učnega načrta za naravoslovje in tehniko in sicer iz splošnih ciljev in didaktičnih priporočil, vključevala pa sem tudi medpredmetno povezovanje. Splošni cilji v učnem načrtu za NIT so usmerjeni k temu, da imajo učenci možnost in priložnost pri pouku NIT doživljati naravo in tehniko izkustveno. Pri predmetu usvajajo in se urijo v metodologiji raziskovanja s tem, da si zastavljajo vprašanja, oblikujejo domneve, načrtujejo poskuse, zbirajo in obdelujejo podatke, interpretirajo podatke, oblikujejo zaključke ter sporočajo svoje ugotovitve. Učenci z dejavnim vključevanjem v pouk in s praktičnim delom odkrivajo in razvijajo svoje sposobnosti, urijo spretnosti in razvijajo pozitivne osebnostne lastnosti, oblikujejo pozitiven odnos do narave in tehnike ter kritičen odnos do posegov v naravo. Zavedajo se pomena trajnostnega razvoja. Moja vloga učitelja pri poučevanju je ustvarjanje spodbudnega učnega okolja in situacij, ki omogočajo učencem odkrivanje, izgrajevanje in oblikovanje spoznanj ter razvijanje kritičnosti in odgovornosti. Cilji učnega načrta zajemajo spoznavanje in razumevanje pojavov, razvijanje spretnosti, spoznavanje in izvajanje postopkov ter oblikovanje stališč. Pri NIT torej ustvarjamo pogoje, kjer učenci lahko ohranjajo naravoslovno radovednost in željo po učenju, razvijajo svoj način učenja in se hkrati učijo samostojnega raziskovanja. Pouk temelji na učenčevem aktivnem usvajanju znanja, zato je priporočljivo, da so v ospredju dejavnosti učencev, ki to omogočajo. Pri tem upoštevam predznanje vsakega posameznega učenca, kar je ključno pri usvajanju novega, kakovostnejšega znanja s konstruktivističnim načinom poučevanja. Učni načrt omogoča več možnosti medpredmetnega načrtovanja in izvajanja pouka. To ne pomeni le vsebinskega povezovanja, ampak omogoča pri učencih razvijanje tudi spretnosti, ki so uporabne v različnih okoliščinah, kot je tudi kritično mišljenje. (Povzeto po: Spletna stran: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_naravoslovje_in_tehnika.pdf, 2011).

Učencem sem zastavila raziskovalno vprašanje, kako bi lahko vsak prispeval, da bi se svet spremenil na boljše. Usmerila sem jih v razmišljanje predvsem v povezavi z okoljem. Primeri izjav učencev: Pazil bom, da bom za mano ostalo veliko manj smeti. Smeti ne bom nikoli več odvrгла v naravo. Če bom koga videla, da to počne, ga bom opozorila. V šolo bi hodila peš in se ne bi več vozila z avtobusom. Zaprla bi čim več tovarn, ker zelo onesnažujejo okolje. Še naprej se bom trudil pravilno ločevati odpadke. Posadil bom tri nova drevesa. Starše bom prosim, če ne hodimo več toliko v trgovino in predlagal, da povečamo vrt. Doma bom predlagala družinske izlete s kolesom. Avti lahko ostanejo doma. Bo bolj zdravo in ceneje. Očetu bom predlagal, da kupimo električni avto, ko ga bomo menjali. Starše bom vprašal, kako bi lahko spremenili doma, da bi v WC uporabljali deževnico in ne pitne vode. Izhajala sem iz izjav učencev, ki so izpostavili željo po zmanjševanju onesnaževanja in ohranitvi čim bolj zdrave narave. Usmerila sem jih v raziskovanje podnebnih sprememb in vpliva na podnebne spremembe. Učenci so se formirali v skupine. Usmerila sem jih k izdelavi plakatov. Poudarila sem, da morajo v plakate vključiti, kaj sploh so podnebne spremembe, vzroke podnebnih sprememb ter vpliv podnebnih sprememb na naš planet ter na našo prihodnost. Brskali so po spletu

in knjigah v knjižnici. Nastali so zanimivi plakati, ki so jih predstavili drug drugemu. Učenci so bili zelo zgovorni o ugotovitvah, ki so jih spoznali. Na vprašanje, kako gledajo na podnebne spremembe po vsem, kar so spoznali ob brskanju po spletu in po knjigah, so bili njihovi odgovori zelo zanimivi. Primeri izjav učencev: Slišal sem že za podnebne spremembe, toda mislil sem, da je to sprememba vremena. Nisem si mislila, da smo za podnebne spremembe krivi ljudje. Bojim se prihodnosti, ker sem spoznala, da so posledice podnebnih sprememb hitre in nepredvidljive. Zelo se bomo morali truditi vsi, da bomo lahko v prihodnosti pili pitno vodo tako kot zdaj, ko odpremo pipo, nalijemo vodo in pijemo. Ko mi bo mami rekla, če bom pil sok, se bom raje odločil za vodo. Spoznal sem, da je pitna voda res pravo bogastvo. Ko po televiziji gledam poplave v oddaljenih državah, se mi to zdi čisto neresnično. Zdaj vem, da se to lahko zgodi tudi pri nas, če ne bomo molj pazili na naravo. Zdaj, ko nekaj vem o podnebnih spremembah, bom šel večkrat peš ali s kolesom na trening, avto pa naj ostane v garaži. Odslej bom bolj varčen pri porabi vode in elektrike. Opozarjal bom tudi svoje domače. Nič več ne bom skakal pozimi doma v kratkih rokavih in »težol« staršem, da me zebe, ker ni dovolj zakurjeno. Učenci so razmišljali, kako lahko vsak posameznik pripomore k manjšim izpustom toplogrednih plinov. Za cilj so si zadali odkriti načine za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in omejitev posledic. Trdno so bili odločeni, da se bodo trudili v okviru svojih zmožnosti in prispevali k zmanjševanju toplogrednih plinov. S svojim delovanjem in delovanjem svojih družin oziroma gospodinjstev bodo omilili posledice podnebnih sprememb. Učenci so se odločili, da bodo prispevali majhen kamenček k mozaiku zmanjševanja toplogrednih plinov. Z majhnimi ukrepi bi omilili posledice podnebnih sprememb na osebni ravni in v svojih družinah oziroma gospodinjstvih. Vodilo pri oblikovanju dejavnosti učencev so bile razvoj veščin, ki pomagajo razvijati globalno učenje:

- Kritična pismenost:

Učence sem razdelila v skupine. Najprej so pridobivali znanje o globalnih izzivih z branjem literature. Skupaj smo opredelili ožji izbor področij, ki so se jih odločili poglobljeno spremljati: varčevanje z električno energijo v domačih gospodinjstvih, ogrevanje in varčevanje pri ogrevanju v domačih gospodinjstvih, okolju prijazni osebni prevozi in uživanje primerne hrane.

Kritično mišljenje:

Učenci so po skupinah sestavili kompleksna vprašanja, s pomočjo katerih so se odločili, da bodo poskušali pridobiti informacije o stanju elektrike in ogrevanja v domačih gospodinjstvih, informacije o osebnih prevozi in informacije o uživanju primerne prehrane. Izločili smo najboljša kompleksna vprašanja, ki so se vsem zdela najbolj uporabna: Kako se lahko doma vsi trudimo, da bi znižali mesečni račun za električno energijo?, Kaj upoštevamo pri nakupu novih električnih aparatov?, Kakšna je pravilna in smotrna uporaba hladilnika in zamrzovalnika?, Kako naj pomivamo posodo, da bomo čim več prihranili?, Kako pomembno je ugašanje luči?, Kakšna je pravilna uporaba elektronskih naprav?, Na kaj moramo biti pozorni pri pranju in likanju perila, da čim več prihranimo?, Kako varčujemo pri ogrevanju bivališč?, Kako bomo poskrbeli, da bomo v prihodnje povzročili čim manj onesnaževanja zraka z vozili?, Kako bomo v naprej načrtovali prehrano v naših gospodinjstvih, da bomo čim bolj poskrbeli za naravo?

Komunikacijske veščine:

Učenci so na sestavljeni kompleksna vprašanja poskušali odgovoriti že pri pouku. Učenci so bili različnih mnenj oziroma njihovi odgovori so bili pogosto nasprotujoči. Kadar je prišlo do nasprotujočih mnenj, smo se razdelili v dve skupini – DA in PROTI. Skupini sta druga drugi predstavili svoj pogled. Poskusili so prepričati drug drugega z argumenti. Med pogovorom so učenci spreminjali svoja mnenja in tudi menjali skupine. Razgovor smo končali, ko je bila večina učencev v eni skupini, torej je bilo mnenje poenoteno. Učenci so zelo napredovali v komunikacijskih veščinah. To so prenesli tudi v domače okolje. Poročali so, da so doma potem marsikatero mnenje spremenili, ker so jim starši dokazali in jih prepričali, da se motijo.

- Reševanje konfliktov:

Pri izražanju mnenj smo pazili, da je potekala komunikacija na spoštljivem nivoju. Nekajkrat sem morala poseči v razgovor učencev, ker so se razburili med prepričevanjem, ker niso bili takoj uspešni. Poudarila sem, da šteje prepričljivost argumentov in ne povišan ton glasu. Po razgovorih doma so učenci poročali, da so za spoštljivo komunikacijo v primeru nasprotujočih mnenj, poskrbeli starši.

- Ustvarjalno mišljenje:

Na podlagi branja literature, brskanja po spletu, ogledu nekaj izobraževalnih filmov ter konstruktivnih razgovorov v šoli in doma, so učenci poiskali alternativne rešitve za globalne izzive, ki so si jih zastavili.

Varčevanje z električno energijo v gospodinjstvih:

- **Kuhanje:** Priporočljiv je nakup štedilnika na plin ali s steklo-keramičnimi indukcijskimi ploščami. Velikost kuhalne plošče mora ustrezati premeru posode. Električno kuhavno ploščo izklopimo nekaj minut pred koncem kuhanja. Kuhamo v primerni količini vode in v pokritih posodah. Posoda za kuhanje naj bo iz materialov, ki dobro prevajajo toploto. Kupimo pečico, ki ima dobro izolirane stene in večplastno steklo na vratih. V pečici pečimo naenkrat več stvari. Izklopimo jo 10 minut pred koncem peke. Med peko ne odpiramo vrat, če ni potrebno. Za opekanje kruhkov uporabljamo opekač, ker porabi 3-krat manj elektrike kot pečica.

- **Hladilnik, zamrzovalnik:** Nižja ko je temperatura, večja je poraba elektrike (temperatura v hladilniku naj bo med 4 in 5 °C, temperatura v zamrzovalniku pa naj bo od -25 °C do -15 °C). Naprave ne odpiramo po nepotrebem. Hladilnik in zamrzovalnik naj bosta napolnjena. Takoj po uporabi ju zapremo. V hladilnik ali zamrzovalnik damo ohlajena živila. Zamenjamo poškodovana tesnila na vratih. Redno odstranjujemo ledene obloge.

- **Pomivalni stroj:** S pomivanjem posode v pomivalnem stroju porabimo 4-krat manj vode in elektrike kot pri ročnem pomivanju posode. Kupimo energetske varčnejši pomivalni stroj. Med delovanjem naj bo primerno poln. Uporabljamo kakovosten pralni prašek in krajše programe pri nižji temperaturi.

- **Razsvetljava:** Ugašamo luči, če in kadar jih ne potrebujemo. Ko se učimo, uporabimo usmerjeno svetlobo (namizno svetilko). Če imamo zavese, naj bodo prosojne ali odgrnjene. Prostore z manj svetlobe pobarvajmo s svetlo barvo. Uporabljamo varčne sijalke, ki porabijo 5-krat manj električne energije od navadnih žarnic, primerne so za prostore, ki so osvetljeni neprekinjeno več ur dnevno. Imajo daljšo življenjsko dobo, kar prinaša tudi manjše stroške.

- **Elektronske naprave:** Ko jih ne potrebujemo, jih popolnoma izklopimo.

Ko naprave izključimo, jih izklopimo tudi iz stanja pripravljenosti. Elektronska naprava v stanju pripravljenosti porabi okrog 9 % energije, ki jo sicer potrebuje za delovanje. Kupimo prenosni računalnik, ker med delovanjem porabi okrog 30 % manj energije kot namizni računalnik. Računalnik nastavimo, da »zaspi« po krajšem času brezdelja. Pri nastavitvah ohranjevalnika zaslona pri TV nastavimo »spanje« ekrana na 10 minut.

- **Pralni stroj:** Odločimo se za nakup energetske varčnejšega pralnega stroja. Pred pranjem ga primerno napolnimo. Izpuščamo predpranje, peremo na največ 60 °C in v času nižje tarife električne energije.

- **Likalnik:** Najprej likamo oblačila pri nizki temperaturi, nato na višji temperaturi. Temperaturo počasi zvišujemo. Z likalniki na paro se lika hitreje in bolje. Med daljšimi odmori likalnik izklopimo.

- **Ogrevanje:** Ogrevanje predstavlja največji delež porabe energije v gospodinjstvih, več kot 70 %. Če bi v Sloveniji toplotno prenovili predvsem stanovanjske stavbe, bi lahko zmanjšali izpuste ogljikovega dioksida za 6 %.

- Varčevanje pri ogrevanju:

- **Ogrevanja bivališč:** Ogrevamo z obnovljivimi viri energije: sončni kolektorji, toplotna črpalka, biomasa. Dobro izoliramo stene in strehe bivališč. Dvojna zasteklitev oken pomeni boljšo toplotno izolacijo.

- **Ogrevanje prostorov:** Temperaturo v prostorih uravnavamo s termostatom. V dnevnih prostorih je primerna temperatura 20–21 °C, v spalnici pa 18 °C. Vsaka stopinja nad 20 °C pomeni 6 % večjo porabo energije. V prostorih naj bo nižja temperatura ponoči in takrat, ko nas ni doma. Ne pokrivalimo ogrevanih teles. Okna naj dobro tesnijo. Ponoči zatemnimo okna s polkni ali roletami. Prostore zračimo v najtoplejšem delu dneva za krajši čas z na stežaj odprtimi okni.

- **Osebni prevozi:** Cestni tovorni promet je v Sloveniji 2014 predstavljal 35,5 %, potniški osebni promet 63,2 %, avtobusni promet 1,4 %, ves cestni promet pa 99 % vseh izpustov toplogrednih plinov v prometu. Število avtomobilov vse bolj narašča.

- **Okolju prijazni osebni prevozi:** Kadar je mogoče, hodimo peš, se vozimo s kolesom ali uporabljamo javni prevoz. Odločimo se za nakup električnega ali hibridnega vozila. V avtomobilu naj se vozi več oseb skupaj in ne vsak s svojim avtom. Vozimo z enako hitrostjo brez hitrih pospeševanj. Ne vozimo prehitro. Klimatsko napravo v avtomobilih uporabljamo preudarno. Redno vzdržujemo vozilo. Čim redkeje uporabljamo letalski prevoz, letala namreč prispevajo ogromno izpustov.

- **Uživanje primerne hrane:** Uživajmo lokalno pridelano in sezonsko hrano. Kupujmo manj hrane, več jo pridelajmo sami, saj se s tem prihrani energija in surovine, hkrati pa nastaja manj odpadkov.

Jejmo manj mesa, saj so živalske farme velik onesnaževalec s toplogrednimi plini. Spoznanja so strnili na plakate. Nastali so plakati, ki so bili plod skupinskega dela vseh učencev. Vsak se je potrudil po svojih najboljših močeh. Pri nastajanju plakatov je v skupinah vladalo delovno vzdušje in izredna angažiranost ter povezanost vseh članov skupine. Učenci so bili najbolj zadovoljni, ker so vedeli, da so morali vložiti ogromno truda, da so prišli do podatkov, ki so jih potem lahko povsem suvereno zapisali na plakate, kajti bili so povsem prepričani v verodostojnost podatkov.

2.1. Predstavitev spoznanj, pridobljenih s skupinskim delom

Plakate so oblikovali z namenom, da jih bodo predstavili tudi drugim razredom šole. Pomagala sem jih pri organizaciji predstavitev. Po predstavitvah so bili ponosni predvsem s tega vidika, ker so jih z zanimanjem poslušali tudi učenci višjih razredov in tudi zato, ker so dobili povratne informacije od nekaterih razredov, da so jih naučili veliko novega.

Zaključek

Izdelani plakati so izobešeni v avli šole in vsakodnevno opozarjajo in spodbujajo k preventivnemu delovanju učencev na področjih, kjer imajo možnost, da vplivajo. Učenci so svoja spoznanja predstavili tudi staršem in jih seznanili z načrti in pričakovanji preventivnega ravnanja. Učenci so razvijali veščine, ki jim pomagajo razvijati globalno učenje: kritično pismenost, kritično mišljenje, komunikacijske veščine, reševanje konfliktov in ustvarjalno mišljenje. Projektno delo je po moji oceni izvedeno izredno kakovostno, saj žanje sadove in ohranja učence in njihove starše dejavne. S tem tematika ostaja živa in učinkovita. Globalno učenje razvija vrednote posameznika kot so enakost, dostojanstvo, mir, pravičnost, raznolikost, svoboda, trajnost. Krepi empatijo, integriteto, odgovornost, odprtost, solidarnost in spoštovanje. Vse te vrednote so vladale med učenci v času raziskave in po njej. Dokazali so, da se da z majhnimi koraki doseči velike spremembe.

Literatura

Ravnik, Matjaž. (1997). Topla greda: podnebne spremembe, ki jih povzroča človek. Ljubljana: Tangram. Prirodoslovno društvo Slovenije.

Maslin, Mark. (2007). Globalno segrevanje. Ljubljana: Krtina.

Vertačnik, Gregor. (2017). Podnebna spremenljivost Slovenije v obdobju 1961–2011. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje.

Spletna stran »Slovenian global action« Pridobljeno s <https://www.sloga-platform.org/kaj-so-podnebne-spremembe/> (10.11. 2021).

Spletna stran »Ekosola.si« Pridobljeno s https://ekosola.si/wp-content/uploads/2019/01/Podnebne-spremembe_6.r-Ekokviz-2018-19.pdf (10. 11. 2021).

Spletna stran »europa.eu« Pridobljeno s <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20180305STO99003/cilji-in-ukrepi-eu-za-zmanjsevanje-izpustov-toplogrednih-plinov>

Spletna stran »www.humanitas.si« Pridobljeno s <https://www.humanitas.si/o-globalnem-ucenju/> (10. 11. 2021).

Spletna stran »www. focus.si« Pridobljeno s <https://focus.si/kaj-delamo/programi/globalna-odgovornost-in-potrosnja/globalno-ucenje/>(10. 11. 2021).

TUDI ODPADNA EMBALAŽA JE LAHKO ZABAVNA

Povzetek: Z odpadki se srečujemo dnevno. Odpadki so bili in bodo še naprej največji problem družbe in posameznika. Vsak izmed nas zavrže ogromno različnega odpadnega materiala, naj bo to embalaža, papir, obleke, revije ali časopis. Naš lep planet in mi, ljudje, Zemljani, ki živimo na njem, imamo veliko težavo. Če ne bomo hitro kaj ukrenili, nas bodo zasuli odpadki. Naj nam ne bo vseeno, v kakšnem okolju živimo. Poskrbimo, da bo naša okolica zelena in čista. O pomembnosti varovanja okolja je zato potrebno poučevati tudi najmlajše, kar pomeni, da moramo z okoljsko vzgojo začeti že pri predšolskih otrocih v vrtcu. Ločevanja odpadkov se lahko naučimo na zabaven in poučen način, skozi igro.

Ključne besede: odpadki, ločevanje, zabojniki, igralnica, igra

EVEN WASTE PACKAGING CAN BE FUN

Abstract: We encounter waste on a daily basis. Waste has been and will continue to be the biggest problem of society and the individual. Each of us throws away a huge variety of waste material, be it packaging, paper, clothes, magazines or a newspaper. Our planet and we, people, who live on Earth, have a huge problem. If we don't do something very quickly, we will live in our waste. Let's take care of our environment. Let's take care that our surrounding will be green and clean. We have to teach our youngest about protection of the environment, which means that we have to start in early age, in kindergarten. Recycling can be fun and kids can learn it through games.

Keywords: waste, sorting, bins, playroom, playing.

Uvod

V skupini, kjer so otroci stari od 4 do 6 let, smo v letošnjem letu pričeli s tematiko ločevanja odpadkov. Cilj projekta je bil, da bi otroci (s)poznali odpadke, kot so papir, steklo, plastika in biološki odpadki ter da bi jih znali razvrščati v prave zabojnike na EKO otokih. Otroke sem želela ozavestiti o pomembnosti ločevanja odpadkov, o skrbi za čisto, varno in urejeno naravo in o varovanju zdravja. »Otrok v vrtcu spoznava naravno okolje in se usmerja v aktivno delovanje za njegovo ohranitev« (Kurikulum, 2012, 56). Da bi bilo ločevanje odpadkov še bolj zanimivo, smo skupaj z otroki smo izdelali dve eko družabni igri. Danes imajo otroci na voljo nešteto igrač in materialov, a najboljše igrače so lahko najbolj enostavni materiali, ki jih najdemo v vsakdanjem življenju – nestrukturirani material. Otrok je srečen ob igri s koruznimi storži, starimi škatlami ali pa kupljenimi kockami in konstruktorji. Rad ima vse tisto, s čimer se lahko igra. Vedeti pa moramo, da se otrok rad igra in se zna igrati z vsem, kar mu pride pod roko. Ravno v tem je smisel igre kot otrokove potrebe. Otrok se rad igra sam, rad se igra s sovrstniki, rad pa se igra tudi z odraslimi (Pogačnik–Toličič, 1978). Namen je bil, da otroke skozi igro popeljem na najvišjo stopnjo razumevanja in znanja, saj otrok preko igre spoznava sebe, svet in se uči.

Cilje, ki sem si jih zadala:

- Otrok razvija spoštljiv odnos do okolja in narave, v katerem živi.
- Otrok spoznava, kako ravnamo z odpadki ter kako pravilno ločujemo.
- Otrok razvija zavedanje o skrbi za okolje.

Otroci spoznavajo odpadke

Vsako leto se količina odpadkov, ki jih ljudje ustvarimo dodatno poveča. Ker se vsi zavedamo problema odpadkov, sem se odločila, da otroke že v ravnem otroštvu navajam na odgovorno ravnanje z odpadki. Zato sem v oddelku letošnjo šolsko leto namenila večjo pozornost spoznavanju, raziskovanju, eksperimentiranju ter navajanju na odgovorno ravnanje z odpadnim materialom in njihovi ponovni uporabi. Vsak otrok je v vrtec prinesel nekaj odpadkov (plastenko, steklenico, čisto embalažo od soka ali mleka, reklame, kartonske škatle različnih velikosti, zamaške ...). Kot uvod v temo, sem otrokom prebrala knjigo Mojiceje Podgoršek z naslovom Eko zmajček. Da bi si lažje predstavljali, kako poteka ločevanje odpadkov, sem jim zavrtila dve poučni oddaji Ločevanje odpadkov: Zakladi, ki jih najdemo doma ter Kapljica in Listek raziskujeta: Kam gredo odpadki, ko jih odvržemo. Večkrat smo se sprehodili do bližnjega ekološkega otoka in skupaj ugotovili, da ima vsak smetnjak svojo barvo. Opazovali smo kamione, ki so natovarjali smeti in jih odvažali. Spremljali smo, če pravi

kamion naloži prave smeti. Naslednje dni smo pogovore o ločevanju odpadkov nadaljevali v vrtcu. Obiskali smo tudi našo knjižnico, kjer smo si sposodili knjige, slikanice o odpadkih, o ločevanju in predelavi odpadkov in skrbi zanje. Izdelali smo plakat o smeteh, na sprehodih smo bili pozorni na smetnjake in na smeti, ki smo jih videli na tleh in odpadke obvezno pobrali. Pogovarjali smo se tudi o tem, kako bi nekatere odpadke še lahko uporabili. Ob tem so imeli otroci veliko idej (iz avtomobilskih gum bi naredili manjše gume za otroške avtomobile, prazne baterije bi še enkrat napolnili, stare tablete bi zdrobili in naredili eno veliko tableto, ki bi pozdravila vse bolne ljudi ...). V igralnici smo uredili ekološki otok. Otroci so pobarvali štiri škatle različnih velikosti. Tako smo imeli v igralnici rumen, moder, zelen in rjav "zabojnik". Zakaj različnih velikosti? Ker so otroci ugotovili, da je na ekološkem otroku največ rumenih zabojnikov, to pomeni, da je največ odpadkov, ki spadajo v embalažo (plastika). Otroci so se vsakodnevno igrali ločevanje odpadkov. Pomembno je bilo, da so se otroci seznanili z različnimi odpadki, jih znali pravilno poimenovati in jih ločevati po zabojnikih.

Škrat Smetko in eko družabna igra

Otrokom je bil zanimiv dan, ko so po zajtrku prišli na vrtčevsko igrišče in zagledali razmetane smeti po igrišču. Kako so se jezili, se spraševali, kaj se je to zgodilo, kdo je to naredil, kdo bo to pospravil ... Razložila sem jim, da je bil ponoči na igrišču škratek Smetko in nam je malo ponagajal. Sedaj nas opazuje, če znamo pravilno ločevati smeti. Trije otroci so stekli v igralnico po naše pobarvane zabojnike, ostali otroci so pričeli s pobiranjem smeti. Otroci so hitro pobrali razmetane smeti in skupaj smo pogledali, če so jih pravilno razvrstili. Naloga je bila odlično opravljena, le štirje odpadki so bili napačno ločeni. Škrat, ki je to zagodel, je otrokom pustil slikanico, Ples v zabojniku, ki jo je napisala Helena Koncut Kraljič in pobarvanke. Kakšno veselje je bilo, ko je bilo igrišče spet čisto in so se lahko brezskrbno igrali. Na terasi so se otroci ob različnih odpadkih (plastenke, embalaže od mleka in soka, kartonske škatle, steklenice ...) razgibavali in si razvijali gibalne spretnosti. Izdelali smo tudi dve eko družabni igri, ki smo ju poimenovali Potovanje po zamaških (otrok šteje, utrjuje barve, spozna pravila igre) in Igrivi odpadki, kjer so otroci na leseno podlago (vsak otrok je imel svojo podlago) razvrščali slikice (mleko, sok, sir, steklenica, časopis, solata, vložene kumarice v kozarcu ...), ki so jih sami izrezali iz reklamnih letakov. Lesena podlaga je bila razdeljena na štiri dele. Otroci so kvadrate pobarvali v barve zabojnikov (v rumeno, modro, zeleno in rjavo barvo). S to igro so se igrali tudi po koncu te teme in pridno utrjevali »znanje« od odpadkih.

Zaključek

Skrb za naš prelepi planet je skupna odgovornost vseh, ki bivamo na njem, zato je vloga odraslih, pri sobivanju z otroki na tem področju velikega pomena. Če bomo tako nadaljevali in znanje nadgrajevali, smo lahko ponosni in brez skrbi za našo prihodnost. Ob koncu projekta lahko strnem misli, da so otroci pri dejavnostih aktivno in odgovorno sodelovali. Do svojih spoznanj so prihajali preko igre. Vesela sem, da so otroci pridobili izkušnje z odpadki in ločevanjem in se tako seznanili s pomembnim odgovornega ravnanja z odpadki. Otroci so s projektom spoznali, kako pomembno je ločevanje odpadkov v našem vsakdanjem življenju. Otroci so spoznali, da so odpadki od doma uporabni v vrtcu za igro in ustvarjanje. Do narave in odpadkov so postali bolj spoštljivi, ozaveščeni in v skladu s svojo starostjo primerno okoljevarstveni. Na koncu projekta sem vsakemu otroku podelila pohvalo za najboljšega ločevalca odpadkov. Skozi projekt sem spoznala, kako pomembno je otroke pri igri opazovati, saj nam veliko pove o otrokovem razvoju, ker je otrok med igro spontan, neobremenjen.

Literatura

- Katalinič, D. (2010). Prvi naravoslovni koraki. Ustanova Ekošola kot način življenja.
Košmrlj, M. (2010). Ekologija v predšolskem obdobju. Jezero: Morfem.
Kurikulum (2012). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo.
Podgoršek, M. (2010). Eko zmajček. Domžale: Epistola.
Pogačnik–Toličič, S. (ur.) (1978). Igrača – otrokova potreba. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

USTVARJANJE Z LESOM V PODALJŠANEM BIVANJU

Povzetek: V preteklem šolskem letu sem nekaj šolskih ur na teden poučevala tudi v podaljšanem bivanju. Med ustvarjalnim preživljanjem časa, ki je eden izmed elementov podaljšanega bivanja, sem učencem pripravljala različne ideje za ustvarjanje iz različnih materialov. Opazila sem, da večina učencev ni bila navdušena nad ustvarjanjem, saj so bili namreč utrujeni od pouka in nato še od pisanja domačih nalog, ki jih delamo v podaljšanem bivanju. Kot učiteljica tehnike in tehnologije sem se zato odločila, da jim ta čas popestrim z ustvarjanjem z lesom v šolski delavnici za tehniko. To se je izkazalo za zelo dobro idejo, saj je bilo to za učence nekaj novega. Učenci so se teh ur v delavnici zelo veselili. Pri učencih sem zopet opazila zagnanost za delo in navdušenje ter pričakovanje, da obišejo delavnico, kar sem prej pogrešala.

Ključne besede: podaljšano bivanje, učenci, ustvarjalno preživljanje časa, les, delavnica

WOOD CRAFTING IN AFTER SCHOOL

Abstract: In the past school year, I had a few hours in the after school program. Spending time creatively is one of the key elements of an after school program during which I present students with ideas how to create from different materials. I noticed that most of the students weren't enthusiastic about creating. They were tired from the lessons as well as homework that we do in the after school. That is why, as an engineering technology teacher, I decided to enrich this time in after school by wood crafting in the school's engineering workshop. This turned out to be a very good idea as it was something new for the students. The students really looked forward to the hours in the workshop. With the students, I once again noticed the drive and enthusiasm for work and expectation for their next workshop visit, which I had missed before.

Key words: after school program, students, spending time creatively, wood, workshop

Uvod

Podaljšano bivanje mora biti strokovno vodeno. Ustvarjalno preživljanje časa (UPČ) je eden izmed štirih elementov podaljšanega bivanja, ki se morajo izvajati in so zapisani v konceptu razširjenega programa osnovnošolskega izobraževanja Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Vsebine podaljšanega bivanja izhajajo iz vzgojno-izobraževalnih ciljev pouka ob upoštevanju interesov, potreb in želja učencev in njihovih staršev (Blaj 2005, str. 6). V podaljšanem bivanju poučujem že kar nekaj let. Na začetku poučevanja so ure podaljšanega bivanja predstavljale večinski del mojega delavnika, zadnja leta pa preživim v podaljšanem bivanju le nekaj ur tedensko. Od nekdaj sem rada z učenci med ustvarjalnim preživljanjem časa ustvarjala raznorazne izdelke iz različnih materialov. Že v preteklih letih sem opazila, kako navdušenje učencev za ustvarjanje glede na njihovo starost usiha. V nižjih razredih so učenci še z navdušenjem sprejemali nove ideje in ustvarjali pod učiteljevim vodenjem, medtem ko je bilo pri učencih višjih razredov čedalje manj kandidatov, ki bi bili navdušeni nad ustvarjanjem. To je po svoje razumljivo, saj imajo učenci višjih razredov več obveznosti, tudi več domačih nalog, za katero porabijo tudi več časa, zato jim ostane le malo časa za igro in pogovore s sošolci. Prav tako veliko teh učencev obiskuje glasbene šole in druge obšolske dejavnosti, zaradi katerih prej zapuščajo podaljšano bivanje. V zadnjih dveh letih, ko je na šolanje močno vplivala korona, pa sem opazila, da so učenci v podaljšanem bivanju postali veliko bolj nemotivirani za ustvarjanje. Že od samega pouka pridejo v podaljšano bivanje bolj utrujeni, rabijo veliko več spodbude in pomoči pri pisanju domačih nalog, posledično se pisanje domačih nalog podaljša, po pisanju nalog pa niti nimajo več energije za ustvarjanje.

Cilj dejavnosti

V preteklem šolskem letu sem nekaj ur poučevala v podaljšanem bivanju v oddelku 4. razreda. Zaradi koronskih ukrepov in dela v »mehurčkih« je bila skupina nekoliko manjša, v skupini pa so bili samo četrtošolci. Ko sem jih na začetku leta opazovala, kako so nemotivirani za ustvarjanje, kako nimajo niti želje, da bi se potrudili izdelati kak izdelek, sem sama pri sebi razmišljala, kako bi jim vseeno popestrila ure podaljšanega bivanja. Ker sem učiteljica tehnike in ker že nekaj let poučujem tudi neobvezni izbirni predmet tehnika v 4. in 5. razredu, sem se odločila, da učence odpeljem v tehniško delavnico in jim predstavim orodja in stroje za ustvarjanje z lesom, ki so primerna njihovi starosti in jih lahko tudi varno uporabljajo ter izdelajo kakšen zanimiv izdelek iz lesa.

Orodje, stroji in pripomočki za ustvarjanje z lesom v tehniški delavnici

Na tem mestu je potrebno najprej poudariti, da lahko orodja in stroje v delavnici za tehniko uporabljajo učenci samo pod nadzorom učitelja za tehniko. Učenci so bili nad idejo, da poizkusimo z ustvarjanjem z lesom v delavnici za tehniko, seveda navdušeni. V učilnici za tehniko smo najprej spoznali splošna pravila, ki veljajo za varno delo, in sicer v delavnici in učilnici ne tekamo, zadržujemo se v bližini svojega delovnega mesta, na delovnem mestu imamo le toliko stvari, kot jih nujno potrebujemo, ustrezno zračimo prostor, poskrbimo, da je prostor dovolj svetel, po končanem delu poskrbimo, da so stvari pospravljene na svojem mestu (Fošnarič 2004, str. 6). Nato smo si ogledali in spoznali orodja, stroje in pripomočke, ki jih bomo potrebovali pri ustvarjanju z lesom in se jih naučili pravilno in varno uporabljati. Uporabili smo svinčnik, kovinsko ravnilo, kotnik, kladivo, vijač, primež, brusni papir, namizni vrtni stroj in vibracijsko žago. Svinčnik ima lahko različno trdoto. Svinčniki, ki nosijo označbo H, so trdi svinčniki, HB so poltrdi svinčniki, tisti z označbo B pa so mehki svinčniki. Ravnilo nam pomaga pri risanju črt. Pri vlečenju črt ob ravnilu je pomembno predvsem to, da držimo konico svinčnika tik ob stranici. S pravim izborom trikotnih ravnil lahko rišemo vzporedne črte ter črte pod različnimi koti. Pri žaganju, vrtnanju in brušenju je nujno obdelovanec vpeti s pripomočkom za vpenjanje, to je primež. Da ne poškodujemo obdelovanca v primežu, čeljusti obložimo z mehkejšimi ploščicami.

Pri vrtnanju z namiznim vrtnim strojem moramo na obdelovanec najprej natančno narisati točko vrtnanja. Izberemo pravilno velikost svedra in ga pravilno vstavimo v glavo vrtnega stroja ter ga močno pritrdimo s ključem. Uporabimo sveder za les, ki ima na koncu konico. Pazimo, da odstranimo ključ iz glave vrtnega stroja. Dolge lase si obvezno spnemo in si namestimo zaščitna očala. Oblačila zaščitimo z zaščitnim predpasnikom, pazimo na rokave. Obdelovanec vpnemo v primež. Sveder počasi približamo narisani točki. Zavrtamo previdno, z enakomernim pomikom in ne z velikim pritiskom. Sveder med delovanjem izvlečemo iz luknje. Stroj izklopimo in počakamo, da se ustavi. Očistimo delovno površino (Fošnarič 2004, str. 86). Pri žaganju z vibracijsko žago uporabimo predpasnik in zaščitna očala. Dolge lase spnemo. Preverimo, da je žagin list ustrezno napet in da so zobje usmerjeni proti mizi. Vključimo stikalo. Obdelovanec položimo na mizico pred žago in ga počasi pomikamo proti žagi. Žagin list mora rezati obdelovanec na tistem delu črte, kjer je odpadni del. Prsti, s katerimi držimo obdelovanec, ne smejo segati v območje žaganja. Obdelovanec enakomerno potiskamo naprej. Pri spremembi smeri popustimo pritisk na obdelovanec in počasi spremenimo smer (Fošnarič 2004, str. 84). Pri delu z vibracijsko žago in vrtnim strojem je obvezna uporaba zaščitnih očal in predpasnika, prav tako pa je uporaba le-teh priporočljiva tudi pri delu z drugimi orodji in pripomočki.

Od ideje do izdelka

Pri ustvarjanju z lesom smo z učenci spoznali in uporabili naslednje obdelovalne postopke: načrtovanje, zarisovanje, žaganje, vpenjanje, vrtnanje, brušenje in spajanje. Z učenci smo najprej naredili načrt za izdelek. Prvi izdelek je bil podstavek za vročo posodo, ki smo ga naredili iz vezane plošče. Učenci so na list papirja najprej naredili načrt, kakšno obliko podstavka želijo. Svetovala sem jim, da uporabijo enostavne oblike, da kasneje ne bi imeli težav pri žaganju. Izbrali so si lahko idejo po svoji želji, saj jih je tako ustvarjanje z lesom še bolj pritegnilo. Idejo smo pri načrtovanju toliko poenostavili, da je bilo žaganje še vedno dovolj enostavno. Učenci so si izbrali predvsem oblike živali in avtomobilov. Skico so nato s škarjami izrezali iz papirja in jo s svinčnikom natančno prerisali na kos lesa. Uporabili smo vezano ploščo, saj je najprimernejša in najenostavnejša za obdelovanje in žaganje z vibracijsko žago. Ko so imeli učenci narisane načrte, smo se lotili žaganja z vibracijsko žago. Pred žaganjem je vsak učenec preizkusil uporabo žage na kosu odpadnega lesa. Vsakemu učencu posebej sem pred in med delom z vibracijsko žago še enkrat razložila in pokazala pravilno in varno uporabo vibracijske žage. Vseskozi sem učence opozarjala na uporabo zaščitnega predpasnika in zaščitnih očal. Med postopkom žaganja sem bila vseskozi ob vsakem učencu. Ker je bilo varno delo naša prva skrb, je lahko žagal le en učenec naenkrat, da sem lahko ves čas nadzorovala njegovo delo. To je nekoliko podaljšalo delo in so morali ostali učenci malo čakati, vendar slabe volje zaradi tega ni bilo. Učenci so imeli pred prvim žaganjem nekaj strahu, zato je bila moja stalna prisotnost še toliko pomembnejša. Ko pa so videli, da je uporaba vibracijske žage dokaj enostavna in varna, če se držiš in upoštevaš pravila, je ta strah hitro minil in je ostalo le še navdušenje.

Po žaganju smo se lotili brušenja izdelka. Izdelek smo vpeli v primež in ga ročno brusili z brusnim

papirjem. Uporaba strojnega tračnega brusilnika, ki ga imamo v delavnici, se mi je zdela prezahtevna, zato sem se odločila, da uporabimo le brusni papir. Po brušenju je sledilo vrtanje. Pri načrtovanju smo se dogovorili, da vsak učenec na svoj izdelek označi tudi luknjo, ki jo bo izvrtal z namiznim vrtalnim strojem. Podobno kot pri žaganju je tudi pri vrtanju delal le en učenec naenkrat in tudi tu je bila moja stalna navzočnost ob vsakemu posebej. Vsak učenec je najprej preizkusil vrtalni stroj na odpadnem kosu lesa. Pri tem sem vsakemu učencu med samim delom razložila in pokazala pravilno in varno uporabo namiznega vrtalnega stroja. Po vrtanju je sledilo brušenje izvrtanih delov. Tako je bil izdelek končan. Učenci so bili nad svojimi izdelki navdušeni. Takoj so jih odnesli domov, da so jih pokazali svojim domačim. Nestrpno so se že veselili ponovnega obiska delavnice in izdelovanja novih izdelkov. Na podoben način smo iz lesa tekom šolskega leta izdelali še mnogo drugih izdelkov, npr. okvir za sliko, decembrske okraske, stojalo za prtičke, stojalo za ključe,...

Zaključek

Delo z lesom v šolski delavnici je bilo za učence izredno zanimivo. Veselilo me je, da so se teh ur ustvarjanja v delavnici veselili prav vsi učenci. Učencem je bilo še posebej všeč, ker so lahko načrtovali svoje ideje. Pri tem so izhajali iz stvari, ki so jim všeč. Zelo sem zadovoljna tudi s tem, da so učenci pokazali veliko mero sodelovanja in strpnosti. Zaradi načina dela, da z vsakim učencem v delavnici delam posamezno, so morali ostali učenci kar nekoliko čakati, da so prišli vsi na vrsto. Vsak je seveda želel biti prvi, vendar smo se dogovorili, da bomo imeli nek vrstni red in da bodo prav vsi prišli na vrsto. Učenci so upoštevali dogovore in pravila za varno delo, saj so vedeli, da v nasprotnem primeru ustvarjanje z lesom odpade. Tak način ustvarjalnega preživljanja časa je primeren za učence od 4. razreda dalje in le v manjših skupinah. V delavnico smo zato odhajali, ko se je skupina toliko zmanjšala, da je bilo delo izvedljivo (nekateri učenci so prej odhajali domov, nekateri so odšli na druge dejavnosti). Če je učencev veliko, ustvarjanje v delavnici ni izvedljivo, saj ni varno, ker ne moreš imeti nadzora nad vsemi učenci in tudi čakanje na delo se preveč podaljša. Delavnice nismo obiskovali vsak teden, ampak smo se prilagajali razmeram. Če je bilo učencev preveč ali če so imeli odhode na kakšno drugo dejavnost, potem v delavnico nismo odhajali.

Težava takega načina dela je, da ga lahko izvaja le učitelj tehnike in tehnologije. Prav tako pa je ena od težav tudi ta, da učenci v teh urah odhajajo domov, zato so morali pogosto prekiniti z ustvarjanjem, ko to še ni bilo dokončano. Lahko pa zaključim, da so bili sicer učenci navdušeni nad ustvarjanjem z lesom in nad uporabo orodij in strojev.

Literatura

Blaj, B. (2005). KONCEPT. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
Fošnarič, S. (2004). Tehnika in tehnologija 6. Limbuš, Izotech.

PRAVLJIČNE URICE V VRTCU

Povzetek: Otrok se s pravljico sreča že v najzgodnejšem obdobju. Sprva mu jih pripovedujejo starši, vzgojitelji in kasneje učitelji. Z njimi se seznanja preko slikanic, filma, gledališča, lutk ... Ko pa se nauči brati, jih prebira tudi sam. Lahko bi rekli, da je pravljica most med otrokom in odraslim. Most med svetom realnosti, v katerem živimo odrasli in svetom domišljije, v katerem živi otrok. Pravljičnice so idealno sredstvo, da odrasli posvetimo čas otroku. V članku so opisane nekatere značilnosti pravljičnic ter pomen poslušanja pravljičnic v predšolskem obdobju. V nadaljevanju smo opisali enoletni projekt na temo Pravljične urice v vrtcu z dodatnim ustvarjanjem otrok. Ključne besede: otrok, pravljica, vrtec, predšolsko obdobje.

A FAIRY-TALE CLOCKS IN THE KINDERGARTEN

Abstract: A friendship between kids and fairy tales begins in the very first period of his lifetime, starting with his parents and continuing with kindergarten and schoolteachers. He gets to know them through picture books, movies, theater, puppets..., so far, he develops his own reading skills to do it by his own. A fairy tale has two main functions in a relationship between adults and kids: one is as a communication tool between (a useful tool) two perceptions of the world: the adult reality and a child's imagination and the second one, as quality time of kids with his parents. The article describes some characteristics of fairy tales and the importance of them in the preschool period. In the following, we described a one-year project on the theme of Fairy-tale clocks in kindergarten with a consequently kids creativity skills development.

Keywords: child, kid, fairy tale, kindergarten, preschool period.

1 Uvod

Pravljica zdravilno deluje na otrokovo zdravo čustveno ravnovesje. Na prijeten način ga pripravi na pot k odraslosti. Skozi pravljico lahko otrok spozna smisel vrednot, in sicer pravice, krivice, duhovnosti, ljubezni, sovraštva, dobrote, pogume in še mnogih drugih. »Ob pravljici otrok čustveno, intelektualno, socialno in moralno dozoreva.« (Pogačnik-Toličič in Milčinski, 1992, str. 16). Pri otrocih lahko že v predšolskem obdobju razvijamo vse jezikovne dejavnosti. Otroci zgodbo poslušajo, jo pripovedujejo, se o njej pogovarjajo, povedo, kaj si o njej mislijo, jo narišejo in tudi na svoj način zapišejo (s črkami). Za predšolske otroke je najpomembnejše razumevanje zgodbe in doživljajsko poslušanje (uživanje ob poslušanju) (Plut Pregelj, 2012, str. 194).

2 Pravljica v vrtcu

Pravljičnice so ena najstarejših oblik besedne umetnosti, pojavile pa naj bi se v Indiji že pred nekaj tisočletji. Od tam izvira tudi najstarejša in najslavnejša zbirka pravljičnic Pančatantra ali Peteroknjžije, ki obsega pet knjig. Širile so se iz dežele v deželo ter od ust do ust (Kovač, 1998). Pravljica otroka zabava, hkrati pa mu govori o njem samem in pospešuje razvoj njegove osebnosti. Svoj pomen posreduje na toliko različnih ravneh in otrokovo življenje bogati na toliko načinov, da nobena knjiga nebi mogla opisati številnih in raznolikih koristi takšnih zgodb za otroka (Bettelheim, 1999, str. 18). Vrtec je okolje v katerem se otroci učijo jezika ob poslušanju vsakodnevnih pogovorov in pripovedovanju literarnih besedil, ob poslušanju glasnega branja odrsali, s pripovedovanjem, opisovanjem, ob rabi jezika v domišljajskih igrah, dramatizacijah, izmišljanju zgodbic in pesmic, ob učenju otrok od otrok, in sicer v različnih socialnih igrah, pravljičnicah, izštevankah, rimah šaljivkah, ugankah, besednih igrah itn., ki so preživele kot skupna lastnina skozi generacije (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 31). V nadaljevanju vam bom predstavila celoletni projekt, ki sem ga izvedla v enem izmed primorskih vrtcev, in sicer v obliki popoldanskih srečanj. Tema srečanj je bila Pravljične urice v vrtcu.

Pravljične urice v vrtcu

V Kurikulumu za vrtce so navedeni cilji, ki so povezani s pripovedovanjem pravljičnic:

- otrok ob poslušanju in pripovedovanju pravljičnic ter drugih literarnih del razvija zmožnost domišljajske rabe jezika: spoznava moralno-etične dimenzije; s književno osebo se identificira ter doživlja književno dogajanje,

- otrok razvija sposobnost miselnega in čustvenega sodelovanja v literarnem svetu,
- otrok razvija sposobnost domišljjskega sooblikovanja in doživljanja literarnega sveta (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 33). V okviru projekta smo skušali te cilje tudi doseči.
Kurikulum za vrtce navaja med drugimi tudi dva globalna cilja pri področju jezika, in sicer poslušanje, razumevanje in doživljanje jezika ter spodbujanje ustvarjalnosti, katera smo poskušali doseči pri svojem delu.

Muca Copatarica (Ella Peroci)

Otroke motiviram s pravljico Muca Copatarica. Otroci pravljici prisluhnejo in sodelujejo v pogovoru po pravljici. Nato otroke povabim, da sodelujejo pri dramatizaciji pravljice. Dejavnost zaključimo z izdelavo manjkajočih oken na belih hišah. Otroci so pravljico poslušali z veliko pozornostjo in zanimanjem, zato menim, da so se ob poslušanju le te identificirali s književno osebo ter doživljali književno dogajanje. Med dramatizacijo je bilo vzdušje prijetno in sproščeno. Z mojo pomočjo smo razdelili vloge. Prva skupina otrok je improvizirano dramatizacijo izvedla spontano. Otroci so se med seboj pogovarjali in dogovarjali. Dejavnost sem nadaljevala tako, da sem tudi ostale – mlajše otroke spodbudila k sodelovanju pri dramatizaciji. Deklica, ki pri uvodni motivaciji ni bila aktivna, je pri dramatizaciji aktivno sodelovala. Mlajši otroci so pri dramatizaciji potrebovali pomoč odraslega. Dejavnost smo zaključili tako, da so otroci z voščenko pobarvali okna ter jih nato zalepili na hiške.

Želod za malico (Julie Sykes)

Otroke motiviram z dramatizacijo (lutkovna predstava po zgodbi Želod za malico). Otroci si ogledajo dramatizacijo in sodelujejo v pogovoru po dramatizaciji. Dejavnost nadaljujem tako, da otroke povabim k izdelavi veвериčk. Dejavnost zaključimo s pokušino pečenih kostanjev. Uvodna motivacija je bila uspešna. Otroci so sodelovali pri ogledu dramatizacije in se vmes pogovarjali o jeseni. Po dramatizaciji so otroci našteali jesenske plodove in skupaj smo se pogovorili o tem kaj bi lahko iz jesenskih plodov naredili. Otroke sem povabila k mizi, kjer je bil pripravljen material. Z pomočjo odraslega so otroci naredili veveričke. Pri izdelavi otroci niso imeli težav. Le najmlajši deček je imel težavo pri orientaciji (oči, nos, usta). Skupaj sva naredila veverički obraz. V zaključnem delu smo se posladkali s kostanji, ki so se počasi pekli med našo dejavnostjo.

Neke zimske noči (M. Christina Butler, Tina Macnaughton)

Otroke motiviram z igranjem pesmice Zima (Janez Bitenc) na ksilofon. Dejavnost nadaljujem tako, da otroke povabim k poslušanju pravljice. Dejavnost zaključimo s pisanjem pisma Dedku Mrazu.

Otroci so sodelovali pri ogledu glasbene predstave. Nekateri otroci so med poslušanjem pripevali in se zibali v ritmu glasbe. Po glasbeni predstavi sem otrokom ponudila, da tudi sami zaigrajo na ksilofon. Vsi otroci razen enega dečka so zaigrali na ksilofon. Vzdušje je bilo prijetno in sproščeno. Dejavnost sem nadaljevala tako, da sem otroke povabila v igralnico, kjer je na mizi bil pripravljen material za izdelavo pisma. Zanimivo je bilo to, da sta dva otroka nadaljevala igranje na ksilofon in nista želela oditi iz garderobe, kjer je potekala glasbena predstava. Zato sem jima razložila, da bo pismo namenjeno Dedku Mrazu. Otroka sta se nato odločila, da želita napisati pismo in se nama pridružila k nadaljevanju dejavnosti. Pri izdelavi pisma otroci niso imeli težav. Starejši otroci so v pismo napisali kaj si želijo za darilo, mlajši otroci pa so svoje želje narisali. Dejavnost smo zaključili tako, da smo se usedli v krog in »prebrali« novoletne želje.

Zimski prijatelji (M. Christina Butler, Tina Macnaughton)

Otroke motiviram z branjem pravljice Zimski prijatelji. Dejavnost nadaljujem tako, da otroke povabim k izdelovanju snežaka. Dejavnost zaključimo z rajanjem in petjem zimskih pesmic. Otroci so pravljico aktivno poslušali. Med branjem pravljice sem se večkrat ustavila in prisluhnila otrokom, ki so se pogovarjali o prijateljstvu. Po prebrani pravljici sem otroke povabila k pogovoru in jih spodbudila, da so našteali svoje najboljše prijatelje ter povedali s katerimi prijatelji se najraje igrajo. Po končani uvodni motivaciji sem nadaljevala dejavnost tako, da sem otroke povabila k dejavnosti (izdelavi snežaka). Pri izdelavi ni bilo večjih težav. Le en deček je imel težave pri polnjenju snežaka (polnjenje nogavice s kavnimi zrnji in vato). Večkrat sem ga spodbudila k nadaljevanju. Otroci, ki so snežaka prej naredili so se z njimi začeli igrati ter pri tem prevzeli vloge nastopajočih v pravljici. Dejavnost smo zaključili tako, da smo vsi skupaj (s snežaki) zaplesali in zapeli različne zimske pesmi.

Gregor + Simona (Mihale Coleman, Tim Warnes)

Otroke motiviram s pogovorom o ljubezni. Povabim jih, da skupaj spečemo piškote za tiste, ki jih imamo radi. Dejavnost nadaljujemo z branjem ljudske zgodbe Gregor + Simona. Dejavnost zaključimo s sladkanjem s piškoti. Otroci so it teta oblikovali in izdelali piškote. Pri tem so si pomagali z valji in modeli za piškote. Pri izdelavi piškotov so nekateri mlajši otroci imeli težave pri valjanju testa. S pomočjo odraslega so otroci testo razvaljali. Skupaj smo piškote zložili na obložen pekač in dali v pečico. Medtem, ko so se piškoti pekli sem otrokom prebrala ljubezensko zgodbo Gregor + Simona. Zgodbo so otroci pozorno poslušali. Po končani zgodbi smo se pogovarjali o tem koga imamo radi in v koga smo lahko zaljubljeni. Dejavnost smo zaključili s pokušino piškotov in pripravljanim piškotov za tiste, ki jih imamo radi.

Zajec In želva (Jean De La Fontaine)

Otroke motiviram z branjem basni Zajec in Želva. Nato otroke povabim k pogovoru o zgodbi. Dejavnost nadaljujemo z risanjem izbranega lika. Po končani dejavnosti otroke povabim k didaktični igri. Otroci so basni prisluhnil in se vmes večkrat nasmejali. Po končani dejavnosti sem otroke povabila k pogovoru o tem kaj menijo o zgodbi in o nastopajočih vlogah in zakaj tako menijo. Pri odgovorih sem bila nemalokrat presenečena. Kljub temu, da na koncu basni zmaga želva, je večina otrok odgovorilo, da jim je bolj všeč zajček. Odgovor so utemeljili s tem, da se zajček hitrejši. Dejavnost smo nadaljevali z risanjem izbranega lika s svinčnikom na papir. Pri risanju otroci niso imeli težav. Risali so po svojih močeh ter domišljiji. Dejavnost smo zaključili z didaktično igračo (na temo zajec in želva), ki sva jo predhodno pripravili. Vzdušje v igralnici je prijetno in sproščeno. Otroci so si sami poiskali pare za igro. Le ena deklica je ostala brez para. Zato sem se z deklico igrico igrala jaz. Po nekaj minutah smo si vloge razdelili.

O goski, ki se je učila peti (Karel Hroch)

Otroke motiviram z igranjem melodije na flavto. Dejavnost nadaljujem s pripovedovanjem zgodbe ob risbah. Otroke povabim k skupni obnovi zgodbe. Dejavnost zaključimo z vezenjem goskice na platno. Otroci so melodiji (Poglejte tale kljunček – Anja Štefan) z zanimanjem prisluhnil. Po končani uvodni motivaciji sem otroke povabila k poslušanju zgodbe ob risbah.

Otroci so pri poslušanju zgodbe aktivno sodelovali. Nato sem otroke spodbudila k obnovi zgodbe ob risbah. Otroci niso imeli večjih težav. Le ena deklica je imela težavo pri vrstnem redu pripovedovanja zgodbe, vendar so ji ostali otroci pomagali in skupaj so zgodbo obnovili. Dejavnost smo nadaljevali z vezenjem goskic na platno. Otrokom sem ponudila, da z barvico pobarvajo platno na katerem je bil vzorec goskice. Pri barvanju otroci niso imeli težav. Nato sem otrokom ponudila sukanec in šivanko ter jih spodbudila k obrobi goskice s sukancem. Pri šivanju so otroci imeli težave z orientacijo šivanke. Ob pomoči odraslega so otroci goskico obrobili. Zanimivo je to, da en deček skoraj ni rabil pomoči pri šivanju. Spretno je uporabljal šivanko in skoraj samostojno obrobil goskico.

Zgodba o ribiču (Tisoč in ena noč)

Otroke motiviram s pogovorom o poletju, morju ter poletnimi dejavnostmi. Otroke povabim k barvanju papirnatih ribic. Dejavnost nadaljujem z branjem pravljice Zgodba o ribiču. Dejavnost zaključimo z izdelavo akvarija. Ugotovila sem, da se otroci veselijo poletja, plavanja v morju in drugih morskih aktivnosti. Po končani uvodni motivaciji sem otroke povabila, da pobarvajo papirnate žogice (ribice). Pri barvanju otroci niso imeli težav. Dejavnost sem nadaljevala tako, da sem otroke povabila k poslušanju pravljice. Med branjem pravljice sem ugotovila, da je pravljica predolga. Nekateri otroci branju niso več sledili. Zato sem pravljico skrajšala. Nato sem otroke povabila in jih spodbudila k ustvarjanju akvarija z ribicami, ki so jih pobarvali. Otroci so pri ustvarjanju akvarija aktivno sodelovali in niso imeli težav.

»Pravljice so več kot resnične: ne samo, da nam
pripovedujejo o tem, da zmaji živijo, temveč
nam povedo, da jih lahko premagamo«
(Neil Gaiman)

3 Zaključek

Pravljica je z nami že od nekdaj. Le malo katere stvari preživijo tako dolgo kot je preživela pravljica. Nekoč je bila prisotna kot pripoved, potem kot knjiga, nato so prišli radio, televizija, kasetofon, video in računalnik. Noben medij ni celosten, če v svojem programu ne vsebuje tudi pravljice. Razlogi za njen obstoj so navidezno različni tako kot je različno pojmovanje pravljice, vendar je resnica samo ena; pravljico človeštvo potrebuje, tako otroci kot odrasli, tako moški kot ženske, tako pri nas kot povsod po svetu. V praktičnem delu našega projektnega dela je otrok poslušal in doživljal jezik. Ob pripovedovanju in poslušanju pravljic je lahko razvijal zmožnost domišljajske rabe jezika, se s književno osebo identificiral in doživljal književno dogajanje ter razvijal sposobnosti miselnega in čustvenega sodelovanja v literarnem svetu.

Literatura

- Bahovec, D. E. idr. (1999). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Bettelheim, B. (1999). Rabe čudežnega – O pomenu pravljic. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Kovač, P. (1998). Od kod so se vzele pravljice. Ljubljana: Mladika.
- Plut Pregelj, L. (2012). Poslušanje: način življenja in vir znanja. Ljubljana: Karantanija.
- Pogačnik-Toličič, S. in Milčinski, J. (1992). Pravljica za danes in jutri: Ljubljana. Državna založba Slovenije.

VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE PRI DELU Z NADARJENIMI UČENCI

Povzetek: Vsak otrok ima pravico do optimalnega napredka, do uresničitve svojih želja, potreb in interesov. Le ob sodelovanju vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa je otroku omogočen celostni razvoj. Delo šolskega svetovalnega delavca obsega delo z učenci (preventivna dejavnost, intervencija), učitelji, starši, z vodstvom in zunanjimi ustanovami. Ker so šolski svetovalni delavci pogosto (pre)obremenjeni, le malo časa in energije ostane za učence, ki so nadarjeni in jim je prav tako pomembno in potrebno posvečati pozornost, saj so, kljub vsemu, tudi oni v domeni šolskih svetovalnih delavcev.

Ključne besede: šolska svetovalna služba, svetovalni delavec, nadarjeni učencem

THE ROLE OF THE SCHOOL COUNSELING SERVICE IN WORKING WITH GIFTED STUDENTS

Abstract: Every child has the right to optimal and steady progress, to realize their desires, needs and their interests. Only with the cooperation of all participants in the educational process, child can achieve a comprehensive development. The work of the school counselor includes work with students (preventive activity, intervention), teachers, parents, management and external institutions. Because school counselors are often (over) burdened, there is little time and energy left for gifted students and it is equally important and necessary to pay attention to them, because, after all, they are also in the domain of school counselors.

Keywords: school counseling service, counselor, gifted student

1 Uvod

Nadarjenost se kaže v različnih oblikah in obsegih, v strokovni literaturi ni enotne definicije zanjo. Najpogosteje navajana je definicija iz ameriškega Zakona o izobraževanju nadarjenih iz leta 1987, po kateri so nadarjeni oz. talentirani otroci tisti, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju (Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli). Delo z nadarjenimi učenci v osnovni šoli v Sloveniji je opredeljeno v Konceptu: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Z nadarjenimi se v procesu odkrivanja, identifikacije in neposrednega dela ukvarja več profilov na osnovni šoli. Ker so nadarjeni učenci v določenih pogledih v domeni svetovalne službe (koordinacija dela, svetovanje ...), je pomembno, da podrobno poznamo vlogo šolskih svetovalnih delavcev na tem področju.

2 Nadarjeni učenci

Po Marlandovi definiciji so nadarjeni in talentirani učenci tisti, ki jih identificira strokovno usposobljeno osebje, tisti, ki imajo uresničene visoke sposobnosti in so zmožni visokih dosežkov. To so otroci z izkazanimi ali potencialnimi visokimi dosežki na naslednjih področjih: splošne intelektualne sposobnosti, specifične učne zmožnosti, ustvarjalno in produktivno mišljenje, voditeljske sposobnosti, umetniške sposobnosti, psihomotorične sposobnosti. Prilagoditev so deležni, da bi uresničili svoj potencial – zase in za družbo (Marland, 1972; povz. po Ferbežer in Kukanja, 2008). Najpogosteje uporabljena definicija nadarjenih učencev je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978, po kateri so nadarjeni oz. talentirani otroci in mladostniki tisti, ki so na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in poleg rednega šolskega programa potrebujejo dodatne prilagojene programe in aktivnosti (Travers, Elliot in Kratochwill, 1993; povz. po Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, 1999). Psihomotorična sposobnost je v tej definiciji izključena, saj so psihomotorični talenti umetniške narave. Strmčnik (1994) pravi, da za nadarjenost velja vsota danih in pridobljenih dejavnikov, ki omogočajo koristne stvaritve na enem ali več dejavnosti, specifična organiziranost živčevja, nagnjenj, interesov in motivov nadarjenih pa daje pečat njihovi osebnosti. Po raziskovanju nadarjenosti s strani Renzullija je le-to sestavljeno iz interakcije med tremi »osnovnimi grozdi človeških potez«, in sicer:

»nadpovprečne splošne intelektualne sposobnosti, visoke stopnje zavzetosti za izpolnjevanje nalog (motivacija) in visoke stopnje ustvarjalnosti (Renzulli, povz. po Ferbežer, 2002).

2.1 Značilnosti nadarjenih

Znaki nadarjenosti se kažejo skozi osebnostne značilnosti, ki jih pri drugih otrocih ni mogoče opaziti (Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, 1999). Nadarjenost učencev v šoli se kaže na štirih glavnih področjih, in sicer:

- miselno-spoznavno področje – razvito divergentno in logično mišljenje, močna domišljija, dober spomin, smisel za humor in sposobnost opazovanj;
- učno-storilnostno področje – široka razgledanost, visoka učna uspešnost, bogato besedišče, hitro branje, spretnost v eni od umetniških dejavnosti, motorična spretnost in vzdržljivost;
- motivacija – visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti, radovednost, raznovrstni interesi, vztrajnost, storilnostna motivacija, uživanje v dosežkih;
- socialno področje – nekonformizen, občutek za pravičnost, samostojnost in neodvisnost, sposobnost vodenja in vplivanja, smisel za organizacijo in empatija (Žagar, 2005).

Čeprav obstajajo splošni elementi nadarjenosti, se nadarjeni med seboj razlikujejo – posamezne karakteristike nadarjenih se kažejo različno pri različnih nadarjenih (Frasier in Passow; povz. po Reis in Renzulli, 2009).

2.2 Odkrivanje nadarjenih

V Konceptu (Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, 1999) je zapisan model odkrivanja nadarjenih učencev, ki poteka v treh stopnjah, in sicer: evidentiranje, identifikacija, seznanitev in pridobitev mnenja staršev. Evidentiranje poteka na osnovi različnih kriterijev, brez testiranj ali uporabe ocenjevalnih pripomočkov, na podlagi kriterijev, kot so: učni uspeh, dosežki, učiteljevo mnenje, tekmovanje, hobiji, mnenje šolske svetovalne službe. V skupino evidentiranih so izbrani tisti učenci, ki izpolnjujejo vsaj enega od navedenih kriterijev. Identifikacija nadarjenih učencev obsega poglobljeno in podrobnejšo obravnavo evidentiranih učencev in vključuje: oceno učiteljev, test sposobnosti, test ustvarjalnosti. Seznanitev in pridobitev mnenja staršev je tretja stopnja odkrivanja nadarjenih učencev. Ocenjujem, da je, pri postopku odkrivanja nadarjenih učencev, vloga šolske svetovalne službe zelo pomembna, če ne že ključna, saj sodeluje v vseh treh fazah. Na prvi stopnji je svetovalni delavec tisti, ki oblikuje mnenje in evidenco potencialno nadarjenih. V fazi identifikacije svetovalni delavec prevzame odgovornost, da učitelji izpolnijo ocenjevalne lestvice, skupaj analizirajo dobljene rezultate, svetovalni delavec ugotavlja, ali je učenec prepoznan za nadarjenega. Nosilec identifikacijskega postopka je prav šolska svetovalna služba, ki nadaljuje z delom na tretji stopnji, in sicer z individualnim pogovorom s starši, na katerem se staršem predstavi ugotovitve učiteljskega zbora in pridobi njihovo mnenje o nadarjenosti ter pisno soglasje za nadaljnje spremljanje otrokovega razvoja in pripravo individualiziranega programa. Tudi mapo osebnih podatkov vodi šolska svetovalna služba.

2.3 Delo z nadarjenimi učenci

Delo z nadarjenimi učenci poteka v prvi triadi večinoma preko notranje diferenciacije pouka v matičnem razredu, v drugi in tretji triadi pa se delo z nadarjenimi razširi s fleksibilno in delno zunanjo diferenciacijo (Koncept, Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, 1999). V Operacionalizaciji Koncepta: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2000) je delo z nadarjenimi podrobneje opredeljeno - svetovalni delavec je eden izmed izvajalcev individualiziranega programa dela nadarjenega učenca, prav tako pridobiva mnenja učenca in staršev k INDEP-U, pa tudi soglasja staršev. Svetovalni delavec je vključen v izvajanje in sprotno spremljanje INDEP-a, prav tako v analizo uresničevanja ciljev le-tega. Svetovalna služba je pomemben element pri evalvaciji dela z nadarjenimi učenci – izvaja analizo izvajanja programov in evalvacijo izvajanja Koncepta. Šolska svetovalna služba je vključena v vse tri komponente dela z nadarjenimi, ki jih navaja Bezičeva (2001), in sicer:

- poučevanje (posredno – preko učiteljev, posvetovanja z učitelji),
- svetovanje (neposredno),
- koordinacija (neposredno).

Kot omenjeno, je šolska svetovalna služba vključena v cel postopek odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci, njena pomembna vloga pa je tudi v koordinaciji. Na marsikateri šoli je svetovalna služba

tudi koordinator dela z nadarjenimi učenci. Koordinator dela z nadarjenimi učenci, torej pogosto svetovalna služba, mora dobro poznati nacionalni Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi ter Operacionalizacijo Koncepta, mora se redno izobraževati in usposablјati, prebirati ustrezno literaturo, spremlјati razpisane seminarje in se nanje odzivati ipd. Pomembno je, da pozna postopke in instrumente za identifikacijo nadarjenih učencev. Šolska svetovalna služba ima ključno vlogo tudi pri prilagajanju okolja otroku. Glede na zapisano in ostale naloge, ki jih svetovalna služba prevzema oz. ima dodeljene, torej: delo z učenci (preventivna dejavnost in intervencija), delo z učitelji (individualno, skupinsko), delo s starši (individualno, skupinsko), delo z vodstvom in delo z zunanjimi institucijami, lahko rečemo, da so (pre)obremenjeni in, kot je, z mojega vidika, opazno v praksi, pogosto v časovni stisi za delo z nadarjenimi učenci, ki si prav tako kot ostali, zaslužijo pozornost. Dejstvo je, da imajo intervencije na šolah prednost pred vsem – ko je potrebno odreagirati v določeni nujni situaciji, je to razumljivo. Pred nadarjenimi imajo pogosto prednost tudi otroci s posebnimi potrebami – da, nujno je, da jim pomagamo, da imajo zagotovljene ure dodatne strokovne pomoči in vso podporo, ki jo potrebujejo, a tudi nadarjeni si je zaslužijo. Šolska svetovalna služba je pogosto edina, ki je na voljo vsem – učencem, učiteljem, staršem in vodstvu. Od nje se pričakujejo razni nasveti, pokriva številna področja.

3 Zaključek

Ocenjujem, da so šolski svetovalni delavci zelo obremenjeni. Imajo širok spekter delovanja, vsakodnevno so na voljo za intervencije, reagirajo hipno, se odločajo o pomembnih zadevah, svetujejo staršem, učiteljem, vodstvu, imajo veliko dokumentacije, ki se pripravlja pod njihovim okriljem ... in kar je prav tako pomembno, morda bolj, kot se zavedamo – svetovalna služba je tista, ki pogosto koordinira delo z nadarjenimi učenci in izvaja svetovalno dejavnost. Glede na potrebe današnjega človeka, vse pogostejše institucionalno varstvo in vzgojo otrok vse dalj časa, potrebo po zgodnjem odrivanju motenj oz. posebnih potreb otrok ter njihovo usmerjanje in na drugi strani nadarjenih, sem prepričana, da bi bilo potrebno vsakemu, tudi tistim, ki v oddelku ne izstopajo (niti pozitivno, niti negativno), omogočiti dostop do svetovalnega delavca, ki ni pod časovnimi in birokratskimi pritiski. Prav je, da imajo učenci, za katere so se starši odločili oz. strinjali, da so v postopku prepoznavanja / odkrivanja nadarjenosti, pravico do ustrezne obravnave. Noben izgovor ni dovolj dober, da zmanjka časa za otroka – kateregakoli.

*Če je otrok zmeraj ubogljiv,
če uboga na besedo,
se boji kritike in
se naravnost trudi,
da bi bil tak,
kakor si ga želiš,
ne bo nikdar nič iz njega!*
(William)

Literatura

- Bezič, T. (2001). Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev osnovne šole. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Ferbežer, I. (2002). Celovitost nadarjenosti. Nova Gorica: Educa.
- Ferbežer, I. in Kukanja, M. (2008). Svetovanje nadarjenim učence. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. 1999. Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet. Področna kurikularna komisija za osnovno šolo. Delovna skupina za pripravo koncepta. Pridobljeno: 8. 2. 2022, <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>
- Operacionalizacija Koncepta: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, 2000. Pridobljeno 8. 2. 2022, <http://www.osagpostojna.si/files/2012/06/operackoncepta.pdf>
- Reis, Sally M., Renzulli, Joseph S. (2009). Myth 1: The gifted and talented constitute one single homogeneous group and giftedness is a way of being that stays in the person over time and experiences. V *Gifted Child Quarterly*, 53. Pridobljeno 8. 2. 2022, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0016986209346824>
- Strmčnik, F. (1994). Skrb za razvoj nadarjenih učencev. V M. Blažič (Ur.), *Nadarjeni: stanje, problematika, razvojne možnosti*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Žagar, D. (2005). Značilnosti nadarjenih otrok, njihovo odkrivanje in izobraževanje. V G. Jurak (Ur.), *Športno nadarjeni otroci in mladina v slovenskem šolskem sistemu*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave, Založba Annales.

LIKOVNA VZGOJA V VRTCU

Povzetek: Vsak človek ima potrebo po izražanju, vendar pa lahko svoja doživetja, poglede in čustva izražamo na različne načine. Medtem ko odrasli lahko svoje občutke ubesedijo pa otroci lažje kaj narišejo, ustvarijo ali svoje občutke izrazijo z govornico telesa. Pomembno je, da se odrasli tega zavedamo in otrokom ponudimo možnosti za izražanje. Tako bo otrok lahko na zabaven, igriv in sproščen način spoznal, raziskal svet v katerem živi ter se celostno razvijal. V članku so predstavljena likovna področja (risanje, slikanje, kiparstvo, odtiskovanje, oblikovanje prostora, likovno vrednotenje) ter primer dobre prakse s katerim smo želeli dokazati ustvarjalnost in sposobnosti otrok prvega starostnega obdobja.

Ključne besede: likovna vzgoja, vrtec, otrok, vzgojitelj.

ART EDUCATION IN THE KINDERGARTEN

Abstract: Every human being has a need to express himself. While adults easily and spontaneously verbalize their feelings, it is much easier for kids to do this through drawing, with the help of creative tools, or simply express themselves through spontaneously body language. The only thing that matters is that we let them to do it. By relaxed exploration of their environment in a playful and joyful way, we able the child to develop healthy into a balanced adult one. The article presents the area of art (drawing, painting, sculpture, printmaking, space design, artistically valued) and an example of good practice, with which we wanted to demonstrate the creative abilities as the other ones in children's preschool period of his lifetime.

Key words: art education, kindergarten, child, educator.

1 Uvod

Predšolsko obdobje je nenadomestljivo, edinstveno in posebno življenjsko obdobje. Obdobje v katerem otrok pridobi osnovne navade in si gradi temelje za svoje življenje. Zato je pomembno, da vzgojitelji, starši ter vsi, ki prisostvujejo pri vzgoji otroka, omogočijo otroku spodbudno učno okolje za njegov celostni razvoj. Umetnost otroku omogoča udejanjanje ustvarjalnih potencialov, ki se kažejo že v otrokovem igrivem raziskovanju in spoznavanju sveta, ki je zanj neizčrpan vir inspiracije, motivacije in vsebin na vseh področjih dejavnosti (Kurikulum za vrtce, 2007, str. 37).

2 Likovna umetnost v predšolskem obdobju

V vrtcu se izvajajo dejavnosti s šestih področij, katera so opisana v Kurikulumu za vrtce. Ta področja so: jezik, matematika, umetnost, družba, narava in gibanje. Področje umetnosti je edino, ki se deli na umetniške zvrsti. Te pa so: glasbene dejavnosti, plesne dejavnosti, av-dejavnosti, dramske dejavnosti in likovne dejavnosti. Otrok v predšolskem obdobju spoznava naslednja likovna področja: risanje, slikanje, kiparstvo, odtiskovanje (grafika), oblikovanje prostora in likovno vrednotenje. Vsako likovno področje ima svoje likovne tehnike, ki se prepletajo in so odvisne od izraznega sredstva določenega področja, likovnih materialov, orodij ter postopkov (Vrlič, 2001a).

2.1 Risanje

Risanje predstavlja otroku osnovno likovno dejavnost. Najosnovnejše likovno izrazilo pri risanju je črta. Pri risanju otrok uporablja različne črte (kratke in dolge, ravne in krive, sklenjene in nesklenjene ...). Dokler se otrok izraža s črto, se njegov izdelek imenuje risba (Hočevar, Berce in Prestor, 1980). Risarske likovne tehnike delimo na suhe in mokre. Suhe risarske likovne tehnike so: risanje s svinčnikom, risanje z voščenko, risanje z oljnim pastelom, risanje s kredo, risanje z ogljem, risanje s kemičnim svinčnikom, risanje s flomastrom, risanje z brisalcem črnila, črna praskanka, kombinirano risanje. Mokre risarske likovne tehnike so: risanje s tušem in trsko, risanje s tušem in peresom (ptičje, gosje, kurje, kovinsko), risanje s tušem in čopičem, lavirana risba, enobarvna luščenska (Vrlič, 2001a, str. 70).

2.2 Slikanje

Pri slikanju se otrok izraža z barvami, zato morajo le-te biti intenzivne in čistih barv. Materiali, ki so primerni za slikanje v predšolskem obdobju so: voščenske, barvice, flomastri, tempera ali vodene barvice in kolaž. Slikarske likovne tehnike se delijo v tri skupine, saj imajo različne lastnosti in z

njimi dosegamo različne cilje. Prva skupina likovne tehnike s področja slikanja so suhe slikarske tehnike, pri katerih uporabljamo suhe materiale (voščenske barvni svinčniki, flomastri). V drugo skupino slikarske likovne tehnike uvrščamo tempera barve, vodene barve, barvne tuše ter prstne barve. Zadnja skupina slikarskih likovnih tehnik so lepljenke, ki jih delimo naprej še glede na način dela: trganke ali rezanke (Vrlič, 2001a, str. 82).

2.3 Odtiskovanje (grafika)

Grafika je vezana na način in postopke izdelave. Uporabljamo lahko risarska ali slikarska likovna izrazila. Za grafiko je značilno odtiskovanje, izdelku pa pravimo odtis oziroma grafika (grafični list). Likovne tehnike odtiskovanja so: odtiskovanje delov telesa, tisk s pečatniki, tisk s šablonami, tisk z naravnimi materiali, frotž, kolažni oziroma kartonski tisk, kaligrafija, simetrično odtiskovanje, monotipija, računalniška grafika (Vrlič, 2001a, str. 100-106).

2.4 Kiparstvo

Pri likovni vzgoji v vrtcu se kiparstvo pojavi kasneje. Kiparstvo otroku omogoča spoznavanje različnih materialov ter njihovih lastnosti in izraznih možnosti.

Kiparski materiali se delijo na:

- materiale za gnetenje (plastelin, glina, različno testo, umetna masa, papirnata kaša),
- materiale za odzemanje (mavec, les, kamen),
- materiale za upogibanje in sestavljanje (papir, lepenka, pločevina, žica ...) (Gerlovič in Gregorač, 1976, str. 104).

Otroci naj imajo možnost: gnesti, svaljkati, dodajati in odzematih gnetljive materiale, zlagati raznovrstne kocke (plastične, lesene, papirnate), igrati se z raznolikimi odpadnimi materiali, lepiti in barvati les, igrati se s papirnatimi profili, zvijati različno debelo in trdo žico, prepletati šibje, graditi z mivko in snegom, praskati v mavec ali trši folijo, vlivati mavec v pečene, plastične, kartonske ali lesene kalupe, lepiti in sestavljati odpadne škatlice in škatle, kaširati papir (Vrlič, 2001a, str. 109).

2.5 Oblikovanje prostora

Oblikovanje prostora nekateri ne označujejo kot likovno področje, kljub temu, da se z njim otrok vsakodnevno srečuje. Otroci se v prostoru vedno nahajajo, se v njem gibljejo, ga pomagajo oblikovati in ga zaznavajo z vsemi čutili. S svojo igro preoblikujejo prostor, kadar v pesku gradi gradove, zlagajo škatle ali razporejajo stole po igralnici.

Tehnike za igro s prostorom:

- uporaba prevrnjenih mizic (oblikujejo ulice, ceste, trge),
- z blazinami in penasto gumo pregrajujejo prostor in premagujejo ovire,
- izdelava labirintov iz kartonske embalaže,
- pletenje pajkove mreže v igralnici ali zunaj,
- gradijo lahko šotore iz blaga,
- z opeko ali kamni oblikujejo labirinte,
- iz kartonastih škatel izdelajo maske s kukali,
- otrokom omogočimo, da si drevo ogledajo v ležečem položaju,
- omogočimo otrokom vpogled v neskončnost s pomočjo dveh vzporedno nameščenih ogledal (Vrlič, 2001a, str. 116-119).

2.6 Likovno vrednotenje

Likovno vrednotenje v predšolskem obdobju se izvaja na tri različne načine, in sicer:

- verbalno,
- s praktičnim likovnim izražanjem otrok,
- z raznolikimi praktičnimi dejavnostmi otrok.

Verbalni način likovnega vrednotenja poteka preko opisovanja, primerjanja, sklepanja, z izražanjem občutkov ali kot pripovedovanje zgodb. Pri praktičnem likovnem izražanju si otroci izberejo likovno delo, določijo ustrezno likovno tehniko in materiale ter upodobijo svoj pogled umetniškega dela.

Z raznolikimi praktičnimi dejavnostmi lahko otroci izdelajo kostume, maske, klobuke ali lutko, aktivno sodelujejo pri dramatizaciji (Vrlič, 2001a). Če povzamemo lahko ugotovimo, da je likovna vzgoja v vrtcu zelo raznolika ter se prepleta z vsemi ostalimi kurikularnimi področji. Tako kot pri ostalih področjih je tudi pri likovni vzgoji temeljna naloga vzgojitelja načrtovanje likovnih dejavnosti. Pri tem pa mora upoštevati razvojno stopnjo otrok, njihove sposobnosti in spretnosti. V uvodnem

delu likovne dejavnosti mora vzgojitelj otroke motivirati za delo, med samim izvajanjem likovne naloge jih besedno opozarjati na posebnosti in značilnosti, v zaključnem delu pa otroke pohvaliti in jih z metodo razgovora voditi k lastnemu vrednotenju. V nadaljevanju vam bom predstavila enomesečni projekt na področju likovne vzgoje.

Likovne dejavnosti v prvem starostnem obdobju.

Globalni cilj: doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti ter spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti.

Pri načrtovanju projekta sem za izhodišče dejavnosti uporabila pravljico Miškin novi prijatelj (Epta), ki govori o nežnosti, prijaznosti in ljubezni dveh prijateljev. Za uvodno motivacijo sem otrokom pravljico predstavila v obliki kamišibaja. V naslednjih dneh sem otrokom pripravila različne likovne dejavnosti, ki omogočajo razvoj sposobnosti in spretnosti, katere bodo otrokom v pomoč kasneje pri likovnem izražanju. Pri načrtovanju in izvajanju projekta sem zajela različna likovna področja, saj ima vsako področje svoje značilne postopke in izrazna sredstva (risanje, slikanje, kiparstvo, odtiskovanje (grafika), oblikovanje prostora, likovno vrednotenje).

Otroci so si ogledali kratek dokumentarni film o slončku, ki živi v Afriki v obliki diaprojekcije. Pri ogledu filma sem otroke spodbujala k opazovanju slonovega vijugastega rilca, velikih nohtov v obliki tunelov, okroglih oči. Pri ogledu filma so otroci opazili, da pravi slonček nima rožnatih lic, kakor v pravljici. Ena izmed deklic je ugotovila, da je slonček res zelo velik in nebi mogel skozi vrta, saj je večji od drevesa »drevo je večje od vrta«. Po končanem ogledu sem otroke povabila k risanju slona na veliko površino (bela rola papirja na steni) z voščenko. Nekateri otroci so narisali vijugaste črte (»poglej, narisal sem slončkov nos«), spet drugi ravne, nesklenjene črte. Eden od starejših dečkov se je spomnil in slončku narisal okrogle oči. Ena izmed deklic pa se je spomnila in narisala več tunelov, ki so se stikali med seboj (»to so pa slončkovi nohti, veš«). Otroci so pri risanju vztrajali približno 20 minut. Stena je v naslednjih dneh krasila našo igralnico. V naslednjih dneh sem v igralnico prinesla velike škatle in otroke vprašala, kaj bi lahko z njimi naredili. Mlajši deček se je usedel v škatlo in si predstavljal, da je škatla avtomobil. Kasene so se otroci spomnili, da bi iz škatel naredili vlakec z več vagoni. Skupaj smo se odločili, da škatle pobravamo in naredimo pisam vlak. Pri barvanju škatel so otroci lahko uporabili lastne instrumente (roke, prste, dlani) ali velike in široke čopiče. Pri tem sem bila pozorna in otroke navajala na pravilno držo in uporabo čopiča. Otroci so barve mešali med seboj in jih nanašali na različne strani škatel. Pri tem pa so razvijali občutljivost za barve ter spoznavali osnovne barve. Nekateri mlajši otroci so pokazali, da jim ni všeč, če se z barvo umažejo. Otroke sem zato spodbujala in ponudila, da škatlo skupaj pobarvamo. V naslednjih dne so se otroci radi igrali s poslikanimi škatlami. Spomnili so se, da bi lahko miški iz pravljice naredili hiško, hkrati pa ugotovili, da za slončka nimamo dovolj velikih škatel. Tako so otroci oblikovali različne hiše in šotore, škatle predstavljali v različne prostore in pozicije ter vanje pospravljali različne predmete.

Na področju kiparstva sem otrokom ponudila trše slano testo. Otroci so testo najprej gnetli, valjali, trgali, rezali, tolkli in stiskali. Ugotovili so, da se je testo čez nekaj časa začelo lepiti. Ena izmed starejših deklic se je spomnila, da bi lahko dodali moko. Po določen času sem otroke spodbudila, da so testo tudi oblikovali (reliefno oblikovanje) in nastale so čudovite figure v obliki slončkov in mišk. Izdelke smo nato položili na temno (črno) podlago in odnesli v garderobo, kjer smo predhodno pripravili prostor za naše izdelke. Likovno predstavo smo večkrat obiskali in se ob izdelkih pogovarjali (opisovali smo izdelke in pripovedovali pravljico). Da bi otrokom pravljico popestrila, sem si nekega dne ob pripovedovanju izmislila drugačen konec zgodbe (prišla je zima in slonček se je igral na snegu). V nadaljevanju sem otrokom ponudila, da so odtiskovali slončkove stopinje po snegu (preprosto odtiskovanje enostavnih pečatnikov – prerezano jabolko). Nastale so čudovite stopinje v lesketajočem snegu. Pri vsaki likovni dejavnosti lahko sledimo določenemu cilju. V članku smo želeli dokazati, da je likovna vzgoja lahko zelo raznolika in prilagodljiva ter zato primerna in uporabna tudi za najmlajše. Z izvajanjem dejavnosti smo dokazali, da so dejavnosti z vseh likovnih področij primerna za otroke prvega starostnega obdobja.

3 Zaključek

Likovno izražanje predšolskih otrok ima pomembno vlogo. Likovno izražanje pomaga otroku pri spoznavnem razvoju in pri kreiranju osnov za razvoj likovno ustvarjalnega človeka. Pri načrtovanju in izvajanju likovnih dejavnosti smo upoštevali vse vidike pravega načrtovanja in izvajanja likovnih dejavnosti, torej starost otrok, njihove sposobnosti, izbiro primernih materialov, razvojne stopnje,

predhodna znanja otrok ter hkrati upoštevali primerne tehnike in oblike dela. Z likovnim izražanjem so otroci imeli možnost razvijati se v ustvarjalnega, kritičnega odraslega.

Literatura

Gerlovič, A., Gregorač, I. (1976). Likovni pouk otrok. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Hočevar, S., Berce, H., in Prestor, A. (1980). Likovna vzgoja predšolskih otrok: gradivo za vzgojiteljice pripravnice. Ljubljana.

Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja, (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Vrlič, T. (2001a). Likovno ustvarjalni razvoj otrok v predšolskem obdobju. Ljubljana: Debora.

UMJETNOST U MONTESSORI OKRUŽENJU DJEČJEG VRTIĆA

Sažetak: Umjetnost je bitna u okruženju djeteta od rođenja nadalje. To je način približavanja životu, kretanju i govorenju. Ne može se odvojiti od drugih elemenata života. U Montessori okruženju dječjeg vrtića potičemo umjetničke aktivnosti koje pomažu djeci istražiti i koristiti svoju kreativnost. Uvažavamo i prihvaćamo dječju autentičnost likovnog izraza u skladu s razvojnim karakteristikama dobi djeteta. Kao i kod bilo koje druge aktivnosti u dobi 3-6 godina, svaka umjetnička aktivnost je cjelovita. Montessori program ističe proces stvaranja umjetnosti u odnosu na konačni produkt. Sami određuju početak, tijek i završetak svog umjetničkog izražavanja. U svakom je trenutku dostupan niz likovnog materijala. Odgojitelj će pažljivo predstaviti djetetu kako se koristi materijal, a kad dijete osjeti potrebu i nadahnuće, može početi umjetničko stvaranje. Povijest umjetnosti se također uvodi u ovoj dobi. Nije dovoljno samo razvrstati i klasificirati umjetnička djela po srodnim formalnim obilježjima, nego je važno sudjelovanje u procesu stvaranja. Stilovi izražavanja i pravci u umjetnosti trebaju biti uvedeni paralelno s procesom stvaranja. Djeca vole čuti priče, a gotovo sva umjetnička djela imaju priču. Istraživanje povijesti djela će nas prirodno voditi u proučavanje umjetnika. Motivi umjetnika i kontekst u kojem su njihova umjetnička djela nastala usmjerit će nas prema pravcima u umjetnosti. Aktivnosti su zamišljene prema metodi estetskog transfera. Pomoću reprodukcija sjajnih remek - djela poznatih svjetskih slikara, kartica s slikama i nazivima poznatih djela i umjetnika i knjiga o umjetnosti, odgojitelj razgovara s djecom te zajedno promatraju poznato djelo kao npr. Van Goghov Suncokret. Važno je naglasiti da djeci ne pokazujemo umjetnička djela kako bi ih precrtavali, već im ih predstavljamo kako bi u kontaktu s umjetnošću obogatili njihov estetski razvoj, razvili pozitivan stav prema umjetnosti istovremeno ih potičući na vlastiti likovni izričaj. Rezultati pokazuju da djeca dobro reagiraju i prihvaćaju takav način umjetničkog izražavanja, jer je imanentan i samom djetetu, te mu pruža mogućnost da izrazi svoje emocije putem likovnog jezika.

Ključne riječi: aktivnost; kreativnost; likovni izraz; slikari; umjetnička djela

ART IN THE ENVIROMENT OF THE MONTESSORI KINDERGARTEN

Abstract: Art is vital in the enviroment of a child from birth onwards.. It is a means of teaching children about life, movement and speech. It cannot be separated from the other elements of life. In the Montessori kindergartens we encourage children's artistic activities which help them explore and utilize their creativity. We respect and accept children's authenticity of their art expression in accordance with developmental characteristics of a child's age. Like with any other activity from age 3-6, every art activity is wholesome. The Montessori programme highlights the process of making art in regards to the final product. They alone determine the beginning, course and ending of their art expression. Plenty of art supplies are available at any given moment. The educator will carefully present how to use the material, and when the child feels the need and inspiration, they can begin their artistic creation. Art history is also introduced in this age. It is not enough just to sort and classify works of art by related formal characteristics, but it is also important to participate in the creation process. Expression styles and directions in art should be introduced simultaneously with the creation process. Kids love to hear stories, and almost every artwork has a story. Exploring the history of the work will naturally lead us to study the artist. The artist's motives and the context in which their works of art were created will point us in different artforms. The activities are conceived according to the aesthetic transfer method. With the help of reproductions of great masterpieces of famous painters of the world, cards with pictures and names of famous works and artists and books on art, educator talks to the children and together they look at famous works such as Van Gogh's Sunflower. It is important to emphasize that we do not show children works of art to outline them, but present them to enrich their aesthetic development in contact with art, to develop a positive attitude towards art while encouraging them to express their own artistic expression. The results show that children respond well and accept this way of artistic expression, because it is immanent to the child itself, and gives them the opportunity to express their emotions through visual language.

Keywords: activity; creativity; artistic expression; painters; works of art

S KNJIGOM U SVIJET

Sažetak: Ključno promišljanje razrednog projekta je poticanje interesa i stvaranje navike čitanja kod učenika s poremećajima ponašanja te minimaliziranje prepreka u čitanju. Današnji učenici ne poznaju svijet bez interneta, mobilnih uređaja i računala. Komuniciraju i informiraju se na društvenim mrežama. Najveći dio vremena provode pred ekranima. Zbog izloženosti internetu imaju skromniji vokabular, koriste se kratkim rečenicama, kraticama i tuđicama. Uzori su im influenceri. Fokusrani su na zabavu i opuštanje, oskudnije su mašte i kreativnosti, emocionalno su nedostupni i daleki i s promijenjenim fiziološkim potrebama („surfaju“ noću, spavaju danju). Stavimo li u navedeni kontekst učenike s organski uvjetovanim poremećajem u ponašanju uz prepreke poput disleksije, disgrafije, diskalkulije te specifičnih teškoća u učenju, sve se navedeno potencira i utječe na njihove odnose unutar obitelji, škole i društvene zajednice. Učenici ističu da ne vole čitati, da im je to dosadno pa slobodno vrijeme radije provode pred ekranima. Na njihov izbor književnih naslova utječu reklame. Čuli su za one knjige po kojima su snimljeni popularni filmovi, koje imaju „veze“ s video igrama, koje se učestalo reklamiraju u elektroničkim medijima, a pamte ih po likovima s karakteristikama koje žele oponašati: tjelesnu snagu, sretan i uspješan život, materijalno blagostanje, popularnost. Suprotno tome, ponudili smo im knjige koje uključuju likove s kojima se mogu iskustveno, moralno i interesno poistovjetiti, koje sadržajno nude životne okolnosti poput odrastanja bez roditeljske skrbi, djetinjstva u Domu, brigu o starijem, nemoćnom ili bolesnom članu obitelji, smrt i/ili ovisnost člana obitelji, nasilje, zlostavljanje, siromaštvo. Zajedničkim čitanjem odabranih naslova čiji su nositelji radnje osobe s teškoćama promičemo informacije, znanja i svjesnosti o djeci s teškoćama, a ciljeve popratnih aktivnosti usmjeravamo na promišljanja vlastitog životnog konteksta. Sadržaj rada usmjeren je na učinkovito prenošenje emocija iz književnih dijela na učenike, nudeći priliku da posredno istraže osobna iskustva, razviju stavove prema osobi s teškoćama i poželjne načine oplođenja.

Ključne riječi: djeca, čitanje, knjiga, radionice

WITH A BOOK INTO THE WORLD

Abstract: The key consideration of the class project is to stimulate interest and create reading habits in students with behavioral disorders and minimize barriers to reading. Today's students do not know the world without the Internet, mobile devices and computers. They communicate and inform each other on social networks. They spend most of their time in front of screens. Due to their exposure to the Internet, they have a more modest vocabulary they use short sentences, abbreviations and foreign words. Their role models are influencers. They are focused on fun and relaxation, they have less imagination and creativity, and they are emotionally unavailable and distant and with changing physiological needs (they "surf" at night, sleep during the day). If we put students in this context with organically conditioned behavioral disorders with obstacles such as dyslexia, dysgraphia, dyscalculia and specific learning difficulties, all of this is emphasized and affects their relationships within the family, school and community. Students point out that they do not like to read, that they are bored, so they prefer to spend their free time in front of screens. Their choice of literary titles is influenced by advertisements. They have heard of those books based on popular films, which have "connections" with video games, which are often advertised in electronic media, and are remembered for characters with characteristics they want to emulate: physical strength, happy and successful life, material well-being, popularity. In contrast, we offered them books that include characters that can be experientially, morally and interestingly identified, that offer meaningful life circumstances such as growing up without parental care, childhood in the Home, caring for an elderly, infirm or sick family member, death and /or family member addiction, violence, abuse, poverty. By reading selected titles whose main characters are people with disabilities, we promote information, knowledge and awareness about children with disabilities, and we direct the goals of accompanying activities to reflections on our life context. The content of the paper is aimed at the effective transfer of emotions from literary works to students, offering the opportunity to indirectly explore personal experiences, and develop attitudes towards the person with disabilities and desirable ways of behaving.

Keywords: children, reading, books, workshops

OD REČI DO LUTKARSKE PREDSTAVE

Sažetak: Kreativnost vaspitača se ogleda u ovom slučaju i u njegovoj sposobnosti da piše tekstove za decu u cilju razvoja njihovih govornih i dramskih sposobnosti. Poznavanjem razvojnih sposobnosti dece bazira se na likove u tekstu i pouku koju provlači kroz govor lutke koja predstavlja glavno sredstvo interpretacije i komunikacije. Samim angažovanjem vaspitač je pri stvaranju lutkarske predstave usmeren na formiranje scene i izbor lutaka koje treba da su izrađene tako da kod dece vizuelnim efektom bude radoznalost i interesovanje. Prezentovanjem pisanog teksta važno je da bude model detetu kroz ulogu lutke - njen "glas" kojim iskazuje osećanja, događanja, način da se prihvate i uvažavaju karakterne osobine likova. Sposobnošću interpretacije vaspitač izaziva empatiju, podučava decu na razumevanje pouke u priči, njenu primenu u stvarnom životu i shvatanje svoje pozicije u njemu. Kroz predškolsko razdoblje, lutkarska predstava može imati mnogobrojne uloge i funkcije te predstavlja nepresušni izvor kreativnosti, a njena zastupljenost u životu dece zavisi od vaspitača koji kroz svoj rad mogu uvesti različite lutkarske sadržaje. "Igrajući" se lutkom vaspitač izaziva reakcije, prenosi reči, emocije, poruku kroz ličnost lutke kao sredstva izražavanja.

Glavne riječi: tekst, lutka, dete, lutkarska predstava, vaspitač.

FROM WORDS TO PUPPET SHOWS

Abstract: In this case, the creativity of the educator is also reflected in his ability to write texts for children in order to develop their speaking and dramatic abilities. Based on knowledge of children's developmental abilities, she creates a characters in the text and the lesson she passes through the speech of the puppet, which is the main means of interpretation and communication. Through her engagement in creating the puppet show, the educator is focused on forming the stage and choosing the puppets that should be designed to arouse curiosity and interest in children with a visual effect. By presenting a written text, it is important to be a model for the child through the role of a puppet - its "voice" by which it expresses feelings, events, a way to accept and respect the characters' traits. With the ability of interpretation, the educator evokes empathy, teaches children to understand the lesson of the story, its application in real life and understanding their position in it. Throughout the preschool period, the puppet show can have numerous roles and functions and is an inexhaustible source of creativity, and its representation in the lives of children depends on educators who can introduce various puppet content through their work. By "playing" with the puppet, the educator provokes reactions, conveys words, emotions, messages through the puppet's personality as a means of expression.

Keywords: text, puppet, child, puppet show, educator.

Uvod

Lutkarska predstava je za dete bajka koja živi. Stoga smatram da je potrebno usmeriti pažnju na stvaranje dramatizacija, lutkarskih tekstova za izvođenje na nivou predškolskog uzrasta. Mali je broj onih koji su odgovarajući temi ili sobom ne nose jednostavnu i jasnu poruku. Samim tim ukoliko vaspitač ima sklonosti upustiće se u pisanje tekstova za decu predškolskog uzrasta. Cilj je stvoriti tekst namenski pisan za različite teme i doba dece u predškolskom uzrastu. U prvoj fazi stvaranja teksta trebamo se dotaći dečijeg sveta mašte, odbaciti okvire standardne tematike i poznavati njihove psihofizičke sposobnosti da bismo mogli pisati za njih. Zaplet teksta traži samo da se ne udalji od deteta jer je ono poseban svet kome se obraća. Lutkarska predstava treba da ima formu koja će kod deteta izazvati reakciju kako bi u potpunosti mogli doživeti lepotu dramskog izražavanja. Mora se voditi računa o razumljivosti jezika, jednostavnosti, temi priče, karakteristikama likova bliskim deci, sceni, odgovarajućim propratnim efektima i izgledu lutaka. Ukoliko vaspitač stvori primeren tekst namenski pisan i realizuje lutkarsku predstavu dečiji um će biti izložen razvojnim iskustvima što će uticati na usvajanje novih spoznaja i iskustava.

Tekst kao polazište

Kroz misaonu igru vaspitač stvara tekst, dijalog, istražuje osobine likova nakon čega ga doraduje, uobličava, spaja emocije u celinu. U stvaranju pisanjem nema pravila, ideja se ponekad lako dogodi, a ponekad teže, a nekada naprosto stalno beži. Tekst može biti dramatizacija odnosno adaptacija ili vlastita kreacija samog vaspitača. stvaranje vlastitoga teksta može biti podstaknuto na brojne načine - gradi zaplet, problemske situacije, rešava ih i gradi rasplet. Pisana umetnost se zasniva na zakonima davanja i primanja. Koliko životnog i estetskog kvaliteta kroz tekst možemo dati deci? Da li zado-

voljava kriterijume za njihov razvoj? Da li će razumeti tekst i na koji ćemo način stvoriti pokret kroz lutku? Važno je da se prilikom pisanja polazi s pozicije deteta jer ono voli saznati šta je u svetu koji ga okružuje. U dečijoj književnosti je normalno da životinje govore, računaju, pišu, čitaju. Dodajući im ljudske osobine dete se postavlja u poziciju da ih oponaša, da se identifikuje sa njima.

Scenska umetnost u vrtiću

Scenska umetnost sama po sebi pretpostavlja umetnost, a upravo lutkarstvo dopušta višestruke mogućnosti prožimanja, stvaranja, poigravanja različitih umetničkih izražaja. Idealnima za osmišljavanje lutkarske predstave se čine aktuelne priče o životnom, temeljenom na vlastitom osećaju, osobinama životinja i ljudi, otvarajući istovremeno niz pitanja i dijaloga među likovima. Predstava namenjena deci određuje njenu kompletnu estetsku komponentu, primerenu konkretno predškolskom uzrastu. Scena nastaje na osnovu teksta koji je fiksno biran ili kreiran kao lutkarska predstava. Vaspitač može biti potpuno vidljiv, a može biti i zaklonjen. Paravan igra ulogu zaklona ili oslikane scene sve u zavisnosti od teme predstave. Scena treba biti sasvim jednostavna i simbolična: kuća ili samo prozor, kula koja označava ceo dvorac, jedno stablo za šumu i slično. Akcenat je stavljen na mesto događanja bez dodatnih elemenata što bi odvlačilo pažnju sa lutaka.

Lutka i dete

Od rođenja, za dete jednu od ključnih veza s spoljnim svetom predstavlja njegova lutka. U prvim godinama života, ona je asocijacija na siguran dom i majčinu zaštitu te uteha u nepoznatoj i novoj sredini. Njena uloga bitna je u podsticanju psihofizičkog dečjeg razvoja. Ubrzo postaje glavno sredstvo u samostalnoj igri, ali i s drugom decom. Kroz predškolsko razdoblje, lutka može imati mnogobrojne uloge i funkcije te predstavlja nepresušni izvor kreativnosti, a njena zastupljenost u životu dece zavisi od vaspitača koji kroz svoj rad može uvesti različite lutkarske sadržaje. Dete mlađeg uzrasta počinje povezano da priča o događajima i iskustvima u odnosu na priču. Isto tako može da učestvuje u smišljanju - što bi bilo, kad bi bilo?...Dete starijeg uzrasta zna dramatiizovati, ima sposobnost imitacije likova, koristi sopstvena iskustva, može da reorganizuje utiske. Ono pomoću lutke analizira, mašta a mašta je detetu pokretačka energija.

Lutka u rukama vaspitača

Oživljena u rukama vaspitača, pa i svojevrsnim prenosom energije, lutka dobija novo simboličko značenje, odnosno postaje novo biće, osoba ili metafora. Lutka je sredstvo motivacije dece na neku aktivnost, kao središte aktivnosti, podsticaj na različite oblike stvaralaštva pokrećući njegov misaoni i emocionalni svet, omogućava da dete rečima izražava svoj sve bogatiji i složeniji intimni doživljaj sveta. Proučavanjem i planiranjem igre i učenja u dečijem vrtiću, jedan mali segment odnosi se na scensko stvaralaštvo- scensku lutku, animaciju i glumu. U igri sa scenskom lutkom, dete svoje iskustvo, spoznajno ili emotivno prenosi na zamišljeni plan, a dobiti od toga su da dete onda može svoje iskustvo obnavljati, prerađivati, kombinovati, transformisati i sređivati. Krajnji rezultat je da igrom može menjati realnost po svojoj volji jer ona nije čista imitacija detetovog iskustva, već oblik njegove interpretacije stvarnosti. Lutka detetu podiže svest o svetu oko sebe jer svaku stvar iz svakodnevice može oživeti i dati joj simboličko značenje.

Scenska lutka

Na osnovu dramatizacije i likova koji su nosioci radnje vaspitač se opredeljuje kojom će vrstom lutke deci predstaviti zaplet. Može se opredeliti za različitu vrstu lutaka u zavisnosti da li je opredeljen za ručnu izradu ili su one već nalaze u svojstvu didaktičkih sredstava u vrtiću. Izbor lutaka zavisi od uzrasta dece kojima predstavlja dramatizaciju i afiniteta vaspitača prema izradi novih sredstava. Postoje različite vrste lutaka koje se mogu koristiti prilikom realizacije:

- lutke na prste - na svaki prst natakne se mala lutka te je moguće imati više likova na manje prostora
- lutke zevalice - lutke kojima je glavna karakteristika da otvaraju usta
- stolne lutke - vaspitač ih drži rukom bez dodatnih pomagala
- štapne lutke - mogu biti na jednom ili više štapova, plošne ili trodimenzionalne
- lutke na koncu - marionete ili lutke na jednom do dva konca
- ručna lutka - ginjol, navlači se na ruku poput rukavice
- lutke od recikliranog materijala: a) na rukavicama – rukavice na kojima su dodate karakteristike likova ili aktere priče; b) lutke od čarapa - improvizovane lutke od čarapa i vatelina; c) heklane lutke; lutke varjače - na varjači dodate karakteristike likova...

Da bi deci bilo prihvatljivo, scensko delo mora mora biti čarobno, prihvatljivo kao bajka. Dete voli saznati što je u svetu koji ga okružuje i pokazuje veliko interesovanje za svaku književnu riječ bilo proznu ili pesničku. Od stvaraoca se samo traži da se ne udalji od deteta i njegovog sveta. Važno je znati koja je leksika djetetu bliska, kojim će riječima izazvati njegovu pažnju, kojim umjetničkim postupkom, melodijom i muzikom riječi. Interpretacija treba da bude slobodna jer je njeno izvorno nadahnuće igra na način na koji dete shvata svet oko sebe. Poželjno je da posluži tome da dete kroz unutrašnji doživljaj može da se suoči i sa sopstvenim problemima. Po svojoj prirodi dijete je optimistično, ali i u tome ima neke mjere sve u zavisnosti od situacije u kojoj živi. To potvrđuje koliko je dječja duša osjetljiva i ranjiva, a to treba izričito imati u vidu. Dete ima moć opažanja a ako mu nije data prihvatljiva vizija lutkarske predstave i dalje će ostati na površini saznanja a ne doživljenog.

Tekstovi za lutkarske predstave u vrtiću

1. Žuća kao doktor

Narator:

Obesila brke pa maleni nosić diže,
Tiho sad mjauče, prednju šapu liže.
Nije slušala mamu i dobra bila
napolje je, sama, bosa izlazila.
Putem skakutala, na trn se ubola,
suze su joj potekle od bola.
Sada samo mirno u korpici leži
Čak ne mari ni što na nju Žuća reži.
Žuća je gleda pa se se čudi?
Ona nikad ne miruje, uvek ludi!
Ne zna šta se to dogoditi moglo
Pa da je ovo mače ovako iznemoglo.
Možda se primirila, samo se pretvara
Sigurno je to opet njena mala prevara.

Žuća:

„Hej Bela, jel to neka tvoja šala
danas uopšte nisi sa jastuka ustala?
Reci mi da li te muči nešto,
Ja ću to sigurno rešiti, veruj vešto“

Bela:

„Šta bi moglo da mi se dogodi?
Odmaram, jer to mojoj lepoti godi.
Zašto bih pomoć tražila od tebe
kad umem sama da se brinem za sebe?“

Žuća:

„E, to mi je zaista čuti drago
jer biti odgovoran veliko je blago.
Slušati reči starijih da bi dobri postali,
imati ih na umu, da bi takvi i ostali.
Sada te ostavljam i lepo pozdravljam
Pa kada večeram opet ti se javljam.“

Narator:

Kako Žućo odlazi ona samo tužno gleda,
a oči joj suze od bola i velikog jeda.
Sklopčala se Bela, sva se jedna stisla
kako li će ustati a glad je odavno pritisla.
Izdade je stomak kad poče da krči
Prepadnuti Žuća odmah joj pritrči.

Žuća:

„Sad je stvarno dosta, bilo šta da kažeš

ništa ti ne verujem, vidim da me lažeš!
Brzo reci šta se sa tobom to dešava,
udvoje svaki problem lakše se rešava!

Bela:

„Moram sada priznati, istina je teška
Nisam mamu slušala, moja je to greška
ubola sam se na trn, evo šapu vidi!
Ne boli me baš toliko koliko se stidim.“

Žuća:

„Znam da baš nisam prijatan uvek bio,
režanjem sam te samo plašio.
Znaj, kad je neko tebi blizak u nevolji
tad moraš pokazati se ko drug najbolji.
Tada se zaborave sve nesloge i svađe
I treba u nevolji prijatelju da se nađe.“

Narator:

Žuća zatim ode do drvene komode
pa uze pincetu i ko malom detetu
trn Beli da izvuče, da više ne mjauče.

Žuća:

„Bolje da se trn sada odmah izvadi
nego ubod da ti se bakterijama zagadi.
Šapu mi samo daj, okreni glavu i ne gledaj.
Doktor ću biti stručan, neće te boleti znaj.“

Narator:

Tada Žuća nežno šapu maloj Beli uze,
a njoj same, niz obraze teku suze.
Bela od straha zatvori oči, da ne vidi šta radi,
a on brzo i spretno iz šapice trn izvadi.

Žuća:

„Možeš sada otvoriti oči, nema više trna.
Uvek moraš reći istinu, nije ona stalno crna.
Šta god u životu da se desi ili pogreši
Samo iskren razgovor može probleme da reši.
Roditelji sve da znaju uvek treba
Jer oni te vole odavde do neba“

2. Jež i tvor

Tvor:

E moj mali ježe
Svi od tebe beže.
Tvojih bodlji boje se svi
Misle da nevolja si ti.
Kako je kad si sam
Veruj i ja to znam
Ni meni iskreno nije lako
I o meni misle isto tako.
Za sve sam ja ruzan stvor
Nisam kriv, rođen sam kao tvor.

Jež:

Mislim da bih se ponovo rodio
Kad bih se ovih bodlji oslobodio.
Znam da shvataš šta hoću reći
Ne znam kako ću ovakav prijatelja steći.
Ko god u moju jazbinu zađe,

bodljikava ga nevolja snađe.
Kada ruke prema meni pruže
Bodlje vide, neće više da se druže.
Tvor:
Al mi znamo da to ipak nije za nas mana
Ponekad to može biti jača strana.
Kada u šumu zađe neki gladan stvor
Pipne li me osetiće kako miriše tvor.
Taj veliki smrad znam da je za mnoge mana
Ali za mene on je spas, jedina odbrana.

Jež:
Priznati ti moram, pravo kažeš druže
Moje bodlje i meni isto za odbranu služe.
Kad u napadu neko hoće pojesti me slasno
osetiće kako bodem i viknuće "Jao" sasvim glasno.
Kada malo bolje mućnem glavom i razmislim
Da budem neko drugi ne mogu da smislim.
Priroda je dobro izvagala i ravnotežu dala
Da mogu da se od velikih spasu stvorenja mala.

Zaključak

Pisati jednostavno nije baš lako jer se treba bazirati da se ne udaljimo od detinjstva, od unutrašnje težnje deteta da spozna sebe i svet oko sebe. Ono nije samo igra reči već osim igre nudi i celovitu sliku, viziju, predstavu sveta. Treba da pruži deci doživljaj na osnovu njihovog nivoa saznanja, poznavanja ljudi i života. Dete priroda daruje obiljem mašte i ono nema jasnu predstavu o tome da je prostor njegovog kretanja ograničen već je ono stanovnik "ničije i svačije" zemlje. Lutkarska predstava polazi od tačke na kojoj se dete nalazi u psihološkom i emocionalnom stanju i na osnovu njegove moći njenog prihvatanja i usvajanja djeluje na njega vaspitno, odgojno i obogaćuje mu unutrašnji život. Ukoliko u atmosferi sigurnosti, opuštenosti i prijatnosti u radnoj sobi vaspitač sa umešnošću realizuje lutkarske predstave dečiji um će biti izložen adekvatnim razvojnim iskustvima i sve to će uticati na njegov socijalni, emocionalni i intelektualni razvoj.

Litetratura

Tanurdžić – Bokšan, Z. (2000). Od ige do pozornice. Beograd: Kreativni centar
Simić – Čakić. N. (2007). Beleške lutkarskog pomoćnika. Beograd: Kreativni centar
Paljetak. L. (2007), Lutke za kazalište i dušu. Zagreb: MČUK
Majoran. E. Krofflin. L., (2004), Lutka...divnog li čuda, Zagreb: MČUK
Mira Perić Kraljik, stručni časopis - Život i škola br.14(2/2005), Pisanje lutkarskih igrokaza za dječije vrtiće, Zagreb
Bazaart-grupa autora (2012), Vodič kroz kreativni dramski proces, Beograd

DJEČJI PORTFOLIO NA KREATIVAN NAČIN

- Osvrt na značaj portfolija

Portfolio kao način praćenja i dokumentovanja dječijeg razvoja, danas je obaveza u vaspitnoj praksi. Vaspitač u dokumentovanju procesa može koristiti različite podatke prikupljene na osnovu fenomenološkog ili sistemskog posmatranja, korišćenjem instrumenata deskriptivne metode i instrumenata sopstvenog teorijskog istraživanja u praksi. Portfolio je samo jedan od načina prikupljanja podataka i dokumentovanja procesa razvoja i učenja djeteta. Što znači da predstavlja zbirku radova o tome šta djete zna, šta može da uradi, koji se skupnjaju tokom određenog vremenskog perioda i koji su dokaz djetetovog uspjeha i napredovanja u radu. Svrha portfolija u pedagoškoj dokumentaciji je u tome da omogući vaspitaču da na osnovu prikupljenih materijala i informacija prati i bilježi razvoj djeteta tokom dužeg vremenskog perioda, da pronalazi mogućnosti za dalje napredovanje i da analizom kvaliteta svoga rada, doprinese djetetovom razvoju i postavlja nove ciljeve. Znajući da je suština vaspitno obrazovnog procesa obezbjeđivanje uslova podsticanja razvoja djeteta, neophodno je imati podatke o njihovom napredovanju i ponašanju, zbog čega se vaspitač mora stalno pitati kako napreduje njegova vaspitna grupa, šta su djeca unapredila od razvojnih sposobnosti, izgradili stavove, stekla od psihičkih i fizičkih kvaliteta, odnosno kako se i u kojoj mjeri ostvaruju predviđeni vaspitno obrazovni ciljevi i zadaci što je i uslov za uspješno planiranje i stalno poboljšavanje onog što vaspitač radi.

Ciljevi:

- Dokumentovanje procesa razvoja i učenja djeteta, kao dokaz djetetovog uspjeha i napredovanja.
- Da portfolio u potpunosti zadovolji sve kriterijume kao odraz vaspitno obrazovne prakse
- Stvoriti ambijent u kojem će djeca biti glavni akteri rada i učenja
- Da djeca samostalno učestvuju u oblikovanju svog proces razvoja i da budu protagonisti vlastitih iskustava.
- Da se djeca na kreativan način i kroz igru osbosobljavaju za samorazumjevanje i vrednovanje ličnih postignuća.
- Da se djeca popunjavajući portfolio upoznaju sa područjima aktivnosti koje se primjenjuju u vrticu.

Kako smo došli na ideju?

Dugo godina u nazad vaspitači su vodili neka svoja neformalna dječija portfolija. To su u suštini bile fascikle sa nasumično prikupljenim dječijim likovnim radovima, po kojim zalutalom fotografijom i nekom ček listom. Da bismo u nazad tri godine dobili jasno formulisan portfolio koji se sastojao:

- Osnovni podaci djeteta
- Upitnik o djetetu
- Zabilješke vaspitača
- Zdravsrewni karton
- Primjeri čeklista
- Lista posmatranja
- Lista postavljenih ciljeva
- Saradnja i učešće roditelja
- Iskazi i anegdote - foto zapisi
- Izvještaj o djetetu (ključna postignuća)

Bilježenje svih podataka o svakom djetetu je posao koji svojim obimom prevazilazi mogućnostiv vaspitača a postoji i opasnost od njegovog formalnog odugovlačenja i popunjavanja. Većina vaspitača je bila mišljenja da od takvog portfolija i nema mnogo koristi. Smatrali smo da paušalne ocjene za djetetipa - razlikuje boje; znakoja je lijeva a koja desna strana - ne pruža zaključke o razvojnoj perspektivi, potrebama i mogućnostima djeteta, niti daje predstavu o nastalim promjenama. U jednom takvom formalnom popunjavanju dječijih portfolija, aktivirala sam veliko interesovanje djece. U pokušaju da im objasnim šta ja tu sve zapisujem dobila sam pregršt korisnih informacija koje su mi u mnogome pomogle. Shvatila sam da najviše podataka pruža upravo taj neposredni kontakt sa dje-

tetom i njegovo posmatranje i razgovor sa njima ,kao i analiziranje proizvoda njihovog stvaralštva. A stvorili smo dokument koji je u najvećoj mjeri namjenjen samo vaspitačima, i ako nam se kompletan kurikulum oslanja na razumijevanje i uvažavanje djeteta i njegovih individualnih razvojnih mogućnosti. Zato smo krenuli od pretpostavke da je djeteta protagonista vlastitih iskustava učenja i da je njihova perspektiva relevantna, te da je moguće i potrebno dokumentovati. Smatrali smo da je došlo vrijeme da djeca u velikoj mjeri sama uređuju svoj portfolio i ono što je njima bitno i važno stave u njega. Postavili smo sebi pitanje kako mi kao vaspitači da pomognemo djetetu da nauči da vodi svoj portfolio. Ono što smo prvo odlučile a to je da portfolio kod djece mora da probudi zainteresovanost za dobrovoljni rad na sticanju vještina, i da na kreativan nači se posvete vođenju portfolia. Da se djeca kroz igru osposobljavaju za samorazumijevanje, samokontrolu i vrednovanje ličnih postignuća. Tako smo djeci predstavili našu ideju i zajednički došli do sledećih ideja.

Ideje koje smo dobili:

- Portfolio djeca moraju da dodatno ukrase.
- Da djeca samostalno biraju i unose svoje radove i fotografije.
- Da se dječiji radovi i fotografije razvrstavaju po područjima aktivnosti. Pa smo tako dobili prostor za: matematiku, razvoj govora, prirodu i društvo, likovno, muzičko i fizičko vaspitanje sa jasnim oznakama koje će djeca lako prepoznati. I na taj način djeca uče koje vještine, znanja i produkti rada pripadaju određenim područjima aktivnosti, tj .naučiće i same nazive predmeta sa kojima će se susreti i u prvom razredu.
- Jedno mjesечно će se popunjavati portfolio.
- Napraviti ček listu prilagođenu njihovom uzrastu koju će sami popunjavati i na taj način učiti samovrednovanju i sagledavanju sopstvenih postignuća
- Odredili smo emotikone koje će djeca sama ucrtavati na poledini fotografije u koliko smatraju da su toga dana bili, srećni ili tužni.

Uslove koje smo postavili

- U radu na portfolio koristićemo se isključivo metodom razgovora i demonstracije kako bi djeci pomogli da vode svoj portfolio.
- Na kreativan način djecu stimulišemo i motivišemo za rad kako bi se zainteresovali za svoj lični razvoj napredak. Sticanje novih vještina učenja i razvijanja posvećenosti u vođenju portfolia.
- Nenametljivo kontrolisati rad djece na njihovom portfoliu.
- Analizirati dosadašnji tok rada djece na portfoliu.
- Vođenje portfolija ne smije da se pretvori u takmicenje niti da baš potpuno preraste u igru.
- Portfolio jednog djeteta i rad na njemu ne smije se porediti sa radom druge djece.
- Važno je ispoštovati dinamiku razvoja djeteta u odnosu na samog sebe.

Poteškoće u radu:

- Veliki broj djece u grupi.
- Stisnuti raspored svih obaveza u radu i planiranih aktivnosti.
- Razdvajanje radnog materijala ,bitnog od nebitnog.
- Nezainteresovanost pojedine djece za rad na portfoliju.

Dobiti u radu:

- Djeca koja oduševljeno učestvuju u kreiranju svog portfolija (zadovoljno djeteta).
- Zainteresovanost djece za lična postignuća.
- Uvažavanje dječijih potreba i interesovanja.
- Dobili smo portfolio koji nam jasno pokazuje pravu sliku ličnog razvoja djeteta,
- Veće uvažavanje i poštovanje djetetove ličnosti, njegive individualnosti, njegove potrebe i prava da je ono što jeste, zna i hoće je konkretno i praktično primjenljivo na djelu.
- Ovako formulisan dokument više nego sada omogućava djetetu da napreduje sopstvenim tempom.
- Efikasnija priprema za školu.
- Pomoć u planiranju vaspitno-obraznog rada koji će odgovarati karakteristikama grupe.

Literatura :Uputstvo :portfolio djeteta

CREATIVITY

Abstract: In the day-care that is exists in the most of elementary schools, encouraging creativity while working with students of first grade. Educators for preschool age, together with teachers encourage the development of creativity. Creativity is most linked with arts, music and physical education. Through these subjects, students express their artistic features and express their thoughts easily. Subjects such as mathematics, native and foreign language, natural science are being presented to students of first grade in a creative and interesting way, so that the children absorb knowledge easily.

Key words: day-care, encouraging creativity, arts, music, physical education, subjects, mathematics, native and foreign language, natural science, interesting and creative way to absorb knowledge.

KREATIVNOST U RAZREDNOJ NASTAVI

Sažetak: Pojam kreativnosti prisutan je još za vrijeme antičke Grčke i Rima, njegovo intenzivnije proučavanje počinje tek sredinom dvadesetog vijeka. Riječ kreirati nastala je od latinske riječi create što znači stvarati, proizvoditi stvari koje prije nijesu postojale. (Bognar, 2010.) U ovom radu ćemo pokušati objasniti pojam kreativnost, ukazati na njenu važnost, ukazati na najčešći oblik sputavanja kreativnosti, prikazati tehnike i metode za razvoj učeničke kreativnosti. Budući da povećanje kreativnosti u nastavi započinje s učiteljem, istaći profil kreativnog učitelja. Navesti kompetencije kreativnih učenika i navesti primjere iz prakse za razvoj kreativnosti u razrednoj nastavi.

Ključne riječi: kreativnost, podsticanje kreativnosti, kreativnost učitelja, kreativnost učenika, kreativna nastava – primjeri.

CREATIVITY IN THE CLASSROOM SETTING

Abstract: The concept of creativity has been present since the time of ancient Greece and Rome, its more intensive study begins in the middle of the twentieth century. The word create comes from the Latin word create, which means to create, to produce things that did not exist before. (Bognar, 2010.) In this paper, we will try to explain the concept of creativity, point out its importance, point out the most common forms of hindering creativity, and show techniques and methods for the development of student creativity. Since the increase of creativity in the classroom starts with the teacher, the profile of the creative teacher is sought. List the competencies of creative students and give examples from practice for the development of creativity in the classroom. Keywords: creativity, encouraging creativity, teacher's creativity, student's creativity, creative teaching - examples.

Uvod

Kreativnost u nastavi je veoma značajna i važna i danas se o njoj mnogo govori, ali još uvijek je nedovoljno zastupljena kod pojedinih prosvjetnih radnika i u pojedinim vaspitno – obrazovnim ustanovama. Svako dijete posjeduje kreativne potencijale i njih treba njegovati i podsticati od najranije dobi. „Tko, kada je to potrebno, može ogradu pretvoriti u ljestve, zavjesu u haljinu, sanduk u stol, krpu u lutku, mikroskop u oružje, u tom je trenutku kreativan.“ (H. Roth, Udruženje roditelja Korak po korak) Na ovaj način se najjednostavnije može objasniti kreativnost.

Bez kreativnih pojedinaca ne bi bilo inovacija, razvoja nauke, umjetnosti, književnosti. Sputavanje kreativnosti je još uvijek aktuelno i nažalost evidentno kod pojedinih prosvjetnih radnika. Najčešći oblici sputavanja kreativnosti koji se mogu uočiti u školama su:

- Insistiranje na jednom ispravnom odgovoru;
- Netolerancija na greške učenika;
- Ignorisanje učenikovih i učiteljevih ideja;
- Autoritativan stav učitelja;
- Naglasak na nastavni predmet i pasiviziranje učenika;
- Učenje zapamćivanjem, a ne istraživanjem;
- Slaba motivisanost za kreativnost...

Učitelj/ica kao uzor djeci mora biti i sam/a kreativan/na i svojim pristupom u radu sa djecom otklanjati prepreke i stvarati situacije u kojima učenici razvijaju svoje potencijale.

Profil kreativnog učitelja/ice:

- Na nastavu dolazi s novim scenarijima i novim nastavnim materijalima;
- Koristi naučno-popularne i umjetničke tekstove za kreativne aktivnosti učenika;
- Stalno je u prosecu učenja (formalnog i neformalnog);
- Istražuje i provjerava vlastite ideje;
- Uvijek ima nove ideje za zajedničke aktivnosti sa učenicima;
- Prihvata tuđe ideje i obogaćuje ih;
- Čita najnovije knjige iz područja metodike, pedagogije i psihologije, prati stručne i naučne tekstove u časopisima;
- Prilagođava metodičke scenarije konkretnim učenicima, saraduje s drugim kreativnim učiteljicama i učiteljima;
- Stvara pozitivnu atmosferu u učionici;

- Preferira aktivne oblike učenja kao što su projektna i istraživačka nastava, radionice, odnosno "realizaciju" plana i programa shvata kao podsticaj učenika za rad u raznim kreativnim situacijama... Učenici usmjereni na samostalan rad, istraživački rad, projektnu nastavu, igre, simulacije postaju aktivni učesnici nastavnog procesa i samim tim se povećava i njihov doprinos u istom. Ovakvim radom kod djece se razvija kreativni pojedinac koji uočava, vidi, doživljava, kombinuje stvari i pojave na nov, svjež, neuobičajen način.

Tehnike i metode za razvijanje i podsticanje kreativnosti u nastavi

Postoje brojne tehnike i metode podsticanja i razvijanja kreativnosti. Neke od njih navodi i Stevanović (2003) u svom djelu "Nastavnik, odgajatelj, umjetnik":

- **Fluentnost** - sposobnost generisanja velikog broja ideja, riječi, naslova, rečenica, odgovora. Najpoznatija metoda kojom se podstiče fluentnost ideja je brainstorming ili oluja mozgova/ideja. Prednost ove metode je u tome što se za kratko vrijeme može sakupiti veliki broj ideja. Savjetuje se da se ne fiksiraju na uobičajne, poznate i rutinske odgovore nego da tragaju za rijetkim, nepoznatim i neobičnim rješenjima. Izbjegava se svaka kritičnost i svi prijedlozi su valjani.

- **Fleksibilnost** je sposobnost usmjeravanja različitog pristupa konkretnom problemu. Pitanja koja nastavnik može postaviti: razmislite kako bi se priča dalje odvijala da Crvenkapa nije sreća vuka, ili smislite novi završetak priče ili što bi se dogodilo da nema dana i da samo vlada noć.

- **Originalnost** je sposobnost pronalaznje novog rješenja ili odgovora za snalaženje u problemskim situacijama. Vježbe u originalnom mišljenju pomažu u osposobljavanju za život u budućnosti, a ideje mogu biti originalne za pojedinca ili cijelo društvo u određenom prostoru i vremenu. Pitanja kojima nastavnik može doći do originalnih odgovora ili rješenja koja daju učenici su, na primjer: kako se bi se zvao i kako bi izgledao osmi dan u nedjelji ili na koji način bi mogli sakupiti novac potreban za obnovu tehnike u učionici.

- **Razrada** je sposobnost proširenja ideje sa svrhom veće potpunosti. Primjer: na koji način ugostitelji mogu povećati broj kupaca u zimskom periodu?

Jedan od načina podsticanja kreativnosti je ohrabriranje učenika da zapitkuju i traže informacije o problemima, odnosno – znatiželja. Potrebno ih je naučiti da postavljaju pitanja koja bi sadržavala odgovore na: ko, što, kada, gdje, kako, zašto. Može im se zadati neki odgovor i zatražiti od njih pitanja. Na primjer: odgovor je lisica. Koja se pitanja mogu postaviti da bi se dobio odgovor lisica Potrebno je stvoriti atmosferu u kojoj se preuzimanje rizika ohrabruje, a djeca se uče da argumentuju svoje ideje i odgovore.

- **Mašta** – izlazak iz realnosti.

- **Lutka u nastavi** - Lutka stvara pozitivnu klimu koja poziva na kreativnu igru.

Ozbiljna lica naviknuta na dosadu u nastavi odjednom se ozare i počinje jedna nova situacija uspješnog učenja. Lutka stvara sjaj u očima, osmjehe na usnama i radost u srcima.

- **Šest šešira** je metoda koju je osmislio Edward de Bono, a predstavlja jednostavan i učinkovit postupak koji podstiče saradnju, povećava kreativnost, produktivnost i inovativnost. Ova tehnika nas uči podijeliti mišljenje na šest različitih načina koji su metaforički prikazani sa šeširima (promjenom šešira mijenjamo naš način mišljenja)

- **Humor** – bitan dio kreativnosti, najviše dolazi do izražaja u pozitivnom okruženju. Što više razvijamo svoju duhovitost u različitim situacijama, to ćemo znatnije unaprijediti naše kreativne mogućnosti.

Primjeri za razvijanje kreativnosti iz nastavne prakse:

Osmišljavaju i rtaju svoje piktograme za školu.

Učenici učestvuju u igri sa dvije lutke u dijalogu. Jedna lutka se gubi u prostoru, ne zna gdje je lijevo ili desno, naprijed, nazad, ispred, iza, naviše, naniže... Druga lutka (pomoćničku ulogu preuzimaju učenici) pomaže pri orijentaciji u prostoru.

Na osnovu fotografije napiši tekst zadatka i izračunaju.

Likovna kultura – Radionica u saradnji sa studentima Učiteljskog fakulteta

Primjer duhovitosti sa časa:

Zadatak: Magdalena je 8 balona platila 344e. Vasilj je kupio 17 balona. Koliko je novca potrošio

Vasilj?

Rješenje: Nije potrošio novac, jer mu baloni nijesu potrebni.

Zadatak: Opiši najkraci put do frizerske radnje. (pitanje slikovno predstavljeno)

Odgovor: Ideš pravo, prođeš ukrštenicu i stigao si kod šišarke. (ukrštenica – raskrsnica, šišarka – frizerka)

Zadatak: Pogledaj u kalendar i napiši koji dan u nedjelji je 13. februar?

Odgovor: Dan saljubljenih.

Zaključak

Škola treba biti mjesto na kojem će učenici razvijati svoju kreativnost i pripremati se za svakodnevni život. Povećanje kreativnosti u školama, odnosno u nastavi, započinje sa učiteljima. Učitelju pripada odgovoran zadatak da učenike pripremi za stvaran život. On je uspješan u realizaciji tog zadatka ako omogućava razvijanje kreativnih potencijala svojih učenika i ako ih podstiče na kreativnost. Kako bi učitelji podsticali i razvijali kreativnost svojih učenika u razredu i oni sami bi trebali tokom svog akademskog obrazovanja sticati znanja na taj način, tj. različitim kreativnim metodama i postupcima. Navedeni model izvođenja nastave koji su sami doživjeli budući učitelji preuzimaju i primjenjuju kasnije u svom radu. Dakle, sve dok se ne promijeni paradigma obrazovanja učitelja škola neće biti mjesto pogodno za razvoj kreativnosti. Promocija i razumijevanje kreativne nastave započinje s pripremanjem učitelja za njihov budući poziv i nastavlja se kasnije kroz njihovo permanentno stručno usavršavanje.

Literatura

- Arar, Lj., Rački, Ž. (2003). Priroda kreativnosti. *Psiholojske teme*, 12(1), 3- 22.
- Beghetto, R. (2007). Ideational code-switching: Walking the talk about supporting student creativity in the classroom. *Roep Review*, 29(4), 265–70.
- Beghetto, R. A., Kaufman, J. C. (2014). Classroom contexts for creativity. *High Ability Studies*, 25(1), 53-69.
- Blamires, M., Peterson, A. (2014). Can creativity be assessed? Towards an evidence-informed framework for assessing and planning progress in creativity. *Cambridge Journal of Education*, 44(2), 147-162.
- Bognar, L. (2012). Kreativnost u nastavi. *Napredak*, 153(1), 9-20.
- Bognar, B. (2004). Poticanje kreativnosti u školskim uvjetima. *Napredak*, 145(3), 269-283.
- Bognar, B. (2010). Škola koja razvija kreativnost. Preuzeto 10. siječnja 2017. iz: <http://kreativnost.pedagogija.net/mod/resource/view.php?id=4>
- Cvetković Lay, J., Sekulić Majurec, A. (1998). Darovito je što ću s njim? Priručnik za odgoj i obrazovanje darovite djece predškolske dobi. Zagreb: Alinea
- Stevanović, M. (2003). Uloga odgajatelja/učitelja u poticanju dječjeg kreativnog razvoja. U I. Prskalo, S. Vučak (Ur.), *Učitelj-učenik-škola: zbornik radova Znanstveno-stručnog skupa povodom 140 godina učiteljskog učilišta u Petrinji* (str. 172-182). Petrinja: Visoka učiteljska škola.
- Korak po korak 2 – kreativni centar
- Internetska literatura

PODSTICANJE KREATIVNOSTI U RAZREDNOJ NASTAVI

1 Problem i predmet istraživanja

Problem ovog istraživanja predstavlja način podsticanja kreativnosti u razrednoj nastavi. Predmet istraživanja predstavlja uloga učitelja u podsticanju kreativnosti u razrednoj nastavi. Od velikog je značaja ispitati kakva je uloga učitelja u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi. Učitelji su poslije roditelja najvažnije figure u vaspitanju i obrazovanju djece, te je njihov uticaj u podsticanju kreativnosti veoma važan.

2 Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja glasi: Utvrditi način na koji učitelji podstiču kreativnost kod učenika u razrednoj nastavi. U skladu sa predmetom i ciljem istraživanja, postavljeni su sljedeći istraživački zadaci:

- Utvrditi koliko često i na koji način učitelji podstiču učenike da iznesu vlastite ideje, redefinišu probleme i misle na različite načine.
- Utvrditi koje tehnike kreativnog mišljenja učitelji primjenjuju u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi.
- Utvrditi da li učitelji uvažavaju maštovite i neobične ideje kod učenika u razrednoj nastavi.
- Utvrditi da li učitelji učenicima pružaju mogućnost mašte, izbora i istraživanja, te na taj način omogućće učenicima da rješavaju probleme ili problemske situacije na svoj način.
- Utvrditi način saradnje učitelja sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi.

3 Istraživačke hipoteze

U skladu sa ciljem istraživanja, osnovna hipoteza glasi: Pretpostavlja se da učitelji na adekvatan način dstiču kreativnost kod učenika u razrednoj nastavi.

U skladu sa istraživačkim zadacima, možemo postaviti sljedeće pomoćne hipoteze:

H1 – Pretpostavlja se da učitelji veoma često i na adekvatan način podstiču učenike da iznesu vlastite ideje, redefinišu probleme i misle na različite načine.

H2 – Pretpostavlja se da učitelji primjenjuju raznovrsne tehnike kreativnog mišljenja u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi.

H3 – Pretpostavlja se da učitelji uvažavaju maštovite i neobične ideje kod učenika u razrednoj nastavi.

H4 – Pretpostavlja se da učitelji učenicima pružaju mogućnost mašte, izbora i istraživanja, te na taj način omogućće učenicima da rješavaju probleme ili problemske situacije na svoj način.

H5 – Pretpostavlja se da učitelji na adekvatan način saraduju sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi.

5 Značaj istraživanja

Dobijeni rezultati mogu biti značajni u pravcu identifikacije načina na koji učitelji podstiču kreativnost kod učenika u razrednoj nastavi. Ova saznanja obogatila bi Školsku pedagogiju, Metodiku nastavnog rada. Možemo reći da se naučni značaj istraživanja ogleda u samoj aktuelnosti problema. Istraživanje može dati svoj doprinos Pedagogiji, i to u kontekstu otkrivanja načina na koji učitelji podstiču kreativnost kod učenika. Na bazi tih rezultata, može se govoriti o eventualnim propustima učitelja u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika. Rezultati istraživanja bi doprinijeli i Metodici nastavnog rada jer bi se identifikovale didaktičko-metodička kompetentnost učitelja za podsticanje kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi. Rezultati istraživanja doveli bi do unapređenja nastavne prakse. Rezultati istraživanja bi nam otkrili na koje komeptencije učitelja je moguće uticati putem različitih oblika internog i eksternog stručnog usavršavanja, a sve u cilju adekvatnijeg podsticanja kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi.

Dobijeni rezultati mogu pomoći učiteljima razredne nastave, roditeljima i učenicima. Učitelji bi shvatili koliko je važno podsticati kreativnost kod učenika, pa bi se maksimalno angažovali u tom procesu. To bi za posljedicu imalo i pozitivne efekte na kreativne učenike, u pogledu daljeg razvijanja svojih sposobnosti.

5 Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

U radu se koristila deskriptivna naučno-istraživačka metoda u cilju analiziranja kreativnosti.

Metoda teorijske analize se koristila u stvaranju teorijske osnove istraživanja s ciljem da se racionalno-deduktivnim pristupom rasvijetli problem istraživanja i omogući fokusiranje predmeta ,utvrđivanje cilja, zadataka i istraživačkih hipoteza. Od istraživačkih tehnika, korišćeni su anketiranje i skaliranje i intervjuisanje, a u okviru njih, istraživačke instrumenti anketni upitnik i grupni intervju.

U skladu sa pomenutim postupcima istraživanja, izradili su se i pripremili sljedeći instrumenti:

- Anketni upitnik za učitelje razredne nastave
- Grupni intervju za učitelje razredne nastave

6 Uzorak ispitanika

Istraživanje je realizovano na uzorku od 120 učitelja, koji nastavni proces realizuju na nivou Crne Gore.

Istraživanje je realizovano na namjerno odabranom uzorku. Struktura uzorka je prikazana je tabeli 1.

Opština	Škola	Broj učitelja
Podgorica	„Sutjeska“	18
Podgorica	„Oktoih“	10
Podgorica	„Štampar Makarije“	8
Podgorica	„Vuk Karadžić“	9
Nikšić	„Luka Simonović“	17
Nikšić	„Olga Golović“	7
Nikšić	„Ratko Žarić“	12
Nikšić	„Braća Labudović“	10
Nikšić	„Braća Ribar“	13
Tivat	„Drago Milović“	16
Ukupno	10	120

7 Statistička obrada podataka

Kada je u pitanju intervju, razgovor je tekao po principu postavljanja nedirektivnih pitanja praćen instrukcijom potkrepljivanja rečenog primjerima u nastavnoj praksi kako bi identifikovali problem i detaljnije ga analizirali. Razgovor u fokus grupama bio je sniman uz pomoć diktafona, a zatim je urađena njegova transkripcija, kako bi izbjegli moguće greške u zapisivanju po sjećanju.

8 Interpretacija rezultata istraživanja

Mišljenja ispitanika o ponuđenim pitanjima smo sumirali i izdvojili ona koja su bila dominantna u fokus grupama od strane najvećeg broja ispitanika.

- *Učestalost i način podsticanja učenika u iznošenju vlastitih ideja, redefinisanja problema na različite načine*
Na pitanje da li škola doprinosi razvoju kreativnosti kod učenika, učitelji su naveli sljedeće:

Ukupno 55,83% učitelja je odgovorilo sljedeće:

Škola u velikoj mjeri utiče na razvijanje kreativnosti kod učenika. Pojedini sadržaji koji se realizuju sa učenicima imaju za cilj upravo podsticanje kreativnosti.

Ukupno 25% učitelja je odgovorilo na sljedeći način:

Smatramo da škola ima značajnu ulogu u razvijanju kreativnosti kod učenika. Ipak, treba istaći da na kreativnost učenika, pored škole, utiču i drugi faktori.

Na ovo pitanje je 15% učitelja odgovorilo sljedeće:

Škola bi trebala biti opremljena većim brojem sredstavima kojima bi se podsticala kreativnost kod učenika.

Na ovo pitanje je 4,17% učitelja odgovorilo na sljedeći način:

Učitelji bi trebali pohađati programe stručnog usavršavanja u cilju sticanja kompetencija za podsticanje kreativnosti kod učenika.

Na pitanje da li poštuju koncept podsticanja kreativnosti kod učenika, učitelji su naveli sljedeće:

Ukupno 56,67% učitelja je odgovorilo na sljedeći način:

Da, u potpunosti poštuju koncept podsticanja kreativnosti kod učenika. Trudimo se da damo aktivan angažman u tom procesu.

Ukupno 26,66% učitelja je navelo sljedeće:

Poštujemo, ali bi željeli da se edukujemo o načinu podsticanja kreativnosti kod učenika.

Na ovo pitanje je 12,5% učitelja odgovorilo na sljedeći način:

U maloj mjeri, uglavnom smo opterećeni nastavnim sadržajima, pa nemamo puno prostora za ostvarivanje uloge u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika.

Ukupno 4,17% učitelja je navelo sljedeće:

Gotovo nikada. Više se fokusiramo na obradu nastavnih sadržaja.

O tome koliko često podstiču kreativnost kod učenika, ispitanici su naveli sljedeće:

Na ovo pitanje je 25,83% učitelja odgovorilo na sljedeći način:

Veoma često podstičemo kreativnost kod učenika. Smatramo da je važno da učenici ispoljavaju svoje kreativne sposobnosti u nastavnom procesu.

Ukupno 49,17% učitelja je odgovorilo na sljedeći način:

Često podstičemo kreativnost kod učenika. Nastojimo da primjenjujemo određene didaktičko-metodičke postupke u cilju što boljeg ispoljavanja kreativnosti kod učenika.

Na ovo pitanje je 16,67% učitelja odgovorilo na sljedeći način:

Ponekad podstičemo kreativnost kod učenika. Nekada imamo previše sadržaja koji se trebaju obraditi, pa ne možemo dovoljno pažnje posvetiti podsticanju kreativnosti kod učenika.

Na ovo pitanje je 8,33% učitelja odgovorilo na sljedeći način:

Rijetko, jer imamo učenike različitih sposobnosti, pa ne možemo puno vremena posvetiti podsticanju kreativnosti kod učenika.

O tome na koji način podstiču kreativnost kod učenika, ispitanici su naveli sljedeće:

Na ovo pitanje je 46,67% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Učenicima omogućavamo sredinu za učenje u kojoj se oni osjećaju slobodnim da ispoljavaju svoju kreativnost. Takođe, ohrabrujemo učenike da budu kreativni, dajemo im podršku, podstičemo ih da samostalno rade na svoj način.

Ukupno 26,67% ispitanika je odgovorilo na sljedeći način:

Nastojimo da u svojim komentarima budemo promišljeni i senzibilni, te da što manje prosuđujemo.

Na ovo pitanje je 14,17% ispitanika odgovorilo sljedeće:

Podstičemo učenike na iskušavanje novih ideja, jasno naglašavamo vrijednosti svakog kreativnog proizvoda i rezultata, podstičemo samostalnost i nezavisnost učenika u mišljenju i radu.

Ukupno 8,33% ispitanika je odgovorilo sljedeće:

Podstičemo učenike na uočavanje problema na nov način i na traženje mnogobrojnih rješenja.

Na ovo pitanje je 4,16% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Davanjem vlastitog primjera kreativnog ponašanja.

Na pitanje da li i na koji način podstiču učenike da iznose vlastite ideje, ispitanici su naveli sljedeće:

Na ovo pitanje je 55% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Uvijek podstičem učenike da iznesu svoje ideje prilikom obrade ili utvrđivanja nastavnih sadržaja. Uvijek od njih tražim da iznesu svoje mišljenje, svoje percepcije. Učenici se na ovaj način osjećaju važnih i dolazi do razvijanja samopouzdanja.

Ukupno 30% ispitanika je odgovorilo sljedeće:

To se dešava često na časovima Prirode i društva. Učenici svoje ideje saopštavaju, postavljaju pitanja, te na taj način razvijaju radoznalost. Neke ideje su na prvi pogled „čudne“, ali mi volimo da čujemo šta misle naši učenici.

Na ovo pitanje je 15% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Ponekad podstičemo učenike da iznesu svoje ideje, to sve zavisi od nastavnog sadržaja koji obrađujemo. Neki nastavni sadržaji su pogodni za to, a neki su manje pogodni.

Na pitanje na koji način podstičete učenike da redefinišu probleme i misle na različite načine i u kojoj mjeri to utiče na kreativnost, ispitanici su naveli sljedeće:

Na ovo pitanje je 52,5% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

To se obično dešava spontano, tokom realizacije nastavnog procesa. Učenici redefinišu probleme i misle na različite načine, a to na razvijanje kreativnosti utiče u velikoj mjeri.

Ukupno 26,67% ispitanika je odgovorilo sljedeće:

Neki učenici su po prirodi takvi, uvijek žele nešto drugačije da rade, postavljaju često netipična pitanja, daju svoja mišljenja, koja nijesu uobičajena. Svakako da to ima veliki uticaj na razvijanje kreativnosti.

Na ovo pitanje je 20,83% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Često ih pitamo šta učenici misle o nekoj temi, kako bi oni riješili neki problem. Nastojimo da angažujemo misaone aktivnosti učenika, koje predstavljaju značajan faktor u procesu razvijanja kreativnosti.

Na osnovu dobijenih rezultata, možemo istaći da učitelji često podstiču učenike na kreativnost, te da

primjenjuju različite strategije u tom procesu.

U podsticanju kreativnog mišljenja i kreativnog rješavanja problema kod učenika poseban naglasak se stavlja na fluentnost, fleksibilnost i originalnost u razmišljanju, otvorenost novim iskustvima i idejama, znatiželju, spremnost za preuzimanje rizika te senzibilitet za estetska obilježja (Renzulli, www.renzullilearning.com/Creativity, George, 2005).

U procesu rješavanja problema uloga učitelja je ohrabrivati učenike da istraju u prikupljanju informacija i pomagati im pri odabiru onih hipoteza koje im se čine značajnim. Pri tome je važna i formulacija učiteljevih pitanja kojima će podsticati učenike na kreativno razmišljanje. Ukoliko učitelj zna kojim i kakvim pitanjima i zadacima podstaknuti divergentno mišljenje, moći će usmjeravati učenike na kreativno rješavanje problema.

- Primjena tehnika kreativnog mišljenja od strane učitelja

Na pitanje koje tehnike kreativnog mišljenja najčešće primjenjuju u podsticanju kreativnosti kod učenika, ispitanici su naveli da primjenjuju različite tehnike kreativnog mišljenja u procesu podsticanja kreativnosti. Njihove odgovore smo sumirali i prikazali na sljedeći način:

Danas je kreiran čitav niz kreativnih tehnika kao što su: oluja ideja, umne karte, vođena fantazija, slučajni pojmovi, šest šešira, okidač novih ideja, šest univerzalnih pitanja, provokacije, humor i dr. čija je važnost u nastavi neupitna, jer takve aktivnosti osim što podstiču učenike da razviju svoje kreativne potencijale i motivišu učenike, poboljšavaju odnose.

Ispitanici su jednoglasni kada je u pitanju uticaj tehnika kreativnog mišljenja na razvijanje kreativnosti kod učenika. Njihove odgovore smo sumirali i predstavili na sljedeći način:

Primjena tehnika kreativnog mišljenja u velikoj mjeri utiče na razvijanje kreativnosti kod učenika. Pokazalo se da se divergentnim pitanjima i zadacima potiče razmišljanje, povećava motivacija i aktivnost učenika, te razvija njegova mašta i istraživački duh. Važno je da učitelji i stalno rade na sebi, te ovladaju kreativnim tehnikama kako bi ih mogli koristiti u praksi i kako bi njihova nastava bila kvalitetnija i usmjerena na učenike i njihove potrebe.

Razgovarajući sa učiteljima o tome koje su tehnike kreativnog mišljenja najpogodnije za podsticanje, došli smo do saznanja da su najpogodnije: oluja ideja, šest šešira, oluja ideja, vođena fantazija. Učitelji su naveli da su sve tehnike kreativnog mišljenja pogodne za razvijanje kreativnosti kod učenika, te da kvalitet njihove primjene zavisi od spremnosti i motivacije učitelja za primjenu istih.

Kreativni proces, kao što je već poznato, nije u skladu s tradicionalnom nastavom, ali čak i u tim okolnostima moguće je stvarati pedagoške situacije koje će podsticati kreativnost. U tome nam u velikoj mjeri pomažu kreativne tehnike kojima je svrha i cilj podstaknuti učenike na divergentno mišljenje i omogućiti im da razviju i izraze svoje kreativne potencijale.

Učitelji bi trebali u današnjim školama osigurati sredinu, koje će učenike podsticati na kreativan rad i to razgovorom, zajedničkim planiranjem s učenicima, postavljanjem neobičnih pitanja ili ideja, prihvatanjem učeničke inicijative, novih različitih rješenja i pristupa (Stevanović, 1999).

- Uvažavanje maštovitih i neobičnih ideja kod učenika

Na pitanje da li je sredina za učenje u učionici u dovoljnoj mjeri stimulativna za podsticanje kreativnosti kod učenika, učitelji su naveli sljedeće:

Ukupno 43,33% učitelja je navelo sljedeće:

Mišljenja smo da je sredina za učenje u učionici u dovoljnoj mjeri stimulativna za podsticanje kreativnosti kod učenika.

Na ovo pitanje je 40% učitelja odgovorilo na sljedeći način:

Smatramo da bi učionica trebala biti u većoj mjeri opremljena sredstvima za podsticanje kreativnosti kod učenika.

Ukupno 16,67% učitelja je navelo sljedeće:

Učionica nije u dovoljnoj mjeri stimulativna. Nedostaje veliki broj sredstava. Nekada sam fale i osnovna sredstva za rad, koja često samostalno kupujemo.

Na pitanje da li realizujete raznovrsne igre, povezane sa nastavnim sadržajima u cilju podsticanja kreativnosti kod učenika, učitelji su istakli sljedeće:

Ukupno 43,33% učitelja je navelo sljedeće:

Veoma često primjenjujemo raznovrsne igre, povezane sa nastavnim sadržajima u cilju podsticanja kreativnosti kod učenika.

Na ovo pitanje je 27,5% učitelja odgovorilo na sljedeći način:

Često primjenjujemo raznovrsne igre, povezane sa nastavnim sadržajima u cilju podsticanja kreativnosti

kod učenika.

Ukupno 16,67% učitelja je navelo sljedeće:

Ponekad primjenjujemo raznovrste igre, povezane sa nastavnim sadržajima u cilju podsticanja kreativnosti kod učenika.

Na ovo pitanje je 12,5% učitelja odgovorilo na sljedeći način:

Rijetko primjenjujemo raznovrste igre, povezane sa nastavnim sadržajima u cilju podsticanja kreativnosti kod učenika.

O tome da li ohrabruju učenike da iznose svoje maštovite ideje i na koji način to čine, ispitanici su naveli sljedeće:

Na ovo pitanje je 54,17% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Ohrabrujem učenike da često iznose svoje maštovite ideje. Smatramo da je to značajno za razvijanje kreativnosti. Učenici vole da maštaju i zato im treba to omogućiti u što većoj mjeri.

Ukupno 30,83% ispitanika je odgovorilo na sljedeći način:

Često ohrabrujem učenike da maštaju, to je posebno zastupljeno na časovima Likovne kulture. Učenici imaju mogućnost da maštaju i stvaraju svoje likovne produkte.

Na ovo pitanje je 15% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Ponekad, u zavisnosti od nastavnih sadržaja koje obrađujemo.

Na pitanje kako učitelji reaguju kada učenik iznese neobičnu i maštovitu ideju, oni su naveli sljedeće:

Na ovo pitanje je 57,5% ispitanika je odgovorilo na sljedeći način:

Nastojimo da uvijek podržavamo kada učenik iznese neku neobičnu ideju. Razgovaramo sa njim zašto tako misli, ohrabrujemo ga da iskaže svoj stav. Smatramo da je to značajno za podsticanje kreativnosti kod učenika.

Ukupno 24,17% ispitanika je odgovorilo sljedeće:

Zavisi kada je iznese i kakva je ideja. Uglavnom podržavamo sve maštovite ideje naših učenika.

Na ovo pitanje je 10,83% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Često se dešava da učenici iznose maštovite i neobične ideje. Želimo da istu prezentuje svojim vršnjacima.

Ukupno 7,5% ispitanika je navelo sljedeće:

Nekada se dešava da vršnjaci reaguju „čudno“ kada pojedini učenici izražavaju svoje neobične ideje. U tom procesu, nastojimo da objasnimo učenicima da imamo pravo svi da mislimo drugačije, jer se razlikujemo.

Na pitanje kako reaguju u situacijama kada učenik radi stvari na svoj način, unoseći neobične ideje, gotovo svi ispitanici su naveli da podržavaju učenike da rade stvari na svoj način, da ih u tom procesu ohrabruju, daju podršku, podržavaju njihove ideje i način rada.

Na pitanje koliko često su se u pedagoškoj praksi susretali sa iskazivanjem neobičnih ideja od strane učenika, ispitanici su naveli sljedeće:

Na ovo pitanje je 55,83% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Uvijek se u pedagoškoj praksi susrećemo sa iskazivanjem neobičnih ideja od strane učenika. Primijećeno je da to više tipično za dječake, u odnosu na djevojčice.

Ukupno 33,33% ispitanika je odgovorilo sljedeće:

Često se u pedagoškoj praksi susrećemo sa iskazivanjem neobičnih ideja od strane učenika. Njihove ideje uvijek se podržavaju, nekada se iznenadimo u kojoj mjeri pojedini učenici ispoljavaju kreativno mišljenje.

Na ovo pitanje je 10,83% odgovorilo sljedeće:

Ponekad se u pedagoškoj praksi susrećemo sa iskazivanjem neobičnih ideja od strane učenika.

Važnost primjenjivanja pitanja i zadataka kojima se podstiče kreativno mišljenje u nastavi je neupitna, jer, takvim pitanjima i zadacima, osim što učimo učenike kako tražiti i riješiti novi problem, ili redefinisati postojeći, podstičemo ih na smisleno i iskustvom povezano učenje. Pokazalo se da takva pitanja i oblik komunikacije dodatno motivišu učenike za učenje, poboljšavaju odnose učesnika u nastavi, te omogućuju pogodne uslove za saradničko učenje usmjereno na optimalno zadovoljavanje djetetovih sposobnosti. Učitelj mora u dovoljnoj mjeri pružiti podršku, tako da učenike u najmanju ruku neće ometati učiteljeva nesigurnost dok se hvataju u kostac sa svojom. Ona moraju biti otvorena svojim iskustvima. Ovakvo ponašanje nije uobičajeno u trenutku kada dijete pode u školu. Desile su se mnoge stvari koje su ga naučile da je sigurni pravac najbolji pravac i da ce biti najsigurnije kada imitira, a najizloženije opasnosti kada pokuša da uradi nešto na svoju ruku. Učitelj mora obezbijediti uslove pogodne za preuzimanje rizika. Međutim, potrebna je i disciplinovanost da bi se preuzeli rizici. Jedan od načina da se pokrene stvaralački proces je da se od djece zahtijeva da razlikuju

postavljanje pitanja od davanja odgovora. Najvažnije je naučiti postavljati pitanja.

- Mogućnost mašte, izbora, istraživanja i rješavanja problemskih situacija na vlastiti način

Na pitanje na koje načine učenici najčešće ispoljavaju maštu i na koji način ih učitelji podstiču u tome, svi ispitanici su saglasni u tome da njihovi učenici često ispoljavaju maštu, te da im oni daju pozitivnu podršku u tom procesu. Njihove odgovore smo sumirali na sljedeći način:

Učenici najčešće maštu ispoljavaju u onim oblastima koje su za to pogodne. To se posebno odnosi na nastavni predmet Likovna kultura. Likovni radovi učenika su zaista puni mašte, a mi ih podstičemo i podržavamo u tome tako što im dajemo potpunu slobodu prilikom izražavanja, bez nametanja. Dakle, mišljenja smo da učenicima treba omogućiti potpunu slobodu i prihvatiti njihove ideje.

Sa učiteljima smo razgovarali o tome u kojima nastavnim oblastima učenicima omogućavaju najveću slobodu izbora. Došli smo do zaključka da je riječ o likovnim i istraživačkim aktivnostima, odnosno da ove aktivnosti pružaju najveći broj mogućnosti za slobodu izbora učenika. Prema odgovorima naših ispitanika, najpogodniji nastavni predmeti za razvijanje mašte kod djece jeste Likovna kultura i Priroda i društvo. Kao najmanje pogodne za istraživanje i rješavanje problemskih situacija na svoj način učitelji navode nastavni predmet Matematika i nastavni predmet Fizičko vaspitanje.

Na bazi dobijenih rezultata, možemo konstatovati da učitelji podstiču i ohrabruju učenike da maštaju, te da su za to posebno pogodne likovne i istraživačke aktivnosti. Kreativni učitelj mora inspirirati učenike svojim vlastitim primjerom. Centralni zadatak učitelja se sastoji u vodenju učenika. Vodenje pretpostavlja da učitelj treba da utiče na profesionalni razvoj učenika koji se dešava iz dana u dan u učionici.

- Saradnja sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika kod učenika

Na pitanje kakva je saradnja učitelja sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika, učitelji su naveli sljedeće:

Na ovo pitanje je 60,83% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Zadovoljni smo načinom saradnje sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika. Sa njima efikasno saradujemo, razmjenjujemo ideje vezane za podsticanje kreativnosti kod učenika.

Ukupno 28,33% ispitanika je odgovorilo na sljedeći način:

Roditelji bi mogli malo više da se angažuju u procesu saradnje kada je u pitanju podsticanje kreativnosti učenika.

Na ovo pitanje je 10,83% ispitanika odgovorilo na sljedeći način:

Nijesmo zadovoljni načinom saradnje, uglavnom smo mi ti koji učestvuju u podsticanju kreativnosti kod učenika.

Na osnovu razgovora sa učiteljima, dolazimo do konstatacije da su učitelji najviše zadovoljni otvorenosću i neposrednom komunikacijom sa roditeljima u cilju podsticanja kreativnosti, te da nijesu zadovoljni time što pojedini roditelji ne pokazuju dovoljan stepen interesovanja da saraduju u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika. Smatramo da bi roditelji trebali da se u što većoj mjeri angažuju u procesu saradnje sa učiteljima u podsticanju kreativnosti, te da bi učitelji trebali da ih na adekvatan način motivišu za isto.

Zaključak

Istraživanje je realizovano na uzorku od 120 učitelja. Primarni cilj istraživanja je bio da se utvrdi na koji način učitelji podstiču kreativnost kod učenika. U cilju dobijanja rezultata, korišćene su istraživačke tehnike intervjuisanja. Na osnovu dobijenih rezultata, možemo reći da učitelji veoma često i na adekvatan način podstiču učenike da iznesu vlastite ideje, redefinišu probleme i misle na različite načine. Ovim je potvrđena prva pomoćna hipoteza. Značajno je da učitelji podstiču učenike da iznesu vlastite ideje, te da ih u tom procesu ohrabruju. Škola ima zadatak da nauči učenike kako da pronađu korisne informacije koje će primjenjivati u svakodnevnom životu. Kreativni potencijali u nastavi mogu rezultirati povećanom nivou kreativnosti ako poštujemo osobenosti fleksibilnog kurikuluma, te omogućavamo učenicima da svojim prijedlozima i željama učestvuju u njegovom kreiranju. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da učitelji primjenjuju raznovrsne tehnike kreativnog mišljenja u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi. Shodno tome, možemo potvrditi drugu pomoćnu hipotezu. Važnost podsticanja kreativnosti jedno je od ključnih obilježja savremene nastave u svijetu i kod nas. Na kreativnost se gleda kao na sposobnost koja tradicionalnu usmjerenu nastavu, mijenja u humanističku, stvaralačku i otvorenu. Tradicionalna nastava utemeljena je na principu učenja djece putem onoga što čuju. Smatra se da tradicionalni obrazovno-vaspitni

sistem nije u najboljem interesu djeteta, te da shodno tome ne odgovara njegovim potrebama. Dobijeni rezultati pokazuju da učitelji uvažavaju maštovite i neobične ideje kod učenika u razrednoj nastavi. Ovim je potvrđena treća pomoćna hipoteza. Učitelj svojim ponašanjem, postupcima i očekivanjima može stvarati kvalitetne uslove za optimalan razvoj učenikovih sposobnosti i umijeća, ali ih jednako tako svojim uvjerenjima, krutosti u prilagođavanju nepredviđenim situacijama, zatvorenosti pristupu novim metodama poučavanja, može obeshrabrili u pronalaženju novih, neobičnih i drugačijih ideja.

Rezultati istraživanja pokazuju da učitelji učenicima pružaju mogućnost mašte, izbora i istraživanja, te na taj način omogućuje učenicima da rješavaju probleme ili problemske situacije na svoj način. Ovim je potvrđena četvrta pomoćna hipoteza. U savremenom svijetu djetetu je dostupan cijeli sadržaj života odraslih, odnosno dijete se nalazi u jednoj šumi informacija koje su mu na dohvat ruke. Zato se vaspitno-obrazovni sadržaji moraju fokusirati sve više na kreativnu upotrebu znanja. Džon Haukins kaže: „Da sam podatak, bio bih ponosan što živim u informacionom dobu. Međutim, kako sam razumno, emocionalno, kreativno biće...ja želim nešto bolje” (Đurković, 2008).

Rezultati istraživanja su pokazali da učitelji na adekvatan način sarađuju sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika u razrednoj nastavi. Ovim je potvrđena peta pomoćna hipoteza. Shodno potvrđenim pomoćnim hipotezama i rezultatima dobijenim ovim istraživanjem, zaključujemo da učitelji na adekvatan način podstiču kreativnost kod učenika u razrednoj nastavi. Time potvrđujemo glavnu hipotezu. Kod svakog učenika treba razvijati težnju da se oslanja na svoje snage, izražava sopstvene ideje, prihvatajući činjenicu da se u tom pogledu razlikuje od ostalih. Veoma je bitno mjerilo samih učenika, odnosno za učitelje je mnogo važniji napor koji je učenik uložio da nešto uradi i njegovo zadovoljstvo postignutim, nego materijalni rezultat ovog napora. Učenicima treba omogućiti i ponuditi aktivnosti koje će omogućiti razvoj svih osobina kreativne ličnosti, da učenici više tragaju za odgovorima, a manje da odgovore usvajaju u gotovom vidu, da se manje prilagođavaju postojećem stanju, a da stalno teže i tragaju za novinama. Takođe, svaki učenik je stvaralac, a zadatak učitelja je da mu obezbijedi nesmetano ispoljavanje ove ljudske sposobnosti, pomognu svakom učeniku da razvije sopstveni estetski senzibilitet, stekne bogata i raznovrsna iskustva, i izgradi potrebu za stvaralačkim i konstruktivnim djelovanjem u sopstvenoj sredini. Učitelji treba da se odnose sa poštovanjem prema neobičnim pitanjima koja učenici postavljaju i prema neobičnim idejama koje saopštavaju. Oni treba da pokažu učenicima mogućnost za samoinicijativno učenje i pokažu povjerenje u takav rad. Takođe, učitelj treba da bude zainteresovan za svoje učenike, spreman da im pomogne. On treba da razvija i održava stalnu radoznalost učenika, kao i da izbjegava stereotipnost u odnosima sa onima koji pokazuju kreativne potencijale.

Svi programi za obrazovanje učitelja, trebalo bi da sadrže kurseve usmjerene na poimanje potreba i karakteristika darovitih učenika, ali i kurseve za ovladavanje učiteljskim kompetencijama za rad sa darovitim učenicima. Svi učitelji bi trebalo da budu obučeni za proces integracije kurikuluma, za realizaciju različitih nastavnih strategija, kao i za proces individualizacije nastave. Na bazi prethodno navedenog, možemo reći da je zadatak svakog učitelja da razumije, omogući, proširi vidike i izazove koji se nalaze pred darovitim učenicima, što proizilazi da bi oni trebali da: poznaju strategije identifikacije darovitih učenika, primijenjuju diferenciranu i individualizovanu nastavu, kreiraju fleksibilno i podsticajno školsko okruženje, kao i da kontinuirano podstiču roditelje da učestvuju u radu škole. Učitelji koji prilagode obrazovne sadržaje, postupke, metode, sredstva i stil rada u različitim nivoima sposobnosti, treba da upoznaju i shvate svojstva i potrebe darovitih učenika, njihove težnje i interesovanja, da bi mogli da donesu jasne, adekvatne i efikasne odluke u primjeni programa i organizovanju vaspitno-obrazovnog rada sa ovim učenicima. Od posebnog je značaja da se kreativni učenici naviknu na redovan i sistematski rad. Pošto takvi učenici uče brzo i lako, potrebno im je manje vremena i napora nego drugim učenicima. Ako se već na početku školovanja daroviti učenici ne naviknu na redovan i sistematski rad,

Literatura

Andelković S. i Stanislavljević-Petrović Z. (2011), Značaj prirodnih i društvenih resursa u funkciji integracijskog i ambijentalnog pristupa u inoviranju funkcija škole, *Glasnik Srpskog geografskog društva*, 91(1), 171-194.

Bilopavlović, T., Čudina-Obradović, M., Ladika, Z., Šušković Stipanović, R., (2001), *Dosadno mi je što da radim*, Školska knjiga, Zagreb.

Bognar L. (2012), *Kreativnost u nastavi*. Napredak. [Online] Vol.153 (1). str.9-20

Bognar B. (2004), *Poticanje kreativnosti u školskim uvjetima*, Zagreb:Napredak.

- Brkić M., Kundačina M., (2003), Statistika u istraživanju odgoja i obrazovanja, Sarajevo, Jela educa.
- Dijete i kreativnost, grupa autora, Zagreb, Globus.
- Čandrlić, J. (1988): Kreativni učenici i nastavni proces, Izdavački centar, Rijeka.
- Čudina – Obradović M., (1990), Nadarenost, razumijevanje, prepoznavanje, Zagreb, Školska knjiga.
- Đorđević J. (2011), Proces globalizacije i kreativnost. Beograd, Srpska obrazovna akademija.
- Đurković N. (2008), Novi pogledi na kreativnost. Vaspitanje i obrazovanje 3, Podgorica.
- George D. (2005), Obrazovanje darovitih: Kako identificirati i obrazovati darovite i talentirane učenike. Zagreb: Educa.
- Grgin T., (1996), Edukacijska psihologija, Jastrebarsko, Naklada Slap.
- Gudjons, H., (1994), Pedagogija – temeljna znanja, Zagreb, Educa.
- Huzjak M. (2006), Darovitost, talent i kreativnost u odgojnom procesu. Odgojne znanosti, 8 (1), 289-300. Zagreb.
- Kadum S., Hozjan D., (2015), Darovitost u nastavi, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula.
- Kamenov E. (2002), Predškolska pedagogija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Kopačević D. i Miloloža M.,(2002), Stereotipi studenata o nadarenoj djeci, Zagreb, Učiteljski fakultet Sveučilišta.
- Kvašček R.(1974), Razvijanje stvaralačkih sposobnosti kod učenika, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Maksić S.,(2006), Podsticanje kreativnosti u školi, Institut za pedagoška istraživanja,Beograd.
- Mužić V., (1973), Metodologija pedagoškog istraživanja, Sarajevo, Zavod za izdavanje udžbenika.
- Lundy K. G., (2007), Zainteresujte đake za učenje, Beograd, Kreativni centar.
- Ozimec S. (1996), Otkriće kreativnosti, Tihomir, Varaždinske Toplice.
- Petz B., (1974), Osnovne statističke metode; Zagreb, Izdavački zavod Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti.
- Sternberg R. J. (1996), Investing in Creativity: Many Happy Returns. Educational Leadership, Vol. 53, No. 4, 80-84.
- Stevanović M., (1999), Kreatologija, Tihomir, Varaždinske Toplice.
- Supek R.,(1987), Priroda ljudske kreativnosti, Globus, Zagreb.
- Vidović V., Vlahović – Štetić V i Arambašić A., (1996), Konativne i emocionalne karakteristike matematički nadarene i prosječno sposobne djece, Zagreb, Filozofski fakultet.

Fokus polja

1. Učestalost i način podsticanja učenika u iznošenju vlastitih ideja, redefinisanja problema na različite načine
 - Da li smatrate da škola u velikoj mjeri doprinosi razvoju kreativnosti kod učenika?
 - Da li Vi poštujuete koncept podsticanja kreativnosti kod učenika?
 - Koliko često podstičete kreativnost kod učenika?
 - Na koji način podstičete kreativnost kod učenika?
 - Da li i na koji način podstičete učenika da iznosi vlastite ideje?
 - Na koji način podstičete učenike da redefinišu probleme i misle na različite načine? U kojoj mjeri to utiče na razvijanje kreativnosti?
2. Primjena tehnika kreativnog mišljenja od strane učitelja
 - Da li je sredina za učenje u učionici u dovoljnoj mjeri stimulatívna za podsticanje kreativnosti učenika?
 - Da li realizujete raznovrsne igre, povezane sa nastavnim sadržajima u cilju podsticanja kreativnosti kod učenika?
 - Koje tehnike kreativnog mišljenja najčešće primjenjujete u podsticanju kreativnosti kod učenika?
 - Kako primjena tehnika kreativnog mišljenja utiče na razvijanje kreativnosti kod učenika?
 - Koje tehnike kreativnog mišljenja su najpogodnije za podsticanje kreativnosti kod učenika?
 - Koje tehnike su manje pogodne za podsticanje kreativnosti kod učenika?
3. Uvažavanje maštovitih i neobičnih ideja kod učenika
 - Da li ohrabrujete učenike da iznesu svoje maštovite ideje? Na koji način to činite?
 - Kako reagujete kada učenik iznese neku neobičnu i maštovitu ideju?
 - Kako reagujete u situacijama kada učenik radi stvari na svoj način, unoseći neobične ideje?
 - Koliko često ste u pedagoškoj praksi susretali sa iskazivanjem neobičnih ideja od strane učenika?
4. Mogućnost mašte, izbora, istraživanja i rješavanja problemskih situacija na vlastiti način
 - Na koje načine učenici najčešće ispoljavaju maštu?
 - Na koji način ih u tome podstičete?
 - U kojim nastavnim oblastima učenicima najveću slobodu izbora omogućavate?
 - Koji nastavni predmet je najpogodniji za razvijanje mašte kod učenika?
 - Koji nastavni predmet je najmanje pogodan za istraživanje i rješavanje problemskih situacija na svoj način?
5. Saradnja sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika
 - Kakva je Vaša saradnja sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika?
 - Čime ste najviše zadovoljni kada je u pitanju saradnja sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika?
 - Čime niste zadovoljni kada je u pitanju saradnja sa roditeljima u procesu podsticanja kreativnosti kod učenika?

KREATIVNI PRISTUP GEOMETRIJI KROZ PREDMETNU KORELACIJU NA ČASU MATEMATIKE

Sažetak: Kreativna matematika ujedno znači i zanimljiva matematika. Matematika ukoliko nije predstavljena na zanimljiv i jasan način, učenicima pričinjava poteškoću i odbijanje. Da bismo matematiku prikazali kao zanimljiv način rada, i to na časovima geometrije za koju važi da je teža za razumijevanje učenicima mlađeg školskog uzrasta, možemo koristiti korelativni pristup rada, tačnije povezat ćemo slične sadržaje ostalih predmeta sa nastavnom jedinkom koju obrađujemo. Cilj ovog rada jeste pobuditi kreativnosti nastavnika kako bismo dolazili do lakših i jednostavnijih načina realizacije časova geometrije sa učenicima, a sve u svrhu boljeg i efikasnijeg shvatanja nastavnih sadržaja. Na ovaj način možemo potaći učenike na aktivnost u radu ali i razvoj ljubavi prema matematičkim sadržajima.

Ključne riječi: Kreativna matematika, geometrija, korelativni pristup

A CREATIVE APPROACH TO GEOMETRY THROUGH OBJECT CORRELATION DURING MATHEMATICS

Abstract: Creative mathematics also means interesting mathematics. If mathematics is not presented in an interesting and clear way, it causes students difficulty and rejection. In order to present mathematics as an interesting way of working, in geometry classes that are difficult to understand for younger school students, we can use a correlative approach to work, more precisely we will connect similar contents of other subjects with the teaching unit we are working on. The aim of this paper is to stimulate the creativity of teachers in order to come up with easier and simpler ways to realize geometry lessons with students, all for the purpose of better and more efficient understanding of teaching content. In this way, we can encourage students to be active in their work, but also to develop a love for mathematical content.

Keywords: Creative mathematics, geometry, correlative approach

Uvod

Matematika je počela kao algoritamska znanost. U vrijeme starih Grka pojavila se dijalektička, strogo logička matematika, no tek u moderna vremena nalazimo matematiku s malo ili nimalo algoritamskog konteksta. Najprostija definicija matematike je da je ona nauka o količini i prostoru. A po tim se jednostavnije misli na aritmetiku i geometriju. U osnovnoj školi aritmetika se bavi brojevima, operacijama i pravilima za operacije među njima. Geometrija se bavi pitanjima prostornih mjerenja i onim aspektima prostora koji imaju estetski značaj. Geometrija je stara matematička disciplina kojom su se bavili ljudi prvih civilizacija, a danas se uči od rane vrtičke dobi pa preko osnovne škole. Matematika je kreativna sama od sebe i bez kreativnosti nema suštinskog razumijevanja matematike. Stoga je vrlo važno učenicima omogućiti razvoj njihova kreativnog matematičkog potencijala.

„Što je geometrija, zašto bismo se trebali njome baviti te koja je njezina važnost i funkcija u modernom i tehnološki "svemogućem" vremenu, otkrit ćemo zavririmo li u njezinu dugogodišnju povijest. Riječ geometrija potječe od dviju grčkih riječi što znači Zemlja i što znači mjera, iz čega možemo zaključiti kako su počeci geometrije imali veze s mjerenjem Zemlje“ (Gusić, 1995). Geometrija se započela razvijati kroz praktičnu primjenu u svakodnevicu gdje su se ljudi susretali s raznim pitanjima, a u geometriji su pronašli odgovore. "Geometrija je prva matematička disciplina (znanstvena disciplina uopće) koja je aksiomatizirana (Euklid, Hilbert)" (Gusić, 1995, str. 67). Aksiomom se smatra neka osnovna tvrdnja koja se smatra istinitom te se ne dokazuje, a odnosi se na neku teoriju (npr. Arhimedov aksiom, Euklidov aksiom) (Gusić, 1995).

„Mjerenjem zemljišta u Starom Egiptu, koje je bilo često, zbog brojnih poplava rijeke Nil, čovjek se suočio s problematikom mjerenja i računanja površine zemljišta (Dadić, 1992) te od tuda potječe današnji naziv geometrija, odnosno mjerenje zemlje. Samo mjerenje površine zahtijevalo je uvođenje mjerne jedinice za površinu, a rješenje su pronašli u kvadratiću sa stranicom od jednog koraka ili lakta“ (Dadić, 1992).

Kreativnost

„Riječ kreativnost potječe iz latinske riječi *creare* što znači napraviti, sazdati, stvoriti nešto što ranije nije postojalo. Temeljem te latinske riječi nastala je suvremena riječ kreativnost koja ukazuje na moć

stvaranja, kreiranje, izumljivanje, umjetničko stvaralaštvo te učestvovanje u nečemu vrijednom i korisnom“ (Bognar, 2010). Određeni autori kreativnost definiraju kao urođenu sposobnost svakog pojedinca. Neki su manje neki više kreativni, ali kreativnost se može mijenjati, koliko želimo da je nadograđujemo toliko će se ona na nama uočavati. Kreativnost osobe zavisi i od samog opisa posla, u nekim poslovima uopće nije toliko neophodna te je ljudi i ne razvijaju. U poslu jednog učitelja itekako je neophodna. Posebno to možemo uočiti na časovima matematike, gdje je sve u našim rukama koliko će učenici shvatiti određene sadržaje. Bit matematike trebalo bi biti kreativno razmišljanje, a ne dolaženje do tačnog odgovora ustaljenim, provjerenim postupkom ili još gore učenjem napamet. Neprepoznavanje matematičke kreativnosti ili talenta kod učenika može na njega djelovati vrlo loše te čak dovesti do toga da učenik izgubi interes prema matematici. Kreativnost u matematici svaki pojedinac može razvijati kod sebe u skladu sa razvojem svoje ličnosti. Na taj način olakšava sebi shvatnje i poimanje teorija, definicija, istinitosti, vrijednosti, relacija, odnosa, mjera i dokaza. Kako jednostavno razvijati kreativnost kod učenika? Najprije ćemo svojim primjerom pokazati kakva je to kreativna matematika, kako se dolazi do olakšica shvatanja i zašto trebamo razvijati vlastite kreativnosti. Nakon toga, dovodimo učenike do situacija u kojima će se suočavati sa vlastitim kreativnostima, da bismo ih poslije poticali na rast i razvoje iste. Vremenom možemo doći do situacija u kojima učenici s radošću iščekuju čas matematike kako biše pokazali svoje vlastite kreativnosti.

Korelativna geometrija

Korelativni pristup rada u nastavi i u radu sa djecom je od velikog značaja. Na taj način kod učenika razvijamo bolje logičko zaključivanje i povezivanje sadržaja ostalih predmeta. Samim tim kod pojedinca ćemo razviti stalnu potrebu za međusobnu povezanost teorije i prakse što će za cilj imati bolju snalažljivost u budućem životu. Kada je riječ o korelaciji geometrije sa ostalim predmetima možemo reći da je geometrija sve oko nas. Svako se nalazi u nekom kvadru jer svaki stambeni objekat ima prostorije oblika kvadra. Mjesec i sunce su lopta. Šator na kampovanju je piramida. Možemo navesti mnogo primjera kojima ćemo učenicima predočiti i približiti razumijevanje geometrijskih oblika. Kao što neki autori ističu učenici mogu mjeriti dužine stranica jednakostranog trougla koji je ujedno i jedna strana našeg šatora, te na taj način direktno uočavati duži i njihove veličine. Na osnovu dobijenih mjera možemo izračunati njegovu površinu (P) i obim (O). Na ovaj način rada kod učenika se razvija ljubav i želja za daljim razvijanjem i istraživanjem ove oblasti. Stoga im neće biti teško uraditi domaći zadatak, čak ni pomoć neće tražiti. Možemo za samostalan rad svakog pojedinca dati neki drugi oblik ili geometrijski lik koji će detaljno ispitati i napraviti pisani izvještaj. Učenici mnogo vole uloge istraživača. Neki od primjera korelativne geometrije su kada koristimo dječji šator za prikaz piramide, dok od papira postavljamo jedan trougao kojim ćemo uočiti razliku između geometrijskog tijela i geometrijskog lika, što na ovom uzrastu najčešće izaziva zabunu. Dalje, za kvadar i kocku koristimo kartonske pakete, a za loptu uzimamo loptu na vodi. Učenicima približavamo pojam geometrijskih tijela na taj način da tijelo ima svoj prazan prostor u koji možemo ući, što učenicima i dopuštamo. Na taj način se učenici mogu upoznati i sa pojmom volumen (V) koji je također na ovom uzrasnom nivou vrlo apstraktan. Pripremljene likove od običnog komada papira, možemo smjestiti gdje god želimo, čak i sakriti, lijepo složiti, dok tijela zauzimaju prostor i imaju određenu veličinu. Ovim i sličnim aktivnostima, učenicima se stvara stalna predodžba likova, tijela ili ostalih pojmova koje ne mogu shvatiti šturim primjerima iz udžbenika. Došli smo do toga da učenje definicija bez prave primjene i očitog značenja, đaci ne žele prihvatiti. Na taj način koristimo se očiglednim sredstvima koja pomažu u sagledavanju izrečenog ili napisanog.

Kreativna korelacija geometrijskih sadržaja sa sadržajima drugih predmeta

Obzirom da za samu matematiku važe neka mišljenja puna predrasuda, često nam se dešava da učenici dolaze sa različitim uvjerenjima koja trebamo mijenjati, što nam otežava sam proces rada kod pojedinaca. Ograničeno korištenje kreativnosti u učionici dovodi matematiku na razinu učenja pravila za savladavanje nekog matematičkog problema i pravila za pamćenje. Osim toga, zbog svog shvaćanja matematike mnogi nastavnici često poučavaju učenike da postoji samo jedan tačan odgovor ili samo jedna metoda kojom je moguće riješiti neki matematički problem, što dovodi do nestajanja prirodne znatiželje i entuzijazma djece za matematiku. Ukoliko se u učionici ne potiče kreativnost za matematiku, djeci se uskraćuje prilika da u potpunosti razviju svoje matematičko razumijevanje. Za matematički talentirane učenike, nedostatak kreativnosti može spriječiti realizaciju njihovog potencijala za doprinos novom razumijevanju svijeta oko sebe kroz napredovanje različitih

matematičkih teorija. „Kako bi uspješno poučavali učenike matematičari, učitelji i sami moraju upoznamiti svijet matematike, poticati razvoj matematičke kreativnosti te se truditi da ne upadnu u nastavnu praksu koja uključuje demonstracije učitelja u rješavanju matematičkih zadataka i replikaciju od strane učenika“ (Mann, 2006). Da bismo geometriju učinili interesantnijom i lakšom za shvatanje učenicima prikazujemo i povezujemo geometrijske sadržaje sa predmetima iz njihovog okruženja. Sate matematike možemo povezati sa svim ostalim predmetima, mnogo je primjera u kojima unosimo sadržaje geometrije. Najviše geometrijske sadržaje koristimo na časovima likovne kulture, te se na svakom od ovih sati može iskoristiti i poneki matematički primjer.

Krug i kružnica

Jedan od mojih primjera je sat „Krug i kružnica“. Na ovom satu sam povezala sadržaje svih nastavnih predmeta sa nastavnom jedinicom koju radimo. Najprije smo u uvodnom dijelu časa slušali pjesmu na engleskom jeziku, koju inače rade programom tog predmeta. U pjesmi se opisuju 4 geometrijska lika i uočavamo pravilan izgovor naziva. Prije nego što pređemo na sadržaje matematike, povezat ćemo kruženje vode u prirodi iz predmeta Moja okolina. Na taj način zaključujemo da je sam život jedna zatvorena kriva linija – krug, koji ima svoj početak i kraj, ali se ne vidi. Učenik je pomoću slike na video prikazu opisao kruženje vode u prirodi i uočili smo „nevidljivu“ kružnicu.

Pomoću hulahopa i modela kruga od hamer papira prikazujemo detaljnu razliku kruga i kružnice. Izašao je jedan učenik, prešao preko kružnice i stao na centar kruga. Uočili smo nove pojmove: krug, kružnica, centar, kada učenik pripada a kada ne pripada krugu. Posmatramo kako učenik stoji na krugu i to na samom centru, uzima kružnicu rukama i podiže u visini bokova, kružnicu možemo odvojiti od kruga i stajati u njoj. Učenik će nekoliko puta zavrtiti hulahop oko sebe i na taj način uočavamo prazni dio kružnice i krug koji je ostao pod nogama. Kada kažemo učeniku II ili III razreda „Krug je dio ravni ograničen kružnicom“, niti će čuti šta smo rekli, niti shvatiti a kamoli porazmisliti o izgovorenom. Ali kada učeniku pokažemo tu definiciju, razložimo je na jednostavniji način i tek na kraju složimo u definiciju. Možemo očekivati da će je đaci prihvatiti. Na ovom uzrasnom nivou dovoljno je da učenici uoče razliku kruga i kružnice, njihovo obilježavanje, prepoznavanje, pripadanje ili nepripadanje. Prikazom na slici učenicima je jasno koje tačke pripadaju a koje ne pripadaju krugu ali i kružnici, te šta je centar kruga ili kružnice, gdje se nalazi, kako se obilježava i za šta će nam kasnije koristiti. Na ovom uzrasnom nivou učenici se još nisu upoznali sa šestarom, ali zato imamo svoje male kružnice, koje nam ujedno služe i za iscrtavanje krugova u našim sveskama. Povezivanje sa Likovnom kulturom učenici su od kvadrata trebali napraviti krug, u krug upisuju poruku za svog prijatelja/ljicu, a potom sve poruke ubacujemo u kutiju. Kako bismo pokazali učenicima da smo svi drugari i da je svako od nas najbolji drug, učenici nasumice izvlače krugove sa porukom za uspomenu sa časa. Nastaje žamor pregledanja od koga se dobila poruka. Učenici su nakon toga dobili kviz pitanja (učenik pročita pitanje i bira učenika koji će mu da ti odgovor) te utvrdili naučeno. Kao nagradu za uspješan rad počašćeni su čokoladnim krugovima u vidu euro kovanice.

Zaključak

Ovim i sličnim primjerima rada na časovima, na ovom času konkretno geometrije, učenici će bez pooteškoće prilaziti sadržajima u želji da što bolje shvate i prihvate novo i nepoznato, suočit će se sa usvajanjem znanja vlastitim učešćem. Najbolji način učenja i razumijevanja sadržaja je mogućnost opipavanja onog o čemu govorimo, u ovom slučaju kruga i kružnice. Samim primjerom da u kružnicu možemo ući a u krug ne, te isto tako da na krug možemo stati ali na kružnicu ne, na kraju časa se ustanovilo da su svi učenici usvojili tu razliku i zapamtili nove pojmove. Često kažemo da je najbolje razumijevanje apstraktnog kada se poveže sa primjerima iz života naše okoline, predmetima i bićima sa kojima se djeca često susreću.

Literatura

Uvod u matematiku Snjeana Braic Materijali_za_predavanja/UM01-osnovni%20pojmovi.pdf

Gusić, I. (1995). Matematički rječnik. Zagreb: Element.

Dadić, Ž. (1992). Povijest ideja i metoda u matematici i fizici. Zagreb: Školska knjiga.

Bognar, L., Matijević, M. (2005.). Didaktika. Zagreb: Školska knjiga

file:///C:/Users/Notebook/Downloads/testiranje_matematicke_kreativnosti_kod_ucenika_u_razrednoj_nastavi.pdf

INOVATIVNOST I KREATIVNOST U NASTAVI

Rezime: Najbitnija karakteristika inovativnog nastavnika je da podstiče učenike na kreativnost, jer učenik radeći kreira, a kreirajući pokreće misaonu aktivnost koja dovodi do novih otkrića, inovacija, i originalnih rješenja zadataka u problemskoj situaciji. U vaspitno-obrazovnom radu, inovativnost se javlja kao zahtjev vremena da bi škola mogla uopšte pripremiti učenika za život u kome se neprestano u svim oblastima života dešavaju inovacije. Pod kreativnošću nastavnika, svrstavamo njegovo umijeće da prilagodi metode i sredstva kojima će znanja prenijeti učenicima, spremnost da se prilagodi novim uslovima, to jeste da uskladi svoje znanje potrebama vremena, sposobnostima svojih učenika, mogućnostima svoje škole, potrebama okruženja. Bez uvođenja inovacija u vaspitno-obrazovni proces, nije moguće stvoriti savremenu školu koja bi odgovorila potrebama vremena i brzom razvoju nauke, tehnike i tehnologije.

Ključne riječi: škola, nastavnik, učenik, kreativnost, inovacija.

INNOVATION AND CREATIVITY IN TEACHING

Abstract: The most important characteristic of an innovative teacher is that he encourages students to be creative, because the student creates by working, and by creating, he initiates thought activity that leads to new discoveries, innovations, and original solutions to problems in a problem situation. In educational work, innovation appears as a requirement of the time so that the school could generally prepare students for a life in which innovations are constantly happening in all areas of life. Under the teacher's creativity, we classify his ability to adapt the methods and means by which he will transfer knowledge to students, his willingness to adapt to new conditions, that is, to harmonize his knowledge with the needs of the time, the abilities of his students, the possibilities of his school, the needs of the environment. Without the introduction of innovations in the educational process, it is not possible to create a modern school that would meet the needs of the times and the rapid development of science, technique and technology.

Keywords: school, teacher, student, creativity, innovation.

Uvod

Razmatrajući istoriju obrazovanja možemo primjetiti da se nikad kao danas nije toliko govorilo o potrebi uvođenja inovacija i modernizaciji nastave. Proces inovacije najčešće se definiše kao „prihvatanje nekog određenog stava, ideje ili prakse, od strane pojedinca, grupe, organizacije ili drugih činilaca, tokom određenog perioda, s tim što se ti specifični stavovi mogu odnositi na određene puteve komuniciranja, određenu društvenu strukturu, kao i postojeći sistem vrijednosti“ (Pedagoška enciklopedija, 1989:271). Prisustvo inovacija u školi je neminovnost, to je društvena uslovljenost, jer obrazovanje neće biti uslov ni akter pozitivnih promjena ako se bavi samo sobom. Danas ne postoji komponenta obrazovanja koja bi mogla da se izuzme, za koju bi se moglo reći da može ostati van modernizacije i uvođenja inovacija. Organizacija nastave u školama nije se bitno mijenjala od uvođenja razredno-časovnog sistema, Komenski u razredno-časovnoj organizaciji nastave značaj pridaje nastavniku koji se smatra nezamjenljivim u prenošenju znanja, kulturnih sadržaja i vrijednosti. Nedostatak ovog tradicionalnog metoda organizovanja nastave je taj što se u potpunosti zapostavlja kreativnost djece, jer se insistira na ponavljanju onoga što je nastavnik predstavio učenicima. Naše škole još nisu u dovoljnoj mjeri jake da adekvatno pristupe primjeni novih i modernijih načina rada. Obrazovanje je veoma složena djelatnost, zato je nemoguće vršiti modernizaciju i inovaciju u jednoj sferi, a zapostaviti druge sfere u obrazovanju. Inovacije u obrazovanju moraju se shvatiti kao dinamičan proces koji je stalno u kretanju. Klasifikaciju inovacija Mandić razvrstava u pet područja, i to: inovacije u organizaciji sistema obrazovanja, inovacije u funkciji obogaćivanja i proširivanja funkcije nastave, inovacije u izgradnji školskih objekata, inovacije u sadržajima obrazovanja, inovacije u organizaciji i realizaciji nastave (Mandić. P.,1987: 249).

Inovacije u nastavi

Školsko okruženje dobilo je nove kvalitete, postalo je šire i bogatije zahvaljujući snažnom napretku savremene informatičke tehnologije. Od nastavnika se očekuje da upravlja nastavnim procesom tako da svaki učenik u njemu bude misaono i radno aktivan, da saraduje sa učenicima i da ih upućuje da sami vrednuju svoj rad. "Osnovni, najvažniji i ključni činilac i nosilac inovacija u vaspitno-obra-

zovnom i nastavnom radu koji se organizuje u školi jeste nastavnik. Bez inovativnih nastavnika nema i ne može biti inovativne škole” (Potkonjak, 2013: 75). Nastava u kvalitetnoj, inovativnoj školi, i sama treba da bude takva – kvalitetna i inovativna. “Da bi nastavni process, bio dobar, zanimljiv, bogat, inovativan, neophodni su dobro pripremljeni nastavnici visoke stručnosti i didaktičko – metodičke culture, nastavnici koji sami sebe stalno poboljšavaju. Nastava ima neophodan kvalitet ako uvažava kognitivne i druge razlike među učenicima i svakome omogućava da rešava zadatke na svoj način” (Vilotijević, 2000: 122).

Značaj kreativnog nastavnika za razvoj inovacija

Bitna karakteristika inovativnog nastavnika jeste njegov podsticaj da učenici razvijaju kreativnost. Učenik radeći kreira, a kreirajući putem svojih čula organizuje misaonu aktivnost koja dovodi do novih otkrića, inovacija, originalnih rješenja zadataka u konkretnoj problemskoj situaciji. Ti novi proizvodi, nastali kreativnim procesom, trebali bi bolje, uspješnije i racionalnije udovoljavati individualnim i društvenim potrebama od ranije postojećih. Riječ kreativnost potiče od latinske riječi *creare* znači stvarati, rađati. Kreativni učenici stalno tragaju za nečim novim, savremenijim. Stalno pronalaze nove, lakše i korisnije oblike rada, što u krajnjoj mjeri doprinosi unapređenju vaspitno-obrazovnog rada i boljem uspjehu učenika. Za kreativno mišljenje i ponašanje potrebno je imati samopouzdanja u svoja razmišljanja i hrabrost za zalaganje za vlastite ideje. Djecu trebamo učiti kritičkom razmišljanju, a ne preuzimanju tuđih ideja. Slavna učiteljica Ellen Key u knjizi "Vijek djeteta" piše o tome: "Stvaranje novog naraštaja treba nastavnika koji neće savjetovati djetetu da čini ono što i drugi čine, već će se radovati kad uoči da dijete odstupa od toga. Postane li nam tuđe mišljenje smjernica, počecemo se prilagođavati i tuđoj volji i tako postati samo dio horde koju "nadčovjek" vodi na temelju svoje volje, volje koja ne bi mogla savladati veliki broj osobnosti koje su svaka oblikovane za sebe" (E.Key, 1900). Kad radimo sa malom djecom, potrebno je usmjeriti se na proces razvoja i generalizaciju novih ideja, koje smatramo osnovom kreativnog potencijala. Putevi koji vode razvoju kreativnosti su lako dostupni i primjenjivi za sve škole i nastavnike. Da bismo razvili kreativnost kod djece potrebno je sljedeće: kreirati djeci okolinu u kojoj će se osjećati sigurnom, slobodnom i socijalno prihvaćenom, djecu ohrabriti da razmjenjuju ideje ne samo s učiteljem, već i između sebe, iz aktivnosti u kojima učestvuju djeca ukloniti vremensko ograničenje, takmičenje i nagrađivanje nastojati što manje primjenjivati, uspostaviti slobodno i otvoreno okruženje, a samoizražavanje ohrabriti i cijeliti.

Stil rada nastavnika kao faktor razvoja kreativnog izražavanja

Da bi se ostvario kvalitetan rad u školi veoma je važno koji stil rada koristimo u radu sa djecom, ako djeca prepoznaju i cijene nastavnika kao osobu koja je kreirala ugodno okruženje za rad, ako vjeruju da je ono što se od njih traži korisno, da imaju volje da ulože sav svoj trud i da znaju vrednovati vlastiti rad in a temelju toga ga i poboljšavaju, sve ovo uslove može ispuniti nastavnik sa demokratskim stilom rada. Nastavnik sa autoritativnim stilom rada samostalno donosi odluke bez dozvoljavanja učenicima da iznesu svoje mišljenje, koji su „vladali“ u školi smatrali su da je njihov zadatak samo da učenici ovladaju gradivom koje je predviđeno nastavnim planom i programom. Inovacijama, kreativnosti, nadarenim učenicima u njihovoj školi u dovoljnoj mjeri nije bilo mjesta. Savremena i kvalitetna škola teži da udovolji svim ovim zahtjevima i „modernizaciju nastave shvata kao reagovanje škole i nastave na nastale promjene u razvoju nauke i tehnike i u pedagoškoj teoriji i praksi“ (Pedagoški rečnik 1. 1967: 574). Svrha savremene škole je da učenik i nastavnik rade kvalitetno uz međusobno uvažavanje.

Tehnike i metode za razvijanje kreativnosti u nastavi

Postoje brojne tehnike i metode podsticanja razvijanja kreativnosti, neke od njih su: fluentnost, fleksibilnost, originalnost, razrada, preuzimanje rizika, mašta, lutka u nastavi, šest šešira, itd. Fluentnost se definiše kao sposobnost generisanja velikog broja ideja, riječi, naslova, rečenica, odgovora. Najpoznatija metoda kojom se podstiče fluentnost ideja je brainstorming ili oluja mozgova/ideja. Prednost ove metode je u tome što se za kratko vrijeme može sakupiti veliki broj ideja. Fleksibilnost je sposobnost usmjeravanja različitog pristupa konkretnom problemu. Originalnost je sposobnost pronalaznje novog, izvornog odgovora za snalaženje u nedoživljenim problemskim situacijama. Originalnost možemo shvatiti kao sposobnost i kao osobinu ličnosti. Razrada je sposobnost proširenja ideje sa svrhom veće potpunosti. Kompleksnost podrazumijeva traženje brojnih i teških

alternativa. Preuzimanje rizika: ono što je novo, originalno i neobično često zna biti podvrgnuto negativnoj kritici okoline. Preuzimanje rizika se odnosi na hrabrost pretpostavljanja i njihovog izlaska kritici ili čak neuspjehu. Mašta je sposobnost izgrađivanja mentalnih slika i stavljanja sebe u drugo mjesto, drugim riječima – izlazak iz realnosti.

Lutka u nastavi: nastavnik može lutku koristiti na početku nastave kako bi privukao

pažnju učenika. U svakoj nastavi potrebno je predvidjeti nekoliko događanja koja predstavljaju osvježenje i bitnu promjenu pristupa. Lutka je idealno sredstvo za to, ona pruža kvalitetniji i raznovrsniji rad s djecom, posjeduje vaspitno-obrazovni zadatak, može postati središte za psihološko proučavanje djece, podstiče i razvija maštu, kreativnost i komunikaciju, te omogućava lakše rješavanje problema u određenim vaspitno-obrazovnim situacijama. Tehnika Šest šešira za razmišljanje je model koji se koristi za istraživanje različitih perspektiva kako bi se došlo do rješenja neke složene situacije. Ovo je tehnika koja pomaže pojedincu da svjesno prihvati i primijeni različite uglove posmatranja pojedine situacije, a koji mogu biti potpuno drugačiji od njegovog uobičajenog načina razmišljanja. "Šeširi su nazvani po bojama i predstavljaju različite perspektive razmišljanja koje pojedinac primenjuje kada na glavu stavi (bukvalno ili metaforički) taj šešir" (<https://samoobrazovanje.rs/sest-sesira/>).

Prema de Bonu, postoje sljedeći šeširi: plavi (upravljanje procesom odlučivanja), bijeli (činjenice), crveni (osjećanja, instinktivne reakcije), crni (negativne reakcije), žuti (pozitivne reakcije) i zeleni (kreativne ideje).

Zaključak

Da bi inovacije postale dio vaspitno-obrazovnog rada, neophodno je da se u školi istražuje i mijenja, da se eksperimentiše, da se sagledavaju potrebe, jer je to osnovno u inovacionom procesu. Da bi inovacije postale sastavni dio nastavnog procesa, one moraju biti prihvaćene od nastavnika. Od velike važnosti je i stil rada koji koristimo u radu sa djecom, nastavnik koji ispunjava sve uslove rada je nastavnik sa demokratskim stilom rada. Kreativne nastave nema bez kreativnog nastavnika koji motiviše, predlaže, ukazuje na druge alternative, obrazlaže, ohrabruje, omogućava fluentnost ideja i podstiče istraživanje, rad na zadacima, rješavanje problemskih situacija u školskom okruženju, takođe i van njega. Kreativni nastavni proces doprinijeće učenikovom samostalnom ostvarenju postavljenih zadataka, smanjiće dominaciju učitelja, neutralizovaće strah od škole. Upravo izostanak straha, nelagode od školskih obveza uslov je psihološke slobode i sigurnosti učenika, bez kojeg nema oslobađanja kreativnih potencijala.

Literatura

Mandić.P., (1987). Inovacije u nastavi, Svjetlost, Sarajevo.

Pedagoška enciklopedija. (1989). Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo.

Pedagoški rečnik. (1967). Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke republike Srbije, Beograd.

Potkonjak, N. (2013). Škola može biti inovativna samo ako ima inovativne nastavnike, *Obrazovne inovacije u informacionom društvu*, Beograd: SAO.

Vilotijević, M. (2000). Kvalitet obrazovanja i škole – ključ za XXI vek, *Pedagogija*.

KREATIVNE METODE U MONTESORI VRTIČU

Sažetak: Mala djeca su po svojoj prirodi kreativna – ona ispituju svijet oko sebe, eksperimentišu sa svim oko sebe i često dolaze do zaključaka ili kombinacija koje su neobične odraslima, daju objašnjenja i definicije koje su vrlo često komične, a nekad i genijalne. U radu je istaknuta kreativnost djece kroz Montessori metod. Ponuđeni Montessori materijali razvijaju kreativne sposobnosti kroz praktičan rad, kako individualno tako i u malim grupama, a ambijent rastućih interesovanja, tj. Montessori ambijent obezbjeđuje povoljnu okolinu za podsticanje mašte i stvaralaštva. Akcenat u ovom radu stavljen je na primjere iz prakse u Montessori programu. Ključne riječi: Montessori metod/kreativnost/mašta/stvaralaštvo/primjer/ambijent

CREATIVE METHODS IN MONTESSORI KINDERGARDEN

Abstract: Younger children are creative by nature, they examine the world around them, they experiment with everything around them, and they often come to conclusion or combinations that are unusual for adults, they give explanations and definitions that are very often comical, and sometimes even genius. The work highlights children's creativity through the Montessori method. The offered Montessori materials develop creative abilities through practical work, both individually and in a small groups, and the environment of growing interests, i.e. the Montessori environment provides a favorable environment for encouraging imagination and creativity. The emphasis in this paper is on examples from practice in Montessori program.

Keywords: Montessori method/creativity/imagination/example/ambience

Uvod

Fenomen ljudske kreativnosti počeo se temeljnije istraživati u drugoj polovini prošlog vijeka. Od prvobitnog shvatanja da su kreativni samo neki odabrani pojedinci, a da većina ljudi tu osobinu ne posjeduje, došlo se do shvatanja da je to jedna od temeljnih ljudskih karakteristika koja se može podsticati, odgajati, ali isto tako i potisnuti i onemogućavati. Takođe, nekada djeci nisu pripisivali kreativnost, a danas se smatra kako su sva djeca kreativna. Budući da su djeca naša budućnost, potrebno je posebnu pažnju posvetiti razvijanju i podsticanju kreativnosti od najranije dobi. Važnost podsticanja kreativnog mišljenja jedno je od ključnih obilježja savremene nastave u svijetu i kod nas. Reforme u obrazovanju teže da osposobe djecu i mlade da kritički misle, samostalno rješavaju probleme i konflikte i budu što kreativniji. Jedan od najvećih izazova savremene pedagogije je stvoriti povoljne uslove za kreativno stvaralaštvo u vrtiću i školi, s ciljem da one postanu mjesto koje će razvijati kod djece slobodno i stvaralačko mišljenje gdje su nove, neobične i originalne ideje i inovacije i više nego poželjne za aktivan rad i djelovanje u društvu.

-Kreativnost možemo definisati kao: „Mentalni proces koji uključuje stvaranje novih ideja, pojmova, ili rješenja problema, ili novih poveznica između postojećih ideja ili pojmova”.

- Zatim, Ozimec kreativnost definiše kao: „Skup ljudskih osobina i sposobnosti koje u jednom sinergičnom djelovanju omogućavaju pojedincu da uočava, otkriva, predviđa, doživljava, prihvata, kombinuje stvari i pojave na jedan drugačiji, nov, svjež, neuobičajen i originalan način”.

- R. Supek smatra da je: „Kreativnost opšta crta ljudske ličnosti i ona najviše zavisi od toga koliko pojedinac uspijeva u odnosu na okolinu da izrazi tu svoju kreativnost.”

Kreativnost je povezana sa intelektualnim osobinama pojedinca, njegovim znanjima i vještinama i s načinom na koji je njegovo znanje strukturirano i kako se ono koristi. Najvažnije intelektualne karakteristike kreativnih osoba su njihova sposobnost da vide problem na drugačiji način, da koriste selektivno uviđanje, da misle divergentno o mogućim rješenjima, a to im daje mogućnost bolje selekcije i veći i bolji izbor strategija za rješavanje problema. Takođe važna karakteristika kreativnih osoba je velika količina znanja koja je potrebna da se stvori kvalitetan i nov rad iz određene oblasti. Kreativni pojedinci moraju vrlo dobro da poznaju predmet svog interesovanja, a tome prethode godine učenja i sticanja znanja.

Kreativnost djece predškolskog uzrasta

Imaginarnost i mašta su velika kreativna prednost koju imaju djeca. Imaginarnost se može definisati kao mogućnost zamišljanja bogatih i raznolikih mentalnih slika ili pojmova, ljudi, mjesta, stvari i

situacija koje ne postoje. Ona predstavlja jedan vid vizuelnog mišljenja. Za razliku od mišljenja koje je usmjereno na rješavanje problema i realnosti, imaginarnost je usmjerena na kreiranje, stvaranje i nije ograničena okvirom spoljašnje realnosti. Već od druge-treće godine životne dobi dijete polako ulazi u svijet novih spoznaja, oblika, u svijet mašte koji je izuzetno razvijen. Djeca vole da stvaraju, a podstaknuti prirodnom radoznalošću u najranijem uzrastu, imaju velike sazajne potencijale. Zato je od izuzetnog značaja da se djeca u predškolskom uzrastu stimuliraju da razmišljaju drugačije, da im se ostavi prostora da u tim razmišljanjima pokažu svoju maštovitost i kreativnost, i da na taj način dolaze do rješenja. Ta rješenja neće uvek biti tačna, ali će ih osloboditi u komunikaciji sa svijetom oko sebe i otvoriti im mogućnost da kasnije do rješenja ne dolaze uvek po ustaljenim šemama. Djeca kroz igru i maštu uče da savladaju različite probleme i prepreke koje ne mogu u stvarnom životu. To im pomaže da bolje razumiju svijet oko sebe i druge ljude. Važno je da djeci dozvolimo da eksperimentišu, da postavljaju pitanja, da iskažu mišljenje, da otkriju svoje ideje, da ih objasne. Mlađa djeca su po svojoj prirodi kreativna – ona ispituju svijet oko sebe, eksperimentišu sa svim oko sebe i često dolaze do zaključaka ili kombinacija koje su neobične odraslima, daju objašnjenja i definicije koje su vrlo često komične, a nekad i genijalne. Dječije ideje ne smiju se ismijavati. Dječija razmišljanja uvijek treba pažljivo slušati, jer možemo i da naučimo nešto novo, da uočimo neke detalje koje možda dotad nismo primjećivali. Npr. jedan dječak me je pitao zašto njegovom drugu (koji se zove Boris) stalno govorim: bori se!; ili drugi primjer kad me je djevojčica pitala da li su sve krtice škrtice- ona je uočila da se rimuje (kako ona kaže-slaže) krtica-škrtica; ili da li je slijepi miš sin od sove- jer oni samo vide noću?

Bez kreativnosti ne bi bilo ni muzike, ni pjesništva, ni književnosti, a isto tako ne bismo imali mostove, čak ni patentne zatvarače, ni hemijske olovke. Djeci treba dopustiti da prate oblake na proljetnom nebu i u njima vide zmajevе, lađe, ljudska bića i lavove. Ne smijemo ih istrgnuti iz sanjarenja i mašte kritičkim i nezgrapnim primjedbama govoreći im da je to što oni rade gubljenje vremena.

Kako podsticati kreativnost ?

Učitelji, vaspitači i roditelji mogu podsticati kreativnost djece na brojne načine: Postavljanjem pitanja koja pobuđuju različite psihičke funkcije: Ko?; Kada?; Gdje?; Kako?; Zašto?; Objasni!; Na koji još način možeš...?; Šta bi bilo kad bi...?; Imaš li drugu ideju?; Uporedi – šta je bolje, ljepše... ?; Šta te još podsjeća na to?; Po čemu je to slično, a po čemu različito od...?; Šta misliš da će se dogoditi ako...?; Na šta te to podsjeća? itd. Kako bi podstakli kreativnost s djecom možemo igrati i različite igre:

- Igre originalnih odgovora – npr. Šta je sve crveno? – uobičajeni odgovori donose 1 bod (jabuka, srce, rajčica...), neuobičajeni 2 ili više (Mars, kapa patuljka...);
 - Igre riječima – povezivanje, premetanje slova, sklapanje rečenice i sl;
 - Izmišljanje nastavka priče ili drukčijeg kraja; problemske priče;
 - Pronalaženje veza – npr. Šta je zajedničko rijeci i pčeli? (kreću se, mogu biti opasne, cvijetu je potrebna voda, a pčeli cvijet i sl.);
 - Različite upotrebe – npr. Za šta sve može poslužiti olovka, stolica, šerpa? (djeci je ova igra interesantna, a ujedno i korisna);
 - Dovršavanje jednostavnih crteža na što zanimljiviji način;
 - Smišljanje i dodavanje različitih pokreta tokom igre, plesa, glume (djeca razvijaju svoje motoričke pokrete, vještine i kreativnost);
 - Šta bi bilo kad bi- pitamo djecu šta bi bilo kada bi, npr. ljudi mogli letjeti, hodati po vodi, čitati tuđe misli, kada bi mogli postati nevidljivi; razgovaramo, smijemo se, družimo i učimo;
- Uključivanjem djece u kreativne aktivnosti oni uče različite složene vještine, uče slušati, stiču samokontrolu, savladavaju vještinu rješavanja problema. Takve aktivnosti bolje pripremaju djecu i za školske zadatke. Za razvoj kreativnosti treba dati djeci puno vremena za igru s različitim materijalima i idejama, treba im dopustiti istraživanja koja idu izvan okvira koje odrasli smatraju važnima.

Tehnike za razvoj kreativnog mišljenja

Za podsticanje kreativnosti mogu se koristiti različite tehnike. Među značajnijim su: umne karte, oluja ideja, četiri zašto, šest univerzalnih pitanja, slučajni pojmovi, provokacija, šest šešira.

- Umne karte ili «paukov dijagram» osmislio je Tony Buzan i predstavljaju osnov tematskog planiranja. To su različite ideje, bilješke, informacije pomoću razgranatog crteža.
- Oluja ideja ili Brainstorming tehnika se definiše kao spontana diskusija, zajedničko traganje za novim idejama i rješenjima.

- Tehniku «četiri zašto» je osmislio Tompson (Chic Thompson) i po njoj treba pitati zašto se neki problem dogodio, a zatim postaviti pitanje koje započinje sa «zašto» još četiri puta.

- Šest univerzalnih pitanja - problem koji želimo riješiti možemo razjasniti ako odgovorimo na svako od šest pitanja: Šta? Gdje? Kada? Kako? Zašto? Ko? Za svako pitanje upišemo dati odgovor.

- Provokacija - tehnika koja zahtijeva da smislimo zaista neobičnu izjavu - provokaciju za koju znamo da u sadašnjoj situaciji nije tačna. Izjava mora biti toliko neobična da izazove šok i izbaci nas iz uobičajenog načina mišljenja, npr. „Knjigama ne trebaju stranice”. Prihvatanjem provokativne izjave, naše zdravorazumsko rasuđivanje se privremeno prekida i stvaraju se uslovi za smišljanje novih ideja.

- Slučajni pojmovi mogu biti riječi ili sličice, ali moraju biti imenice. Možemo ih dobiti izvlačenjem napisanih riječi, sličica, nasumičnim izborom riječi u rječniku, novinama i sl. Koristimo prvu riječ koju dobijemo, zapisujemo njena svojstva ili na šta nas sve asocira. Na taj način stvaramo pretpostavke za pojavljivanje neobičnih ideja koje nam mogu poslužiti kao kreativna rješenja našeg problema.

- Metodu «Šest šešira» je osmislio Edvard de Bono (Edward de Bono), ima za cilj uočavanje mogućnosti da se sve može posmatrati iz više uglova i da, iako smo naučili da stvari, pojave, probleme, posmatramo na jedan način, možemo sagledati i iz drugih uglova.

1. Bijeli šešir zanimaju informacije koje imamo ili nam nedostaju.

2. Crveni šešir ima veze s intuicijom i osjećajima. On dozvoljava da ih iskažemo.

3. Crni šešir upozorava na rizik i na moguće nedostatke naših odluka.

4. Pod žutim šešir nastojimo pronaći sve ono što je pozitivno u rješenjima koja predlažemo.

5. Zeleni šešir je kreativni šešir. On je namijenjen planiranju i stvaranju novih ideja.

6. Plavi šešir je namijenjen razmatranju samog procesa mišljenja. Služi za utvrđivanje problema, planiranje rasprave, razmatranje učinjenog na kraju aktivnosti.

Primjer kako smo koristili tehniku šest šešira za basnu „Cvrčak i mrav” -

- Bijeli šešir - Gdje su živjeli cvrčak i mrav? Šta radi cvrčak, a šta mrav?

- Crveni šešir - Kako se osjećao cvrčak na početku, a kako na kraju basne? Kako se osjećao mrav na početku i na kraju basne?

- Crni šešir - O čemu razgovaraju cvrčak i mrav? Kakvim tonom?

- Žuti šešir - Šta mrav savjetuje cvrčku? Da li je cvrčak shvatio poruku?

- Zeleni šešir - Kako bi ti postupila da si mrav? Šta bi predložila cvrčku?

- Plavi šešir - Šta zaključujemo iz ove basne?

Kreativnost po program Marije Montessori

Pojava Marije Montessori je veoma značajna, kako za pedagogiju, tako i za oblast mentalnog zdravlja djece. Svojim djelom je postavila temelje savremenoj pedagogiji koju je definisao Komenski, tvorac ideje o savremenom školstvu (još u XVII vijeku):

„U školama se ne smije tražiti od djece ono za šta još nijesu dorasla, što ne mogu, niti ono šta djeca, sa kojom pedagog radi, ne žele.“

- Montessori metod je veoma priznat i prihvaćen gotovo u cijelom svijetu, osavremenjen je i prilagođen savremenim uslovima života.

- “Posmatrala sam i proučavala djecu, uzela sam od njih ono što su mi dali i to sam izrazila – to je ono što se zove Montessori metod.” – M.M.

- Cilj Montessori metoda je njegovati dječju individualnost, indirektno podstičući interes za različita područja.

- Poštuje se ritam svakog djeteta u usvajanju znanja – dijete se razvija po sopstvenim zakonitostima.

Mi pružamo svakom djetetu šansu da ispuni svoje potencijalne mogućnosti i da postane nezavisna, sigurna i izbalansirana osoba – mi ne pravimo genije! Prema tome, rad po Montessori metodu između ostalog pruža mogućnost za maksimalni razvoj kreativnih potencijala.

Dobro pripremljena sredina je više od pola puta za pravilan razvoj djeteta. Prema Montessori pedagogiji, u tom smislu, svi pravi Montessori vrtići, što se pripremljene sredine tiče, su organizovani na relativno sličan način, a rad vaspitača sa djecom u takvoj sredini je usklađen tako da se učenje odvija u ambijentu koji privlači djecu da istražuju, biraju i probaju.

Primjeri iz prakse

U radu smo istakli aktivnosti iz prakse koje zapravo pokazuju razvoj kreativnih vještina.

Rad u Montessori programu odvija se na osnovu planiranog projekta, pa smo u okviru teme „Nastanak

svijeta“ obradili više zanimljivih aktivnosti. Jedna od njih je i tema “Veliki prasak“. Uz pomoć post-avjenih materijala djeca kreiraju kosmos i svojom maštom izražavaju ideje o nastanku planeta. Na primjer neke su se voljele pa su se spojile, a neke se nijesu slagale pa su se razdvajale. Kako je nastala Zemlja? Ovo je tema koja je izazvala nebrojeno pitanja od mališana i koja se neplanirano obrađivala više dana. Baloni u kojima se nalaze čestice od kojih su nastale mnoge velike stvari izazvali su kod djece i mnoštvo predviđanja, diskusija. Nakon obrade ove teme organizovan je rad u malim grupama gdje su djeca pravila planete, komete, zvijezde i slično. Pravili smo vulkane, eksperimentisali, pravili dijelove zemljine kore...Pravili smo planete od začina (papar, vegeta, biber, palenta, prezla...). Djeca su istakla svoju kreativnost koristeći razne prirodne materijale u kombinaciji s Montessori gotovim materijalima. Od ove teme polako smo se „prizemljili“ i stigli iz kosmosa u različito napravljenim kostimima kosmonauta na Zemlju. Ovdje smo započeli put oko svijeta i prešli na nove zanimljive avanture. Početak nastanka Zemlje od prvog cvijeta, prve životinje, pa sve do čovjeka i njegovih dostignuća trajao je jedno cijelo polugodište.

Ono što ih je posebno zainteresovalo jeste tema o dinosaurima gdje su im ponuđeni pijesak i dijelovi dinosaurususa. Djeca su vršili arheološka iskopavanja vadeći dijelove i spajajući ih razvijala i maštu i kreativnost, i pažnju... Zatim smo napravili kosture od tjestenina, kamenčića, grančica i sl. Oformili smo muzej arheologije. Djeca su iz prirode donosila sve što je pripadalo ovom muzeju: od neobičnog kamenja, pa sve do školjki, dijelova biljaka, antikviteta, starog nakita...

Tema „Nastanak čovjeka“, podstakla je djecu na mnogo kreativnih ideja pa smo čak pravili garderobu koju su nosili pećinski ljudi, organizovali modnu reviju sa garderobom od kože, lišća, mahovine, pa sve do savremene koja se danas koristi. U glini smo crtali znakove pećinskog čovjeka, od glinamola pravili predmete od gline koje smo nosili u naš muzej, pravili smo fosile, pisali sa perom i mastilom i još mnogo toga čega danas nema. Zanimljiv komentar pojedene djece je da bi se oni u prirodi itekako snašli doveo je do teme o očuvanju iste gdje smo reciklirali, sadili, organizovali izlete, parvili herbarijum, brali ljekivito bilje, pravili čajeve, sadili baštu, prepoznavali mirise biljaka, začina, opipavali... Krenuli smo na put oko svijeta gdje smo na zanimljive načine upoznali djecu sa specifičnostima raznih zemalja. Djeca su radom u malim grupama na kreativan način predstavljala usvojena znanja.

Na primjer Egipat: Pravimo piramidu od kocaka šećera, precrtavali hijeroglif u pijesku, pravili kamile, mumije, pustinju, oazu, kaktuse, pravili kartice bogova, smišljali nove bogove za neke pojave...

Italija: Pravimo tradicionalna jela, Krivi toranj pravili od tjestenina, slušali tradicionalnu muziku, pravili maskembal za karneval u Veneciji, reljef u obliku čizme, koreografiju poznatih umjetnika, pravili rimske brojeve, gradili Veneciju - grad na vodi, obrađivali Romea i Juliju na djeci prilagodljiv način, doveli gošču iz Italije...

Dugim putovanjem stigli smo i u Crnu Goru. Djeca su pravila antikvarnicu i donosili smo stare crnogorske predmete, učili crnogorske običaje, kroz tradicionalnu pjesmu i igru predstavili smo Crnu Goru. Djeca su na veoma kreativan način pravila dijelove nošnje, od starih novina pravili predmete kaširanjem (kalica, kotao, gusle...). Reljef smo napravili od zemlje i vode, more smo napravili od obojenog šećera i pirinča, planine smo pravili od sitnog kamenja i grančica.

Za sve ove i ostale zemlje koje smo obrađivali pripremili smo praktične knjige koje sadrže fotografije svega značajnog, a djeci razumljivog i zanimljivog.

Pomenućemo da smo obilježili veliki broj značajnih datuma gdje je djeci prepušteno da svojim idejama daju prijedloge kako se najbolje može pristupiti zadatku. Dobili smo nagradu za kreativnost na Dan planete Zemlje, jer smo imali najbolje ocijenjen kutak reciklažnih materijala. Obilježili smo Dane jabuka sa mnoštvom domaćih proizvoda, apelovali na građane prezentujući reciklažnu jelku kako se ne bi brali četinari, dobili smo nagradu za najkreativnije vaskršnje jaje napravljeno od reciklažnog materijala.

Ovi i još mnogi primjeri pokazuju i pružaju priliku za razvoj kreativnih vještina kod djece. Smatramo da je djeci potrebno pružiti slobodu u radu bez mnogo mješanja, osim kada traže pomoć kako bi i sami uvidjeli koliko znaju. Samo dijete se iznenadi sobom kada vidi šta umije da stvori, smisli, kreira i uživa u proizvodima svoga rada.

U Montessori programu djeca koriste materijale iz senzornog centra, pokazuju kreativnost kombinujući rozu kulu, braon stepenice, crvene štapove...dajući im nove funkcije i oblike. Mnoštvo materijala koje koristimo osim gotovih su i oni koje smo ručno napravili za rad u Montessori pro-

gramu poput kartica, zvučnih kutija, knjiga slikovnica, slova, nota, brojeva.... Na primjer kreiramo kartice po standardima. Kartice su razne i tematski su različite, djeca ih kombinuju u radu. Primjer: Dijelovi biljke gdje su prikazani svi dijelovi od korijena do ploda i kartice gdje se povezuje izgled lista, cvijeta i ploda. Djeca kombinuju kako bi izgledalo stablo neke voćke. Takođe imamo kartice sa narodnim nošnjama, narodima i rasama gdje kombinuju dolazak neke Amerikanke u Indiju ili oblačenje Indijanke u Crnogorku i sl. Djeca ovdje razbijaju predrasude o diskriminaciji pa im često organizujemo predstave na ovu temu sa lutkama razlicite boje kože. Umjetnički centar je posebno značajan za podsticanje mašte i stvaralaštva gdje pravimo razne muzičke instrumente, note, učimo muzičku azbuku. Stvaramo muziku uz pomoć obojenih nota i Montesori zvona.

Zaključak

U radu smo naveli primjere iz prakse kojim na veoma interesantan i nesvakidašnji način djeca dobijaju priliku da podstiču, razvijaju i pokazuju svoju kreativnost kroz razne metode rada. Pojedine sredine posebno su stimulativne, jer omogućavaju učenje i sticanje potrebnog znanja i iskustva, pružaju dobre uzore koji podržavaju kreativno stvaranje. U Montesori programu dijete ima slobodu izbora, slobodu kretanja u radnoj sobi, napolju, slobodu u izgradnji odnosa s drugom djecom, razmišlja o svojim akcijama i posljedicama, otkriva svoje sposobnosti - saznaje o samom sebi. Struktura i uređenost – pomaže djetetu da internalizuje i izgradi svoj red, metod i inteligenciju. Realnost i priroda – saznaje spoljašnji i unutrašnji svijet; da spozna i cijeni red, harmoniju u prirodi i ovlada prirodnim zakonima.

Literatura

- Maksić, S. (2006): Podsticanje kreativnosti u školi, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd
Stevanović, M. (1999): Kreatologija, Tonimir, Varaždinske Toplice
Edward De Bono (2000): Šest šešira za razmišljanje, Finesa, Beograd
Huzjak, M. (2006): Darovitost, talent i kreativnost u odgojnom procesu, Odgojne znanosti, Zagreb
Durković, N. (2008): Novi pogledi na kreativnost, Vaspitanje i obrazovanje br.3, Podgorica
Bognar, B. (2004): Poticanje kreativnosti u školskim uvjetima, Napredak, Zagreb
Bognar, B. (2010). Škola koja razvija kreativnost

KREATIVNOST U NASTAVI (OSVRT NA NIŽE RAZREDE)

Rezime: Kreativnost predstavlja stvaranje, učenje, inovaciju, rješavanje problema i upravo zadatak škole i nastavnika je da između ostalog i tu vještinu razvija kod učenika. Na taj način učenici će se ohrabriti, podsticati, razvijati međusobnu povezanost i stvarati pozitivnu klimu u učionici, a to će, takođe, biti motivacija i za nastavnika da razvija i svoje kreativne ideje. U ovom radu su navedena nekoliko primjera (mapa uma, asocijacija, šest šešira, humor, "oluja" ideja, koreografija, stvaraoči, veseli brojevi, magična kutija, drvo problema) kao i način na koji se ti premjeri mogu iskoristiti u cilju podsticanja kreativnosti, kako kod učenika, tako i kod nastavnika.

Ključne riječi: kreativnost, nastava, nastavnik, učenik.

CREATIVITY IN TEACHING (REFERRING TO LOWER CLASSES)

Abstract: Creativity represents creation, learning, innovation, problem solving, and it is precisely the task of schools and teachers to develop this skill in students, among other things. In this way, students will be encouraged, encouraged, will develop mutual connection and create a positive climate in the classroom, and this will also be a motivation for the teacher to develop his creative ideas. In this paper, several examples are listed (mind map, association, six hats, humor, "storm" of ideas, choreography, creators, happy numbers, magic box, problem tree) as well as the way in which these surveys can be used in order to encourage creativity, both with students and teachers.

Keywords: creativity, student, teaching, teacher.

Kreativnost i definicije kreativnosti

Za kreativnost možemo reći da je vještina koja se razvija kod pojedinaca, kao i bilo koja druga vještina, za koju je potrebno imati motivaciju, interes, istrajnost, istraživati, uložiti vrijeme, izaći iz uobičajenih misaonih tonova. Riječ kreirati je potekla od riječi *creare* (latinsko porijeklo) što znači stvarati, dok riječ kreativnost označava moć stvaranja, umjetničko stvaralaštvo (Bognar, 2010). U literaturi možemo naći mnoge slične, a ujedno i različite, definicije kreativnosti. Naučnici iz različitih disciplina često imaju različita mišljenja vezana za kreativnost. Petz (1992) u Psihologijskom rječniku opisuje kreativnost kao neke nove, originalne ideje, dok Čudina – Obradović (1990) tvrdi da se riječ kreativnost upotrebljava kao stvaralaštvo i kreativnost kao osobina ili skup osobina koje će to stvaralaštvo izazvati ili podspiješiti. Ono oko čega se autori slažu po pitanju kreativnosti jeste to kako je stvaralaštvo proces proizvodnje nečega vrijednog i originalnog (teorija, formula i slično) (Turk, 2009). Mail (1968) za kreativnost kaže da je proces povezivanja ranije nepovezanih stvari. Kreativnost je sposobnost da se stvori neki rad koji je nov, primjeren i upotrebljiv (Barron, 1998, prema Arar i Rački, 2003). Isenberg i Jalongo (1997) kreativnost smatraju sposobnošću stvaranja nečeg novog što nije dio pothranjenih ili dostupnih informacija. Kreativnost je interakcija između sposobnosti procesa i okruženja pomoću kojeg se može proizvesti proizvod koji je koristan određenoj društvenoj grupi (Plucher, Beghetto i Dow, 2004). Čudina-Obradović (1990) ističe da su u svim razumijevanjima i definicijama kreativnosti zajednička dva elementa: kreativna osoba koja uočava, vidi, doživljava, kombinuje stvari i pojave na nov i neuobičajen način te kreativna osoba koja proizvodi nove, neuobičajene, drugačije ideje i djela. Dakle, neki smatraju da je kreativna samo ona osoba koja proizvodi, a ne i ona koja uočava, dok drugi misle da je sposobnost uočavanja neobičnog bar znak kreativnosti, pa i takve pojedince svrstavaju u grupu kreativnih.

Kreativnost u nastavi

U nastavnom procesu, učenici koji su skloni umjetnosti, koji su maštoviti, radoznali, nezavisni, sa široko razvijenim interesovanjima smatraju se kreativnima (Bodroža, Maksić i Pavlović, 2013). Za okruženje koje podržava razvoj kreativnosti stavovi nastavnika su ključni, kao i strategije koje se primjenjuju u nastavnom procesu (Pavlović, Maksić, 2019). Kreativni nastavnik se odlikuje izraženom potrebom za inovacijama i on treba da ohrabri učenike da sami postavljaju pitanja, uočavaju probleme, dolaze do rješenja istih bez nametanja sopstvenog mišljenja ili rješenja (Bognar, 2012).

Elementi koji čine sastavni dio metodičkog stila nastavnika, koji podsticajno deluju na kreativnost, podeljeni su u nekoliko grupa:

1) primena nastavnih strategija, metoda, sredstava, postupaka i oblika koji podstiču kreativnost učenika, istraživanje, kritičko mišljenje, sposobnost odlučivanja, samostalnost u radu, međusobnu komunikaciju (ukrštenice, skrivalice, asocijacije, kvizovi, mape uma, zagonetke, rebusi, igre, audio- i video-zapisi, karikature, skice, mimika, pantomima, modeli, kolaž, crtanje, anegdote, metafore, oluje ideja i sl.);

2) otvorenost prema idejama i inicijativama učenika;

3) poznavanje i primenjivanje pravila uspešne komunikacije;

4) demokratski stil rukovođenja razredom;

5) stvaranje okruženja bliskosti i prijateljstva;

6) pri ocenjivanju preferiranje ipsativnog pristupa merenju postignuća (Jukić 2010: 297).

Ono što predstavlja prepreku u razvoju kreativnosti je to što nastavnici/učitelji vjeruju da su samo pojedini učenici kreativni, kao i striktno „serviranje“ znanja učenicima koje oni treba samo da reprodukuju, netolerancija prema učeničkim greškama, ignorisanje učeničkih ideja i slično (Somolanji, Bognar, 2008).

Stevanović (2003: 189–369) navodi deset modela kreativne nastave koji se mogu primijeniti u radu doprinoseći razvoju kreativnog mišljenja učenika, istovremeno razvijajući i usavršavajući kreativne potencijale samih nastavnika:

1) Kreativno-stvaralački modeli – ujedinjuju stvaralaštvo i kreativnost sa ciljem da učenici razviju stvaralačko mišljenje sistematičnim uvođenjem u sadržaje, metode i tehnike stvaralačkog rada. Ovaj model se sastoji od tri podmodela: kreativno čitanje (razmatranje određenih podataka na različite načine), kritičko čitanje (osposobljavanje učenika za prosuđivanje, te izdvajanje najbitnijih sadržaja) i formulisanje naslova (formulisanje glavne ideje/teme teksta).

2) Problemsko-otkrivajući modeli – kroz problemsku nastavu učenik se osposobljava da samostalno, i/ili uz pomoć nastavnikovih uputstava, putem razmišljanja i istraživačkog rada, dolazi do kreativnih rješenja.

3) Receptijsko-estetički modeli – zasnivaju se na relaciji autora, djela i učenika, uz istraživačke zadatke koji obuhvataju produktivno čitanje (proizvođenje novih ideja), fleksibilno čitanje (brzo čitanje i razumevanje pročitano), čitanje radi rešavanja problema (identifikovanje problema i pronalaženje rješenja) i čitanje uz komentare (aktivno prosuđivanje djelova teksta od strane učenika).

4) Esejističko-sintetički modeli – nastavnik postavlja ključna pitanja i daje uputstva za rad, dok učenici tragaju za odgovorima esejističkog tipa.

5) Algoritamsko-matematički modeli – najkorisniji su u nastavi Matematike, ali imaju primjenu i u ostalim predmetima. Učenici mogu i samostalno sastavljati algoritme, što im omogućava veću slobodu prilikom istraživanja.

6) Egzemplarno-paradigmatski modeli – zadatak nastavnika je da objasni učenicima egzemplarne sadržaje, nakon čega učenici samostalno istražuju analogne sadržaje.

7) Multimedijско-višeizvorni modeli – učenje se odvija uz što više izvora, uz povezivanje gradiva sa filmovima, člancima iz novina i/ili reportažama.

8) Kompjutersko-simulacijski modeli – učenje uz primjenu savremene obrazovne tehnologije. Nastavnik preuzima ulogu organizatora i koordinatora, od čijih ideja zavisi kreativni pristup ovoj tehnologiji. Ovaj model omogućava učenje na daljinu.

9) Književno-umetnički modeli – pogodni su za nastavu jezika, kako maternjeg tako i stranog. Učenici mogu dobiti zadatak da dati tekst svedu na najznačajnije informacije, da analiziraju tekst ili da mu daju neku novu, sopstvenu dimenziju. Književno-umetnički modeli pružaju brojne mogućnosti za razvoj kreativnosti i stvaralaštva učenika.

10) Strukturalno-grafički modeli – mogu da se koriste za struktuiranje gradiva i upotrebu grafičkih prikaza pri učenju (tablice, crteži, grafikoni, dijagrami).

Primjeri podsticanja kreativnosti kod učenika u nižim razredima osnovne škole

Mape uma

Učenici dobijaju ključnu riječ koja stoji u sredini, a okolo nje zapisuju sve što znaju o toj riječi. Mape uma u nižim razredima praktične su za nastavu jezika i književnosti (npr neumjetnički tekstovi, likovi iz teksta, lektire, bajke, radnje, dešavanja i slično) u nastavi prirode i društva.

„Oluja“ ideja

Učenici dobijaju zadatak (grupno ili individualno) da iznesu svoje mišljenje o određenoj temi – „problem“. Svaka ideja se prihvata, razmatra, pohvaljuje. Na temu *kako očuvati svoju okolinu* (priroda i društvo) učenici iznose što više svojih ideja, koje se zapisuju a zatim se zajednički razmatraju i dolazi se do rješenja.

Asocijacija

Napiše se određeni „problem“ koji treba riješiti, učenici imaju određeni vremenski period da napišu sve što ih asocira na tu riječ. Po isteku vremena pogledati sve što je napisano i moguće je da će se doći do traženog rješenja. Na primjer, u nižim razredima, kada se uče zanimanja djeci se postavi – *stomatolog i pedijatar* oni govore šta misle čime se oni bave, a nastavnik zapisuje na tabli, kad završe, zajednički traže rješenje. Ovo je moguće koristiti i za druge nastavne jedinice i predmete.

Šest šešira

Ova tehnika predstavlja jednostavan postupak koji podspiješuje saradnju, kreativnost i inovativnost. Svaki šešir pokazuje određeno mišljenje, tako da učenici uče prihvatati mišljenja i koja se ne slažu sa onim što oni misle. Šeširi su nazvani po bojama i predstavljaju različite perspektive mišljenja:

Zeleni – kreativne ideje

Bijeli – činjenice

Žuti – pozitivne reakcije

Crveni – osjećanja

Crni – negativne reakcije

Plavi – upravljanje procesom odlučivanja

Primjer korišćenja tehnike šest šešira prilikom obrade lektire „Alisa u zemlji čuda“:

Bijeli šešir

Ko je Alisa?

Kako je izgledala?

Kakva je bila djevojčica? (nabroj osobine)

S kim se sve sreća u Zemlji čuda? (nabroj imena)

Crveni šešir

Napiši nekoliko rečenica u kojima ćete opsati kakva osjećanja je u vama probudila i navedi primjere iz priče koji će potvrditi ta vaša razmišljanja:

a) Alisa

b) Bijeli zec

c) Gospođa kornjača

Crni šešir

Navedi sve negativne posljedice koje je Alisa doživjela zbog svoje nepromišljenosti i radoznalosti? (idi po redu-hronološki)

Žuti šešir

Nabroj sve pozitivne Alisine postupke iz priče

Zeleni šešir

Šta je Alisa mogla sve da uradi da se ne dogode negativni događaji?

Plavi šešir

Objasnite! Da li je razmišljanje i pisanje o liku Alise bilo opravdano zašto? Do kojih zaključaka ste došli? Šta bi poželjeli Alisi? Zašto?

Humor

Ovu tehniku moguće je koristiti na času jezika i književnosti, gdje učenici mogu da dobiju zadatak da promijee kraj neke priče/teksta tako da on bude smiješan. Takođe, učenici mogu da dobiju sličice i na osnovu te sličice da prbaju da ispričaju neki smiješan vic, priču slično. Na taj način djeca razvijaju svoju maštu, stvara se ugodna i opuštena atmosfera u učionici, kao i jačanje međusobne povezanosti u razredu.

Koreografija

Učenici na času muzičke kulture (a može i na nekom drugom času) na osnovu muzike koju im nastavnik/ca odredi smišljaju koreografiju koju će predstaviti jedni drugima.

Stvaraoci

Učenici su podijeljeni u grupe i biraju listice na kojima piše određeni pojam, na osnovu kojeg dobijaju zadatak da osmisle neke stihove ili pričicu.

Veseli brojevi

Učenici izvlače listice na kojima se nalazi neki broj, dobijaju zadatak da taj broj ožive tako što će na osnovu njega pokušati neki lik da nacrtaju

Magična kutija

U kutiji se nalaze predmeti koje učenici treba da opipaju, ali ne i da vide. Jedan učenik govori asocijaciju vezane za predmet koji treba da se otkrije i na taj način pomaže drugom učeniku da otkrije predmet.

Drvo problema

Uz pomoć ove metode, učenici mogu dati prijedloge za rješavanje problema, kao i njegove uzroke i posljedice. Može se raditi na času jezika i književnosti, priikom obrade nekog teksta, lektire i slično. Takođe, moguće je raditi i na času odjeljenske zajednice, za rješavanje eventualnih problema koje imaju u razredu.

Zaključak

Za čovjeka možemo reći da je biće koje treba da prepozna i razvija svoje potencijale. Kreativni može biti svaki pojedinac ukoliko se trudi da taj svoj potencijal razvija. Najprije su roditelji ti koji treba da podspiješuju kreativnost kod svog djeteta, oni će ga podsticati da istražuje, podržavati ga, podupirati njegove ideje, navoditi ga i učiti da inosi svoje mišljenje, zapažanja i ostalo. Kasnije, tu ulogu preuzimaju vrtić i škola odnosno vaspitači i nastavnici/učitelji koji su tu da nastave da razvijaju djetetovu kreativnost, da ohrabruju, unose inovacije u nastavu, stvore opuštenu klimu u razredu, pruže raznovrsne aktivnosti.

Literatura

- Arar, L. i Rački, Ž. (2003). Priroda kreativnosti. *Psiholgijske teme*, 12(1), 3- 22.
- Bodroža, B., Maksić, S., Pavlović, J. (2013). Ispoljavanje i podsticanje kreativnosti u osnovnoj školi iz perspektive nastavnika. *Zbornik instituta za pedagoška istraživanja* 45(1) 108-130
- Bognar, B. (2010). Škola koja razvija kreativnost. Nađeno na: kreativnost.pedagogija.net/mod/resource/view.php
- Bognar, L. (2012). Kreativnost u nastavi. *Napredak* 153(1): 9–20.
- Čudina-Obradović, M. (1990). Nadarenost razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje. Zagreb: Školska knjiga
- Isenberg, P. J. i Jalongo, M. R. (1997). *Creative expression and play in early childhood curriculum*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Jukić, R. (2010). „Metodički stil i takt nastavnika kao poticaj kreativnosti učenika. *Pedagogijska istraživanja* 7(2): 291–305.
- Mail, A. (1968). *Kreativnost u nastavi*. Sarajevo: Svjetlost
- Petz, B. (1992). *Psiholgijski rječnik*. Zagreb: Prosvjeta
- Pavlović, J., Maksić, S. (2014). Implicitne teorije kreativnosti nastavnika osnovne škole: studija slučaja. *Psiholgijska* 47(4): 465–483.
- Plucker, J., Beghetto, R. i Dow, G. (2004). Why Isn't Creativity More Important to Educational Psychologists? Potential, Pitfalls, and Future Directions in Creativity Research. *Educational Psychologist*, 39, 83-96.
- Somolanji, I., Bognar, L. (2008). Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. *Život i škola* 19: 87–94.
- Stevanović, M. (2003). *Modeli kreativne nastave*. Rijeka: Andromeda.
- Turk, M. (2009). Utjecaj aktivnog učenja u visokoškolskoj nastavi na razvoj stvaralaštva budućih nastavnika. U K. Munk (ur.), *Poticanje stvaralaštva u odgoju i obrazovanju*, (str. 107-115). Zagreb: Profil

KREATIVAN PRISTUP U REALIZACIJI FIZIČKE AKTIVNOSTI U MJEŠOVITOJ VASPITNOJ GRUPI

Rezime: Organizacija rada u većoj mješovitoj vaspitnoj grupi uzrasta od 3 do 6 godina predstavlja izazov za vaspitače. Izazov se najviše ogleda u tome da se teme postave tako da prilikom obrade, djeci različitog uzrasta bude jednako zanimljiv sadržaj. Kada je upitanju fizička aktivnost kod djece predškolsko uzrasta treba istaći da je ona itekako bitna jer kroz angažma u fizičkoj aktivnosti dijete ne samo da postaje zdravije zbog kretanja ko- jem je izložen kako fizički tako i psihološki, razvija se gruba i fina motorika, poboljšava koordinacija, podstiče spajanje sinapsi u mozgu, olakšava se razvoj govora i bolje snalaženje u prostoru, ali i što je vrlo bitno utiče i na razvoj emocionalne zrelosti i socijalne kompetencije. Djeca uzrasta od 3 do 6 godina imaju neujednačene fizičke sposobnosti, te je od iznimnog značaja za harmoniju u grupi osmisliti fizičke aktivnosti koje će biti jednako izazovne, a opet dovoljno zahtjevne da potiču razvoj određenih regija i sposobnosti.

Ključne riječi: djeca, fizički razvoj, lagane vježbe, razvoj mozga, emocije, socijalizacija

A CREATIVE APPROACH TO THE REALIZATION OF PHYSICAL ACTIVITY IN A MIXED EDUCATIONAL GROUP

Abstract: The organization of work in a larger mixed children educational group aged 3 to 6 years presents a challenge for educators. The challenge is mostly reflected in setting the topics so that when processing, the content become equally interesting for children of different ages. Physical activity for preschool children, is very important because through engagement in physical activity, the children not only becomes healthier due to the movement to which they are exposed both physically and psychologically, they develops gross and fine motor skills, improves coordination, encourages the joining of synapses in the brain facilitates, they also development better speech and better navigation in space, but also, which is very important, also affects the development of emotional maturity and social competence. Children between the ages of 3 and 6 have uneven physical abilities, so it is extremely important for harmony in the group to design physical activities that will be equally challenging, yet demanding enough to encourage the development of certain regions and abilities.

Key words: children, physical development, light exercises, brain development, emotions, socialization

Uvod

Kada govorimo o fizičkoj aktivnosti djece u vrtiću, roditelji često prvo pomisle na jak fizički trening, međutim fizička aktivnost zapravo podrazumeva skup jednostavnih pokreta, koji po svojoj prirodi ne moraju da iziskuju jaku mišićnu aktivnost, laganim vježbama cilj je podstaći buđenje mišića, stavljanje u funkciju cijelog tijela, poboljšanje prokrvljenosti i povećanje pažnje i koncentracije kroz zadatke. Preporuka Svjetske zdravstvene organizacije kao i savjet pedijataru je da dijete ima minimalo sat vremena aktivnosti srednjeg do jakog inteziteta i da ne miruje duže od sat vremena, već da se često dijete potiče na pokret, a da se smanji vrijeme ispred ekrana koje je uzročnik mnogih posljedica u razvoju djece predškolskog uzrasta. Nažalost mi kao vaspitači svjedoci smo da svake godine generacije koje dolaze imaju sve brojnije razvojne problem od manje zahtjevnih za otklanjanje do onih koji imaju ozbiljne dijagnoze i za čije funkcionisanje je potreban čitav tim stručnjaka kako bi se dijete osposobilo za funkcionisanje u zajednici. Takođe još jedan je problem u porastu je to da su djeca u generacijama koja dolaze sve više na ivici pretila pa i pretila djece. Ovo potvrđuje i istraživanje koje u svom radu napravila dr sci. med. Marina Jakšić ukazuje da je svako četvrto dijete u Crnoj Gori suočeno sa predgojaznošću ili gojaznošću. Dr Jakšić je u svojoj doktorskoj disertaciji upravo obradila pitanje gojaznosti kod djece u Crnoj Gori na Medicniskom fakultetu Univerziteta u Crnoj Gori, što jasno pokazuje da djeca u našoj zemlji moraju imati veću i jasno definisanu fizičku aktivnost za vrijeme boravka u vaspitno obrazovnim ustanovama. Kako bi se razne fizičke aktivnosti sprovele, često je potrebno da vrtić posjeduje veći prostor u kome grupa boravi, zatim bolju opremljenost sredstvima za rad tj rekvizitima, svakako I veliki vanjski prostor za sprovođenje aktivnosti na otvorenom koji svakako mora biti dobro obezbjeđen da ne bi došlo do nesretnih slučajeva da dijete istrči na ulicu ili odluta. Međutim kako vaspitači često nemaju pomenute uslove i sredstva za rad iz tog razloga osmislila sam jednostavne način za rad sa djecom tj podsticanje njihove aktivnosti koja može

da se sprovede čak i u mješovitim grupama, a da pri tom ne zahtjevaju značajna finasijska ulaganja. Željela bih napomenuti da sam kroz iskustvo u radu došla do zaključka da je upravo period nakon doručka i ručka najbolji za izvođenje lagane fizičke aktivnosti, iz razloga što su djeca dobila veću energiju, dolazi do oslobađanja većeg broja hormona. Kod neke djece se zna javiti osjećaj pospanosti nakon jela ukoliko prethodno veće nisu dovoljno spavala te je koncentracija za pažnju na usmjerenu aktivnosti gotovo minimalna, stoga lagane fizičke aktivnosti koristimo upravo da pridobijemo pažnju i dobro usmjerimo energiju koja je tada najviše fokusirana na varenje.

Značaj fizičke aktivnosti za rast i razvoj mlađe predškolske I predškolske djece

Rast i razvoj su stalni dinamički procesi koji se odvijaju od začeća do pune zrelosti po jednom ustaljenom redoslijedu koji je približno isti kod svih. Postoje oscilacije u razvojnom procesu koje ukazuju na određena odstupanja, one predstavljaju aktivnu reakciju jedinice koja raste pod uticajem brojnih faktora nasljeđa i okoline. Činjenica da djeca iste životne dobi pokazuju velike razlike fizičke i psihičke zrelosti, ukazuje da tempo razvoja djece istihdobnih skupina može biti raznolik.

Generalno posmatrano djeca u sebi imaju instinktivnu potrebu za kretanjem i igrom koju ne treba sputavati jer upravo ti instinkti tjeraju djecu na kretnje i pokrete koji razvijaju moždane funkcije.

Poticanje djece na kretanje razvija njihova fizička, motorička, kognitivna i emocionalna obilježja. Djeca koja su redovno fizički aktivna rjeđe pate od kroničnih zdravstvenih problema i manje su sklona prehladi i gripi. Kod njih je također značajno smanjen rizik obolijevanja od bolesti srca, dijabetesa i gojaznosti. Osim zdravstvene dobrobiti, fizička aktivnost je vrlo važna za razvoj psihološkog blagostanja, socijalne kompetencije i emocionalne zrelosti (kontrola emocija i ponašanja, samopouzdanja i samopoštovanja). Kod fizički aktivne djece manje je prisutna depresija ili drugi problemi vezani za mentalno zdravlje. Vježbanjem se povećava nivo endorfina, dopamina i serotonina- hormona zaslužnih za osjećaj sreće, zadovoljstva i prirodne energije. Neurološkinja i psihološkinja Weny Suzuki sa Univerziteta u Njujorku u svojim istraživanjima koje je predstavila brojnoj publici navela da kretanje odnosno fizička aktivnost ima mnogobrojne dugoročne benefite za razvoj i očuvanje funkcije mozga i poboljšanje učenja i pamćenja, povećava se nivo dobrih raspoloženja i jasnije se fokusira na zadatke i obaveze. Dokazala je da fizička aktivnost povećava koncentraciju i pažnju na najmanje dva sata. Vježbanjem, se podstiču razvoj novih moždanih ćelija, a takođe se podstiče i dugoročno pamćenje koje je veoma bitno kod učenja i usvajanja novih znanja i vještina.

Ovo otkriće važi za sve uzraste a pogotovo se odnosi na djecu mlađeg uzrasta koji kroz svoj rast i razvoj treba da dosegnu maksimum potencijala sa kojim će raspolagati kroz život. "Čovek je živo biće stvoreno za kretanje i njegov mozak se razvija u pokretu, najviše od druge do pete godine. Priroda je detetu u tom periodu dala ogromnu energiju, da se kreće i koristi mozak. Ako toga nema, kako će ono potrošiti toliku ogromnu energiju i što je najgore dolazi do slabljenja funkcija i razvoja djeteta. Fizička neaktivnost je razlog smanjenog uspostavljanja sinapsi između neurona u moždanom tkivu i slabljenja već uspostavljenih, što uzrokuje poteškoće u toku normalnog rasta i razvoja. Fizički neaktivna djeca tako češće imaju poteškoće govora, pažnje, učenja, emocionalne regulacije kao i druge poteškoće poput nepravilnog držanja tijela, loše ravnoteže, nerazvijene grube i fine motorike, loše koordinacije pokreta.

Jednostavne igre na podlozi za pospješivanje razvoja kod djece

U zimskom periodu djeca često nemaju priliku da duže vremena borave vani, zbog obilnih kiša i vjetrova, ali to ne znači da i njihova fizička aktivnost treba biti manja. Naprotiv djeca moraju da se potstiču na stalno kretanje i rješavanje zadataka da što manje miruju vrijeme provode ispred ekrana, bez obzira na vremenske prilike. Kako je za djecu mješovite vaspitne grupe izazov napraviti igu koja će svima odgovarati a uz to maksimalno iskoristiti prostor sa kojim se raspolaže, odlučila sam da uz pomoc traka u boji napravim poligone za vježbanje, a svaka od vježbi polučuje određene razvojne procese i pozitivno utiče na razvoj koordinacije oko ruka, ravnoteže, grube i fine motorike, što povlači za sobom razvijanje centra za govor, podstiče se strpljenje (čekanjem da dođe na red), ustrajnost u savladavanju zadataka, takmičarski duh, kontrolisanje i ovladavanje emocija kod uspjeha, neuspjeha, poraza ili pobjede.

Školica i okretaljka

Školica kao jedna od vrlo starih I vrlo efikasnih elementarnih igara predstavlja nezaobilazni dio igre I zabave za sve generacije putem nje djeca lakše savladavaju, precizno bacanje, uče brojeve, razvija se

koordinacija, ravnoteža, vrši se okretanje I podstiče se takmičarski duh. Okretaljka je igra koja zahtijeva kod djece brzo izmjenu položaja tijela po zadatku, cilj je za što kraće vrijeme preći sve zadatke a kroz njih se podstiče koordinacija, ravnoteža, razmišljanje i spretnost.

Igre (vježbe) na dvije prave linije

Uz dvije paralelne prave linije, čiji je razmak otprilike širina stopala odrasle osobe mogu se izvoditi vrlo korisne vježbe za razvoj djece. Ove vježbe mogu biti za potrebe korekcije držanja ili korekcije stopala, za potrebe razvoja ravnoteže, za bolju sinhronizaciju, oko, noga, ruka, za jačanje mišića i grube motorike, za razvoj spretnosti, ustrajnosti kao i za potrebe takmičenja jer se iste mogu sprovesti i kao vježbe u kojima pored kvaliteta izrade datih zadataka bitna i brzina kao faktor koji odlučuje pobjedičku ekipu.

Hodanje po jednoj liniji

Hodanje po jednoj liniji može se sastojati iz tri vježbe I to: hodanje samo po jednoj liniji cijelim stopalom, zatim hodanje tako da se prate stopal, jedno ispred drugog,, potom hodanje samo na prstima stopala I na kraju hodanje samo na petama duž linije. Naravno kada se savlada kretanje na ove načine unaprijed uvodi se isti vid kretanja unazad.

Hodanje između linija

Hodanje između dvije linije, izvodi se opuštено a potom stopalo ispred stopala (prsti peta), sa opuštenim I podignutim rukama. Takođe se može dodati I držanje nekog predmeta na glavi kako bi se postiglo bolje držanje tijela.

Paralelno hodanje po linijama

Djetetova stopala se postavljaju tako da je svako stopalo oslonjeno na po jednu paralelnu liniju a zatim hoda po njima držeći stopala parvo. Kada dijete nauči da pravilno postavlja stopala izvodi se sledeća vježba a to je da dijete unatraske hoda po paralelnim linijama pažljivo povlačeći stopala.

Skakanje između linija

Od početka do kraja linija dijete skakuće unaprijed tako da jedno stopalo bude uvijek u sredini linija i istu radnju ponavlja skačući unatraske između linija.

Skakanje sa linije na liniju

Ova vježba izvodi se tako što dijete stane na početak jedne linije a zatim skoči na drugu, cilj je da linija bude ispod stopala ali tako da se prstima ili petama ne dodiruje linija ispred odnosno iza.

Povlačenje uz i niz linije

Ova vježba izvodi se tako da dijete stavi oba koljena na linije a zatim se snagom mišića ruku povlači naprijed vodeći računa da koljena uvijek budu dobro pozicionirana na linije. Ista vježba se može izvoditi tako da se dijete od vrha linija odguruje ka kraju isto vodeći računa da koljena budu na linijama.

Skakanje na jednoj nozi između linija

Ova vježba se izvodi tako što dijete skakuće na jednoj nozi tako da mu stopalo bude između dvije linije od početka do kraja potom mijenja nogu I vraća se na početni položaj.

Ruke i noge uz i niz liniju bočno

Ova vježba se izvodi tako da se stopala stave na jednoj a šake na drugoj paralelnoj liniji. Dijete se kreće bočno simultano povlačeći nogu i ruku. Prva vježba se izvodi tako da je dijete okrenuto licem ka linijama, a druga tako da je dijete okrenuto leđima ka linijama.

Ruke i noge uz i niz liniju pravo

Ova vježba se izvodi tako da dijete postavi ruke i noge na linije tako da budu u istom smjeru. Dijete je okrenuto leđima ka linijama i kreće se uz i niz liniju.

Izlomljene prave ili krive linije

Vježbe na izlomljenoj parvo liniji mogu biti brojne od hodanja noga uz nogu, hodanja na vrhovima prstiju, hodanja na petama uz opušteno ili raširene ruke. Hodanje tako da bude veći raskorak tj da dijete dodiruje prstima stopala dodiruje izlomljene dijelove linije. Kada se ovo usavrši hodanjem unaprijed vježbati sa djetetom iste vježbe samo unazad.

Skakanje na krugove pored iskrivljenih linija

Kako bi se vježbe usložnjavale a da se pritom ne gubi na prostoru dobro je dodati još neke elemente koji će dati veći opseg izbora složenijih vježbi. Jedan od načina jeste nacrtati kružice na koje će djeca preskakti vodeći računa da ne dotaknu linije. Ukoliko se oboje u dvije boje mogu se iskoristiti da jedna boja predstavlja desnu a jedna lijevu nogu i da se hodanje vrši na taj način

Hodanje po isprekidanim paralelnim linijama

Ova vježba se izvodi uz pomoć vdije isprekidane paralelne linije sa dvije boje obilježene. Prva vježba je da dijete postavlja svoja stopala na zadate linije i da ih hodom prati. Desnu na crvenu liniju a lijevu na plavu, unaprijed i unazad. Druga vježba da dijete hoda po linijama unakrsno, postavljajući desnu nogu na plavu a lijevu na crvenu liniju. Treća vježba je da dijete skakuće jednom nogom po jednoj liniji a potom se ta vježba usložnjava tako da skakuće naizmjenično smjenjujući noge da bi najteži oblik vježbe bio da dijete sa jednom nogom skakuće po obje isprekidane linije.

Nacrtani poligoni

Mali prostori se mogu iskoristiti i za iscrtavanje poligona u zatvorenom koji će kroz svoje zadatke sadržavati brojne vrste kretanja (pravolinijskog i krivolinijskog), skakanja, okretanja, čučanja, a nakon savladavanja djeci se može predložiti da se takmiče ko će spretnije i brže preći poligon za što manje vremena.

Imitiraj moj pokret

Djeci se može iscrtat pomoću selotejpa u boji oblik kao na slikama gdje djeca stanu jedno naspram drugog cilj igre je da jedno dijete pokaže tri ili više pokreta sa jednom a kasnije i sa kombinacijom jedne i obje noge koje treba da preslika dijete koje je nasuprto. Cilj ove igre jeste da dijete nauči da se orijentiše u prostoru.

Kaži i pokaži

Ova igra se sprovodi tako da se u iscrtanim oblicima zalijepe 6 geometrijska oblika (krug, kvadrat, pravougaonik, trougao, romb i oval) jedno dijete brzo govori i pokazuje jednom nogom oblike a potom dijete koje je na suprotnoj strani mora da ponovi redosljed i da isto imenuje.

Ova igra može biti takmičarskog karaktera da vaspitač zadaje nazive geometrijskih oblika a djeca da pokazuju, ono dijete koje zakasni sa pokazivanjem ispada iz igre zamjenjuje ga drugo dijete i sve tako dok ne ostane dijete koje se najbolje snalazi u prostoru i najbolje poznaje geometrijske oblike.

Isti sistem igre se može primijeniti i za boje. Da se izaberu 6 boja, što je naročito primamljivo za djecu koja tek uče ali je jednako zanimljivo i djeci koja već znaju boje

Otplešimo zajedno

Ova aktivnost je izvrsna za rad sa 4 ili više djece u isto vrijeme. Naime na taktove pjesme djeca skakuću u kvadrate prateći ritam. Kroz ovu aktivnost djeca razvijaju pažnju, koncentraciju, osjećaj za ritam pokret i estetiku kao i sinhronizovanost i grupni rad.

Za ovu aktivnost mi smo koristili pjesmicu "Borboletinha"

Istegni se i zapamti

Kroz vježbe istezanja gore dolje, lijevo, desno, ispred i iza vježbamo orijentaciju u prostoru, memoriju i imenovanje predmeta. Ova vježba je interesantna za svu djecu 3 do 6 godina a poželjno je da igru vode starija djeca. Jedno dijete koje vodi igru stavi se ispred dok druga djeca sjede u linij naspram njega, ispred djece nalaze se 4 do 6 slika, a potom dijete pokazujući vježbe istezanja govori šta se gdje nalazi. Npr. Gore gore, čak gore nalazi se avion, lijevo lijevo čak lijevo nalazi se lopta, desno desno čak desno nalazi se drvo, dolje dolje čak dolje nalazi se jabuka. Djeca oponašaju pokrete i ponavljaju zatim starije dijete ili vaspitač postavlja pitanje, šta se nalazi desno dijete treba da podigne karticu na kojoj je nacrtano drvo i tako za sve ostale.

Kada djeca savladaju ovaj nivo onda se igra usložnjava tako što se pored naziva predmeta ili bića imenuje njihova boja i veličina, pa čak i možda neka njihova osobina.

Senzorna staza

Za ovu aktivnost korištene su stare velike puzzle na kojima smo naljepili razne predmete kako bismo formirale različite teksture. Ove senzorne staze su izuzetno korisne za razvoja stopala ali i za adaptaciju djece na različite materijale, teksture, pogotovo kod djece koja imaju određene razvojne

poremećaje. Za mlađi uzrast je izuzetna kako bi se potaknuo pravilan razvoj stopala a kod starije je korisno kako bi djeca zatvorenih očiju bogatila svoj riječnik I povećavala pažnju I focus na opisivanje tekstu koju dotiču stopalima.

Širi širi u novom ruhu

Staru igru širi širi veseli peškiri može se iskoristi za učenje djelova tijela, boja ili opisivanja aktivnosti. Npr. Širi, širi veseli peškiri bosa, ja bosa ti, operate zubiće svi (djeca oponašaju radnju), Širi širi veseli peškiri bosa, ja bosa ti, popnite se uz stepenice svi (djeca oponašaju radnju). Svako dijete u krugu daje po jedan zadatak. Za učenje boja istresu se šarene loptice u krugu I pjeva se I kruži, “širi, širi, veseli peškiri, bosa ja, bosa ti Lina uzmi žutu lopticu ti...” Za učenje dijelova tijela “širi, širi, veseli peškiri, bosa ja, bosa ti, dotaknite nosić svi”

Zaključak

Kroz ovaj rad potrudila sam se da prikazem samo neke od aktivnosti koje se mogu realizovati u zatvorenom prostoru kako bi se djeca uzrasta od 3 do 6 godina potakla na fizičku aktivnost, a da za te aktivnosti nije nužno posjedovati brojne rekvizite i skupa sredstva za rad. Takođe iz iskustva u radu tvrdim da su ove aktivnosti vrlo izvodive i u mješovitim vaspitnim grupama, a da je njihova efikasnost daleko bolja kada su posebne uzrasne grupe. Nažalost djeca nekada borave i preko 8 sati u vrtiću, nakon odlaska kući rijetko se fizički aktiviraju jer roditelji bivaju umorni, te se najčešće pribjegava gledanju crtanih filmova ili igricama, što ima brojne posljedice za pravilan rast i razvoj djece, jer u ovom uzrastu nožno je da se djeca što više kreću, preskaču, okreću pa na koncu i da padaju.

Djeca moraju naučiti i da se prilikom pada dočekaju na ruke, dijete mora da nauči da se snalazi u realnom svijetu, da nauči da procjenjuje situacije i razvija spretnost. Strah roditelja da se dijete ne povrijedi, potreba da ga primire dok rade, te mu nakon toga kupe sve što poželi tj prezaštićen odnos ide samo na štetu djeteta i dolazi do brojnih smetnji u razvoju.

Potrudimo se da kao vaspitači u skladu sa mogućnostima u kojima radimo, djeci pružimo što više fizičke aktivnosti kroz ciljano osmišljene igre, jer naj taj način će se zabaviti, lijepo razvijati ili korigovati, biti sretniji i ispunjeniji i na kraju naučiti i usvojiti nova znanja i vještī među kojima su posebno bitne kognitivne, emocionalne i socijalne. Pojasnimo roditeljima koju ulogu ima fizička aktivnost, stalni razgovori, kao i pravilna ishrana kako bi djeca stasavala zdrave i pametne osobe koje će biti od koristi svojoj zajednici. Poticaj ka ranoj stimulaciji je način kako bi se izbjegla rana specijalizacija. Sve što dijete može da uradi samo treba ga podstići i podržati. “Fizička aktivnost može zamijeniti mnoge lijekove, a nijedan lijek ne može zamijeniti fizičku aktivnost” - Tiso.

PODSTICAJNA SREDINA – KREATIVNO DETE

Rezime: Predškolski period je jedan od najburnijih perioda razvijanja svih potencijala, posebno kreativnosti. Cela oblast fizičkog saznanja direktno je povezana s raznim oblicima dečjeg kreativnog izražavanja. Kroz kreativno istražavanje deca imaju priliku da bolje upoznaju svoje mogućnosti, kao i da stvore pozitivnu sliku o sebi. Međutim, razvoj pozitivne slike o sebi se ne može zamisliti bez slobode u kreiranju i izražavanju. Da bi se kod dece podsticala i negovala kreativnost potrebno je da vaspitač omogući, ponudi i podstiče takve aktivnosti koje će pogodovati razvoju svih osobina kreativne ličnosti. Osim toga zadatak vaspitača je da pripremi odgovarajući materijal i pribor za izražavanje dečje kreativnosti, da stvara povoljnu atmosferu za dečje kreativno izražavanje, kao i da podstiče decu na slobodno izražavanje. Kreativno izražavanje kod dece ima smisla samo ako se podstiče njegov lični izraz i ako mu se pruži mogućnost da kroz razne likovne aktivnosti otkriva sebe kao kreativno biće.

Gljučne reči: predškolski period, kreativnost, pozitivna slika o sebi, dete, vaspitač, kreativno izražavanje

ENCOURAGING ENVIRONMENT – CREATIVE CHILD

Abstract: The preschool period is one of the most turbulent periods of developing all potentials, especially creativity. The whole field of physical knowledge is directly related to various forms of children's creative expression. Through creative exploration, children have the opportunity to get to know their possibilities better, as well as to create a positive image of themselves. However, the development of a positive self-image cannot be imagined without freedom in creation and expression. In order to encourage and nurture creativity in children, it is necessary for the teacher to facilitate, offer and encourage such activities that will favor the development of all the traits of a creative personality. In addition, the teacher's task is to prepare appropriate materials and accessories for expressing children's creativity, to create a favorable atmosphere for children's creative expression, as well as to encourage children to freely express themselves. Creative expression in children makes sense only if his personal expression is encouraged and if he is given the opportunity to discover himself as a creative being through various art activities.

Key words: preschool period, creativity, positive self-image, child, educator, creative expression

1 Podsticajna sredina

Kreativnost možemo postići samo ukoliko negujemo mišljenje, istraživanje, rasuđivanje, razmenu ideja i sl. Ona može biti zastupljena u svakoj etapi izvođenja nastave. Možemo je razvijati ukoliko kod dece podstičemo i razvijamo osetljivost za problem, pružimo mogućnost deci da istražuju, podstičemo kod dece divergentno mišljenje... Važan faktor u razvijanju kreativnosti je podsticajna sredina. Sredina za učenje, eksperimentisanje, izražavanje kreativnosti ne mora uvek da bude učionica u kojoj dete provodi veći deo dana. Veći efekat ćemo postići ako dete izvedemo u prirodu, na obalu mora, u park, na livadu, u šumu, na igralište... Da bi dete podstakli na kreativnost treba mu pružiti što više mogućnosti biranja, istraživanja, manipulisanja predmetima, ne sputavati ga u igri, dozvoliti mu da na njemu svojstven način iskaže svoju kreativnost, sposobnosti i interesovanja.

2 Nestruktuirani materijali kao osnovno sredstvo za razvijanje kreativnosti

Deci treba obezbediti što duži boravak u prirodi, dozvoliti im dodir sa zemljom, blatom, drvećem, lišćem, travom, cvećem, voćem, povrćem, semenima, kamenjem, vodom, vazduhom, insektima, životinjama. U današnje vreme decu sve više odvajamo od prirode, stvaramo im indirektno strah od mogućih opasnosti u prirodi. Roditelji se boje da im se dete ne povredi, da ga ne ujede zmija, krpelj, insekti... A priroda je neiscrpan izvor inspiracije i kreativnih aktivnosti. Ako dete povedemo u šumu ili obližnji park, pored reke, na plažu, ono će naći bezbroj mogućnosti za kretanjem, igrom, kreativnim stvaranjem. Svako godišnje doba ima svoje karakteristike koje pružaju bogat izbor za kreativne aktivnosti. U prirodi možemo posmatrati kompoziciju boja, oblika, pojava, odnose veličina... Manipulacijom prirodnim materijalima deci se pruža mogućnost da ih upoznaju po obliku (oblo, šiljato, tupo), boji, čvrstoći (meko, tvrdo), veličini (veliko, malo), mirisu.

3 Vaspitač kao pokretač kreativnih aktivnosti

Vaspitač kao pokretač aktivnosti u vrtiću ima veliku odgovornost i obavezu da animira decu, obezbedi im aktivnosti koje su vid njihovih interesovanja, da poštuje njihove želje i da im obezbedi do-

voljno vremena za igru i istraživanje. Ideja za aktivnosti je bezbroj. Treba ih pažljivo birati na osnovu teme koja se obrađuje, paziti na uzrast dece, sastav grupe (u zavisnosti da li su deca u grupi mirnija ili živahnija, na osnovu toga birano određene aktivnosti) i sl. Najbolji material za realizaciju takvih aktivnosti je prirodni. Deci će biti zanimljivije ako sama učestvuju u prikupljanju materijala. Tokom šetnje oni mogu da skupljaju materijal, lišće, grane, kamenčice, cveće, šišarke, školjke... Kroz igru i nestrukturirane aktivnosti deca mogu razviti svo kreativno iskustvo koje im je potrebno, a zadatak vaspitača je da ih usmerava i nenametljivo, navodi na pravi put. Bez usmeravanja njihova igra i rad mogu preći u rutinu i ponavljanje. Deci je potrebna podrška vaspitača u pronalaženju sopstvenog kreativnog izraza, u oslobađanju zavisnosti i izgrađivanju poverenja u svoje sposobnosti, u svoj lični ukus. Podržavanje deteta u kreativnom izražavanju jača njegov osećaj sigurnosti i samopouzdanje. Nesigurno dete nije odvažno da se kreativno izrazi na nov, originalan način. Vaspitač treba da razvije kod dece sigurnost i samopouzdanje tako što će pohvaliti njihov rad, trud, neobična rešenja, a neće isticati promašaje kao loše primere. Kako bi decu aktivirali potrebno ih je neprestano ohrabrivati, podsticati, nikako ih ismejavati i negativno komentarisati. Detetu treba uvek dozvoliti da objasni zašto je to tako uradio, podsticati ga pitanjima – čemu to služi, šta bi bilo kada bi..., imaš li drugu ideju, možeš li to napraviti na drugi način, ako možeš, koji ti je način lepši, lakši, bolji..., na šta te to podseća, i sl. Kreativnost je ozbiljan i zabavan proces koji zahteva koncentraciju, upornost i želju za uspehom. Decu možemo dodatno podsticati u istrajnosti ukoliko ih za trud i uspeh na kraju aktivnosti nagradimo simboličnom nagradom. Tako ćemo aktivirati i manje kreativnu i zainteresovanu decu. Takođe je veoma bitno da odredimo žiri koji će ocenjivati njihov rad. Treba voditi računa da se žiri smenjuje, tako da sva deca imaju mogućnost da budu ocenjivači. To je deci veoma zabavno i rado se prihvataju tog zadatka. Na taj način izbegavamo da favorizujemo određenu decu, a kod dece stvaramo osećaj da su podjednako vredni i značajni u svojoj grupi.

4 Aktivnosi koje podstiču dečju kreativnost

Kod većine dece primećujem, već duži niz godina, lošu koncentraciju, logičko zaključivanje, motoriku, siromašan vokabular, veliku tremu, nesigurnost, ... U većini slučajeva deca sve više traže podršku roditelja, nesigurna su u svoje postupke, nisu samostalna, koordinacija im je loša, kao i snalaženje u prostoru. Mišljenja sam da roditelji imaju sve manje vremena za svoju decu zbog uzbrzanog načina života. Roditelji od malena deci nude mobilne telefone umesto slikovnica; sa drugarima su u nekom "virtuelnom svetu", deca se sve manje druže, nemaju neposredan kontakt sa vršnjacima zbog raznoraznih društvenih grupa; roditelji se sve više plaše za bezbednost svoje dece pa ih ne puštaju nigde bez nadzora, igraju se sa svojom decom, posmatraju ih dok su na igralištu, rešavaju njihove konflikte, nameću im igre, vanškolske aktivnosti, teninge, ... pa deca nemaju vremena za dokolicu, dosadu.

Deca treba da imaju vreme za dosadu i dokolicu. To je najpogodnije vreme za kreativne aktivnosti, ono vreme kada izgleda kao da ništa ne radimo, a ustvari smo veoma kreativni kada smo posvećeni sebi i svojim mislima i interesovanjima. Aktivnosti koje planiramo u produženom boravku biramo prema interesovanjima deca, ali vodimo računa da ostavimo slobodnog vremena za "dokoličarenje". Svakoј aktivnosti prethodi tematska priprema, što podrazumeva detaljnu obradu teme, upoznavanje sa sadržajem koji obrađujemo, „čitanje“ slikovnica, enciklopedija, posete muzejima, galerijama, kulturnim i istorijskim spomenicima, šetnje parkom, šetalištem, odlazak na plažu, na seoska domaćinstva... sve vreme tražeći inspiraciju za naše aktivnosti. Jedna od naših zanimljivih aktivnosti je posmatranje oblaka. Svako zauzme pozu koja mu odgovara i traži kroz oblake neki zanimljiv oblik, neku figuru, izmišljaju priče o oblacima, pogađamo kuda će ih vetar odneti. Sledeća aktivnost koja je takođe zanimljiva deci traženje simbola u ispućalnoj zemlji, nastavljamo crtež po zemlji od pukotina, crtamo zamak za insekte, pravimo im puteve, gradove, bazene...

Kamenčići su nam takođe jako zanimljivi za kreativne aktivnosti. Kamenčice iscrtavamo, bojimo, zatim od obojanih kamenčića pravimo mozaik, pravimo figure za društvene igre (kao npr. „iks-oks“), smišljamo koje bi još društvene igre mogli da igramo sa kamenčićima, igre pogađanja mete, pravimo kule... Na plaži pravimo zamkove od peska, pričamo priču o svakom zamku, dajemo im imena, skupljamo školjke od kojih zatim pravimo nakit... U parku skupljamo lišće, beremo cveće, kesten, žir... U saradnji sa roditeljima prikupljamo reciklažni materijal, tkaninu, vunicu, kartonske kutije, rolne, dugmiće, plutane čepove... Takođe redovno učestvujemo u međunarodnim projektima kroz koje ispoljavamo kreativnost, upoznajemo druge kulture, navike, običaje...

Zaključak

Ukrašeni panoji u učionicama, holovima škola/vrtića, ukazuju na kreativnost, estetski doživljaj vaspitačica i odaju utisak kreativne učionice, prostora koji može da deluje inspirativno na decu. Kreativnost ne smemo svesti samo na dečje crteže, lepotu pisanja, i sl. Kreativnost možemo izraziti i kroz ples, muziku, uređenje prostora i sl. Gotove igre i igračke deca mogu da koriste u tačno određenu svrhu sa tačno definisanim ciljem i aktivnosti se mogu ponavljati po ustaljenom, ponavljajućem redosledu. Deca brzo gube interesovanja za takvim igrama. Dok prirodni, nestruktuirani materijali deci pružaju bezbroj mogućnosti i svaki put mogu da ih koriste u neku drugu svrhu, da im posluži za neku drugu namenu, da postignu neki drugi cilj. Ako detetu ponudimo drvenog konjića, ono tog konjića može samo da uzjaše i da se na njemu klata napred – nazad. Ali ako dete samoinicijativno nađe štap, koji će u igri iskoristiti za konjića, dodati mu uzde, iscrtati ga, možda ga uz pomoć odra-slog i izrezbariti, u sledećoj igri ga može iskoristiti kao koplje, mač, zastavu ili tome slično, ono je na taj način ispoljilo kreativnost, maštu, inteligenciju...

Svako dete će u prirodi pronaći neku zanimljivost koja će ga inspirisati na igru, što nije slučaj u učionici. Deca su u učionici sputana, ograničena prostorom, izborom materijala i sl. Decu trebamo učiti da se prema prirodi ophode s ljubavlju jer od nje zavisimo. Priroda nam daje neiscrpni materijal za kreativno izražavanje i bezbroj mogućnosti da taj materijal upotrebimo za ispoljavanje kreativnosti, mašte i estetskog osećaja. Podsticajna sredina je svuda oko nas, samo je moramo znati iskoristiti na pravi način.

Literatura

Mitrović, D.: Predškolska pedagogija, „Svetlost“, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo, 1980.
Karlavariš, B.; Kelbli, J.; Stanojević – Kastori, M.: Metodika likovnog vaspitanja predškolske dece za IV godinu pedagoške akademije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1986.
Kamenov, E.: Mudrost čula, Deo 1, Igre za razvoj opažanja, Dragon, Novi sad, 2008.
www.dokolica.net

ZABAVLJAMO SE I UČIMO ENGLISKI U VRTIĆU

Saţetak: Dječiji vrtić je mjesto pjesme, zabave i radosti. Rani razvoj djeteta je veoma bitan u daljem odrastanju i životu. Sve što dijete nauči u prvim godinama života ostaće mu zauvijek. Vrtić je drugi djetetov dom u kojem postoji tim zaduţen za odrastanje, a čine ga, vaspatači, medicinsko osoblje i stručni tim kojem smo se 2017. godine uspješno pridružile i mi, profesorice engleskog jezika. Učenje stranog jezika u ranom uzrastu (3-6god) je dodatno podsticanje razvoja djece. To je vrijeme kada djeca brţe i lakše usvajaju čisti izgovor, intonaciju i ritam onoga što čuju a prisutan je i osjećaj sigurnosti, samopouzdanja i spontanosti, što je najbolja osnova za svako učenje. Engleski jezik moţe i treba biti zabavan. Postoji nešto što je zajedničko svoj djeci, a to je njihova potreba za igrom. Sve dok je učenje kroz igru, to nije mučenje, to nije forsiranje, to je podsticanje, stimulacija i usmjeravanje da se na zabavan i kreativan naćin nesto prezentuje tj naući. Djeca vole da uće pomoću slika, slušajući muziku, gledajući crtane filmove, igrajući igrice. Istraţivanja su pokazala da su muzika, pokret i jezik priridno povezani. Muzika njeguje razvoj govora, stvara pozitivnu atmosferu za učenje, olaksava ga i ćini kreativnim. Dijete je srećno kada se moţe igrati, kretati i pjevati, a najsrećnije je kada moţe sve to zajedno.

Ključne rijeći: engleski jezik, igra, ukljućenost, kreativnost.

LET S HAVE FUN AND LEARN ENGLISH IN KINDERGARTEN

Abstract: Kindergarten is a place of song, fun and joy. The early development of a child is very important in further growth and life. Everything a child learns in the first years of life will stay with him forever. Kindergarten is the child's second home, where there is a team in charge of growing up, but it is made up of kindergarten teachers, medical staff and a professional team, which we, English language teachers, successfully joined in 2017. . Learning a foreign language at an early age (3-6 years) is an additional stimulation of children's development. This is the time when children acquire the pure pronunciation, intonation and rhythm of what they hear faster and easier, but there is also a sense of security, self-confidence and spontaneity, which is the best basis. for all learning. English can and should be fun. There is something that all children have in common, but that is their need for play. As long as learning is through play, it is not torture, it is not forcing, it is encouragement, stimulation and guidance to present something in a fun and creative way, i.e. learn. Children like to learn through pictures, listening to music, watching cartoons, playing games. Research has shown that music, movement and language are naturally connected. Music nurtures the development of speech, creates a positive atmosphere for learning, facilitates it and makes it creative. A child is happy when he can play, move and sing, but he is happiest when he can do all of these together.

Keywords: English language, game, involvement, creativity.

Uvod

Ućeći strani jezik djeca u ranom uzrastu razvijaju sposobnost mišljenja, razumijevanja i prihvatanja razlićitosti. Razvija se svijest o drugaćijem, mogućnost komunikacije, empatije i pripadanja. Kod djece urednog razvoja, govor se u potpunosti razvio do treće godine, i upravo se taj uzrast smatra idealnim za uvođenje stranog jezika jer dijete do tada već ima razvijenu bazu maternjeg jezika. Jedna od prednosti ućenja stranog jezika u ovom uzrastu je i što se aktivnosti realizuju kroz igru, ples, priću, pjesmu. Aktivnosti mogu biti planirane i slobodne. Na taj naćin podstićemo i razvijamo ljubav prema stranom jeziku. Poseban znaćaj je u podsticanju govorno-jezićkih sposobnosti djece, igra rijeći, naćin razmišljanja i izrazavanja, razvoj komunikacije kako na maternjem tako i na stranom jeziku, u ovom slućaju to je, engleski jezik.

Ono sa ćim sam se morala suoćiti na poćetku, jesu naćini i metode ućenja u ranom uzrastu, za koje nijesmo imali prilike ućiti za vrijeme studiranja. Tu je mnogo pomogla stručna sluţba, koja je bila raspoloţna i strpljiva u davanju savjeta, i pruţanju pomoći kad god je to trebalo. U poćetku su nas upoznali sa „Razvojnom mapom“, šta je to i ćemu slići, kako je ćitati i primjenjivati. I što je nama posebno bilo vaţno, da znamo koje su to kognitivne i govorno-jezićke sposobnosti djeteta na uzrastu od 3-6 god. Nekać je ta pomoć bila pomoć pri odabiru adekvatne literature, a nekać i asistiranje pri odabiru i realizaciji samih aktivnosti. Aktivnosti stavljaju akcenat na organizaciju prostora, kreiranje atmosfere, poćetak i kraj aktivnosti kojim se provocira interesovanje djece i ono što drţi njihovu paţnju. Znamo da moramo biti izuzetno paţljivi u odabiru aktivnosti zbog raspona dječije paţnje, što je takodje bio novitet jer kad odjednom predješ sa školskog na vrtićki uzrast nema taćnu predstavu o starosti i naćinu kako ta djeca uće. Takodje smo morali voditi raćuna o odnosima u radnoj

sobi, jer nas odjednom ima dvije, tri ili četiri (ukoliko je u sobi bilo dijete sa teškoćama u razvoju koje ima asistenta), pa su to bile relacije dijete- nastavnica engleskog, nastavnica engleskog- vaspitačica, asistent.

Treba istaći, da su razna istraživanja dokazala usku povezanost fine motorike sa razvojem govora. Uzrok tome je i bliska povezanost govornih i motornih centara u mozgu kao i činjenica da se u jagodicama prstiju nalazi najveći broj nervnih završetaka. Zbog toga dijete koje je aktivnije ima više kontakta sa svojim okruženjem lakše će shvatiti šta je teško, lako, veliko, malo, mekano, tvrdo, toplo, hladno.... Ukoliko je interakcija djeteta sa svijetom koji ga okružuje veća biće veće i njegovo životno iskustvo a samim tim će i fond riječi biti bogatiji svakog dana. Pored razvoja govora, razvoj fine motorike utiče i na razvoj drugih vještina, kao što je socijalna (držanje za ruke, zagrljaj). I upravo taj dodir, to čulo koje je u modernom dobu sve više zapostavljeno, direktno utiče na razvoj govora, na odsutvo interakcije sa okolinom, sa društvenom sredinom, sa stvarima koje ih okružuju. Primijetila sam da kad god nešto učimo i pri tom djeca imaju nesto u rukama njihova pažnja je mnogo duža i kvalitetnija. Ruke su moćan alat za učenje o sebi i svijetu. Za Mariju Montesori, razvoj manualnih vještina jednak je razvoju inteligencije. Uočivši sve ovo, primjerima dobre prakse želim da ukažem na značaj razvoja kreativnosti kroz učenje stranog jezika, gdje dolazi do izražaja dječija mašta, govor, doživljaj, izražaj. Za moje aktivnosti od velikog značaja su didaktička sredstva koja sam koristila. U početku su to bila ona koja su se nalazila u vrtiću a onda sam polako krenula sama u izradu. Tako sam došla na ideju da sakupljam čepove od raznih flasa, raznih boja i veličina, koje sam upotrijebila za različite aktivnosti a kasnije poslužilo i za slobodne aktivnosti djece.

Od čepova sam napravila igračku koju sam nazvala COLORKO. Od materijala sam koristila plastične čepove od boca i pertle ili deblji konac (vunica). Cilj igračke je uključivanje djece u igru (proces učenja), oslobađanje, usvajanje stranog jezika kroz igru, razvoj fine motorike, razvoj pažnje, percepcije, kordinacije oko – ruka, strpljenja i koncentracije. Kod mlađe grupe vec sam donijela izradjenu igračku, dok kod starijih samo potreban materijal pa su uz našu pomoć izradjivali svako svoju. PRVI zadatak je da dijete provuče kažiprst lijeve ruke kroz rupicu na vrhu pertle i desnom rukom povlači čepove odozgo na dolje i tom prilikom ih broji: ONE- TWO – THREE – FOUR- FIVE-SIX – EIGHT – NINE-TEN. Drugi zadatak je isti postupak samo što umjesto brojeva izgovara boje: RED- BLUE- YELLOW- GREEN- ORANGE- PINK-PURPLE-BROWN- BLACK-WHITE-GREY. Takodje se može koristiti i u paru, gdje dvoje djece uzmu svako za svoj kraj i povlače prvo jedno pa drugo. Ono što me je posebno zadivilo bila je ta dječija motivisanost, radoznalost, koncentrisanost i predanost u izradi. Odjednom su tako mali, neumorni, prionuli na posao sa strašću i puno radosti uspjeli da skoro svi uspješno završe zadatak.

Sledeći zadatak je bio da izaberu nekoliko omiljenih čepova, vrata se na svoje mjesto i da obojaju šablon istom bojom koje su izabrali (ukoliko radi o uzrastu djece u mladjim i srednjim grupama), a ukoliko je to bila predškolska grupa djece onda su njihove čepove sami crtali i bojali.

Svaki zadatak je praćen izgovaranjem boja ili brojeva na engleskom jeziku. Ove i slične aktivnosti su osnova za spontano učenje jezika kroz igru bez osjećaja obaveze .

Učinkovito vladanje grupom jedan je od najvažnijih zadataka svakog nastavnika. Osim što brine o sadržajima koje djeca treba da usvoje, treba da osigura i uslove za njihov siguran i neometan rad . Tek kada su djeca koncentrisana možemo u njima probuditi želju za učenjem. Kako u vrtiću ne postoji nista što se treba baciti već uz malo kreativnosti se sve može iskoristiti, bilo da su to ostaci potrošnog materijala ili polomljene igračke, slagalica koja nije kompletna, sve ima svoju ponovnu upotrebu. Tako sam ogradicu od starog krevetca iskoristila i napravila udaraljke (drveni štapići) koji su mi poslužili takođe za realizaciju nekih aktivnosti. Počela sam sa osnovnim, tako sto sam im prvo pokazala a onda ponudila da svako uzme po dva i osjete njihovu strukturu uz izraze učtivog ponašanja, HERE YOU ARE (izvolite) i THANK YOU (hvala). Trebalo ih je pustiti da ih osjete i budu svjesni čemu služe kako ne bi povrijedili niti sebe nite druge. Ovo je dobra lekcija kako vladati prostorom. Poželjna formacija kod ovakvih aktivnosti je krug, koji može biti na podu sa prekrštenim nogama ili na stolicama gdje svako ima slobodan prostor za sebe. Počeli smo sa brojenjem u svrhu osjećaja ritma, otkucaja i tempa a onda i pjesmica koja je zahtijevala njihovu upotrebu a glasi :

TAP YOUR STICKS

Tap your sticks.

Tap your sticks.

One,two,three

One,two,three.

Can you tap your sticks,

Can you tap your sticks,

Just like me,

Just like me ?

Tap your sticks,

Tap your sticks,

Way up high,

Way up high.

Now bend down,

Now bend down,

Tap the ground.

Tap the ground.

Jane Warren

Korištenjem drvenih udaraljki kod djece razvijamo koordinaciju oko – ruka, osjećaj za ritam i tempo, razvoj govora (podsticanje ponavljanja i imitiranja onoga što čuju), kreativno razmišljanje i rješavanje problema, orijentacija u prostoru (gore, dolje, lijevo, desno, ispred, iza,...). Zanimljivo je bilo što su pomogli da djeca koja su aktivnija u svom ponašanju uspjela da se smire i fokusiraju na zadatak. Kao rezervnu varijantu umjesto štapića uvijek je moguće koristiti drvene bojice kojih uglavnom u svakoj radnoj sobi ima dovoljno za svu djecu, a nekad su to samo šake.

Uz pomoć igre riječima, brojalice, brzalice, kratke pjesmice praćene pokretom djeca postaju motivisana za učenje. U svakom jeziku postoje ritmični stihovi koji su posebno pogodni za učenje uz pokret. Treba i iskoristiti prirodnu sposobnost djeteta i potrebu za oponašanjem onoga što vide ili čuju, naročito je bitan momenat ta facijalna ekspresija pri izgovaranju, brojanju, pjevanju. Dok se maternji jezik prima, uči i usvaja spontano dotle se informacije na stranom jeziku usvajaju po osjećaju, pamte ono što vide, čuju ili konkretno prate uputstva za rad. Djetetu je lakše prihvatiti govorno gradivo koje je ritmično i koje se naročito može vizuelno predstaviti. Pa sam ih tako i upoznala sa jednom:

1,2 THIS IS SUE.

3,4 THIS IS A DOOR.

5,6 THIS IS A CHICK.

7,8 THIS IS A PLATE.

9,10 THIS IS BEN.

Zaključak

Nikada nije prerano da djeca počnu sa učenjem engleskog jezika. Zapravo, čim ranije počnu lakše će ovladati jezikom. Odnosno samo ga treba prilagoditi njihovom uzrastu i dosadašnjem znanju. Najčešće je roditelj motivisan za djetetovo učenje ali se mi moramo potruditi da motivišemo djecu, jer djeca ne mogu razumjeti praktičnu korist od učenja stranog jezika u savremenom svijetu. Međutim, svako dijete je po prirodi stvoreno za igru i učenje stvari koje ga zanimaju pa se tako i učenje stranog jezika mora uklopiti u njihove primarne interese. Ako je to muzika, najvjerojatnije će uživati slušajući i plešući. Ako voli igračke onda će se rado igrati i slagalicama, karticama. Metode rada su nešto što vodi ka uspjehu. Motivisanost djece ide tom putanjom, a kreativnost nastavnika samo dodatno podstiče tu zainteresovanost i aktivnu uključenost. Igra i opuštenost koje pružaju ovakve aktivnosti podstiču djecu da se oslobode straha od upotrebe i ostvarivanja komunikacije na stranom jeziku. Tehnologija je postala dio naših života, te djeca sve više igraju igrice i surfaju na računaru. Postoji način da igranje ujedno bude i učenje, a to je, mnoštvo web stranica koje nude engleski za djecu gdje je šareni dizajn posebno privlačan.

PODSTICANJE RAZVOJA KREATIVNOSTI KOD DJECE

Rezime: Postoji veći broj različitih definicija kreativnosti. Mogli bi rekli da je kreativnost sposobnost stvaranja novih ideja, odnosno rješenja zadatih problema. Bez obzira za koju definiciju da se opredjelimo, kreativnost je nemoguće posmatrati kao zasebno svojstvo ličnosti; od osobina, psiholoških i emocionalnih karakteristika, a naročito je usko vezana sa motivacijom, sposobnostima i darovitošću. Kreativnost najčešće jeste urođeno svojstvo, međutim kako veliki dio populacije posjeduje neki oblik kreativnosti pravilnim uticajem i motivisanjem moguće je razvijati kreativno mišljenje. Porodica i škola najviše utiču na to u kom će se pravcu i na koji način kreativnost djeteta razvijati. Iskustvo je pokazalo da tradicionalni nastavni sistem ne utiče pogodno na razvijanje kreativnosti učenika, naprotiv, može ih dovesti do vrlo slabih nastavnih postignuća i potpuno ih demotivisati. Rad sa kreativnim učenicima zahtijeva davanje puno veće slobode i mogućnosti izbora. Aktivna nastava u kojoj je učenik motivisan da sam istražuje, traga za rješenjima, daje ideje, a nastavnik je uz njega kao podrška koja ga usmjerava, je izuzetno povoljna za napredak kreativnih učenika.

Ključne riječi: kreativnost, sposobnosti, darovitost, nastava, škola, učenik, nastavnik

ENCOURAGING THE DEVELOPMENT OF CREATIVITY IN CHILDREN

Abstract: There are a number of different definitions of creativity. They could say that creativity is the ability to create new ideas, that is, solutions to given problems. Regardless of which definition we choose, it is impossible to consider creativity as a separate personality trait; from traits, psychological and emotional characteristics, and is especially closely related to motivation, abilities and giftedness. Creativity is most often an innate quality, however, as a large part of the population possesses some form of creativity, with proper influence and motivation, it is possible to develop creative thinking. Family and school have the greatest influence on the direction and manner in which a child's creativity will develop. Experience has shown that the traditional teaching system does not have a favorable effect on the development of students' creativity, on the contrary, it can lead them to very poor academic achievements and completely demotivate them. Working with creative students requires giving much more freedom and choice. Active teaching in which the student is motivated to explore on his own, look for solutions, give ideas, and the teacher is by his side as a support and guides him, is extremely favorable for the progress of creative students.

Keywords: creativity, abilities, giftedness, teaching, school, student, teacher

Uvod

Moglo bi se reći da je veći dio ljudske populacije sposoban za neki kreativni rad. Jednostavnije stvaralaštvo svojstveno je brojnijoj ljudskoj populaciji, a relativno je mali broj pojedinaca koji su sposobni za otkrića koja su značajna za određene oblasti. Savremeno društvo izuzetno vrednuje kreativnost, a od obrazovanja se očekuje da radi više u cilju njenog razvoja. Šta je zapravo kreativnost? Kroz literaturu se može naići na veći broj različitih definicija jer su se pristupi kreativnosti vremenom mijenjali. Postepeno se od shvatanja kreativnosti kao osobine odabranih pojedinaca pošlo ka tome da se danas kreativnost shvata kao opšti ljudski potencijal.

Kreativnost se najčešće posmatra kroz dva konceptualna okvira:

- kao kreativni potencijal, odnosno sposobnost da se stvori nešto novo i korisno
- kao kreativno postignuće, odnosno ostvarenost zamisli kao upotrebljivih postignuća.

Iako nema jedinstvene definicije kreativnosti možemo reći da je kreativnost kritički proces uključen u stvaranje novih ideja, rješenja problema ili samoaktualizaciju pojedinca, a temelji se na analizi postojećeg znanja i korišćenju svih dostupnih informacija. Pored njene povezanosti sa darovitošću, inovativnošću, inteligencijom, neke karakteristike ličnosti prave jaku razliku između kreativnih i manje kreativnih pojedinaca (R. Kvašček): izrazit nekonformizam, stabilnost, samodovoljnost, sklonost riziku, stalna težnja prema novom, nezavisnost od mišljenja drugih i grupnog suđenja, divergentnost mišljenja i slične karakteristike.

Identifikovanje kreativnosti

Kako je već navedeno za sada su dominantna dva načina definisanja kreativnosti: na osnovu potencijala i na osnovu gotovog produkta ili postignuća pojedinca. Kreativnost se ne može posmatrati kao izdvojeno svojstvo, već se obično posmatra kroz vezu sa motivacijom, sposobnostima i darovitošću. To znači da se kreativnost ne može sastojati samo od jakih intelektualnih sposobnosti, već je veoma pov-

ezana sa snažnom motivacijom i različitim osobinama pojedinca. Što je povoljniji odnos među ovim elementima to će kreativnost biti jača i produktivnija. Utvrđeno je da od tri najvažnija elementa (motivacije, sposobnosti i kreativnosti) promjenama i uticajima sredine najmanje su podložne sposobnosti, dok se kreativnost, a naročito motivacija, mijenjaju tokom vremena, što otvara mogućnosti za njihovo poboljšanje i unapređenje.

Neka djeca vrlo rano ispolje velike sposobnosti, manje ili više kombinovane sa kreativnošću i motivacijom. Međutim, motivacija i kreativnost su pod velikim uticajem sredinskih činilaca, te ih je moguće podsticati ili sputavati – što zavisi od karakteristika sredine u kojoj dijete raste. U atmosferi prihvatanja, tolerancije, razumijevanja, ohrabriranja dijete ima bolje uslove da razvije ikreativnost i motivaciju. Zbog teškoća koje se javljaju u definisanju kreativnosti javljaju se i teškoće u pronalaženju adekvatnih postupaka i instrumenata za identifikaciju kreativnosti, odnosno darovite djece. Tokom vremena izgrađen je veliki broj instrumenata i programa za identifikovanje darovitih. Ipak, treba imati u vidu da proces identifikacije ma kako bio organizovan i ma kako bili dobri postupci i instrumenti, znatan broj darovitih ostaje neotkriven. To se dešava zbog same dinamike razvoja i što se kod različitih pojedinaca razvoj sposobnosti odvija individualnim tempom, pa kod neke djece kreativnost dolazi do izražaja ranije, kod drugih kasnije.

Školski uspjeh kreativne djece

Možemo reći da odnos između kreativnih sposobnosti i školskog uspjeha učenika nije još uvijek dovoljno proučen. Ali su ispitivanja pokazala da postoje razlike između kreativnih sposobnosti i njihovog uticaja na školsko postignuće. Korelacije između kreativnih sposobnosti i uspjeha učenika u velikoj mjeri zavise i od kvaliteta nastavnika i njegove osposobljenosti za vaspitno-obrazovni rad. Mogu postojati mnogobrojni razlozi zašto kreativni pojedinci ne moraju istovremeno biti i dobri učenici. Kada je u pitanju stav nastavnika govorimo o tome da se u školski uspjeh ubrajaju i poslušnost i radne navike koji nisu uvijek svojstveni kreativnoj djeci ili da je mnogo teže identifikovati kreativnost od inteligencije recimo. Dalje, sposobnosti i osobine kreativnih učenika se razlikuju od većine u razredu i oni njihovo mišljenje i suđenje često je nezavisno. Zbog toga kreativni učenici nisu baš uvijek popularni, te se mogu udaljiti od vršnjaka, roditelja, nastavnika, a to dalje dovodi do neuspjeha u školi. Sve to može da dovede i do drugih negativnih posljedica po razvoj ličnosti djeteta i u tom slučaju njihova prednost postaje njihov nedostatak.

Kada govorimo o interesovanjima istraživanja su pokazala da kreativni učenici imaju šira i bogatija interesovanja koja ne mogu biti zadovoljena u školi koja i danas radi najčešće na tradicionalan način što isto dovodi do loših ocjena. Dijete sa kreativnim sposobnostima i osobinama ličnosti često mora potiskivati svoje kreativne potrebe kako bi savladalo teškoće izazvane time što ne pripada većini, naročito ako ta većina nema sposobnosti i razumijevanja za njega. Takva situacija dovodi do problema u učenju i ponašanju, neurotičnog ponašanja, smanjenog interesovanja, smanjenog kontakta sa ostalima. Takvo dijete postaje nesrećno i u nesporazumu i sa okolinom i sa samim sobom. Kreativna djeca mnogo češće produkuju fantastične i luckaste ideje, teže da rješavaju probleme na različite i nove načine, i ne kreću se poznatim i utvrđenim putevima. Ispitivanja su pokazala da imaju više povjerenja u vlastitu procjenu i vlastiti rad, svojstveno im je nezavisno i kritičko mišljenje, osjećaj samodovoljnosti, što nekad dovodi do popularnosti, ali ih mnogo češće udaljava od vršnjaka, roditelja, nastavnika.

Nastavni rad sa kreativnim učenicima

Kako se razvijala psihološka i pedagoška teorija i praksa, tako su se upotpunjavala i saznanja o tome kako se može obezbijediti optimalan razvoj kreativnih učenika, naročito unutar nastavnog procesa. Uloga škole je da razvija kod djece osjetljivost za probleme motivišući ih da razvijaju elastičnost mišljenja jer problemi najčešće imaju više od jednog rješenja. Kako bi se kreativnost njegovala i razvijala unutar obrazovnog sistema neophodno je učenicima omogućiti da dožive kreativni proces u kom njihove mogućnosti postaju stvarnost.

Poželjno je da se kreativnost podstiče kroz sopstveni model ponašanja nastavnika, da se planiraju aktivnosti koje zahtijevaju znanja iz različitih oblasti kako bi se razvio interdisciplinarni način razmišljanja. Mora se njegovati atmosfera u kojoj su greške neophodan dio procesa učenja, a ne negativna pojava, te učiti ih kako da prihvate i preuzmu odgovornost i za svoje neuspjehe, kao i za svoje uspjehe. Potrebno je podsticati djecu da gledaju na stvari iz različitih uglova, te davati djeci dovoljno vremena da razmisle na kreativan način.

Nastavnici imaju ogroman uticaj na učenike i njihov razvoj. Odgovornost nastavnika u ovom smislu

je zaista velika. Rad sa djecom koji se odvija na fleksibilan i kreativan način podrazumijeva da je djetetu data mogućnost izbora. Osim toga, radoznalost djeteta u odnosu na svijet koji ga okružuje je urođena i jedan je od glavnih pokretača učenja, tako da kada govorimo o kreativnosti, govorimo i o podsticanju radoznalosti kod djece i želje za samostalnim istraživanjem i pronalaženjem sopstvenih rješenja problema. Eksperimenti i istraživanja su pokazali da podsticanje kreativnosti u nastavi zahtijeva poštovanje nekih principa. Nužno je da nastavnik uvažava neobična pitanja, neobične i maštovite odgovore i ideje, da vrednuje ideje učenika, te obezbijedi i vrijeme u kome nema ocjenjivanja. Istraživanja vaspitno-obrazovne prakse su takođe pokazala da nastavnici koji su uspješni u razvijanju kreativnosti svojih učenika odlikuju se sposobnošću organizacije nastave koja je prilagođena pojedinačnim mogućnostima učenika. Oni daju veće mogućnosti izbora svojim učenicima, nagrađuju divergentno mišljenje, ohrabruju učenike da sumnjaju, greške u radu učenika ne kažnjavaju već podstiču učenike da preuzimaju umjereni rizik. Pokazalo se da je i neformalno komuniciranje sa učenicima izvan učionice od značaja. Odvajanje od konvencija jedan je od glavnih faktora kreativnosti. Nastavnik treba da posjeduje razvijenu toleranciju. Te da učenike usavršava u istraživanju, testiranju, traženju i postavljanu pretpostavki. Razvijanje avanturističkog duha u nastavi razvija naviku obrađivanja različitih ideja, eksperimentisanje sa njima.

Metode i tehnike razvijanja kreativnog mišljenja u nastavi

Kreativnost se može razvijati samo u uslovima u kojima nastavnik poštuje i njeguje mišljenje, rasuđivanje, istraživanje, dijalog, razmjenjivanje ideja. Kreativnost može biti zastupljena u svakoj etapi odvijanja nastave, odnosno u cjelokupnom nastavnom radu. Dobro organizovane slobodne aktivnosti djece u školi prilika su za razvijanje i kreativnosti i sposobnosti i stvaralačkog istraživanja djece. U ovakvim aktivnostima djeca imaju priliku da ispoljavaju svoju inicijativu, čime učenje poprima aktivni oblik, te nastavnici dolaze u poziciju pomoćnika i partnera, umjesto prenosioca činjenica, odnosno gotovog, nefuncionalnog znanja na nivou reprodukcije. Po Bognaru, kako bi se omogućilo oslobađanje kreativnih potencijala i kako bi se oni dalje razvijali nepohodno je obezbijediti psihološku sigurnost, odnosno osjećanje da je dijete prihvaćeno i ona se odnosi na okolinu i, sa druge strane, psihološku slobodu, koja za razliku od sigurnosti potiče i samog djeteta, zasniva se na igranju simbolima i pronalaženju novih načina upotrebe. Neke od tehnika koje Bognar predlaže su:

- jedna od najjednostavnijih tehnika za razvoj kreativnosti i divergentnog mišljenja je tehnika slučajnih pojmova. To mogu biti reči ili sličice koji se nasumično izvlače a potom se razmišlja o njihovim svojstvima i onome na šta asociraju. Iskustva pokazuju da gotovo svaka nova riječ ili slika će podstaći nova rješenja i ideje o problemu.
- Postavljane šest univerzalnih pitanja koja omogućavaju dolaženje do novog rješenja: Šta? Gdje? Kada? Kako? Zašto? Ko?
- Tehnika šest šešira podrazumijeva da se nakon postavljanja problema za svaku situaciju stvore alternative koje proizilaze iz očiglednih rješenja.

Pored navedenih još neke od značajnijih metoda za podsticanje kreativnosti su: oluja mozgova, morfološka kutija, metoda 6-3-5, progresivna apstrakcija, osborn lista za provjeru i islično. U nastavi je važno da učitelj prizna i eventualno vlastito neznanje, odnosno ograničenost sopstvenog znanja, i postakne učenike na zajedničko traženje odgovora.

Zaključak

Primjećujemo da je veliki dio ljudske populacije sposoban za neki kreativni rad, ali je važno identifikovati je i usmjeriti na pravi način. Nastavnici su ti koji igraju jednu od bitnijih uloga kod kreativne djece. Potrebno je da imaju visok prag tolerancije i da učenike usavršavaju u istraživanju, traženju rješenja i iznošenju različitih ideja. Pored toga, može se pokazati da kreativne učenike ne prati odličan uspjeh u školi, a istraživanja su pokazala da su neki od razloga upravo samovolja, luckaste ideje i rješavanje problema na svojstven način. Oblici nastave koji omogućavaju veću samostalnost učenika takođe utiču povoljno na razvijanje kreativnosti. Kad god je moguće, korisno je ukloniti vremensko ograničenje. Stalno razmjenjivanje ideja između učenika i nastavnika i učenika međusobno stvara atmosferu u kojoj su svi više motivisani za kreativno mišljenje. Važno je da nastavnik prizna ili uvidi vlastito neznanje, zapravo ograničenost sopstvenog znanja, i motiviše učenike na zajedničko rješavanje problema.

Literatura

- Vranjković, Lj. (2010.), Daroviti učenici, Život i škola
Stojaković, P. (2002.), Pedagoška psihologija II, Filozofski fakultet, Banja Luka
Kvašček, R. (1976.), Psihologija stvaralaštva, BIGZ, Beograd
Renzulli, J.(1978.), What makes giftedness, Delta Kappan
Bognar, B. (2010.), Škola koja razvija kreativnost
Đorđević, B. (2008.), Kreativnost i imaginacija djece i mladih, Pedagoška stvarnost

3D UČIONICA - RESURS ZA RAZVOJ KREATIVNOSTI

Rezime: Novo vrijeme za nove stvari i ideje je misao kojom smo pokušali da odgovorimo na potrebe učenika i učenica prateći savremenu obrazovnu tehnologiju i tržište rada uopšte. Projekat „3D učionica“ ima za cilj da kod učenika podstakne razvoj kreativnosti korišćenjem modelovanja i 3D štampe. Princip 3D učionice se temelji na razvoju 3 elementa i to: znanja, vještina i vrijednosti. Ovakvim principom se postiže integracija nastavnih sadržaja iz najmanje 3 nastavna predmeta koje postaje funkcionalno. Ovakav pristup po prvi put u učionicu uvodi 3D štampu, modelovanje i strateško planiranje. Kroz nove tehnologije, kao sredstvo rada, smo podsticali da učenici razvijaju vještine za 21. vijek. Aktivnostima projekta „3D učionica“ smo integrisali znanja iz svih nastavnih predmeta, a da pri tome promišljamo o zajednici u kojoj živimo i rješavamo probleme sa kojim se susrećemo. Kroz igru, međusobnu interakciju i interakciju sa digitalnim alatima smo razvijali ideje koje smo pretvarali u stvarnost. Upotrijebili smo igru Kideville, koja je stigla iz Londona, i namijenjena je mladima koji će kroz timski rad, strategiju, modelovanje na kompjuterskim programima, dizajniranje i učenje engleskog jezika napraviti jedan savremeni grad. Zadatak svakog učesnika je da osmisli kako bi to izgledao objekat koji grad treba da ima, i od svog crteža dodje do trodimenzionalne figure koju će koristiti za igru. Model igre za učenje novih tehnologija je upravo ono što želimo da podstičemo jer igrajući se, učestvujemo svi jednako i učimo kako da na kreativan način razmišljamo o načinu poboljšavanja budućnosti koju će graditi naše nove generacije. Nastavak aktivnosti se odvijao kroz kreiranje programa za sekciju i niz aktivnosti koje su realizovane. Aktivnosti su realizovane kroz radionice sa djecom, nagradni konkurs za najkreativniju igračku koju su modelovali i štampali učenici koji pohađaju radionice, posjeta Digitalnoj fabrici, kreiranje i stampanje zanimljivih nastavnih sredstva po mjeri učenika sa posebnim obrazovnim potrebama, učešće na preduzetničkim aktivnostima, kreiranje edukativnih igara integrišući više nastavnih predmeta. Rezultati projekta se ogledaju kroz razvoj: kritičkog razmišljanja i analitičnosti, pristupanje problema iz više različitih uglova, vrednovanja prostora, kreiranja edukativnih igara, integracije nastavnih sadržaja, timskog rada i saradnje i organizavijskih vještina.

Ključne riječi: kreativnost, 3d štampa, modelovanje, strateško planiranje.

3D CLASSROOM - A RESOURCE FOR DEVELOPING CREATIVITY

Abstract: A new time for new things and ideas is a thought with which we tried to respond to the needs of students by following modern educational technology and the labor market in general. The "3D classroom" project aims to encourage students to develop creativity by using modeling and 3D printing. The principle of a 3D classroom is based on the development of 3 elements: knowledge, skills and values. This principle achieves the integration of teaching content from at least 3 subjects that becomes functional. This approach introduces 3D printing, modeling and strategic planning to the classroom for the first time. Through new technologies, as a means of work, we have encouraged students to develop skills for the 21st century. Through the activities of the "3D classroom" project, we have integrated knowledge from all subjects, while thinking about the community in which we live and solving the problems we encounter. Through play, interaction and interaction with digital tools, we developed ideas that we turned into reality. We used the game Kideville, which arrived from London, and is intended for young people who will make a modern city through teamwork, strategy, modeling on computer programs, designing and learning English. The task of each participant is to design what the object that the city should have would look like, and from his drawing to a three-dimensional figure that he will use for the game. The game model for learning new technologies is exactly what we want to encourage because by playing, we all participate equally and learn how to think in a creative way about how to improve the future that our new generations will build. The continuation of the activities took place through the creation of programs for the section and through the activities that were realized. The activities were realized through workshops with children, a prize competition for the most creative toy modeled and printed by students attending the workshops, a visit to the Digital Factory, creating and printing interesting teaching aids for students with special educational needs, participation in entrepreneurial activities, creating educational games integrating more subjects. The results of the project are reflected in the development of: critical thinking and analytical skills, approaching problems from many different angles, evaluating space, creating educational games, integrating teaching content, teamwork and cooperation and organizational skills.

Keywords: creativity, 3D printing, modeling, strategic planning.

NAČINI ZA SPODBUJANJE IN ZAVIRANJE USTVARJALNOSTI PRI PREDŠOLSLEM OTROKU

Povzetek: V svojem prispevku z naslovom Načini za spodbujanje in zaviranje ustvarjalnosti pri predšolskem otroku se bom osredotočila na to, kako pomembno vlogo imamo vzgojitelji pri razvoju le – te in kakšnih načinov se moramo posluževati, da bomo v kar se da najboljši meri razvijali otrokovo ustvarjalnost. Predstavila bom kako pomembno vlogo pri tem ima igra in kateri igralni materiali so najbolj primerni za razvoj ustvarjalnosti. V prispevku se bom dotaknila tudi tega, kako naj vzgojitelji izvajajo umetniške dejavnosti, da pri tem ne bodo zavirali otroških idej in domišljije in s tem ustvarjalnosti. Predstavila bom praktični primer ustvarjalne dejavnosti, ki sem jo sama izvedla v svojem oddelku. Pri dejavnosti sem se odločila na proces ustvarjanja in ne na končni izdelek, kar pa je najpomembnejše za razvoj ustvarjalnosti.

Ključne besede: ustvarjalnost, igra, nestrukturiran, material, proces.

WAYS TO STIMULATE AND INHIBITING OF CREATIVITY AT A PRE-SCHOOL CHILD

Abstract: In my contribution, entitled Ways to stimulate and inhibiting of creativity at a preschool child, I will focus on how important is the role of educators in the development of creativity and what methods we must use to develop a child's creativity as much as possible. I will present how important role playtime of child has and which play materials are the best for the development of creativity. In the article, I will also present how educators should plan artistic activities so that they do not inhibit child's ideas and imagination and of course creativity. I will present a practice case of creative activity which I performed in my group of children. During the activity I focused on the process of creating and not on the final product, which in my opinion is the most important factor of development of creativity.

Key words: creativity, playtime, unstructured material, process.

Uvod

Mnogi teoretiki se osredotočajo na pomembnost vloge učiteljev pri razvoju ustvarjalnosti pri otroku, pozabijo pa na pomembnost vloge vzgojiteljev predšolskih otrok. Avtorji opozarjajo, da ustvarjalna domišljija svoj vrh doseže ravno v predšolskem obdobju in upade z otrokovim vstopom v šolske klopi. Zaradi omenjenega, je potrebno kar se da najbolje izkoristiti in spodbujati otrokove ustvarjalne potenciale v tem obdobju. Avtorja Diakidoy in Kanari (Štemberger po Diakidoy in Kanari, 2014) zato poudarjata, da je ena najpomembnejših nalog vzgojiteljev v predšolskem obdobju ravno spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti. Na kakšen način bodo vzgojitelji spodbujali in razvijali ustvarjalnost pa je vse odvisno od posameznika in njegovih pogledov na ustvarjalnost (Štemberger, 2014).

Ustvarjalnost in predšolsko obdobje

Kot že omenjeno so predšolski otroci bolj ustvarjalni od šolskih. Šolski otroci tekom vzgoje in socializacije ter z razvojem postopoma izgubljajo nekaj svoje spontanosti in s tem ustvarjalnosti. Njihova ravnanja so zaradi vplivov iz okolice vedno bolj načrtna in nadzorovana. V vrtcu se moramo zavzemati za odprt sistem, za dejavnosti, ki so načrtovane tako, da upoštevajo možnost izbire, spontanosti in da so kar se da ne usmerjene. Šolski sistem pa je preko učnih načrtov zasnovan tako, da otroke intenzivno usmerja, omejuje in s tem zaviralno vpliva na otrokovo ustvarjalnost. Otrokom ponudimo material in dejavnosti, ki bodo od otrok izvlekle njihove ideje ter krepile razvoj ustvarjalnosti in domišljije (Plahutnik, 2018). Ustvarjalnost predšolskih otrok temelji na tem, da pri otroku razvijamo vrednote kot so izvirnost, radovednost, domišljija in refleksija, kar predstavlja tudi odlično odskočno desko za razvijanje miselnih navad (Plahutnik, 2018).

Igra – najboljši način za razvijanje ustvarjalnosti

Igra vsebuje vse tendence otrokovega razvoja in skozi njo se zcalijo mnoge različne psihične funkcije. Splošno dejstvo za igro otroka je, da v njej ni zunanega cilja, temveč je cilj v igri sami. Tako je igra izredno primerna za divergentno vedenje, raziskovanje in preizkušanje prav tako pa je sredstvo za razvijanje ustvarjalnosti. Na ta način se otrok vsakodnevno preizkuša v aktivnostih in procesih, ki jim

še ni povsem dorasel, igra pa tako postaja osnovno gibalno psihičnega razvoja v zgodnjem otroštvu in osnova za primarne oblike učenja. Potreba po igri je otrokova primarna potreba. Otrok se igra zaradi užitka, zanjo je notranje motiviran in otrok, ko se igra, se počuti prijetno in srečno (Marjanovič Umek in Zupančič, 2001, str. 10, 11). Igra se razvija po določenih stopnjah. Najprej nastopi funkcijska igra, nato simbolna, konstrukcijska, igre s pravili, itd. Pri vsaki stopnji igre imamo odrasle osebe pomembno vlogo. Otroku moramo ponuditi igralne materiale, ki ustrezajo otrokovi starosti, sposobnostim in spretnostim in kateri jim bodo zanimivi. Prav tako ne prekinjajmo otrokove igre, ko ta doseže vrhunec, saj se takrat razvijajo in nastajajo najbolj domišljjski igralni vzorci.

Sama v vrtcu otrokom velikokrat v igri ponudim tako strukturirane kot nestrukturirane materiale. V svoje delo bolj načrtno vključujem nestrukturiran igralni material, saj imajo otroci z njim manj izkušenj in vsekakor bolj pripomore k razvoju ustvarjalnosti.

Vloga igralnih materialov pri razvoju stvarjalnosti

Strukturiran igralni material

Strukturiran igralni material pripomore k razvoju fizičnih in kognitivnih sposobnosti otroka. Otroci preko igre s strukturiranim materialom pridobijo nove ideje, kar pripomore kot odlična podpora k razvoju učnih sposobnosti kot temelj za učenje v šoli. Preko strukturiranih materialov se otroci urijo v pozornosti, se učijo sledenja navodilom in se navajajo na sprejemanje sprememb. Primer strukturiranega materiala predstavljajo lego kocke, zdravniški seti, jedilni pribori, seti za igro različnih poklicev, dojenčki, punčke, otroško pohištvo, oblačila, gibalni pripomočki, itd. (Playgroup SA, 2017).

Nestrukturiran igralni material

Kot že omenjeno nestrukturirani igralni materiali pripomorejo k razvoju otrokove ustvarjalnosti in k učnemu razvoju. Preko uporabe nestrukturiranih igralnih materialov se otroci učijo sodelovanja, prilagajanja različnim situacijam, eksperimentiranja in izražajo svojo individualnost. Otroci se preko igre z omenjenim materialom izražajo in ob opazovanju otrok v njihovi igri lahko marsikaj izvemo o otroku in ga spoznamo. Igra z nestrukturiranim materialom otrokom omogoča izkušnje v ustvarjalnosti, razvija in krepi domišljijo in pripomore k razvoju čustvenih in socialnih veščin in spodbuja interaktivno učenje – učenje z vsemi čuti. Med nestrukturiran material prištevamo: pesek, mivko, kamne, mah, liste dreves, storže, različne vrste lesa, glino, plastelin, različne umetne mase, itd.

Sama sem preko načrtovanja tematskega sklopa Krtek raziskuje gozd otrokom ponudila igro z nestrukturiranim igralnim materialom. Otroci so se z omenjenim materialom igrali tako zunaj v gozdu kot notri v igralnici. Skupaj smo ustvarili senzorno škatlo na temo gozda. Vanjo smo položili storže, mah, slamo, palčke, hlode, iglice. Otrokom sem dala možnost, da se igrajo tako kot oni želijo in da se prepustijo svoji ustvarjalnosti in domišljiji. Storži so postali elementi za sestavljanje stolpa, uporabili so jih kot rakete, avtomobile. Zanimivo mi je bilo opazovati kako so iz naravnih materialov sestavili domišljjsko drevo. Deklica je hloed uporabila celo kot dojenčka in ga je položila v voziček. Resnično mi je bilo zanimivo opazovati kako deluje otrokova ustvarjalnost in kakšne različne igralne ideje se gibajo v otroških glavicah. Z otroki smo odšli tudi do reke Kokre, kjer so se otroci imeli možnost, da se igrajo z nestrukturiranim materialom kamenjem. Ravno tako so kamenje uporabili kot "sredstvo" za kuhanje, material za grajenje hišk, stolpov. Kamenje so si shranjevali v žepe in si predstavljali, da nosijo bombone. V igri je bila razvidna igra vlog kot prodajalec in kupec bonbonov. Sama se veliko poslužujem dejavnosti, kjer otrokom ponudim nestrukturiran material kot igralno sredstvo.

Odpadni material

Ravno tako je tudi cilj uporabe odpadnega igralnega materiala v pedagoškem procesu razvijanje ustvarjalnosti, domišljije in spodbujanje le te. Med odpadne materiale uvrščamo: kartonaste škatle, tulce, časopisni papir, peno, plastiko, slamice, tetrapake, itd. (Jereb, 2017).

Ko sem otrokom prvič ponudila odpadni material kot igralno sredstvo nekateri sprva niso vedeli na kakšne načine bi se igrali in kaj bi z njim počeli. Otroke sem pustila, da so razmišljali in posnemali drug drugega. Spodbujala sem medsebojno učenje. Po nekaj minutah so otroci kartonasto škatlo preoblikovali v avtobus, platenka je postala letalo, vrtavka, tulci so postali gradniki za gradnjo stolpov, kot sredstvo za sestavo daljnogleda, itd. Otrokova domišljija ne pozna meja, samo možnost za razvoj le te jim moramo dati in ravno tu imamo pomembno vlogo vzgojitelji predšolskih otrok.

Kako zasnovati likovne dejavnosti, da spodbujajo ustvarjalnost

Ko vzgojitelji in ostali pedagoški delavci načrtujemo likovne dejavnosti pri predšolskem se moramo zavzemati za to, da pri otroku ohranjamo kreativnost in ustvarjalnost. Zavedati se moramo, da se otrok rodi s poizvedujočim in z raziskujočim duhom, pripravljen je odkrivati in raziskovati, le možnost mu moramo dati. Vtise in izkušnje sprejema spontano. Če mu bomo dali možnost, nam bo skozi svoja likovna dela izrazil svoja občutja, počutja in čustvene vsebine. Stvari in like nam bo prikazal na način, kot jih razume in občuti sam. Otrok mora biti pri likovnem izražanju aktiven in pustiti mu moramo svobodo. V prvi vrsti se moramo zavedati, da je pri predšolskem otroku pomemben sam proces ustvarjanja in ne rezultat, česa pa se v današnjih vrtcih mnogo vzgojiteljev premalo zaveda. S prevelikim poseganjem v sam proces dela in usmerjenostjo na rezultat bomo otroka preveč omejili in otrok bo izgubil motivacijo za ustvarjanje. Otrok ne bo imel več potrebe po raziskovanju in ustvarjanju s tem pa ne bomo dosegali glavnega cilja ustvarjanja – razvijanje ustvarjalnosti.

Ko načrtujemo likovno dejavnost naj nam bo v ospredju misel: "Otroci naj sami ustvarjajo izdelke in naj izdelki ne bodo narejeni izpod odraslih rok." Izhajati moramo iz misli, da mora biti otrok bolj aktiven od odraslega. Vzgojitelj mora opustiti mišljenje za poseganje v otroško delo in da bo otroka usmerjal k izdelku, ki se njemu zdi primeren oz. lep. Z opisanimi vedenji škodujemo otroku in omejujemo njegovo ustvarjalnost (Woolfson, 2001).

Sama se v vrtcu še vedno velikokrat srečam z dejstvi, da otroški izdelki nastajajo izpod odraslih rok. Še vedno sem velikokrat opazila, npr. ko so otroci v vrtcu izdelovali snežake, da je vzgojiteljica zahtevala, da nalepijo oči, usta in korenje na ta način kot snežaka poznamo odrasli. Zdelo se jim je nespodobno, da npr. otroci oči nalepijo na trup, ipd. Sama sem mnjenja, da so ravno takšni domišljjski izdelki najlepši in da je nekaj najlepšega, da stene vrtca krasijo otroški izdelki.

Praktični primer načrtovane dejavnosti – izdelovanje rožic za mamico

Ko sama načrtujem likovno dejavnost, otrokom predstavim kaj bomo delali. Povem jim, da bomo izdelovali čestitke rožice. Z otroki si ogledamo fotografijo rožice in se pogovorimo kaj vse rožica vsebuje. Ampak, ta fotografija ni fotografija pričakovanega izdelka, ampak spontana slika rož na travniku. Nato otrokom ponudim material za izdelovanje in jim dam prosto pot, da sami ustvarijo rožico, kot si jo predstavljajo oz. so jo videli sami. Veliko otrok cveta ni izdelalo v "pravilni" obliki, ampak v domišljjski. Sama menim, da je to edino pravilno. Otroke med procesom izdelovanja ne prekinjam in jim ne dajem napotkov kot npr. "listi niso nikoli modre barve, listi so nalepljeni na steblo, ipd." Pomembno mi je, da so otroci pri svojem delu ustvarjalni in da so izdelki nastali izpod njihovih rok.

Zaključek

V svojem prispevku sem želela poudariti in opomniti vse pedagoške delavce kako pomembna je naša vloga pri razvoju ustvarjalnosti, na katero pa ljudje zaradi prenatrpanosti in preobremenjenosti z učnimi programi pogosto pozabimo. Želim si, da sem s svojim prispevkom spodbudila vzgojitelje, da se bodo v največji meri posluževali uporabe nestrukturiranih in odpadnih materialov pri načrtovanju dejavnosti in da bodo omenjene materiale ponudili otrokom v njihovi prosti igri. Prav tako želim, da bi vsi pozabili pri načrtovanju likovnih dejavnosti za predšolske otroke na pomembnost rezultata, temveč bi se osredotočili na proces ustvarjanja. Če bomo dejavnosti izvajali na takšen način, bodo otroci ob njih uživali in s tem bo na plan prišla tudi njihova ustvarjalnost.

Literatura

Štemberger, T. (2014). Vzgojitelj in spodbujanje ustvarjalnosti pri predšolskih otrocih. *Didakta*, letnik 24, številka 171, str. 13-16.

Plahutnik, T. (2018). Vsak otrok je lahko ustvarjalen. *Zmajček*, letnik 25, številka 2, str. 11, 12.

Playgroup SA (2017). Structured vs Unstructured Play. Pridobljeno dne, 8. 8. 2022 s:

<https://www.playgroupsa.com.au/publications-blog/structured-vs-unstructured-play226.html>

Jereb, L. (2016/2017). Analiza obogatitvenih dejavnosti v Vrtcu Domžale v letu 2016/2017. Pridobljeno dne, 9. 8. 2022 s: <http://vrtecdomzale.si/files/2017/ANALIZE%20OBOGATITVENIH%20DEJAVNOSTI%20IN%20PROJEKTOV.pdf>.

Woolfson, R. C. (2001). *Bistro dete: kako razumeti in spodbujati otrokov razvoj*. Radovljica: Didakta.

VZGOJA MLADIH BRALCEV

Povzetek. Branje nam omogoča vsestranski razvoj in je kot tako zelo pomembno. Odnos do knjige oz. branja se začne razvijati že zelo zgodaj. Vpliv na to imajo različni dejavniki, sprva so to starši, v kasnejših obdobjih pa vse bolj v ospredje vstopajo vrtec, šola, vrstniki, knjižnice, mediji. Njihova naloga je otrokom spodbuditi bralno motivacijo in jim omogočiti optimalne pogoje za razvoj branja. Sodelovanje v projektu »Že berem sam« gotovo pozitivno vpliva na vzgojo mladih bralcev, predvsem na njihovo motivacijo in nenazadnje na bralno kulturo. Namen projekta je, da učence spodbudi k lastnemu branju in jim s tem omogoči prestop bralne stopničke oz. bralni razvoj. Po zgodbi avtorice Ksenije Medved smo z drugošolci posneli kratek film. V njem smo prikazali trud, ki ga mora otrok vložiti v to, da postane t. i. Zeleni bralec. To je bralec, ki sicer že sam bere knjige, ni pa še čisto dozorel. Pri snemanju filma so sodelovali vsi akterji, ki so zaslužni za to, da se mladi bralci razvijajo in bogatijo svoj besedni zaklad.

Ključne besede: branje, bralna motivacija, projekt, drugošolci, dejavniki bralne motivacije, šola

EDUCATION YOUNG READERS

Abstract. Reading is really important as it enables a child's versatile development. The attitude to books and reading starts developing very early. Many factors influence it. The most important factors in the early years are the parents, while later kindergarten, school, peers, libraries and media come to the forefront. Their goal is to stimulate children's reading motivation and enable them with the conditions for reading development. Participating in the project » I can already read on my own« definitely has a positive influence on educating young readers, their motivation and lastly their reading culture. The goal of this project is to stimulate pupils to read on their own thus enabling them to reach »step one into reading« or to develop reading.

Second year pupils made a short video based on the story of Ksenja Medved. In it we depicted the effort an individual child needs to invest into reading in order to become a so called Green reader. It is a reader who can read on his own but is not quite mature yet. All the agents who contributed to the development of young readers and enrichment of their vocabulary participated in the video. Participating in this project definitely has a positive influence on the education of young readers.

Key words: reading, reading motivation, second year pupils, factors of reading motivation, school

1 Uvod

“Veliko malih stvari obstaja, ki povzročijo, da tvoj svet raste. Ljubezen do knjig je najboljša izmed.”
– Jacqueline Kennedy

Vsi, ki kakorkoli sodelujemo pri vzgoji mladih bralcev, se zavedamo kako pomembno je branje za napredek in osebnostno rast. Pri učencih se kot učiteljica trudim spodbuditi motivacijo za bralno aktivnost, saj le-ta močno vpliva na nadaljnji razvoj branja. Vzgoja bralcev pa se ne začne šele v šoli, temveč v ta proces otroke vključujemo že zelo zgodaj. Na začetku imajo pomembno vlogo starši, ki svojim malčkom prebirajo knjige in slikanice. Že takrat se pri otroku razvija odnos, ki ga bo imel kasneje do knjige in branja. Že v najzgodnejši fazi, ko starši med branjem držijo otroka v naročju, to pri njem sproža občutek ugodja in varnosti (Grginič 2006; 14–16, po Morrow 2001). V kasnejšem obdobju pa vse bolj v ospredje prihajajo šola, vrstniki in drugi dejavniki. Vsi ti ne le ponujajo možnost za branje, temveč bralno dejavnost tudi spodbujajo. Nadaljevanje branja je močno odvisno od bralne motivacije.

2 Motivacija

2.1 Motivacija bralne aktivnosti

Meta Grosman, Sonja Pečjak in Ana Gradišar so avtorice, ki jih pri nas prav gotovo povezujemo z bralno motivacijo. Motivacijo delimo na notranjo in zunanjo. Sonja Pečjak in Ana Gradišar menita, da je notranja motivacija učinkovitejša, ima dolgoročen vpliv in pripomore k trajnejšemu bralnemu interesu. Učenci, ki so notranje motivirani, bodo dalj časa vztrajali v bralni dejavnosti, pogosteje brali in bili bolj suvereni bralci. Medtem ko notranja motivacija izhaja iz učenca samega, zunanja izvira iz staršev, učiteljev in/ali vrstnikov. Spodbujajo pa jo ocene in pohvale, zato je zunanjo motivacijo potrebno ves čas ohranjati aktivno, postavljati nove cilje in izzive. Na ta način skrbimo, da se bralna dejavnost nadaljuje. Za pogostost branja sta pomembni tako zunanja kot tudi notranja motivacija.

Res pa je, da notranje motiviran bralec bolje izkorišča možnosti in ves čas išče nove priložnosti za branje. Pa vendarle so po mnenju Marine Žigon (2001) zunanji motivacijski dejavniki v življenju bralcev zelo pomembni, saj branje promovirajo in bralcu omogočijo postati samostojno zrela oseba.

2. 2 Spodbujevalni dejavniki branja

Družina, šola, knjižnice z različnimi dejavnostmi so glavni motivacijski dejavniki. Poleg teh pa so pomembni še vrstniki, mediji in knjigarne. Vsi ti po mnenju Žigonove krepijo branje. Družina je tisti prvi dejavnik, ki spodbudi otroka k branju. Starši s svojim zgledom vplivajo na bralno kulturo svojih otrok. Otroci, ki odraščajo v okolju, kjer je na voljo več različnih knjig, bodo pogosteje tudi sami segli po knjižni polici. Žigonova pa staršem priporoča, da imajo otroci doma knjižni kotiček, saj to ugodno vpliva na njihovo počutje (Žigon 2001: 10–11). Razvoj branja se nadaljuje v vrtcu, kjer otroci sodelujejo pri predšolski bralni znački. S tem želi tudi vrtec ohranjati ali pa spodbuditi starše, da bi pogosteje brali svojim otrokom. Pri vstopu v šolo pa vlogo motivatorja prevzamejo učitelji v šoli in knjižničarji v šolskih ter splošnih knjižnicah. Za boljši učinek motivacije za branje je potrebno ustrezno usposabljanje zaposlenih na šoli, ki so kakorkoli povezani z bralnimi aktivnostmi. Na učence imajo ugoden vpliv prijetni bralni kotički v razredu ter šolski knjižnici. Zavedati se moramo, da učenci vzljubijo branje samo, če se ob tem dobro počutijo in ga ne doživljajo kot prisilo. Učenci imajo tudi v osnovni šoli možnost nadaljevanja opravljanja bralne značke in sodelovanja pri aktivnostih v knjižnicah. Poleg tega pa šola ponuja udeležbo v različnih projektih, ki kakorkoli pripomorejo k motivaciji za branje in bralni kulturi. Projektno delo je ena izmed motivacijskih oblik dela za vzpodbujanje branja. Mentorju nudi možnost, da v aktivnosti vključi učence, druge učitelje in zunanje delavce, hkrati pa medpredmetno povezuje vsebine z likovnimi, glasbenimi, gibalnimi in drugimi dejavnostmi.

2. 3. Od palčka bralčka do zelenega bralca

Z drugošolci smo sodelovali v projektu »Že berem sam«. Omenjeni projekt se na naši osnovni šoli izvaja že nekaj let in je v tem času postal precej odmeven. Namen projekta je motivirati bralce začetnike, da prestopijo bralno stopničko, ko iz t. i. palčka Bralčka prestopijo v Zelenega bralca. Ravno zato se izvaja v drugem razredu, ko učenci spoznajo vse črke, tako tiskane kot tudi pisane, in so tako pripravljeni na branje različnih knjig. Poleg tega je to čas, ko je potrebno otroke še posebno navdušiti za branje, saj to obdobje močno vpliva na bralno pismenost kasneje v času osnovne šole, še bolj pa na razvoj notranje motivacije in bralnih kompetenc. V omenjeni projekt smo bili za večjo učinkovitost vpeti vsi, šola, knjižnica, občina, starši in nenazadnje drugošolci. Na začetku šolskega leta sva s knjižničarko staršem predstavili projekt in dejavnosti, povezane z njim, saj je pomembno, da šola in starši med seboj sodelujejo (Žigon, 2000; 12–14). Najprej sem učencem prebrala zgodbo o Binetu in Tinci. Napisala jo je ga. Ksenija Medved iz knjižnice Grosuplje, podružnične enote Ivančna Gorica. Zgodba govori o dečku Binetu, ko je bil še mlajši palček Bralček. Takrat so mu knjige, pesmi in pravljice še brali starši ter dedki in babice. Skupaj s starši in prijateljico je redno obiskoval knjižnico in tudi doma je imel veliko zanimivih in raznolikih knjig. Tako je Bine odraščal v okolju, kjer sta branje in knjiga predstavljala veliko vrednoto. Ko je prestopil šolski prag, je spoznal črke, nato zloge, ki jih je začel povezovati v krajše besede. Delal je prve korake v svet samostojnega branja. Vsi okoli njega so ga takrat še posebej spodbujali in mu pomagali. Ves čas je iskal nove priložnosti, s katerimi je ohranjal stik s knjigami in uril bralne veščine. Na koncu mu je uspelo prestopiti bralno stopničko in iz palčka Bralčka je odrasel v Zelenega bralca. Takrat so mu čestitali vsi, kar ga je še bolj motiviralo za nadaljevanje bralnih aktivnosti. Z branjem te zgodbe sem učence motivirala za dejavnosti, ki smo jih izvajali v šoli v povezavi s tem projektom.

Najprej sem oblikovala bralne liste za mesečno spremljanje branja. Učenci, ki so vsak dan doma glasno brali, so tako lahko vsak mesec dobili en košček sestavljanke. Spremljanje branja je potekalo od oktobra do marca. V kolikor so redno brali, so tako v marcu sestavili svojo sestavljanke (lik Bineta iz zgodbe). Najzanimivejša in odmevnejša dejavnost v povezavi z omenjenim projektom pa je bila prav gotovo snemanje filma po zgodbi o Binetu in Tinci. Ideja za oblikovanje filma se je rodila v prvi vrsti zato, ker otroci radi nastopajo in film je bila izvrstna priložnost, da zgodbo s papirja predstavimo na drugačen – zanimivejši način. S tem filmom smo želeli prikazati pot, ki jo mora bralec začetnik prehoditi, če želi iz palčka, ki mu berejo drugi, odrasti v samostojnega bralca, ki že sam prebira knjige – Zelenega bralčka. Film je nazorno prikazal tudi vse druge akterje, okoliščine,

ki kakorkoli sodelujejo pri tem procesu. Razvidno je, kako močno se vsi med seboj prepletajo. Po oblikovanem scenariju smo določili vloge vseh sodelujočih, poiskali snemalca in korak za korakom snemali prizore. Učenci so bili prizadevni, hkrati pa bolj motivirani za bralne aktivnosti, saj so bili ponosni, da so lahko sodelovali pri snemanju filma. V aprilu pa smo imeli slovesno podelitev diplom in zelenih majčk kot simbol Zelenega bralčka. Deklice so imele na majici fotografijo Tince, dečki pa Bineta. Prireditve se je odvijala na šoli, povabljeni pa so bili vsi sodelujoči v tem projektu. Na zaključni prireditvi se je prvič odvrtel tudi film, ki smo ga z učenci posneli. Požel je veliko priznanje in tako postal zelo odmeven ne samo v naši okolici, temveč tudi širom.

Zaključek

Projekti, kjer vsi udeleženi stremijo k istemu cilju, imajo prav gotovo večji in boljši končni učinek. To se je izkazalo tudi pri učencih in njihovi motivaciji za branje ter bralnih spretnostih. Učenci so se z vnemo lotevali bralnih aktivnosti, saj so želeli pridobiti vse kose sestavljanke in sodelovati v filmu. Predvsem snemanje filma so podpirali vsi in kazali navdušenje. Kot mentorica tega projekta sem ponosna, da sem se odločila za ta korak in s tem drugošolcem približala veselje do branja na način, ki je otrokom povšečen, blizu in obenem poučen.

Literatura

Grginič, Marija, 2006: Družinska pismenost. Domžale: Izolit.

Pečjak, Sonja, 1997: Koncept prenove bralnega pouka v osnovni in srednji šoli. Meta Grosman (ur.): Pouk branja z vidika prenove: zbornik strokovnega posvetovanja Bralnega društva Slovenije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 9.

Žigon, Marina, 2001: Motivacijski dejavniki branja. Nadja Mislej-Božič (ur.): Branje na stičišču; zbornik simpozija. Sežana: Bralno društvo Primorske, Knjižnica Srečka Kosovela. 9–21.

Sprejem med bralce z županom; imamo 209 zelenih bralcev. URL: <https://www.mojaobcina.si/ivancna-gorica/novice/sprejem-med-bralce-z-zupanom-imamo-209-zelenih-bralcev.html> (dostopno 18. 9. 2019)

IZZIVALNICA IGRALNICA

Povzetek: Učno okolje v vrtcu je vzgojitelju opora in didaktični pripomoček pri razvijanju tematskega sklopa, ki ga načrtuje na podlagi zanimanj otrok. Otrokom prinaša izziv, spodbudo, oporo pri osvajanju novih znanj. Sam prostor mora biti podpora otrokom, ki jim osvajanje novih vsebin predstavlja težavo in hkrati izziv tistim otrokom, ki želijo več. Pri tem pa nikakor ne sme obeh skupin otrok razločevati ali stigmatizirati.

Ključne besede: vrtec, otroci, igralnica, izziv, učenje, domišljija.

CHALLENGING PLAYROOM IN KINDERGARTEN

Abstract: The learning environment in the kindergarten is a support for the educator and a didactic aid in developing a thematic set, which he plans based on the children's interests. It brings children a challenge, encouragement, support in acquiring new knowledge. The space itself must be a support for children for whom mastering new content is a problem and at the same time a challenge for those children who want more. In doing so, however, it must in no way distinguish or stigmatize both groups of children.

Key words: kindergarten, children, playroom, challenge, learning, imagination.

Uvod

Kot vzgojiteljica predšolskih otrok stalno iščem interese otrok ter na podlagi le teh načrtujem vsebine, ki so pogosto tudi meni v izziv. Skupaj z njimi sem v različnih časovnih obdobjih odkrivala štiri vsebine, ki so pustile vidnejši pečat tako na otrocih, kot na starših in nenazadnje na meni, kot vzgojiteljici.

1. Poklici, starost otrok 3-4 let.
2. Dinozavri, starost otrok 4-5 let.
3. Arhitektura, starost otrok 4-5 let.
4. Vesolje, starost otrok 5-6 let.

Pogoj za uspešno razvijanje vsebin v vrtcu je prilagodljivost strokovnega delavca, nato želja po stalnem izobraževanju ter dobro poznavanje otrok. »Za kakovostno izvedbo vzgojno-izobraževalnega dela morajo učitelji znati prepoznati in upoštevati različne potrebe svojih učencev in učenk in jim prilagajati pouk tako, da bodo svoje potenciale čim bolj razvijali.« (Jurišević, stran 6) »Vzgojitelj naj izbira raziskovalne dejavnosti s ciljem spodbujanja otrokovega aktivnega učenja, njegov pristop pa mora biti razvojno procesno usmerjen. Iz tega sledi, da vzgojitelji lahko ustvarjamo pogoje za učenje in proces učenja podpiramo, ne moremo pa se namesto otroka učiti.« (Gostinčar Blagotinšek, 2012) Med razvijanjem vsebin se je učno okolje bogatilo spontano in predvsem nevsiljivo, a kljub vsemu načrtovano. Nanj sem se pogosto obračala jaz, temu vedenju so sledili otroci. Veliko časa sem posvetila iskanju verodostojnih informacij, fotografij, knjig, filmov, ki sem jih ponudila otrokom. Spodbujala sem tudi otroke in starše k sodelovanju, prinašanju materialov in skupnem raziskovanju. Tako smo bili skupaj vpeti v raziskovalno vsebino - vzgojitelj, otrok in starši. Temu sodelovanju znotraj »trikotnika« pripisujem uspeh posamezne vsebine. Še posebej je tu pomembno medsebojno druženje otrok, ki omogoča vsem sodelovanje in med vrstniško učenje. Otroci se ne glede na nadarjenost učijo drug od drugega, razvijajo sodelovalne in sporazumevalne spretnosti in drug drugega spodbujajo. Skupaj osvajajo vsebine, saj tudi pri igri drug drugemu vnašajo izzivalne situacije. V procesu raziskovanja načrtovane vsebine lahko vzgojitelj zelo hitro zazna nadarjenost, hitrost osvojenega znanja in notranjo motivacijo otrok. Sama si izjave otrok, vprašanja ali njihove odzive zapisujem, kar mi nato pomaga pri načrtovanju naslednjega dne. Opazila sem, da nadarjeni otroci dobredno »padejo« v temo. Vsebine jih povsem okupira in o njej pripovedujejo, razmišljajo, se z njo igrajo ne glede na to kje so, kateri dan je in kaj sledi. Pogosto prinašajo v vrtec didaktični material, slikanice od doma ali iz knjižnice ali igrače, vezane na sklop.

Tako nadarjeni otroci:

- izkazujejo večji interes in vztrajnost pri različnih dejavnostih,
- imajo bogato besedišče,
- imajo veliko predzadnja,

- prevzamejo organizacijo, vodenje pri igrah, dejavnostih,
- imajo dober spomin,
- imajo smisel za humor (ga razumejo in sami oblikujejo),
- soustvarjajo rešitve,
- dajejo zanimive predloge,
- znajo samostojno in pravilno opraviti zastavljeno nalogo ,
- spretni so pri oblikovanju in reševanju ugank,
- so radovedni, novo znanje hitro osvojijo, ga uporabijo,
- znajo logično sklepati,
- utemeljijo svoje odločitve,
- si izmislijo pravila pri igri, oblikujejo nova,
- znajo povezati znanja iz različnih področij,
- motivirajo ostale otroke,
- majo radi izzive in težje naloge.

1 Poklici, starost otrok 3-4 let

Področja kurikula: Družba v povezavi z jezikom, matematiko, umetnostjo, glasbo in naravo.

Cilji:

- otrok razvija pred bralne in predpisane spretnosti /spoznava simbole pisnega jezika (seznanja se z abecedo in črkami),
- otrok spoznava različne likovne in oblikovne dejavnosti,
- otrok se vživlja in posnema osebe, poklice z uporabo glasu, telesa, predmeta, kostuma, prostora, maske,
- otrok spoznava zgradbo družbe in se seznanja z različnimi funkcijami poklica,
- otrok klasificira, razvršča.

Za vsako črko abecede smo poiskali poklic in se poigrali. Seveda naš namen ni bil, da se naučimo črk in že kar skočimo v šolo. Cilj celotnega raziskovanja poklicev je bil razvijanje simbolne igre, ki je pomemben element otrokovega vsestranskega razvoja in nenazadnje spoznavanje poklicev, ki so okrog nas. Črke so bile le dodatek, saj so posamezne črke svojih imen, otroci že prepoznavali. Črke smo uporabili tudi za igro z glasovi, za vaje artikulacije ter za sprostitvene delavnice. Črke, rekviziti in slikovni material so bili dosegljivi in vidni otrokom.

Vsak dan smo spoznali poklic na določeno črko, se igrali, prepoznavali pripomočke, odšli na obisk ali pa povabili koga v vrtec. Tako smo obiskali mehanično delavnico; odšli do trgovine in si kupili šopek tulipanov; odšli smo na obisk v šolo in s pomočjo učiteljice spoznali, da je šola prav »fina stvar«. Obiskali smo tudi našega gospoda hišnika in njegovo delavnico, kjer nam je prijazno pokazal in dal možnost preizkusiti orodja, ki jih potrebuje pri delu. K nam v skupino smo povabili frizerko in si uredili pričeske po najnovejših modnih trendih. Skupaj s šiviljo smo zašili prtičke in s tem polepšali naše mize. S potapljačem pa smo se skoraj potopili do dna morja in pri tem videli želvo, morsko kačo, delfine in čisto pravega morskega psa. Pri spoznavanju vsakega od poklicev smo poudarili možnost opravljanja poklica tako za ženske kot za moške in s tem rahljali stereotipne prestave o spolih, ki jih imajo že otroci. Predvsem pomembna pa je bila igra, ki smo si jo organizirali sami. Risali smo svoje hiše in stanovanja ter prostore v njih (arhitekti), povzročili pravi »rom pom pom« v enoti (bobnarji), presajali in sadili narcise (cvetličarji), spoznavali elektriko in sestavljali žice, da je žarnica zasvetila (električarji). Spremenili smo se v čisto prave gasilce, z njihovo opremo; se preskusili v elementih joge in odšli v čisto pravo šolo za klovne. Spoznali smo tudi pravila nogometa in na srečo ni nihče prejel rdečega kartona. V času pustnih norčij pa smo se v vrtcu kot skupinska maska preoblekli v slikarje, katere kostume so nam pomagali izdelati starši, na srečanju.

2 Dinozavri, starost otrok 4-5 let

Področja kurikula: matematika, narava, jezik, umetnost, gibanje.

Cilji:

- otrok spozna različne načine zbiranja informacij,
- otrok odkriva, spozna in primerja dinozavre ter njihovo okolje,
- izvajanje naravnih oblik gibanja, razvijanje koordinacija, ravnotežja,
- otrok razvija pred bralne in pred pisalne sposobnosti in spretnosti,
- doživljanje in spoznavanje žive in nežive narave v njeni raznolikosti, povezanosti, preminjanju.

Veliko otrok je prinašalo v vrtec dinosavre, knjige o dinosavrih, pripovedovali so o dinosavrih in se igrali za dinosavre. Tako je vsakdanjik kar sam nakazoval naslednji sklop. Priznam da nad njim v začetku nisem bila navdušena. Pri pripravi sklopa sem se morala tudi sama izobraziti, iskati informacije. A odzivi otrok in njihovo navdušenje pa so bili tisti, ki so me »potegnili« v raziskovanje. Izbrali smo si nekaj dinosavrov in jih vsak dan podrobno preučili, tako da smo iskali informacije na spletu in v knjigah. Le te so prinašali otroci sami, iskat pa smo jih šli tudi v knjižnico. Uredili smo si kotichek za gibanje z dinosavri in kotichek za igro z njimi. V tem koticčku smo posnemali okolja dinosavrov in tako uvedli simbolno igro. Dinosaurs smo med seboj primerjali, opisovali. Težko predstavljiva je bila otrokom velikost, zato smo z lepilnim trakom na tleh označili velikost posameznega dinosavra. Pogosto je ta segala čez polovico naše enote. Tudi velikost stopala smo narisali na velik kos blaga in vanj obrisali še vsa naša stopala. Tako se so otroci na konkretnem nivoju seznanili z velikostjo. Tudi seznanjanje z okostjem je prineslo zanimivo vsebino in sicer ogled okostja človeka preko rentgenskih slik. Sledila je sestava okostja dinosavra iz paličic. Preko sklopa smo razvijali tudi besedišče (fossil, izumrtje, okostje, rastlinojedi...), samostojno pripovedovanje, opisovanje, razlaganje, napovedovanje, pogajanje. Pri razvijanju govora krepimo tudi domišljijo » Kaj bi se zgodilo, če bi se dinosavri vrnili?«.

3 Arhitektura, starost otrok 4-5 let

Področja kurikula: matematika, jezik, narava, gibanje, umetnost, družba

Cilji:

- otrok spozna like,
- otrok spozna prostor, njegove meje, zunanost, notranost,
- otrok rabi izraze za opazovanje položajev predmetov (na, v, pod, pred, za, spredaj, zadaj, zgoraj, spodaj, levo, desno, ob, pri...),
- otrok razvija umetniško predstavljivost z zamišljanjem in ustvarjanjem.
- otrok razvija in krepi grafo in fino motoriko,
- spoznavajo pojme (arhitekt, skica, načrt, maketa, zgradba, notranji prostor, zunanji prostor ...),
- otrok se uči samostojno pripovedovati,
- otrok se izraža s kretnjami in gibi telesa.

Začeli smo z opazovanjem in opisovanjem različnih stavb v okolici vrtca in vse do mestnega središča na sprehodih. Videli smo visoke, nizke hiše, stare in nove, take s trikotno streho ali ravno, nekatere so imele polkna, urejene vrtove ali zelo visoke ograje. A vseeno nam je bila najbolj všeč naša enota. »Našo hišo« smo izdelovali tudi za natečaj »VSESLOVENSKI DAN HABITATA 2020 - ARHITEKTURA ZA VSAKOGAR«. Tako smo jo risali, slikali, lepili, rezali najrazličnejši materiale - blago, les, peno, gume, papir. Pogledali smo čisto pravi načrt hiše, ki nam ga je podaril arhitekt in poskušali narisati načrt za hišo tudi sami. A to ni tako preprosto. Veliko bolj od rok nam je šla gradnja različnih objektov iz gradnikov, škatlic, lesa. Po knjigi Mala arhitekta, Manice Musil, smo razvijali besedni zaklad in spoznali kdo je to arhitekt ali urbanist, statik, notranji oblikovalec, kaj in zakaj je mestni park, elektrarna, kje se vozimo s kolesom, zakaj ima hiša streho, kaj je to nebotičnik...

4 Vesolje, starost otrok 5-6 let

Področja kurikula: matematika, jezik, narava, gibanje, umetnost, družba

Cilji:

- otrok ustvarjalno sodeluje pri oblikovanju prostora (naše osončje, raketa, vesoljsko plovilo) in si razvija občutek za prostor,
- otrok se seznanja s planeti našega osončja in njihovimi značilnostmi,
- otrok razvija koordinacijo oziroma skladnost gibanja-braingym (celega telesa, rok in nog),
- otrok sproščeno izvaja naravne oblike gibanja (hoja po vseh štirih, hoja v počepu, poskoki, hoja po ovirah),
- seznanjanje s knjigo, kot virom informacij,
- otrok izvaja naravoslovne poskuse, ki nazorno prikažejo značilnosti vesolja,
- igre za razvijanje motorike govoril, uganke, kvizi, asociacije,
- otrok samostojno pripoveduje, razlaga, sprašuje,
- seznanjanje s strokovnimi izrazi in spozna njihov pomen,
- razvijanje naklonjenega, odgovornega in spoštljivega odnosa do narave.

Pri otrocih sem med spontanimi pogovorili zasledila kako se pogovarjajo o planetih, marsovcih in

raketah. Tako sem nekega dne v vrtec prinesla knjigo o vesolju in plakat z osončjem. Raziskovanje je kar samo steklo, saj so ob ogledovanju ilustracij otroci sami začeli s predlogi, kaj lahko vse izdelamo. Izdelali smo osončje, spoznali slavne astronave in astronautke, izdelovali smo rakete, raziskovali smo posamezne planete našega osončja s pomočjo knjig in spleta ter izdelali plakate, preko spletnih aplikacij smo si pogledali posamezne planete, ozvezdja, lune in satelite. S pomočjo globusa smo preučevali dan in noč ter zakonitost gravitacije. Knjižni kotiček je bil urejen z z leksikoni, atlasi, enciklopedijami, pravljičami, revijami, deklamacijami in pesmimi na temo vesolje. Postavljali smo si vprašanja in iskali odgovore ali zgolj potovali z domišljijo:

- Katere planete vidimo?
- Kaj se na njih dogaja?
- kateri planet bomo obiskali in kaj nas na njem čaka?
- Zakaj je nebo modro?
- Kje so zvezde čez dan?
- Kje je sonce ponoči?
- Kaj bi potrebovali za življenje na planetu, ki ni Zemlja?

Sami smo si izdelali didaktične namizne igre in tako znanje o vesolju še utrjevali. Povabili smo tudi vzgojiteljice sosednjih skupin ter ravnateljico in skupaj odpotovali v vesolje (Brain gym). Svoje znanje smo prenašali tudi sorojencem in našim staršem. Starše smo povabili tudi v vrtec ter za njih pripravili kviz o vesolju. Vedeli so kar veliko, potrebovali so čisto malo naše pomoči. S pomočjo staršev pa smo si izdelali tudi pustni kostum. Postali smo namreč astronauti in tako na pustni modni reviji še drugim otrokom predstavili delček vesolja. Pri vseh sklopih so bili oblikovani dnevni, tedenski in stalni kotički za igro otrok in hkrati za utrjevanje, podoživljanje osvojenega znanja, za spodbujanje med vrstniškega učenja in sodelovanja, razvijanja govora, pogovora, pogajanja, samostojnega pripovedovanja in za razvijanje domišljije.

Zaključek

Zapisi primerov iz prakse postanejo hitro suhoparni. Potrebno je doživeti, videti, občutiti, slišati... zaznati s vsemi čutili. Otroci s svojo energijo, interesi in željo po še sami peljejo vzgojitelja naprej. Poudarila bi tu senzibilnost vzgojitelja, da zazna interese otrok, njihovo energijo, ali je načrtovana vsebina primerna. Nato prilagodljivost, saj dan ni enak dnevu in včasih je potrebno načrtovane dejavnosti tudi opustiti, jih spremeniti ali kaj novega izvesti. Ter želja vzgojitelja po učenju, pripravi, po raziskovanju. Otroci so izredno senzibilni in zelo hitro vedo, kdaj se pretvarjamo, kakšne volje smo in kakšna je naša motivacija za delo.

Energiji ki jo mi nosimo, sledijo otroci.

Literatura

- Gostinčar Blagotinšek, A. (2012). Publikacija projekta Fibonacci. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Jurišević, M. (2014). Spodbudno učno okolje. Ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli. Ljubljana: CRSN, Pedagoška Fakulteta.
- Gradišek, P. (2013). Spodbudno učno okolje za nadarjene otroke v predšolskem in zgodnje šolskem obdobju. Ljubljana: CRSN, Pedagoška Fakulteta.

